

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Біобібліографічний довідник

Серія
«УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ»

Випуск 3

Київ 2010

Українські історики. Біобібліографічний довідник. — Випуск 3.
Серія «Українські історики». — Київ: Інститут історії України НАН
України, 2010. — 344 с.

Третій випуск біобібліографічного довідника серії «Українські історики» присвячено дослідникам минулого України та українським ученим, які досліджують історію інших країн. Випуск містить біобібліографічні матеріали про 261 вченого, які працювали або працюють у наукових установах, вищих навчальних закладах, державних установах, громадських організаціях тощо в Україні або за її межами.

Довідник розрахований на суспільствознавців, викладачів вузів, учителів, студентів, усіх, хто цікавиться історією історичної науки.

Дані зібрані станом на 2006–2009 рр.

Редколегія: В. А. Смолій (головний редактор), В. М. Даниленко (заст. гол. редактора), В. О. Крупина (відп. секретар), С. І. Білокінь, М. Ф. Дмитрієнко, І. І. Дробот, Я. Д. Ісаєвич, В. Ф. Колесник, М. Ф. Котляр, С. В. Кульчицький, Ю. І. Макара, Ю. А. Пінчук, В. І. Попик, О. П. Реєнт, В. Ф. Репринцев, О. С. Рубльов, А. Г. Слюсаренко, П. П. Толочко, П. Т. Тронько.

Автори: С. І. Білокінь, П. М. Бондарчук, О. Б. Бубенок, Н. Ф. Васильєва, С. В. Віднянський, Н. О. Герасименко, Г. П. Герасимова, В. В. Гоголь, О. Б. Головка, В. М. Даниленко, О. В. Добржанський, Г. Т. Капустян, Н. Г. Кашеварова, О. О. Ковальчук, Г. І. Костенко, С. І. Кот, М. Ф. Котляр, В. О. Крупина, С. В. Кульчицький, О. В. Малюта, Т. В. Марусик, О. І. Муравський, М. М. Олашин, О. А. Подобєд, А. А. Попок, О. П. Рабенчук, В. Ф. Семистяга, С. П. Стельмах, Л. В. Таран, В. М. Ткаченко, Ю. А. Черченко, В. П. Швидкий, Л. Ф. Шепель, С. П. Юренко, О. В. Юркова, С. Л. Юсов, О. В. Янковська, О. В. Ясь.

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії України
НАН України

(протокол № 3 від 26 березня 2009 р.).

Набір підготувала *Н. Ф. Васильєва*.

ISBN 978-966-02-0021-8 (серія)
978-966-02-5212-7 (вип. 3)

© Інститут історії України
НАН України, 2010

© Автори

ВІД УПОРЯДНИКІВ

Третій випуск біобібліографічного довідника «Українські історики» продовжує знайомити громадськість з персональним складом вітчизняної історичної науки. Його відмінністю є ширші, порівняно з попередніми випусками, хронологічні межі охоплення персоналій, що включає XIX ст. — період інституціоналізації історії як окремої галузі науки.

Говорити про багатьох діячів XIX ст., особливо його першої половини, як про істориків-дослідників у сучасному розумінні цього слова можна досить умовно. Йшов процес становлення історії як науки зі своїми завданнями, предметом дослідження, методологією та джерельною базою. Багато дослідників XIX століття займалися не лише суто історією, а й цікавилися багатьма суміжними дисциплінами — етнографією, фольклористикою, краєзнавством тощо. Їх аматорський інтерес був зумовлений любов'ю до свого народу, батьківщини, захопленням власним минулим. З цієї точки зору праці любителів-аматорів історії мають особливу вартість з огляду й на їх цінність у якості джерела знань про розвиток тогочасних наукових уявлень та методології.

Наукова і суспільна вага серії «Українські історики» очевидна. Довідники персоналізують донедавна безособову вітчизняну історичну науку.

Пропонований біобібліографічний довідник містить 261 статтю про українських вітчизняних та зарубіжних істориків, які працювали і працюють в Україні та за її межами, зробили помітний внесок у розвиток української історичної науки.

Як і в попередніх випусках, принципи і структура праці спрямовані передусім на висвітлення наукової біографії особи, її наукових здобутків. Загалом статті мають єдину структуру і редакційно-технічне оформлення, хоча міра інформативності даних про кожного дослідника різна. Це пояснюється як непопулярністю подібного роду видань у радянські часи, так і складнощами об'єктивного

характеру при опрацюванні біографій багатьох учених у сучасний момент. Обсяг статті, її архітектоніка обумовлені доступною інформацією про вченого у джерелах, літературі, а також зумовлені особливостями стилю і манерою письма авторів.

Статті розміщено у алфавітному порядку з використанням скорочень, перелік яких додається. Переважна частина матеріалів довідника є оригінальною і публікується уперше.

Редколегія свідомо потенційних зауважень та побажань, спричинених швидким творчим зростанням окремих науковців, збільшенням їх творчого доробку, з одного боку, та тривалим часом підготовки подібних видань, з іншого. Випускаючи у світ чергове видання, робота над серією продовжуватиметься для якомога повнішого охоплення українських істориків.

АНТОНОВИЧ Михайло Дмитрович (1910, Флоренція, Італія — осінь 1955) — український історик, автор студій з української історії XVI–XIX ст., зокрема науково-популярних нарисів з історії України. Онук В.Б. Антоновича і син Д.В. Антоновича.

Закінчив Український вільний ун-т. Захистив докт. дис. «Кн. Репнін, генерал-губернатор Саксонії»(1936). 1936–1941 — н.с. Українського наук. ін-ту в Берліні. Член Українського іст.-філол. т-ва у Празі. Викладав в ун-тах у Бреслау та Відні. Доц. Віденського ун-ту. У 1945 арештований у Берліні та депортований до СРСР. За свідченнями колишніх ув'язнених до середини 50-х перебував у радянських концтаборах поблизу Норильська та Колими. Деякі праці його, у т.ч. монографія про гетьмана П. Сагайдачного, залишилися неопублікованими.

Тв.: Козацьке військо у Смоленській війні. — Варшава, 1937; Козацький проект Василя Капніста // Сьогочасне й минуле (Львів). — 1939. — № 2; Студії з часів Наливайка. — Прага, 1941; Geschichte der Ukrainischen Staatlichkeit // Handbuch der Ukraine. — Leipzig, 1941 (англ. перевид. Мюнхен, 1949); Kultur der Ostslaven. — Breslau, 1941; Ukraine im Russischen Reiche (1764–1847). — Wien, 1942; Переяславська кампанія 1630 р. // Праці Українського історично-філологічного товариства у Празі. — Т. 5. — Прага, 1944; Історія України: У 4 кн. / Репринт. празького вид. 1941–1942. — Вінніпег, 1966.

Літ.: Ohloblyn O. Ukrainian Historiography 1917–1956 // The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. — New York, 1957. — Vol. 5/6. — № 4(18), 1/2(19/20); Крупницький Б. Історіо-знавчі проблеми історії України: Зб.статей. — Мюнхен, 1959; З династії славетних Антоновичів: Інтерв'ю Марка Антоновича для «Старожитностей» (записав І.Гирич) // Старожитності. — 1993. — № 19/24; Тимошук В.Т. Спогади про Михайла Антоновича // УІЖ. — 1998. — № 3; Його ж. Історія в бетон [М. Антонович] // Зона. — 1998. — № 13; Яременко В.І. Історик Михайло Антонович у спогадах в'язнів сталінських таборів // УІЖ. — 1998. — № 3; Його ж. Історик Михайло Антонович за спогадами політв'язнів // Зона. — 1998. — № 13.

Олексій Ясь

АРКУША Олена Георгіївна (27.04.1970, м. Львів) — дослідниця історії України XIX — початку XX ст., формування ново-часної політичної культури та національної ідентичності, українського парламентаризму, українсько-польських відносин, к.і.н. (1997).

1992 закінчила іст. ф-т ЛДУ ім. І. Франка. 1992–1995 —аспірантка Ін-ту українознавства ім. І.Крип'якевича НАНУ, де 1997 захистила канд. дис. «Українське представництво в Галицькому сеймі (1889–1901 рр.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.Ю. Сливка. З 1995 працює у відділі новітньої історії Ін-ту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ: історик-архівіст, м.н.с., н.с., ст.н.с. З 2003 — доц. каф. новітньої історії України ЛНУ ім. І. Франка (за сумісництвом).

Авторка бл. 70 наук. праць.

Тв.: Галицький сейм: виборчі кампанії 1889 і 1895 рр. — Львів, 1996; Олександр Барвінський (до 150-річчя від дня народження). — Львів, 1997; Український національно-політичний рух у Галичині наприкінці 80-х рр. XIX ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 3–4. — Львів, 1997; Русофільство в Галичині в середині XIX — на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Вип. 34. — Львів, 1999. — С. 231–268 (у співавт.); Bibliografia Europy Wschodniej: Polska–Litwa–Białoruś–Ukraina–Rosja. Tom VI: Bibliografia ukraińska 1991–1993. — Warszawa, 2000; Міхал Бобжинський та українське питання в Галичині // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Вип. 35–36. — Львів, 2000; Політика польських клубів Галицького сейму щодо українського питання (кінець XIX — початок XX століття) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 7: 3б. на пошану проф. Ю. Сливки. — Львів, 2000; Tom XVI: Bibliografia ukraińska 1994–1995. Część 1. — Warszawa, 2001; Tom XVII: Bibliografia ukraińska 1994–1995. Część 2. — Warszawa, 2002; Відкриття Галицького Крайового сейму у Львові // Lwów. Miasto — społeczeństwo — kultura. — T. IV. Studia z dziejów Lwowa pod red. Kazimierza Karolczaka. — Kraków, 2002; Українсько-польські відносини у Східній Галичині на початку XX століття: акція Влодзімежа Козловського 1902–1903 років // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2002. — Вип. 37. — Ч. 1; Вибори до Галицького Сейму 1901 року: до проблеми політичної модернізації українського суспільства Галичини // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2003. — Вип. 38; Український християнсько-суспільний рух у Галичині на початку XX століття: політичне товариство «Руська громада» // Шляхами історії. Науковий збірник історичного факультету ЛНУ ім. Івана Франка. На пошану професора Костянтина Кондратюка. — Львів, 2004; Шлях українського політика з провінції до Львова: політичні дилеми Євгена Олесницького // Lwów. Miasto — społeczeństwo —

kultura. — Т. VI. Studia z dziejów Lwowa pod red. Kazimierza Karolczaka. — Kraków, 2005; Польські націонал-демократи та українське питання в Галичині на початку XX століття // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Вип. 39–40. — Львів, 2005; Українське представництво в Галицькому сеймі 1901–1907 років // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Том ССLI: Праці історично-філософської секції. — Львів, 2006; Ukraińskie przedstawicielstwo w sejmie galicyjskim // Ukraińskie tradycje parlamentarne XIX–XX wiek / Pod redakcją Jarosława Mokłaka. — Kraków, 2006; Суспільно-політичні рухи. Партії та їх політика в 1900–1914 роках // Історія Львова. У трьох томах. — Т. 2. — Львів, 2007; Польсько-українські дискусії про національний характер Східної Галичини на початку XX ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 15. — Львів, 2006–2007; Суспільність Львова і Кракова у виборчих кампаніях (на прикладі виборів до Галицького сейму 1901 року) // Львів: місто — суспільство — культура. — Львів, 2007. — Т. 6: Львів–Краків: діалог міст в історичній ретроспективі. [Вісник Львівського університету. — Серія історична. Спеціальний випуск. — 2007]; Образ Австрії у висвітленні українських істориків Галичини другої половини XIX — початку XX століття // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 16: Ювілейний збірник на пошану Івана Патера. — Львів, 2008; Українські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії (1772–1918) // Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності. — К., 2008.

Дж. і літ.: Анкета О.Г. Аркуши; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної Академії наук України. Бібліографія праць наукових співробітників 1990–2001. — Львів, 2001. — С. 251–255; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної Академії наук України в 2004 році. Інформаційний бюлетень. — Львів, 2005. — С. 84; Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної Академії наук України. Наукова діяльність, структура, працівники. — Львів, 2006. — С. 153–154; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної Академії наук України в 2005 році. Інформаційний бюлетень. — Львів, 2006. — С. 94; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної Академії наук України в 2006 році. Інформаційний бюлетень. — Львів, 2007. — С. 96–97; Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної Академії наук України в 2007 році. Інформаційний бюлетень. — Львів, 2008. — С. 104; <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.

Олена Ковальчук

БАБЕНКО Людмила Леонідівна (24.12.1957, с. Рівне Новоукраїнського р-ну Кіровоградської обл.) — дослідниця актуальних проблем історії і теорії історичного краєзнавства, питань взаємодій держави і церкви за радянської доби, к.і.н. (1993), доц. (1994), Відмінник освіти України (2006).

1975–1979 навчалася на іст. ф-ті ПДПі ім. В.Г. Короленка, після закінчення якого працювала вчителем історії. З 1987 — у ПДПі (згодом — ПДПУ) ім. В.Г. Короленка: ст. викладач каф. історії КПРС, згодом каф. політичної історії, з 1992 — доц. каф. історії України. 1990–1991 пошукач Ін-ту історії АН України. Наук. кер. — д.і.н. Є.М. Складенко. Канд. дис. «Роль наукової інтелігенції у розвитку історичного краєзнавства в Україні у 20-х — на початку 30-х років ХХ століття» захистила 1993 в цьому ж ін-ті.

Тв.: Репресоване краєзнавство. — К., 1991 (у співавт.); Українські кооператори. — Львів, 2001 (у співавт.); Держава і церква на Полтавщині за радянської доби. — Полтава, 2002 (у співавт.); Історія торгівлі: Навч. посібн. — Полтава, 2002 (у співавт.); Реабілітовані історією. Полтавська область: Наук.-док. серія книг. — Кн. 2. — Полтава, 2004 (у співавт.); Православне духовенство і органи державної безпеки: проблеми постокупаційних взаємин // Історія України: маловідомі імена, події, факти. — К., 2004; ВУЧК–ДПУ–НКВД–НКВС: реалізація тактики церковних розколів на початку 20-х років // Там само. — Вип. 27. — К., 2004; Органи державної безпеки на Полтавщині (1919–1991 рр.). — Полтава, 2005 (у співавт.); Духовенство як об'єкт інформаційно-аналітичної діяльності спецслужб в Україні (20–30-ті рр. ХХ ст.) // Історія релігій в Україні: Наук. щорічник. — 2005. — Кн. 1. — Львів, 2005; Полтавщина: влада на історичних паралелях. — Полтава, 2005 (у співавт.); Полтавщина: Історичний нарис. — Полтава, 2005 (у співавт.); Посилення ролі спецслужб у боротьбі з релігією періоду колективізації // Український селянин. — Вип. 10. — Черкаси, 2006.

Дж. і літ.: Анкета Л.Л. Бабенко; Тригуб П.М. Стежками власної долі. — Миколаїв, 2005. — С. 136.

Любов Шепель

БАЖАН Олег Григорович (06.10.1968, м. Пирятин Полтавської обл.) — дослідник проблем історії другої половини ХХ століття, к.і.н. (1996), доц. (2001), ст.н.с. (2004), Відмінник освіти (1997). Зі службовців.

1992 закінчив іст. ф-т ПДПі ім. В.Г. Короленка. 1992–1994 — асистент каф. історії України в цьому ж вчз. 1994–1997 — аспірант Ін-ту історії України НАН України. 1996 в ДДУ захистив канд. дис.

«Опозиційний рух в Україні (друга половина 1950-х — 1980-і рр.)» (наук. кер. — к.і.н. Ю.З. Данилюк). З 1997 працює в Ін-ті історії України НАНУ: н.с., ст.н.с. відділу регіональних проблем історії України. Одночасно з 1995 викладає в НаУКМА, з 2000 — доц. каф. історії, з 2003 — вчений секретар спеціалізованої вченої Ради з історії при цьому вузі. З 2000 — заст. гол. ред. ж. «Краєзнавство», з 2005 — заст. гол. ред. ж. «З архівів ВЧК–ГПУ–НКВД–КГБ».

Основна проблематика досліджень — становлення та функціонування командно-адміністративної системи в УРСР, державно-церковні взаємини, суспільно-політичне життя в Україні 1940–1980-і рр., політичні репресії.

Автор бл. 150 наук. праць.

Тв.: Український національний рух. Основні тенденції і етапи розвитку (кінець 1950-х — 1980-ті роки). — К., 2000 (у співавт.); Випробування вірою. Боротьба за реалізацію прав і свобод віруючих в Україні в 1950–80-ті рр. — К., 2000 (у співавт.); Опозиція в Україні (друга половина 1950-х — 1980-ті рр.). — К., 2000 (у співавт.); Пам'ять Биківні. Док. і матеріали. — К., 2000 (кер. групи упорядників, автор вступної статті та коментарів); Політичний терор і тероризм в Україні. ХІХ–ХХ ст. Історичні нариси. — К., 2002 (у співавт.); Історія України: Посіб. для вступників до вищ. навч. закл. — Ч. ІІІ: З 1914 р. до наших днів. — К., 2003 (у співавт.); На скрижлях історії. З історії взаємозв'язків урядових структур і громадських кіл України з українсько-канадською громадою в другій половині 1940–1980-ті роки. Книга перша із серії «Україна — Канада: історія та сучасність». Зб. док. і матеріалів. — К., 2003 (упор. у співавт.); Кримські татари: шлях до повернення. Кримськотатарський національний рух (друга половина 1940-х — початок 1990-х років) очима радянських спецслужб. Зб. док. та матеріалів. — Ч. 1. — К., 2004 (упор., автор вступної статті у співавт.); — Ч. 2. — К., 2004 (упор., автор «Хроніки кримськотатарського національного руху», коментарів); Історія України: Навч. посіб. для старшокласників. — К., 2005 (у співавт.).

Літ.: Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю): Довідник. — Т. І. — К.; Кам'янець-Подільський, 2003; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 480.

Петро Бондарчук

БАРВІНСЬКИЙ Євген Іванович (03.01.1874, с. Постолівці, тепер Гусятинського р-ну Тернопільської обл. — 16.05.1947, м. Краків, Польща) — український юрист, історик, бібліотекар, бібліограф, архівіст. З родини священника.

Навчався у Станіславській, а потім у Львівській гімназії. Після закінчення гімназії вступив на юр. ф-т Львівського ун-ту, пізніше перейшов на філос. відділ. 1898 за працю «Planu wojny tureckiej 1593–1597 za Zygmunta III» отримав ступінь докт. філософії. З 1895 був співробітником Львівської університетської бібліотеки. 1913–1939 — дир. Державного архіву у Львові, з 1944 — хранитель фондів у Державному архіві у Кракові.

Тв.: Причинки до історії зносин цісаря Рудольфа II і папи Климентія VIII з козаками в р. 1593–1594. — Львів, 1896; Набіг козаків на Очаків 1545 р. — Львів, 1897; Отець Никола. — Львів, 1899; Тарас Шевченко. Єго жите і твори. — Львів, 1913.

Літ.: Dr. Eugeniusz Barwinski // Kronika Uniwersytetu Lwowskiego (1899). — Lwow, 1900. — S. 237, 338; «Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. — Ч. 1. — Тернопіль, 1999. — С. 25, 26; Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М.М. Романюка. — Вип. 7. — Львів, 2000.

Віталій Гоголь

БАТИРЄВА (дівоче прізвище — ОЛІЙНИК) Ірина Миколаївна (15.10.1978, м. Вінниця) — дослідниця етнології Поділля другої половини XIX — поч. XX ст.ст., к.і.н. (2006).

1995–2000 навчалася на музично-пед. ф-ті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2000–2001 — учитель музики та народознавства СЗОШ I–III ступенів гуманітарно-естетичного коледжу № 29 м. Вінниця. 2001–2003 — на тій же посаді за сумісництвом, ст. лаборант каф. української та зарубіжної культури ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2002–2006 навчалася в аспірантурі іст. ф-ту КНУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. В.К. Борисенко). 2006 там само захистила канд. дис. «Традиційна культура Поділля у дослідженнях другої половини XIX — початку XX ст.». 2003–2005 — методист народознавчого центру (у 2005 — навч.-наук. лабораторія з етнології Поділля), з 2006 — до тепер — асистент каф. етнології Ін-ту історії етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: The «Podillian diocesan news» on the traditional culture of podollians second half of the 19-th century — beginning of the 20-th century // Етнічна історія народів Європи. — 2003. — № 14. — С. 85–89; Відображення етнокультурних взаємин на Поділлі в другій половині XIX століття за матеріалами періодики // Там само. — № 15. — С. 51–55; Традиційна культура Поділля в дослідженнях другої половини XIX — початку XX ст. Історіографія проблеми //

Наукові записки ВДПУ. — Серія: Історія. — Вип. VI. — Вінниця, 2003. — С. 255–259; Народознавчий гурток Кам'янець-Подільської духовної семінарії в середині XIX ст. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. — 2004. — Вип. 74–76. — С. 96–99; Юзеф Антоній (Йосип Йосипович) Ролле як етнограф Поділля // Народна культура Поділля в контексті національного виховання. — Вінниця, 2004. — С. 322–335; Андрій Димінський — етнограф Поділля другої половини XIX ст. // Етнічна історія народів Європи. — 2005. — № 19. — С. 119–125; Андрій Іванович Димінський — етнограф-аматор Поділля другої половини XIX ст. // I Міжнар. наук. конгрес укр. істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку: Доповіді та повідомлення». — Кам'янець-Подільський, Київ, Нью-Йорк, Острог, 2005. — Т. 1. — С. 343–347; Анатоль Патрикійович Свидницький — етнограф-фольклорист Поділля середини XIX ст. // Р.Ф.Кайндль. Нові етністоричні виміри. — Чернівці, 2005. — С. 277–283; Висвітлення питань духовної культури Поділля другої половини XIX — початку XX ст. на сторінках місцевих та центральних часописів // Наукові записки ВДПУ. — Серія: Історія. — Вип. XIII. — Вінниця, 2007. — С. 177–181.

Дж.: Анкета І.М. Батиревої.

Олег Рабенчук

БАЧИНСЬКИЙ Дмитро Володимирович (03.09.1955, м.Чернівці) — дослідник української інтелігенції 1920–1930-х рр., історії України ХХ ст., к.і.н. (2004). З селян.

1982 закінчив іст. ф-т Чернівецького держ. ун-ту і працює викладачем суспільних дисциплін пед. коледжу ЧНУ. Впродовж 1974–2000 займався становленням і розвитком студентського профспілкового руху на Буковині і в Україні. З 2004 — викладач каф. історії України ЧНУ. Під керівництвом д.і.н. Т.В. Марусик 2004 захистив у ЧНУ ім. Юрія Федьковича канд. дис. «Інтелігенція Української СРР в українізаційних процесах 20-х — початку 30-х років ХХ ст.».

Автор бл. 10 наук. праць.

Тв.: Громадсько-політична дискусія щодо змісту політики українізації. — К., 2002; Роль української інтелігенції в національно-культурному розвитку українців республік СРСР (20-ті — поч. 30-х рр.). — К., 2005; Проблема дерусифікації складу інтелігенції України в 1920-ті роки. — Чернівці, 2005.

Дж.: Анкета Д.В. Бачинського.

*Тамара Марусик,
Олександр Добржанський*

БЕРКОВСЬКИЙ Владислав Георгійович (25.11.1977, м. Оdesa) — дослідник історії України XV–XVII ст.: історії економіки Правобережної України у XV–XVII ст., історії м. Славута та Славутського району, родини князів Сангушко, джерелознавець, архівіст, к.і.н. Нагороджений Почесними грамотами Державного комітету архівів України (2007), Міністерства культури і туризму України (2008); відзначений «Подякою Київського міського голови» (2008).

1995–2000 студент гуманітарного ф-ту Національного Університету «Острозька Академія». 1999–2000 — вчитель історії та правознавства в ЗОШ № 6 та технічній гімназії м.Славута Хмельницької обл. 2000–2004 — аспірант при каф. історії України ОДУ ім. І.І. Мечникова. У 2001–2006 у Польщі навчався у аспірантурі при каф. історії XVI–XVIII ст. Ін-ту історії Ун-ту Марії Кюрі-Скłodовської в м.Люблін, стажувався при каф. історії виховання та порівняльної педагогіки Ін-ту Педагогіки Ун-ту Марії Кюрі-Скłodовської в м. Люблін, викладав історію України у загальноосвітньому ліцеї ім. І.Я. Падеревського в м. Люблін, Польща. 2006 при Ін-ті Історії Ун-ту Марії Кюрі-Скłodовської в Любліні захистив канд. дис. «Handel Wołynia od początku XVI do połowy XVII wieku» («Торгівля Волині з початку XVI до середини XVII ст.») (наук. кер. — проф. Вітольд Клачевський). З вересня 2006 працює керівником Виставкового центру Держкомархіву та ЦДА України при ЦДАВО України в м. Київ. З 2008 — голова науково-методичної ради ЦДАВО України.

З 1996 — член Острозького науково-краєзнавчого т-ва ім. кн. Острозьких, з 2006 — Українського Генеалогічного Т-ва, з 2001 — Центру дослідження історії Поділля Ін-ту історії України НАН України.

Автор бл. 100 наук. праць, в т.ч. 1 монографія, 3 збірника документів.

Тв.: Студії з історії Славутчини / Acta Historica Slavutensis. Vol. I. — К., 2008; Волинська торгівля XVI — першої половини XVII ст. у польській історіографії // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія»: Історичні науки. — Острог, 2003. — Вип. 3; Волинь у системі міжнародних торгових відносин кінця XV — початку XVI століття // Rocznik Europejskiego kolegium polskich i ukraińskich uniwersytetów. — Lublin, 2003. — Т. I; Ярмарки Волині як осередки внутрішнього, міжрегіонального та міжнародного ринків України (середина XVI — перша половина XVII ст.) // Дрогобицький краєзнавчий збірник. — Дрогобич, 2003. — Вип. VII; Джерела з історії польсько-українських торгових стосунків середини XVI — першої половини XVII ст. (на прикладі Волинського воєводства) //

Південний архів. Історичні науки. — Херсон, 2004. — Вип. 16; Кредит і контракт в системі міжнародних та міжрегіональних торгових відносин Волинського воєводства (середина XVI — перша половина XVII ст.) // Український історичний збірник 2004 (Вип. 7). — Київ, 2004; Локальні ринки Волинського воєводства (XVI — першій пол. XVII ст.) // Сангушківські читання. — Львів, 2004; Розвиток системи мір та лічби у середині XVI — першій половині XVII ст. (на прикладі Волинського воєводства) // Записки історичного факультету / Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. Вип. 15. — Одеса, 2004; Handel Wołynia z Lubelszczyzną w XVI i pierwszej połowie XVII wieku // Res Historica. Z dziejów Lubelszczyzny w okresie od XVI do XVIII wieku. — Lublin, 2004. — Zesz. 17; Sławuta jako rezydencja książąt Sanguszków od końca w. XVIII do początku w. XX // Zamojsko-wołyńskie zeszyty muzealne. T. II: Twierdzy kresowe Rzeczypospolitej. — Zamość, 2004; Матеріали у фондах архіву Сангушків до дослідження торгівлі Волинського воєводства початку XVII ст. // Наукові записки Інституту української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. — Т. 10. — К., 2005; Типологія і структура митної системи Волині в кінці XV — першій половині XVII ст. // Вісник Академії митної служби України. — Дніпропетровськ, 2006. — № 1 (29); Історія міста Славута від заснування в 1633 до 1863 р. // Місто Хмельницький в контексті історії України. — Хмельницький-Кам'янець-Подільський, 2006; Основні тенденції дослідження історії економіки ранньомодерної Європи // Український історичний збірник 2006 (Вип. 9). — Київ, 2006; Struktury administracyjne komór celnych i mytnych na Wołyniu od XVI do połowy XVII wieku // Nad społeczeństwem staropolskim. — Białystok, 2007. — t. I: Kultura — Instytucje — Gospodarka w XVI–XVIII stuleciu; Rozwój systemów miar na Wołyniu w XVI i pierwszej połowie XVII wieku // Człowiek wobec miar i czasu w przeszłości. — Kraków, 2007; Wołyńsko-gdańskie kontakty handlowe w XVI — pierwszej połowie XVII wieku // Acta historica universitatis Klaipedensis. — Klaipėda, 2007. — Vol. XIV: Baltijos regiono istorija ir kultūra: Lietuva ir Lenkija. Socialin istorija, kultūrologija; Działalność gospodarcza Sanguszków na Wołyniu w XVIII i XIX wieku. Latyfundium sławuckie // Wokół Sanguszków. Dzieje — sztuka — kultura. — Tarnów, 2007.

Археограф. вид.: «Ми б'ємо в Великий дзвін». Голодомор 1932–1933 років очима української діаспори. Документи з фондів ЦДАВО України. — К., 2008 (упорядник, автор приміток); Пантелеймон Петрович Гудзенко (1907–1994): історик, архівіст, археограф і організатор науки. (Збірник на пошану вченого з нагоди 100-річчя від дня народження і 90-річчя архівної справи в Україні). — К., 2009

(член редколегії, упорядник); Джерела до історії партизан Славутчини / Acta Historica Slavutensis. Vol. III. — К., 2009 (автор передмови та упорядник).

Дж. і літ.: Анкета В.Г. Берковського; Берковський В.Г. // Напіткін В. Геральдика Хмельниччини. — Тернопіль, 2005. — С. 48; www.slavuta.km.ua.

Олена Ковальчук

БЕРНАДСЬКИЙ Богдан Васильович (09.10.1972, смт. Локачі Волинської області) — дослідник проблем суспільно-політичного життя Правобережної України у межреволюційний період (1907–1917 рр.), к.і.н. (1999).

1989–1994 навчався на іст. ф-ті Львівського держ. ун-ту ім. І. Франка. 1994 — учитель історії Локачинської ЗОШ. 1995–2005 — ст. лаборант лабораторії світоглядної освіти учнівської молоді ін-ту соціальних наук ВДУ ім. Лесі Українки; пошукувач каф. Вітчизняної історії ВДУ. З 2006 — доц. каф. міжнародних відносин та світової політики Київського міжнародного ун-ту. В Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України захистив канд. дис «Волинь у роки Першої світової війни» (наук. кер. — к.і.н., проф. Заброварний).

Автор бл. 20 наук. праць.

Тв.: 1914 рік на Волині: кілька фрагментів суспільно-політичного життя // Науковий вісник ВДУ. Історія. — Вип. 1. — 1996; До питання про стан економіки Волинської губернії у роки Першої світової війни // Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей ВДУ. — Вип. 3 — 1998; Штрих до портрету Д.Вітовського // Годе наш красний. Волинь у долях краян і людських документах. — Луцьк, 1996. — Т. 1 (у співавт.).

Дж.: Анкета Б.В. Бернадського.

Оксана Янковська

БЄСЄДИНА Наталія Василівна (13.02.1959, с. Котовське Кобелецького р-ну Полтавської обл.) — дослідниця історичного краєзнавства Полтавщини, проблем політичного розвитку країн Далекого Сходу, к.і.н. (2002), доц. (2003).

Після навчання на іст. ф-ті Харківського держ. ун-ту ім. О.М. Горького (1976–1981) — в ПДПІ (згодом — ПДПУ ім. В.Г. Короленка): 1982–990 — асистент каф. загальної історії; 1990–1997 — ст. викладач цієї ж каф.; 2001–2003 — асистент каф. всесвітньої історії; 2003–2007 — доц. цієї ж каф. Канд. дис. «Розвиток історичного краєзнавства на Полтавщині (кінець 50-х — 80-ті рр. ХХ ст.)» захистила 2002 в ХНУ ім. В.Н. Каразіна (наук. кер. — д.і.н., проф. О.О. Нестуля).

Тв.: Підготовка «Історії міст і сіл Української РСР на Полтавщині // Історична пам'ять. — Полтава, 1999. — № 1-2; Досвід і проблеми розвитку історичного краєзнавства на Полтавщині в 60–80-х рр. // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 11. — К., 2000.; Увічнення сторінок історії та культури на Полтавщині (50–80-ті роки ХХ ст.) // Рідний край. — Полтава, 2002. — № 2 (7); Формування мережі державних музеїв на Полтавщині в 50–80-х рр. ХХ ст.: шляхи, форми та методи // Історія України: маловідомі імена, події, факти. — Вип. 22–23. — К., 2003; Китай після Другої світової війни: пошук парадигми суспільно-політичного розвитку // Актуальні питання всесвітньої історії та методика їх викладання. — Полтава, 2006.

Дж.: Анкета Н.В. Бесєдіної.

Любов Шепель

БЕСОВ Леонід Михайлович (05.06.1938, м. Гайсин Вінницької обл.) — дослідник науково-технічного та інноваційного розвитку України, д.і.н. (1999), проф. (2002), академік АН Вищої школи України (2004) та інженерної української АН (2008).

1952–1953 — учень верстатника, верстатник обозного заводу м. Гайсин; 1953–1954 — робітник райспоживспілки (м. Гайсин); 1954–1958 — учень Лоджинського технікуму механізації сільського господарства (Тростянецький р-н Вінницької обл.); 1958 — механік колгоспу с.Адамівка Плесчівського р-ну Вінницької обл. 1958–1961 служив у лавах Радянської армії. 1961–1966 студент ф-ту транспортного машинобудування ХПІ. 1966–1972 — інженер-конструктор Харківського тракторного заводу; 1972–1988 — інструктор Орджонікідзевського райкому партії м. Харкова, інструктор Харківського обкому партії. 1981–1985 — навчався в аспірантурі ХДУ ім. О.М. Горького, по закінченню якої у ВПШ при ЦК КПУ захистив канд. дис. «Діяльність партійних організацій виробничих і науково-виробничих об'єднань промисловості України по прискоренню науково-технічного прогресу в роки десятої п'ятирічки (1976–1980 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. Л.С. Черномаз). 1988–1990 — ректор ун-ту марксизму-ленінізму Харківського обкому партії. З 1990 по теперішній час — ст. викладач, доц. ХПІ (з 1995 — Харківський держ. політехнічний ун-т), проф., з 2004 — зав. каф. історії науки і техніки (з 2000 — Національний технічний ун-т «Харківський політехнічний ін-т»). 1999 у Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України захист докт. дис. «Управління науково-технічним розвитком промисловості України у 70–80-і

роки: Уроки історії» (наук. конс. — д.і.н., проф. Є.О.Бондарев). Нагороджений знаком «Винахідник СРСР» (1973); медаллю «Ветеран праці» (1983). Підготував 1 д.і.н. та 3 к.і.н. Є членом Спеціалізованої ради по захисту дисертацій у Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України, член редколегій кількох наук. видань, голова Харківського відділення істориків науки Всеукраїнського т-ва істориків науки.

Автор 97 наук. праць, у т.ч. 5 монографій, 7 наук. посібників та 7 винаходів.

Тв.: Науково-технічний прогрес в промисловості України: досвід і проблеми партійного впливу. — Х., 1990; Науково-технічна політика в Україні. Минуле. Сучасне. Майбутнє. — Х., 1997; Гуманізація інженерної освіти: історико — методологічні аспекти, досвід // Механіка та машинобудування. — Х., 2000; Про гуманізацію інженерної освіти // Наука та наукознавство. — 2000. — № 3; Засновник науки про різання матеріалів (до 140-річчя від дня народження К.О. Зверькіна) // Наука та наукознавство. — 2001. — № 3 (у спіавт.); Танкобудування в контексті світового розвитку // Там само. — 2002. — № 1 (у спіавт.); Сучасні тенденції формування навчальних програм у технічному вузі // Там само. — 2003. — № 4; Історія науки і техніки в технічному університеті // Там само. — 2004. — № 3; Такноград. — Х., 2004 (у спіавт.); Подвиг всенародный. 60 лет Победы в Великой Отечественной войне. — Х., 2005 (у спіавт.); Методологічні питання дослідження історії науки і техніки та її викладання у вищій технічній школі // Наука та наукознавство. — 2005. — № 1; Вища технічна школа України: виклики євроінтеграції // Там само. — 2005. — № 4 (у спіавт.); «Танковий король» Другої світової війни (До 100-річчя від дня народження І.М. Зальцмана) // Там само. — 2007. — № 1 (у спіавт.); Історія танкобудування України. Персоналії. — Харків, 2007 (у спіавт.); Научно-исследовательская работа в технических университетах Украины // Интеграция науки и образования — ключевой фактор построения общества, основанного на знаниях. — К., 2008; Головний конструктор важких танків // Вестник национального технического университета «ХПИ». Сб. науч. трудов. Тематич. выпуск (Транспортное машиностроение). — Харьков, 2008. — № 46.

Дж. і літ.: Анкета Л.М. Бесова; Сучасна українська енциклопедія. — Т. 2; Академіки АН вищої школи України. — Х., 2005; Імена України. — К., 2006.

Наталія Васильєва

БИСАГА Юрій Михайлович (09.05.1957, с. Страбичово Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник новітньої історії Чехословаччини, радянсько-чехословацьких відносин 1970–1980-х рр., к.і.н. (1986), д.юр.н. (1999), проф. (2002), Заслужений юрист України (2004). Із селян.

Закінчив іст. ф-т (1982), аспірантуру (1986) та докторантуру (1994) УжДУ, Київський ун-т права (2005). 1986 захистив канд. дис. «Ідеологічне співробітництво КПРС і КПЧ в 1976–1981 рр.» (наук. кер. — доц. О.В. Хланта), 1998 — докт. дис. «Державно-правове будівництво в першій Чехословацькій республіці».

Трудову діяльність розпочав вантажником Великолучківського плодоконсервного заводу колгоспу ім. В. Леніна (Мукачівський р-н Закарпатської обл.) (1974–1977). Після закінчення іст. ф-ту працював вчителем географії Ключарківської школи, що на Мукачівщині (1982–1983). 1987 в Ужгородському ун-ті: асистент (1987–1991) та доц. (1991) каф. політичної історії; доц. каф. історії України (1991, 1994–1999); проф. каф. держ. управління (1999–2001); з липня 2001 зав. каф. конституційного права та порівняльного правознавства; в.о. проректора з навчально-виховної роботи (липень–грудень 2004).

Тв.: Інтернаціональні зв'язки молоді Закарпаття з молодіжними організаціями сусідніх соціалістичних країн // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 202–209 (у співавт.); Гуманитарное сотрудничество СССР и ЧСФР на современном этапе. — Ужгород, 1990; Гуманитарне співробітництво СРСР і ЧСФР на сучасному етапі (історіографічний огляд) // Тези доповідей наук.-практ. конференції молодих вчених, присвяченої 45-річчю Ужгородського держ. ун-ту. 1990 р. — Ужгород, 1990. — С. 10; Західноукраїнська еміграція до США і Канади як предмет наукових досліджень // Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. XX ст. — Ужгород, 1992. — С. 16–20 (у співавт.); Еміграція закарпатських русинів до Північної Америки в історіографії // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 36–38 (у співавт.); Діяльність профспілкових організацій Закарпаття в 20–30-х роках // Профспілки Закарпаття. — Ужгород, 1995. — С. 32–39 (у співавт.); Про використання місцевого матеріалу в курсі політичної історії // Там само. — С. 11 (у співавт.); Держава і право в Чехословаччині в 20–30-х рр. XX ст. — Ужгород, 1997; Інститути держави і права в домюнхенівській ЧСР. — Ужгород, 1997; Роль внутрішніх і зовнішніх факторів в утворенні першої ЧСР. — Ужгород, 1997; Створення підвалин державно-правової політики Чехословаччини в 20-х

роках ХХ ст. — Ужгород, 1997; Историчне значення возз'єднання Закарпаття з Україною // Українські землі в роки Другої світової війни. — Ужгород, 1998. — С. 107–110 (у співавт.).

Літ.: Бисага Юрій Михайлович // Наукова еліта Закарпаття: Доктори наук, професори Ужгородського національного університету. — Ужгород, 2005. — С. 17–18.

Микола Олашин

БІЛАК Степан Михайлович (22.01.1935, с. Руські Комарівці, нині Ужгородського р-ну Закарпатської обл. — 27.10.1989, м. Ужгород) — дослідник політичної історії Закарпаття міжвоєнного періоду, д.і.н. (1987), проф. (1989). Із селян.

Закінчив філол. ф-т Дрогобицького пед. ін-ту ім. Івана Франка (1961) та аспірантуру ВПШ при ЦК КПУ (1967). 1972 захистив канд. дис. «Комуністи Закарпаття в боротьбі проти профашистської ідеології і політики українських буржуазних націоналістів (1935–1939 рр.)» (наук. кер. — доц. В.І. Худанич), 1985 — докт. дис. «Крах антинародної діяльності буржуазно-націоналістичних партій на Закарпатській Україні (1917–1945 рр.)».

Трудову діяльність розпочав 1949 палітурником Закарпатської обл. друкарні. 1951–1952 навчався на відділенні укр. мови та літератури Ужгородського учительського ін-ту. 1952–1953 — ст. піонервожатий Часлівської школи-інтернату, 1953–1954 — комсорг Середнянської сш, 1954–1956 — служив у лавах Радянської Армії, 1956–1957 — учитель Антонівської сш. 1957–1965 — на комсомольській та партійній роботі. Після навчання у ВПШ (1965–1967) працював заст. редактора г. «Вогні комунізму» (1967–1969). Останні двадцять років свого життя працював в Ужгородському ун-ті — зав. кабінету (1969–1971), ст. викладач (1971–1973), доц. (1973–1979), ст.н.с. (1979–1981), доц. (1981–1987) та проф. (1987–1989) каф. наукового комунізму.

Автор бл. 50 наук. публікацій.

Тв.: Крах сучасних буржуазно-націоналістичних фальсифікацій історії возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною // Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 25 років Радянської влади. — Ужгород, 1970. — С. 128–136 (у співавт.); До питання критики фальсифікації історії визволення Закарпаття Червоною Армією та возз'єднання його з Радянською Україною // Возз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі — торжество ленінської національної політики КПРС. — Ужгород, 1976. — С. 135–140 (у співавт.); Слуга кількох господарів. — Ужгород, 1977; Народ за ними не пішов. — Ужгород, 1981; История Закарпатской

Украины досоветского периода в кривом зеркале фальсификаторов // Правда истории против фальсификаторов. — К., 1982. — С. 129–144; Неспроможність буржуазно-націоналістичних фальсифікацій возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 113–123.

Літ.: Степан Білак // Хланта І.В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Біобібліографічний покажчик. — Ужгород, 1995. — С. 55–56; Білак Степан // Поп І. Енциклопедія Подкарпатської Руси. — Ужгород, 2001. — С. 94.

Микола Олашин

БОВГИРЯ Андрій Маркович (04.06.1976, с. Біле Дубровицького р-ну Рівненської обл.) — дослідник української історіографії та соціальної історії України XVIII ст., к.і.н. (2004).

1993–1998 навчався на іст.-соціологічному ф-ті Рівненського держ. пед. ін-ту. 1998–2000 — учитель історії Миляцької зош Рівненської обл. 1999–2000 — зав. Дубровицького краєзнавчого музею Рівненської обл. 2000–2003 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України НАНУ (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.А. Пінчук). 2003–2006 — м.н.с., з 2006 — до тепер — н.с. відділу української історіографії та спеціальних іст. дисциплін Ін-ту історії України НАНУ. 2004 там само захистив канд. дис. «Пам'ятки історичної думки Гетьманщини у складі українських рукописних збірників XVIII — поч. XIX ст.».

Автор бл. 20 наук. праць.

Тв.: «История о козаках запорожских» Семена Мишецького в історичній думці другої половини XVIII ст. // Історіографічні дослідження в Україні. Зб. наук. пр. на пошану доктора історичних наук, професора Р.Г.Симоненка. — К., 2002. — Вип. 11. — С. 305–319; «Чернігівський літопис» четвертої редакції: структура та авторство твору // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів інституту української археографії та джерелознавства. — Київ–Кам'янець-Подільський, 2002. — Т. 8. — Ч. 1. — С. 5–20; «Літопис Граб'янки»: Питання першооснови // УІЖ. — 2003. — № 4. — С. 75–88; Рукописні збірники Василя Ломиковського «Припасы к малороссийской истории» // Рукописна та книжкова спадщина України. — 2003. — Т. VIII. — С. 3–27; «Краткая записка годов прежде бывших» — пам'ятка української історіографії другої половини XVIII — поч. XIX ст. // Український історичний збірник. — С. 369–375; «Літопис Граб'янки» та «История о действиях презельной брани» в українських рукописних збірниках XVIII ст. // Історичний журнал. — 2003. — № 4–5. — С. 47–56; Новгород-Сіверський літопис — пам'ятка української історіографії другої половини XVIII ст. // Сіверянський

літопис. — 2003. — № 4–5. — С. 89–93; До питання про авторство «Літопису Самовидця» // П'ятий Міжнародний конгрес українців. Історія. — Ч. 1. — Чернівці, 2003. — С. 307–310; «Короткий опис Малоросії» (1340–1734) у рукописних списках XVIII ст. // Історіографічні дослідження в Україні. — Вип. 14. — К., 2004. — С. 340–365; Українська рукописна археографія XVIII ст.: документальні матеріали в складі рукописних збірників // Історичний журнал. — № 6–7. — 2004. — С. 110–115; Маргінальні записи українських рукописних збірників XVIII ст. // Україна в Центральній-Східній Європі — Вип. 4. — К., 2004. — С. 459–470; Рукописний збірник Максима Плиски 1763 року // Істину встановлює суд історії. Зб. наук. праць на пошану Ф.П. Шевченка. — Т. 2. — К., 2004. — С. 538–550; Українські історичні хроніки пізньої доби (друга пол. XVIII — початок XIX ст.) // Наукові записки молодих вчених Інституту української археографії та джерелознавства. — Т. 10. — К., 2005. — С. 347–385; Етногенез українського народу крізь призму козацького історіописання XVII–XVIII ст. // Словянські обрії. — Вип. 1. — К., 2005; До питання реконструкції «Достовірного руського літопису» // УІЖ. — 2005. — № 6. — С. 198–205; «Козацькі літописи» в науковій спадщині Михайла Максимовича // Історіографічні дослідження в Україні. — Вип. 16. — С. 41–48; Козацьке історіописання // Історія українського козацтва. Нариси у 2-х томах. — Т. 2. — К., 2007. — С. 249–302.
Дж.: Анкета А.М. Бовгирі.

Олег Рабенчук

БОЖУК Ганна Василівна (24.07.1919, с. Великий Бичків, тепер Рахівського р-ну Закарпатської обл. — 28.12.2002, м. Ужгород) — дослідниця укр. нац. руху та аграрної історії Закарпаття міжвоєнного періоду, к.і.н. (1974). З робітників.

Закінчила Великобичківську горожанську школу (1935), Мукачівську торговельну академію (1939) та іст. ф-т УжДУ (1951). 1974 захистила канд. дис. «Аграрні відносини на Закарпатті в 20-х роках ХХ ст.» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак, доц. В.І.Ілько).

Трудову діяльність розпочала касиром Лісової управи (1944), згодом — плановик Дирекції лісів і складів (місце осідку — с. Великий Бичків, 1944–1946). Після закінчення вчз — на іст. ф-ті УжДУ: ст. лаборант (1951–1967), викладач (1967–1980), доц. (1980–1984) каф. історії СРСР. У 1954–1967 працювала за сумісництвом викладачем цієї ж каф.

Тв.: Становище селянства Закарпаття в 20-х роках ХХ ст. — Ужгород, 1971; Крайова комуністична організація Закарпаття в боротьбі за союз робітників і селян проти соціально-економічного гноблення, за возз'єднання з Радянською Україною в 20-х рр. ХХ ст. —

Ужгород, 1972; Іван Франко і Закарпаття. — Ужгород, 1986 (у співавт.); З історії святкування 1 Травня на Закарпатті. — Ужгород, 1989 (у співавт.); І. Франко в боротьбі за свободу народів Угорщини // Іван Франко і світова культура. У 3 кн. — К., 1990. — Кн. 1. — С. 414–416 (у співавт.); Документи Закарпатського обласного державного архіву про трудову еміграцію закарпатців у США та Канаду // Українські Карпати. — Ужгород, 1993. — С. 77–86 (у співавт.); Газети «Свобода» і «Нова Свобода» про Августина Волошина // Карпатська Україна і Августин Волошин. — Ужгород, 1995. — С. 70–87.

Літ.: Баглай Й. «Мрія з далекої юності...»: (До 80-річчя Ганни Василівни Божук). — Ужгород, 1999; Данилюк Д. Із когорти ветеранів: До 80-ліття Ганни Божук // Ужгородський ун-т. — 1999. — 17 вересня; «Минула молодість!.. Мов пісня прошуміла!..»: (До 80-річчя від дня народження Ганни Божук) // Календар, «Просвіти» на 1999 рік. — Ужгород, 1999. — С. 230; [Олашин М.В.]. Пам'яті Ганни Божук: [Некролог] // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 2003. — Вип. 9. — С. 252–253; Пам'яті Ганни Божук: [Некролог] // Новини Закарпаття. — 2003. — 9 січня. — С. 4.

Микола Олашин

БОЙКО Олена Дмитрівна (08.11.1951, с. Бобрик-Гора Донського р-ну Тульської обл., РФ) — дослідниця історії України ХХ ст., к.і.н. (1983).

1969 закінчила київську сш № 48. 1969–1974 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. Після закінчення ун-ту працює в Ін-ті історії України НАНУ: з 1990 — ст.н.с., з 2004 — пр.н.с., з 2008 — ст.н.с. відділу історії Української революції. 1983 в Ін-ті захистила канд. дис. «Боротьба органів радянської влади України з розрухою народного господарства у 1920 р.», наук. кер. — академік АН УРСР М.І.Супруненко. З 2004 працює ст.н.с.-консультантом в Національному музеї історії України. Нагороджена знаком «За наукові досягнення» МОН України (2006).

Коло наукових зацікавлень складає історія Української революції, історія м. Києва, історична картографія, біографістика, археографія. Серед наук. праць 1 монографія, 3 розділи у колективних працях, упорядкування (у співавт.) 4 збірники документів, 2 атласи, бл. 40 наукових та 130 енциклопедичних статей.

Тв.: Боротьба органів диктатури пролетаріату за зміцнення соціалістичного ладу на Україні. — К., 1987; История Украинской ССР. В 10 т. — Т. 6. — К., 1984 (у співавт.); Великий Октябрь. Атлас — Москва, 1987 (у співавт.); Украинская интеллигенция и революция: общее и особенное // Украина в 1917–1921 гг. — К., 1991; Українська

інтелігенція в пошуках шляхів національного самовизначення (1917–1920 рр.) // Історичні зошити. — К., 1992; Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.). — Кн. I. — К., 1993 (у співавт); Утворення єдиного національного фронту українськими політичними силами у 1918 р. // УІЖ. — 1997. — № 6; Український Національний союз і організація протигетьманського повстання // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. — К., 2002; Перша українсько-більшовицька війна // Політичний терор і тероризм в Україні. — К., 2002; Київ. Історична енциклопедія. 1917 — 2000 (електронна). — 3 MEDIA, 2002. — [www.3http://www.3/media.kiev.ua](http://www.3media.kiev.ua). (ред.-упоряд., автор 60 статей); Політичне протистояння Української Центральної Ради і більшовиків (жовтень–грудень 1917 р.) // УІЖ. — 2003. — №4; Події Української революції (1917–1921 рр.) в сучасній науково-довідковій літературі // Історичний журнал. — 2003. — №6; Український національний союз, його роль і місце в перебігу Української революції // Історичний журнал. — 2004. — № 5; Україна: Хроніка ХХ ст. 1919 рік. — К., 2005; Крути: 29 січня 1918 р. — К., 2007; Формування території Української незалежної держави в часи Української революції (1917–1921 рр.) — К., 2007.

Археогр. вид.: Українська Центральна Рада: 36. документів і матеріалів. У 2 т. — К., 1996–1997 (упоряд., автор приміток до документів); Український національно-визвольний рух. Березень–листопад 1917 р.: Документи і матеріали. — К., 2003 (член редколегії, упорядник, автор приміток); Директорія УНР, Рада Народних Міністрів (1918–1920 рр.): Документи і матеріали. У 2-х т. — К., 2006 (член редколегії, упорядник, автор приміток). Змагання політичних сил за владу в УНР (1919 р.) // Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. — К., 2007; Проблеми історії Української революції (1917–1921 рр.) на сторінках «Укр. іст. журналу» // УІЖ. — 2007. — № 6; Коментарі // М. Грушевський. Твори у 50 т. — Т. 4, кн. 1. — Львів, 2007; Крути: 29 січня 1918 р. — К., 2007; Національний атлас України. 6 карт в історичному блоку атласу. — К., 2008; Всесвітня історія ХХ століття: Енциклопедичний словник. 17 статей. — Львів, 2008; Питання території і кордонів Української незалежної держави в діяльності Української Центральної ради (1917–1918 рр.) // УІЖ. — 2008. — № 1; Бій під Крутами: історія вивчення // УІЖ. — 2008. — № 2.

Дж. і літ.: Анкета О.Д. Бойко; Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. Серія: Українські історики. — К., 1998. — Вип. 1 — С. 21–22; Бібліографія основних видань Інституту історії України НАН України. 1936–2001 — К., 2002 — С. 54; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 491.

Олена Ковальчук

БОЛХОВІТІНОВ Євфимій Олексійович (у чернецтві Євген) (18/29/.12.1767, Вороніж — 23.02/07.03/.1837, Київ) — церковний діяч, історик, археограф, бібліограф, письменник, перекладач. Народився у родині священика.

Навчався у Воронежській духовній семінарії (1778–1784), Слов'янсько-греко-латинській академії та Московському ун-ті (1784–1788). Викладач, префект, ректор Воронежської духовної семінарії (1789–1794). З 1796 протоієрей у Павловську Воронежської губ., з 1799 в С.-Петербурзі. Прийняв чернецтво (1800). З 1800 викладач та префект С.-Петербурзької духовної академії, настоятель Зеленецького Троїцького монастиря, Троїцько — Сергієвського пустища (С.-Петербурзька губ.). Вікарний єпископ Новгородський (з 1804), архієпископ Вологодський (з 1808), Калузький (з 1813), Псковський (з 1816), митрополит Київський та Галицький (1822–1837). Член Російської академії (1806), академік С.-Петербурзької АН (1829). Член Синоду. Був близький до гуртків М.І. Новикова та графа М.П. Румянцева.

Автор біобібліографічних словників церковних і світських письменників, праць з церковної історії, у т.ч. описів монастирів, церков та монастирських бібліотек, зокрема описів Софійського собору та Печерської лаври в Києві, богословських студій, перекладів творів французьких письменників Л. Кокле, Ф. Фенелона та інших, численних публікацій док. та мат. Віднайшов у Юр'євському монастирі в Новгороді грамоту Великого київського князя Мстислава Володимировича, якій присвятив одне з перших палеографічних досліджень у Російській імперії. Під керівництвом та на кошти Б. у Києві проводилися археол. дослідження фундаментів Десятинної церкви та Золотих Воріт.

Тв: Историческое, географическое и экономическое описание Воронежской губернии, собранное из историй, архивских записок и сказаний. — Воронеж, 1800; Исторические разговоры о древностях Великого Новгорода. — Б.м., 1808; Примечания на грамоту великого князя Мстислава Володимировича и сына его Всеволода Мстиславича, удельного князя новгородского, пожалованную новгородскому Юрьеву монастырю, с приложением грамоты // Вестник Европы. — 1818. — № 15–16, 20; Словарь исторический о бывших в России писателях духовного чина греко — российской церкви: В 2 т. — СПб., 1818. Т. 1–2 (перевид. Лейпциг, 1971; М., 1995); Описание Киево-Софиевского собора. — К., 1825; Описание Киево-Печерской лавры. — К., 1826; История княжества Псковского: В 4 ч. — Б.м., 1831; Словарь русских светских писателей соотечественников и чужестранцев, писавших о России: В 2 т. — М., 1845. — Т. 1–2; Вибрані праці з історії Києва. — К., 1995.

Літ.: Данский А. Очерк жизни и ученых трудов Евгения, митрополита Киевского и Галицкого // Воронежский лит. сб. — Воронеж, 1861. — Вып. 1; Евгеньевский сб. Высокопреосвященный Евгений митрополит Киевский и Галицкий: Сб. материалов для биографии. — СПб., 1871; Ивановский А.Д. Митрополит Киевский и Галицкий Евгений (Болховитинов). — СПб., 1872; Николаевский П. Учёные труды преосвященного Евгения Болховитинова, митрополита киевского, по предмету русской церковной истории // Христианское чтение. — 1872. — № 7; Сперанский Д. Ученая деятельность Е. Болховитинова // Русский вестник. — 1885. — № 4–6; Шмурло Е. Митрополит Евгений как ученый. — СПб., 1888; Сарбей В. Митрополит Евгений // Київська старовина. — 1993. — № 1; Київський Болховітиновський зб. — К., 1993; Рукавіцина Є.В. Євгеній Болховітинов і бібліографія України // Бібліотечний вісник. — 1995. — № 2; Ананьева Т.Б. «Прегордый Фаэтон» и «Милостивый архипастырь»: к истории возникновения биографической легенды о митрополите Евгении Болховитинове // Ucraina: архівні студії. — 1997. — Т. 2; Ананьева Т.Б. Евгенистика sub specie историографии // Просемінарій. Медієвістика. Історія церкви, науки і культури. — К., 1998. — Т. 2.

Олексій Ясв

БОНДАРЕНКО Раїса Іванівна (15.09.1942, м. Самара, Росія) — дослідниця пам'яток історії та культури України XIX–XX ст. Член Нац. спілки архітекторів України (1977). Член Нац. спілки журналістів (2007).

1966 закінчила архітектурний ф-т Київ. держ. художнього ін-ту (тепер НАОМА — Національна академія образотворчого мистецтва та архітектури). Дипломну роботу «Музей Великої вітчизняної війни у Києві» відзначено Дипломом Першого ступеня на Всесоюзному огляді-конкурсі (1967).

З 1966 до 1980 працювала за фахом архітектором, ст. архітектором (з 1969), керівником групи (з 1971) в Київ. профільних ін-тах: Дніпромісто, УкрНДЦівільсільбуд, НДІ містобудування. З 1980 — співробітник відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії України НАНУ. Член Робочої групи Головної Редколегії Зводу пам'яток історії та культури України. З 2008 — співробітник Центру Зводу пам'яток історії та культури України у відділі історії другої половини XX ст. Здійснює наук.-методичну і наук.-організаційну роботу з підготовки матеріалів «Зводу» по пам'ятках архітектури і містобудування в контакт з профільними ін-тами та установами.

З 1980 — член секцій історії та архітектури і містобудування Містобудівної ради Київської організації УТОПІК.

З кінця 1990-х працює самостійно над дис. темою: «Вулиця історично сформованого міста — комплексна пам'ятка історії та культури» (затверджена на засіданні Наук. ради «Історичне краєзнавство в УРСР» у 1984). Наук. кер. — чл.-кор. НАН України Ф.П. Шевченко.

Авторка бл. 200 наук. та наук.-попул. публікацій.

За період роботи в Ін-ті історії України НАН України по авторських ескізах Раїси Бондаренко були виконані значки для працівників ВАКУ; обкладинки видань, плакати, запрошення, і програми першої Всесоюзної конференції з історичного краєзнавства, яка проходила в Полтаві (1986); ювілейна медаль, присвячена 50-річчю Ін-ту історії; логотип Ін-ту історії; екслібрис зібрань особистої бібліотеки Ф.П. Шевченка; тиснення на ювілейному виданні, присвяченому 70-річчю Ін-ту історії та ін.

Тв.: у співавт. — Відомчий будинок відпочинку на 1500 місць в районі с. Циблі Київської обл. (генеральний план, адміністративно-приймальний корпус з поліклінікою, 1967–1968); Генеральний план Ірпінсько-Ворзельської курортно-рекреаційної агломерації (1973–1974); Проекти детального планування: Житлового району м. Обухова та Центральної частини м. Охтирка Сумської обл. (1974); північно-західного житлового району м. Нововолинська (1976); Схема охорони та раціонального використання природного комплексу Чорного і Азовського морів (1977–1978); Меморіальний комплекс в м. Богодухові Харківської обл.: Могила Невідомого солдата, Пам'ятник землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні (ск. А. Аветисян, Ф. Согоян; архіт. Р. Бондаренко, П. Гурін — 1985); з історії та культури — Вулиця як комплексна історико-архітектурна пам'ятка // Матеріали до Зводу пам'яток історії та культури народів СРСР по Українській РСР. — К., 1984; Володимирська вулиця // Київ. — № 11. — 1984; Проблема збереження історичного середовища в містах України (за матеріалами Житомира та Бердичева) // Історико-географічні дослідження на Україні: Зб. наук. праць — К., 1992; Штрихи до портрету (про О.О.Силина) // Вісник УТОПІК. — № 2. — 1998; Пам'ятки містобудування та архітектури §1, 4, редагування §2 // кол. монографія «Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури». — К., 1999; Берегти надбаня століть // Урядовий кур'єр. — № 60. — 2002; Пам'ятки архітектури та містобудування в контексті комплексних пам'яток історії та культури // Праці Центру пам'ятокознавства. — Вип. 6. — К., 2004; Ярославів Вал у Києві — вулиця історично сформованого міста // Відлуння віків. — № 7. — 2006; Вулиця історично сформованого міста як комплексна пам'ятка історії та культури // УІЖ. — № 4. — 2007.

Літ.: Проекты студентов-архитекторов Киевского художественного института // Строительство и Архитектура. — № 5. — 1965; Добровольский А., Катернога М. Право на творчество // Строительство и Архитектура. — № 2. — 1967; Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю): Довідн. — Т.1. — К.; Кам'янець-Подільський, 2003.

Сергій Ком

БОРЯК Тетяна Геннадіївна (03.09.1981, м. Київ) — дослідниця «Празького архіву», історії української еміграції міжвоєнного періоду у Чехословацькій Республіці, еміграційних осередків міжвоєнного періоду, к.і.н. (2008).

2003 закінчила іст. ф-т, 2008 — аспірантуру КНУ ім. Тараса Шевченка (каф. архівознавства та спеціальних галузей історичної науки). 2003–2004 опрацювала й оприлюднила на сайті фонду «Україна-3000» понад 1200 свідчень очевидців Голодомору, наданих проф. КНУ В. Борисенко. 2004–2006 навчалася за програмою академічних обмінів ім. Фулбрайта в Канзаському ун-ті (м. Лоуренс, Канзас, США), здобула ступінь магістра історії. 2008 у Державній академії керівних кадрів культури і мистецтва захистила канд. дис. «Архівно-бібліотечні зібрання української еміграції: історія переміщень та опрацювання в Україні (1945–2007)». Наук. кер. — д.і.н., проф. М.Г. Щербак. З 2008 працює викладачем каф. документальних комунікацій Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв України. Підготувала переклад укр. мовою електронної публікації американської дослідниці Патриції Кеннеді Грімстед «U.S. Restitution of Nazi-Looted Cultural Treasures to the USSR, 1945–1959: Facsimile Documents from the National Archives of the United States. Compiled with an Introduction by P.K. Grimsted. Foreword by Michael J. Kurtz. (CD-ROM edition. Washington, DC: GPO, 2001. Prepared in collaboration with the U.S. National Archives)»; здійснила переклад частини її монографії «Trophies of War and Empire: The Archival Heritage of Ukraine, World War II, and the International Politics of Restitution. Foreword by Charles Kecskemity. (Cambridge, MA: Harvard University Press for the Ukrainian Research Institute, 2001. 'Harvard Papers in Ukrainian Studies'.)» та упорядкувала документальні та довідково-бібліографічні матеріали для окремого видання (Патриція Кеннеді Грімстед. «Празькі архіви» у Києві та Москві. Повоєнні розшуки і вивезення еміграційної архівної україніки / переклад з англійської, наукове редагування та опрацювання додатків Тетяни Боряк. — Київ, 2005).

Авторка понад 10 публікацій.

Тв.: Проблеми джерелознавства та архівознавства на П'ятому міжнародному конгресі українців // Архіви України. — 2002. — № 4–6; Особові фонди українських діячів науки і культури в Державному центральному архіві в м. Прага // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Історія». — 2005. — № 77–79. Також веб-ресурс ДКАУ, режим доступу: ; Організаційно-фінансові засади функціонування еміграційних інституцій у Чехо-Словацькій Республіці в 1920–1930-х рр. (за фондами ЦДАВО України) // Архіви України. — 2004. — № 4–6; До питання атрибуції збірки фотодокументів МВБУ та УІК (за матеріалами ЦДАВО та ЦДКФФА України) // Музей визвольної боротьби України. На вшанування 80-ї річниці. Збірка доповідей. — Прага, 2006; Деякі аспекти становища «руських» біженців в Європі в міжвоєнний період у звіті Королівського інституту міжнародних відносин // Пам'ятки: Археографічний щорічник. — 2006. — Т. 6; «Празький архів»: історія переміщень, опрацювання та сучасний стан (1945–2007) // Бібліотечний вісник. — 2008. — № 4; Переміщення «Празького архіву» української еміграції з Праги до Києва (1945–1983) // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2008. — № 1; Чехословацкая республика как среда обитания украинской эмиграции между двумя мировыми войнами // Питання мастацтвазнавства етнології і фальклору історії. Вып. 4 / Ін-т мастацтвазнавства, етнології і фальклору імя К.Крапівы НАН Беларусі; навук. рэд. А.І. Лакотка. — Мінск, 2008; «Празькі» бібліотечні зібрання у фондах Державної наукової архівної бібліотеки: реконструкція еміграційних колекцій міжвоєнної Чехословаччини // Науковий вісник Чернівецького університету. — Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. — Чернівці, 2008.
Дж: Анкета Т.Г. Боряк

Олена Ковальчук

БРУН Пилип Карлович (18/30/.08.1804, Фрідріхсгам, Выборзька губ., Велике князівство Фінляндське (тепер м. Хаміна, Фінляндія) — 03/15/.06.1880, Славута, Волинської губ. (тепер Хмельницької обл.)) — історик, археолог і перекладач.

Закінчив пансіон Муруальта в С.-Петербурзі, Дерптський ун-т (1825). Викладав у Вітебській гімназії (1830–1832). Проф. Рішельєвського ліцею та Новоросійського ун-ту в Одесі. Член Одеського т-ва історії та старожитностей (з 1839), Лігурійського т-ва природничих наук у Генуї та Московського археол. т-ва (з 1869).

Автор праць з історичної географії Причорномор'я доби античності та середньовіччя, перекладів записок послів та мандрівників

XV–XVII ст., в яких висвітлюється історія Причорномор'я та Південної України, зокрема діаріуша Еріха Лясоти.

Автор понад 100 наук. праць.

Бібліогр.: Успенский Ф.И. Перечень трудов Ф.К. Бруна в порядке их появления в печати // Записки Новороссийского университета. — Т. 32. — Одесса, 1881.

Тв.: Следы лагеря Карла XII возле Бендер у с. Варницы // Записки одесского общества истории и древностей. — Т. 2. — Одесса, 1850; Путешествия и посольства Гильбера де Ланнуа по Южной России в 1421 году: Пер. и ком. // Там же. — Т. 3. — Одесса, 1853; О позднейших названиях древней Гилеи // Там само. — Т. 4. — Одесса, 1860; Путешествия Ивана Штильбергера по Европе, Азии и Африке с 1394 по 1427 г.: Пер. и ком. // Записки Новороссийского университета. — Т.1. — Одесса, 1866; Крым в половине XVIII столетия. — Одесса, 1867; 30-летие Одесского общества истории и древностей, его записки и археологические собрания // Записки одесского общества истории и древностей. — Т. 8. — Одесса, 1872; Путевые записки посла австрийского императора Рудольфа II к запорожцам в 1594 г. Эриха Лясоты: Пер. и ком. — СПб., 1873; Черноморье: Сб. исследований по исторической географии южной России. — Т. 1–2. — Одесса, 1879–1880.

Літ.: А.Б. Брун Ф.К. (некролог) // Журнал Министерства народного просвещения. — 1880. — № 10; Ф.К.Брун (некролог) // Записки одесского общества истории и древностей. Т. 12. — Одесса, 1881; Маркевич А.И. 25-летие Новороссийского университета. — Одесса, 1890; Московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования (1864–1914). — М., 1915. — Т. 2: Биографический словарь членов общества; Бузескул В. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века: В 2 ч. — Ч. 1. — Л., 1929; Ковальський М.П. Внесок професора П.К. Бруна (1804–1880) у видання джерел з вітчизняної історії XV–XVI ст. // Одесі — 200: Мат-ли міжнарод. наук.-теорет. конф. присвяч. 200-річчю міста: У 2 ч. — Ч. 2. — Одеса, 1994.

Олексій Ясь

БУНЯТЯН Катерина Петрівна (10.04.1947, с. Кищенці Фастівського р-ну Київської обл.) — археолог, спеціалізується у галузі давньої історії, реконструкції господарства й соціальної організації давніх спільнот за археологічними джерелами, к.і.н. (1981).

1965–1970 — студентка іст. ф-ту КДУ ім. Т.Г. Шевченка. З 1970 працює в Ін-ті археології: ст.лаборант, н.с., ст.н.с. спочатку в відділі скіфо-сарматської археології, потім у відділі теорії й методики

археології, нині відділ археології доби енеоліту-бронзи. 1981 захистила канд. дис. «Рядове населення степової Скіфії IV–III ст. до н.е.». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.Ф. Генінг. З 1966 бере участь в розкопках археологічних пам'яток, головно курганів степової смуги України. 1995–2005 поєднувала наукову роботу з викладацькою, читаючи в НаУКМА курси «Археологія та давня культура», «Археологія України», «Ранній залізний вік України та суміжних територій».

Авторка понад 100 наук. праць.

Тв.: Методика социальных реконструкций в археологии. — К., 1985; Акташский могильник скифского времени в Восточном Крыму. — К., 1988 (у співавт.); На світанку історії. — К., 1998 (у співавт.); Проблемные ситуации в археологии. — К., 1988 (у співавт.); Формализованно-статистические методы в археологии. — К., 1990 (у співавт.); Давне населення України. Посібник для студентів. — К., 1999 (друге видання 2003); Історія стародавнього світу. Підручник для школярів 6-го класу. — К., 1997 (у співавт.); Великая Скифия. Навчальний посібник для спеціального курсу. — К.; Запоріжжя, 2002 (у співавт.); Археологія України. Курс лекцій для студентів вузів. — К., 2005 (у співавт.); Народження і розвитку відтворювальної економіки // Історія українського селянства. — Т. I. — К., 2006; Гороδοцько-здовбицька культура: проблемна ситуація // Археологія. — 2008. — № 3. — С. 10–20.

Дж.: Анкета К.П. Бунятян.

Олена Ковальчук

БУРТЯК Григорій Якович (10.01.1936, с. Жабокричка Чечельницького р-ну Вінницької обл.) — дослідник сучасних соціально-політичних та міжнародних відносин, к.і.н. (1973), доц. (1994).

1951–1955 навчався у Бершадському пед. училищі. 1955–1958 — учитель Цибулівської сш Тростянецького р-ну Вінницької обл. 1957–1963 — навчався у Одеському держ. ун-ті. 1958–1968 — на комсомольській роботі: I секретар Ободівського, Тростянецького РК ЛКСМУ, заст. зав. відділом Вінницького обкому ЛКСМУ, I секретар Могилів-Подільського міськкому ЛКСМУ, I секретар Вінницького обкому ЛКСМУ. 1968–1991 — на партійній роботі: II секретар Вінницького міськкому КПУ, зав. оргвідділом Вінницького обкому КПУ, секретар Вінницького обкому КПУ. 1991–1994 — ст. викладач, доц. каф. політології Вінницького держ. технічного ін-ту, 1994–2000 — керівник групи радників, зав. міжнародним відділом, консультант голови Вінницької обл. держ. адміністрації. 2000 — до тепер — доц. каф. політології Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

1973 у КДУ ім. Т. Шевченка захистив канд. дис. «Діяльність Комуністичної партії України по удосконаленню партійної інформації (1966–1970 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. Б.І. Стеля). Нагороджений орденами «Знак пошани» (1966), Трудового Червоного прапора (1971, 1976), Почесною грамотою Президії Верховної ради УРСР (1986).

Автор понад 100 наук. праць.

Тв.: Партійна інформація та її дальший розвиток. — К., 1974; Заботясь о духовном богатстве. — М., 1985; Действенность партийной информации. — Одеса, 1977; Трудовой коллектив: комплексный поход. — М., 1983; Час практичних дій. — Одеса, 1990; Сутність і технологія політичної влади. Метод. вказівки. — Вінниця, 1998; Теорія соціально-політичних відносин. — Ч. І. Навч. посібн. — Вінниця, 1998 (у співавт.); Політична система суспільства та її особливості в Україні на сучасному етапі. Метод. посібн. — Вінниця, 1999 (у співавт.); Міжнародна політика та міжнародні відносини в сучасному світі. Навч. посібн. — Вінниця, 2001; Політична ідеологія як найважливіший стрижень політичної свідомості людини. — Вінниця, 2002; Україна в системі сучасних міжнародних відносин // Наук. записки ВДПУ. — Серія: Історія. — Вип. 4. — Вінниця, 2002; Основні політико-ідеологічні доктрини в сучасному світі. Метод. посібн. — Вінниця, 2003; Політичні партії України як носії різних ідеологій // Наук. записки ВДПУ. — Серія: Історія — Вип. 6. — Вінниця, 2003; Соціально-політичні конфлікти в Україні, причини виникнення та шляхи розв'язання // Наук. записки ВДПУ. — Серія: Історія. — Вип. 10. — Вінниця, 2006; Політична ідеологія як найважливіший стрижень політичної свідомості людини // Вісник Ін-ту історії, етнології і права. — Вип. 5. — Вінниця, 2007.

Дж.: Анкета Г.Я. Буртяка.

Олег Рабенчук

ВАСИЛЕВСЬКИЙ Леон (псевд. і крипт.: Левко Васильчик, В. Л-ский; 24.08.1870, Санкт-Петербург, Росія — 10.12.1936, Варшава, Польща) — історик, публіцист, етнограф, журналіст, редактор, політик, дипломат. Батько української письменниці В. Василевської.

Рано зацікавився україністикою, зокрема українською літературою, історією. Читав заборонену в Росії львівську газету «Діло», дозволений часопис «Зоря», стежив за укр. літературним рухом. Перекладав на польську мову окремі літературні твори укр. письменників, робив огляди укр. видань для польської преси. Відвідував т-во галицьких студентів у Петербурзі «Січ». 1893 переїхав до

Львова, де упродовж року навчався на філос. ф-ті ун-ту, вивчав історію під керівництвом Л. Фінкла та Т. Войціховського. Слухав лекції О.Огановського. У Львові познайомився з І.Франком, М. Павликом, зустрівся із М. Кордубою, Б. Лепким. Відвідував засідання НТШ та т-ва «Руська Бесіда». Багато друкувався. Восени 1894 виїхав до Чехословаччини для навчання у Празькому ун-ті. Навчався під керівництвом проф. Т. Масарика. 1895 видав у Празі польською мовою брошуру М. Драгоманова про ставлення соціалістів до релігії. 1898–1902 — редактор часопису «Pzzedswiat» у Лондоні. З 1902 жив у Кракові. Співпрацював з журналом «Украинская жизнь» (Петербург). Активний діяч Польської соціалістичної партії. Протягом 1924–1936 очолював Ін-т Дослідів Національних Справ. Пропагував ідею спільного фронту народів, поневолених Росією, та тісної співпраці між поляками і українцями. У 1918–1919 — міністр закордонних справ Польщі, в 1920–1921 — посол в Естонії. З 1929 — редактор газети «Niepodleglosc». Автор ряду праць, присвячених Україні.

Тв.: Современная Галиция. — Петербург, 1900 (у співавт.); Україна і справа українська — Краків. 1912 (польс.); Українська національна справа в її історичному розвитку. — 2-е вид. — Краків, 1925 (польс.); Українська справа як міжнародне питання. — Варшава, 1934 (польс.); Мої українські спогади // Спогади / Василевський Л. та ін. — Варшава, 1932.

Літ.: W. Pobog-Malinowski. Bibliografia prac Leona Wasilewskiego // Niepodleglosc. — 1937. — Z. 1; Słownik historyków polskich. — Warszawa, 1994; УЛЕ. — Т. 1. — К., 1988; ЕУ. — Т. 1. — Львів. 1993; Гранчак Т.Ю. Українське національне відродження другої пол. XIX — поч. XX ст. в працях польського історика Леона Василевського. Автореф. дис. ... канд. іст. наук. — К., 2000; Українська журналістика в іменах. Матеріали до енциклопедичного словника. — Вип. 9. — Львів, 2002.

Іконографія: ЕУ. — Т. 1. — К., 1993. — С. 217.

Віктор Даниленко

ВЕГЕШ Микола Миколайович (28.11.1962, смт. Міжгір'я Закарпатської обл.) — дослідник історії Закарпатської України, педагог та адміністратор вищої школи, громадський діяч, д.і.н. (1999), проф. (2001). Академік Міжнародної Слов'янської академії наук (1999) та Академії наук вищої школи України (2006). Зі службовців.

Закінчив іст.-пед. ф-т Івано-Франківського держ. пед. ін-ту ім. В. Стефаніка (1984) та аспірантуру УжДУ (1994). 1994 захистив канд. дис. «Карпатська Україна в 1938–1939 рр.: соціально-

економічні і політичні аспекти» (наук. кер. — проф. В.Є. Задорожний), 1998 — докт. дис. «Закарпаття в контексті центральноєвропейської політичної кризи напередодні Другої світової війни».

Трудову діяльність розпочав у 1984 вчителем історії та суспільствознавства Синевицької сш, що на Міжгірщині. З листопада 1993 працює в Ужгородському ун-ті — асистент (1993–1994) та доц. (1994–1997) каф. історії України; доц. (1997–2000), проф. (2000–2002) та завідувач (з 2002 р.) каф. політології; декан іст. ф-ту (2004–2005). З квітня 2005 — ректор УжДУ. Нагороджений медаллю «10 років незалежності України» (2001) та Грамотою Верховної Ради України (2004).

Тв.: Карпатська Україна (1938–1939): соціально-економічний і політичний розвиток — Ужгород, 1993; Августин Волошин. — Ужгород, 1995 (у співавт.); Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Карпатська Україна в міжнародних відносинах (1938–1939). — Ужгород, 1997 (у співавт.); Карпатська Україна 1938–1939 років у загальноєвропейському історичному контексті: У 2 т. — Ужгород, 1997; Міжнародне становище Карпатської України (1938–1939 рр.). — Ужгород, 1997 (у співавт.); Громадсько-політична, церковна і культурно-освітня діяльність митрополита Андрія Шептицького. — Ужгород, 1998 (у співавт.); Історичні монографії та дослідження. — Ужгород, 1998 — 2001. — Т. I–VII; Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918–1939). — Ужгород, 1998 (у співавт.); Угорська іредента на Закарпатті між двома світовими війнами (1918–1939 рр.). — Ужгород, 1998 (у співавт.); Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців. — Ужгород, 2002 (у співавт.); Національно-визвольні змагання українців Східної Галичини і Закарпаття в 1918–1950 рр. ХХ ст. — Ужгород, 2003 (у співавт.); Августин Волошин і Карпатська Україна. — Львів; Хуст, 2004; Академік Володимир Грабовецький — визначний історик України. — Івано-Франківськ, 2006.

Літ.: Токар М. Проф. Микола Вегеш: Біобібліографічний покажчик. — Ужгород, 2002; Magocsi P.R. Vegesh Mykola // Encyclopedia of Rusyn history and culture / Paul Robert Magocsi and Ivan Pop editors. — Toronto; Buffalo; London, 2002. — P. 429; Вегеш Микола Миколайович // Наукова еліта Закарпаття: Доктори наук, професори Ужгородського національного ун-ту. — Ужгород, 2005. — С. 25–26; Вегеш Микола Миколайович // Під покровительством музи Кліо: Історичному ф-ту Ужгородського національного ун-ту — 60 років. — Ужгород, 2005. — С. 60–64, 154–157.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ВЕЛИЧЕНКО Степан (29.06.1950, Торонто, Канада) — історик, дослідник укр. політичної та інтелектуальної історії XVI–XX ст. Автор низки праць з укр. політичної й інтелектуальної історії, зокрема компаративних студій з обсягу укр., рос. і польських історіописання, побутування націй в поліетнічних імперіях, державного будівництва в добу укр. революції 1917–1921. Співредактор спец. випуску історико-культурологічного збірника «Схід–Захід» (2001, вип. 4) — «Росія та Британія: імперії та нації на окраїнах Європи», редактор видання «Ukraine: the EU and Russia» (London, 2007).

Вивчав політичні науки й історію в ун-тах Торонто та Йорка. Захистив докт. дис. «Вплив історичних, політичних і соціальних ідей на політику Богдана Хмельницького та козацької старшини між 1648 і 1657 рр.» в Лондонському ун-ті (1980). Наук. асистент в Лондонській школі економіки (1975), стажист Ягеллонського ун-ту (Краків, 1977–1978), член Ін-ту іст. студій Лондонського ун-ту (1983). Постдокторський стипендіат Гарвардського ун-ту (1983). З 1984 — співробітник Каф. укр. студій Торонтського ун-ту. Учасник програми наук. обміну між Канадою та СРСР (1988). Н.с. Центру рос. та східноєвроп. студій (1990 — 2005) і Центру европ., рос. та євразійських студій (з 2005) Торонтського ун-ту.

Викладав низку курсів з укр., рос. та европ. історії XVI–XX ст. в ун-тах Йорка (1983–1986), Гуельфа (1993, Онтаріо, Канада), Брука (1993, 1995), Трентона (1995–1996, Онтаріо, Канада), Торонто (1988–1997, 2002), а також у Державному ун-ті Нью-Йорка (1998–1999, Буффало, США) та НАУКМА (2005–2007).

Тв.: A Note on Missing and Destroyed Archival Sources Relating to the Early-Modern Period of Ukrainian History // Journal of Ukrainian Graduate Studies. — 1977. — No. 3; Maio znany portret Bohdana Chmielnickiego // Studia historyczne. — 1981. — № 2; The Ukrainian-Rus Lands in Eastern European Politics 1572–1632. Some Preliminary Observations // East European Quarterly. — 1985; Bohdan Khmelnytsky and the Rakoczis of Transylvania During the Polish Elections of 1648 // Journal of Ukrainian Studies. — 1983. — Vol. 8, № 2; Політичні та соціальні ідеї на Україні у 1550–1648 рр.: Дискусії з канадським істориком. — К., 1989; Tsarist Censorship and Ukrainian Historiography 1828–1904 // Canadian American Slavic Studies. — 1989. — Winter; The Origins of the Soviet Interpretation of Eastern Slavic History. A Case Study in Policy Formulation // Forschungen zur Osteuropäischen Geschichte. — 1990. — Nr. 46; Perestroika and Interpretation of Russian-Ukrainian Relations // Journal of Soviet Nationalities. — 1991. — № 2; Cossack Ukraine and Baltic Trade 1600–1648. Observations on an Unresolved Issue // Ukrainian Economic History. — Cambridge,

1991; *Перебудова та минуле неросійських народів*// УІЖ. — 1992. — № 4; *National History as Cultural Process: A Survey of the Interpretations of Ukraine's Past in Polish, Russian, and Ukrainian Historical Writing from the Earliest Times to 1914.* — Edmonton, 1992; *Володарі і козаки: замітки до проблеми легітимності і тяглості в українській історіографії XVII–XVIII ст.* // *Mediaevalia Ucrainica.* — 1993. — Ч. 1; *Shaping Identity in Eastern Europe and Russia: Soviet Russian and Polish Accounts of Ukrainian History, 1914–1991.* — New York, 1993; *National History and the History of the USSR. The Persistence and Impact of Categories* // *Nationalism and History. The Politics of Nationbuilding.* — Toronto, 1994; *Restructuring and the Non-Russian Past* // *Nationalities Papers.* — 1994. — № 2; *Identities, Loyalties and Service in Imperial Russia: Who Administered the Borderlands?* // *Russian Review.* — 1995. — № 2; *Empire Loyalism and Minority Nationalism in Great Britain and Imperial Russia 1707–1914* // *Comparative Studies in Society and History.* — 1997. — № 3; *Царський уряд в українських губерніях 1800–1914 — Всемогутність чи слабкість? Деякі зауваження до методології й інтерпретації* // *Україна модерна.* — 1999. — Ч. 2/3; *The Bureaucracy Police and Army in Twentieth-Century Ukraine. A Comparative Quantitative Study* // *Harvard Ukrainian Studies.* — 1999. — № 3/4; *Local Officialdom and National Movements in Imperial Russia in light of Administrative Shortcomings and Under-government* // *National Issues in Russian and East European History.* — New York, 2000; *The Issue of Russian Colonialism in Ukrainian Thought* // *Ab Imperio.* — 2002. — № 1; *Post-colonialism and Ukrainian History* // *Ab Imperio.* — 2004. — № 1; *Ukrainians Re-think their Revolutions* // *Ab Imperio.* — 2004. — № 4; *Численность бюрократии и армии в Российской империи в сравнительной перспективе* // *Русская империя в зарубежной историографии.* — М., 2005; *Bureaucrats and Revolutionary State-Building in Ireland and Russia. Was Weber Right?* // *Canadian Journal of Political Science.* — 2005. — № 1; *1654 and All That in 2004* // *Journal of Ukrainian Studies.* — 2005. — № 1; *Де починається національна історія?* // *Критика.* — 2006. — № 9; *Служащие, Большевики и Макс Вебер* // *Общество и государство в России: традиции, современность, перспективы.* — Тамбов, 2006; *Соціо-історичний контекст громадського мововжитку, і Чому англійська повинна бути другою мовою України* // *Вісник Луганського національного педагогічного університету.* — 2006. — Ч. 11. — № 2; *Що нового чути про революції? Регіональна історіографія революцій 1917–1921 років в Україні* // *Україна модерна.* — 2006. — Ч. 10; *The Socio-Historical Context of Public Language-Use and Why English Must be*

Ukraine's Second Language // Аналитические обзоры центра изучения Центральной и Восточной Европы. — 2006. — № 3; Nationalizing and Denationalizing the Past: Ukraine and Russia in Comparative Context // Ab Imperio. — 2007. — № 1; Ukraine: EU Member or a Second Belarus // Ukraine: the EU and Russia. — London, 2007.

Лит.: Register: Scholars, Researchers and Academics in Ukrainian and Ukrainian Canadian Studies in Canada. — Edmonton, 1985/1986; Рец. на кн.: Velychenko S. National History as Cultural Process: A Survey of the Interpretations of Ukraine's Past in Polish, Russian, and Ukrainian Historical Writing from the Earliest Times to 1914. — Edmonton, 1992. — 1) Україна модерна. — 1996. — Ч.1; 2) Вопр. истории. — 1997. — № 7; 3) History of European Ideas. — 1995. — № 4; 4) History Today. — 1995. — № 7; 5) Jahrbucher zur Geschichte Osteuropas. — 1995. — Bd. 4; 6) Journal of Ukrainian Studies. — 1994. — Vol. 19, № 2; 7) Russian History. — 1994. — № 2; 8) Russian Review. — 1996. — № 1; 9) Slavic and East European Journal. — 1995. — № 3; 10) Zeitschrift für Ostmitteleuropa-Forschung. — 1996. — Bd. 4; Рец. на кн.: Velychenko S. Shaping Identity in Eastern Europe and Russia: Soviet Russian and Polish Accounts of Ukrainian History, 1914–1991. — New York, 1993. — 1) Сучасність. — 1994. — № 5; 2) American Historical Review. — 1995. — № 3; 3) Canadian Slavonic Papers. — 1999. — № 1; 4) Russian History. — 1994. — № 2; 5) Russian Review. — 1994. — № 4; 6) Ukrainian Quarterly. — 1994. — № 4.

Олексій Ясь

ВЕРБОВСЬКИЙ Вадим Володимирович (03.03.1980, с. Переможне, Лутугинського р-ну Луганської обл.) — дослідник історії міжнародних відносин на Південному Кавказі, британської політики щодо «вірменської проблеми» в XIX — першій чверті XX ст.

1997–2002 — студент іст. ф-ту ЛНПУ ім. Т. Шевченка. 2002–2005 — аспірант цього ж ун-ту. 2006 там само захистив канд. дис. «Західна Вірменія у зовнішній політиці Великої Британії, 1914–1923 рр.». Наук. кер. — д.і.н., проф. М.С. Бур'ян. 2002–2007 — асистент, з вересня 2007 — доц. каф. всесвітньої історії та міжнародних відносин ЛНПУ ім. Тараса Шевченка, з 2008 — заст. дир. цього ж ун-ту.

Автор бл. 40 праць.

Тв.: Західна Вірменія в англо-російському протистоянні на Середньому Сході в кінці XIX — на початку XX ст. // Вісник СНУ ім. В. Даля — № 5(63). — Луганськ, 2003; Вірменське питання в контексті англо-російського протистояння в Західній Вірменії в кінці XIX — на початку XX ст. // VII Сходознавчі читання А.Кримського. — К., 2003; Америко-британські протиріччя в турецькій

Вірменії (1918–1920 рр.) // VIII Сходознавчі читання А. Кримського. — К., 2004; Западная Армения, армянский вопрос и эволюция британской политики Уайтхолла от Дизраэли до Асквита (1875–1914 гг.) // Историчні записки. — Луганськ, 2004. — № 3–4; Британська політика в Західній Вірменії від виникнення вірменського питання і до реформи 1924 року // Наукова молодь. Збірн. праць молодих учених. — Т. II. — Луганськ, 2004; Вірменське питання // Українська дипломатична енциклопедія. — К., 2005. — Т. 1; Британсько-вірменські організації, 1878–1923 // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — Вип. 14. — К., 2005; Еволюція британської політики в Західній Вірменії, 1878–1923 рр. // Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка. Историчні науки. — № 14(94). — Луганськ, 2005; Место Западной Армении в британской политике на Среднем Востоке (1876–1918) // Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка. — Луганськ, 2004. — № 8(76); Подвійний стандарт Заходу та тактика вірменської меншини в Османській імперії наприкінці XIX — на початку XX ст. // Наукові записки. — К., 2005; Убийство Гранта Динка и «армянская проблема»: в контексте европейской интеграции Турции в начале XXI века // Вісник ЛНПУ ім. Т. Шевченка. Историчні науки. — № 4 (121). — Луганськ, 2007; Историко-методологічний аналіз Вірменської проблеми // Бахмутський шлях. — 2007. — № 1–2; Аналіз вітчизняної та зарубіжної джерельної бази вірменської проблеми, 1878–1923 рр. // Историчні записки. — 2007. — Вип. 19; Навчально-методичний комплекс. Як правильно підготувати наукове дослідження. Для студентів історичного факультету всіх форм навчання. — Луганськ, 2007; Історія світових цивілізацій. — Луганськ, 2008.

Дж. і літ.: Анкета В.В. Вербовського; Бур'ян М.С., Грицький І.В., Ласкавий Д.В. Историчне Сходознавство на кафедрі всесвітньої історії та міжнародних відносин Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка // Проблеми Балканістики, Сходознавства та Міжнародних відносин. — К., 2007. — С. 317–323.

Олена Ковальчук

ВЕДЕНЄВ Дмитро Валерійович (01.08.1967, м. Сіверодонецьк Луганської обл.) — дослідник проблем історії української дипломатії XX ст., спеціальних служб України, повстансько-партизанських рухів XX ст., д.і.н. (2006), проф. (2008).

1991 закінчив з відзнакою іст. ф-т КДУ, 1994 — аспірантуру Київ. ун-ту ім.Т. Шевченка. 1994 в Ін-ті української археографії АН України захистив канд. дис. «Становлення зовнішньополітичної

служби України. 1917–1920 рр.» (наук. кер. — д.і.н. В.П. Горшков). 1994–1998 — викладач, доц., заст. начальника каф. історії та політології Академії СБУ. 1998–2002 — нач. відділу науково-дослідної роботи та інформації Державного архіву СБУ. 2002–2006 — гол.н.с. Науково-організаційного центру, заст. начальника Центру навч.-метод. роботи Нац. академії СБУ. 2006 у Нац. академії оборони України уперше в Україні захистив докт. дис. зі спеціальності «військова історія» на тему «Діяльність спеціальних підрозділів руху українських націоналістів та УПА. 1920–1950-ті рр.» (наук. консультант — д.і.н. В.С.Сідак). 3 грудня 2006 — зав. каф. оперативного мистецтва та історії спеціальних служб Нац. академії СБУ. 2004–2007 — в. о. ученого секретаря Вченої ради Нац. академії СБУ. Доц. (1997), ст.н.с. (2003). Член наук.-метод. комісії СБУ. Член спец. вченої ради зі спеціальності «військова історія» в Нац. академії оборони України. Член спец. вченої ради зі спеціальності «забезпечення державної безпеки України» в Нац. академії СБУ. Член Експертної ради ВАК України зі спеціальності «забезпечення державної безпеки України» (з 2008). Дійсний член Українського ін-ту військової історії (Київ). Нагороджений Орденом «За заслуги» III ступеня (2007), Хрестом доблесті СБУ II ступеня (2008), медалями, відзнакою Нац. академії СБУ (2006).

Автор та співав. понад 350 наук., наук.-популярних та навч.-метод. праць, у т.ч. 12 монографій, 5 навч. посібників, кількох наук.-документ. збірників.

Тв.: Українська революція та національна державність. — К., 1999 (у співавт.); Українські Соловки. — К., 2001 (у співавт.); Спеціальні служби в історії Української держави — К., 2003 (у співавт.); Спеціальні підрозділи руху українських націоналістів та Української повстанської армії (1920-й — кінець 1960-х рр.). У 2 ч. — К., 2003; Слово правди про Україну. Міжнародна інформаційна діяльність Української держави. 1917–1920. — К., 2004 (у співавт.); Українці проти нацизму: політичний вимір. — К., 2005 (у співавт.); Прояви тероризму в Україні (остання чверть XIX — початок XXI ст.). — К., 2005; Війна в кам'яних джунглях. Міська партизанська війна як феномен збройної боротьби та спеціальної діяльності. 1945–2005. — К., 2006 (у співавт.); Юність української дипломатії. Становлення зовнішньополітичної служби України в 1917–1923 роках. — К., 2006 (у співавт.); Меч і тризуб. Розвідка і контррозвідка руху українських націоналістів та УПА (1920–1945). — К., 2006 (у співавт.); «Повстанська розвідка діє точно і відважно...» Документальна спадщина підрозділів спеціального призначення ОУН та УПА. 1940–1950-і роки. — К., 2006 (у співавт.); Український

вибір: політичні системи ХХ століття і пошук власної моделі суспільного розвитку. — К., 2007 (у співавт.); Служба безпеки України: становлення, досвід, пріоритети діяльності. — К., 2007 (у співавт.); Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945–1980-ті роки. — К., 2007 (у співавт.); Дипломатична служба України. 1917–1923. — К., 2007; Одиссея Василя Кука. — К., 2007; Украинский фронт в войнах спецслужб. Исторические очерки. — К., 2008; Задзеркалля історії. Нариси з історії спеціальних служб. — К., 2008.

Дж. і літ.: Анкета Д.В. Веденеєва; Веденеєв Д.В. // Хто є хто в українських суспільних науках. — К., 1997. — С. 60–61; Веденеєв Д.В. Енциклопедія сучасної України. — Т. 4. — С. 216; Веденеєв Д.В. // Хто є хто в Україні (<http://dovidka.com.ua>); Хто є хто в державному управлінні — К., 2008. — С. 342–343.

Олена Ковальчук

ВИСКВАРКО Сергій Анатолійович (22.03.1952, м. Можайськ Московської обл. Російської Федерації) — дослідник проблем історіографії Англійської революції сер. XVII ст., к.і.н. (1987). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т (1978) та аспірантуру при каф. загальної історії (1984) УжДУ. 1987 захистив канд. дис. «Радянська і сучасна англійська прогресивна історіографія про роль народних мас в Англійській буржуазній революції середини XVII століття» (наук. кер. — проф. Г.В. Павленко).

Трудову діяльність розпочав 1971 слюсарем-складальником заводу «Мукачівприлад». 1973–1979 працював н.с. Мукачівського відділу Закарпатського краєзнавчого музею, 1979–1981 — секретарем комітету комсомолу СМПТУ № 8 (м. Мукачево), 1981–1996 — інженер-патентознавець «Мукачівприладу». З 1996 — н.с., а з 2000 — провідний спеціаліст відділу інформації та використання документів Держ. архіву Закарпатської обл. 1989–1990 — викладач каф. історії стародавнього світу, середніх віків та історіографії Ужгородського ун-ту.

Тв.: О роли народных масс в Английской буржуазной революции XVII в.: (Проблемы становления советской историографии) // Вопросы новой и новейшей истории. — К., 1985. — Вып. 31. — С. 120–127; Британский прогрессивный историк К. Хилл о роли народных масс в Английской буржуазной революции XVII в. // Там само. — 1986. — Вып. 32. — С. 94–100; Про одну неопубліковану хрестоматію з історії Англійської буржуазної революції середини XVII ст. (з рукописної спадщини О.М. Савіна) // Там само. — 1994. —

Вип. 40. — С. 185–193 (у співавт.); Про деякі спірні питання історії яacobінської диктатури // Там само. — 1995. — Вип. 41. — С. 159–167 (у співавт.); Політичні угруповання парламентського табору на левелерському етапі Англійської буржуазної революції XVII ст. // Там само. — 1996. — Вип. 42. — С. 12–28 (у співавт.); Левелейбористський публіцист о проблемах Английской революции XVII в. // Религия и политика: От античности к эпохе Просвещения. — Смоленск, 1997. — С. 32–40 (у співавт.); Рух левелерів у висвітленні сучасної англомовної історіографії // Питання нової та новітньої історії. — К., 1998. — Вип. 44. — С. 202–211 (у співавт.); Лівелейбористський історик і публіцист Ф. Брокуей про Англійську революцію XVII століття // Питання історії нового та новітнього часу. — Чернівці, 2000. — Вип. 7. — С. 206–212 (у співавт.); Премьер-министр Венгрии Пал Телеки о деятельности Социал-демократической партии Словакии: (По следам одного документа) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 2005. — Вип. 14. — С. 47–51.

Дж.: Анкета С.А. Вискварка.

Микола Олашин

ВІТКОВ Захар Аронович (1910–1942) — історик, педагог, к.і.н. (1941).

Навчався у Харківському пед. ін-ті професійної освіти, в Харківському ун-ті на іст. ф-ті, який закінчив у 1936. Працював асистентом каф. стародавньої історії та археології ун-ту. В 1941 захистив канд. дис. «Гетский розгром Ольвии». Загинув у роки Другої світової війни.

Тв.: Гетский розгром Ольвии: Дис. канд. ист. наук. — Х., 1941.

Літ.: Вітков Захар Афонович // Преподаватели исторического факультета Харьковского госуниверситета (1933–1994 гг.): Материалы к биобиблиографическому словарю. — Х., 1992.

Віктор Даниленко

ВІЧ Касій Маркович (1896–1941) — історик, педагог.

У 1939 — першій пол. 1941 очолював каф. нової історії іст. ф-ту ХДУ. У 1940 захистив канд. дис. «Анархо-синдикализм во Франции в предвоенные годы (1908–1914)». Працював деканом іст. ф-ту ХДУ. Загинув восени 1941 при обороні Москви.

Тв.: К истории анархо-синдикализма во Франции в предвоенные годы (1907–1914 гг.) // Науч. сессия исторического факультета Харьковского ун-та. — Х., 1938; К истории анархо-синдикализма во Франции в предвоенные годы (1908–1914) // Ученые записки

Харьковского университета. — 1939. — Т. 15: Труды истор. фак. — Т. 1; Баррикады в Вильнев-Сен-Жорже и предательство руководства Всеобщей конференции труда во Франции // Ученые записки Харьковского университета. — 1940. — Т. 19.

Літ.: Вич Кассий Маркович // Преподаватели исторического факультета Харьковского госуниверситета (1933–1991 гг.): Материалы к биобиблиографическому словарю. — Х., 1992; Бережанський Л. Таким був К.М. Вич [Останній передвоєнний декан історичного факультету] // Харківський університет. — 1996. — 10 грудня.

Віктор Даниленко

ВОВКАНИЧ Іван Іванович (23.11.1961, смт. Іршава Закарпатської обл.) — дослідник новітньої історії Чехословаччини, д.і.н. (2002), проф. (2003). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1983) та аспірантуру цього ж вnz (1989). 1990 захистив канд. дис. «Антивоєнний рух в Чехословаччині (1929–1938 рр.)» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак), 2001 — докт. дис. «Системні суспільно-політичні перетворення в ЧСР (1945–1948 рр.)».

Трудову діяльність розпочав 1983 вчителем історії Ужгородської сш № 6. Після закінчення аспірантури працював в Ужгородському ун-ті — заст. начальника навчального відділу (1989–1991); асистентом (1991–1994), доц. (1994–2002) та проф. (2002–2003) каф. нової і новітньої історії та історіографії. З грудня 2003 — зав. каф. країнознавства та декан ф-ту міжнародних відносин Ужгородського держ. ін-ту інформатики, економіки і права (нині Закарпатський держ. ун-т).

Тв.: Документи з політичної історії Чехословаччини 1945–1948 рр. в архівах Чехії, Словаччини та Росії: проблеми систематизації і аналізу нових архівних матеріалів // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1999. — Вип. 3. — С. 16–23; Зміна зовнішньополітичної орієнтації Чехословаччини в 1945–1948 рр. // Там само. — Вип.4. — С.145–152; Чехословацький «переможний лютий» 1948 р. в сучасній чеській та російській історіографії // Український історичний збірник. — К., 1999. — С. 255–287; Чехословаччина в 1945–1948 рр.: Нарис історії перехідного періоду. — Ужгород, 2000; Сучасна чеська і словацька історіографія про внутрішні і зовнішні чинники поразки демократії у ЧСР в 1945–1948 рр. // Там само. — 2000. — Вип. 5. — С.145–157; Ядерний фактор, «советизації» Чехословаччини в другій половині 40-х років // Розбудова держави. — 2000. —

№ 7–12. — С. 151–159; Конституційнотворчий процес у ЧСР в 1946–1948 рр.: уроки для України 90-х років // *Carpatica — Карпатика.*— Зб. — Вип. 11: Проблеми історії та етнографії України. — Ужгород, 2001. — С. 155–169 (у співавт.).

Дж. Анкета І.І. Вовканича.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ВОДОТИКА Сергій Григорович (04.01.1957, м. Маріуполь Донецької обл.). д.і.н. (2001), проф. (2002). — дослідник історіографії вітчизняної історії 1920-х рр. та краєзнавства.

1979 закінчив іст. ф-т ХДУ ім. В.Каразіна 1980–1983 — аспірант Ін-ту історії АН УРСР. 1984 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд. дис. «Социальная структура доколхозного крестьянства Украины в 1920-е годы. Социально-экономическая характеристика». Наук. кер. — д.і.н., проф. С.В. Кульчицький. 2001 там само захистив докт. дис. «Історична наука УСРР 1920-х рр.: соціополітичні, науково-організаційні та концептуальні основи функціонування». Наук. консультант — д.і.н., проф. С.В. Кульчицький. 1979–1987 — викладач, ст.викладач, доц. каф. історії Українського заочного політехнічного ін-ту. 1987–1988 — доц. каф. історії Херсонського індустріального ін-ту, 1989–1992 — доц. Херсонського філіалу Миколаївського кораблебудівного ін-ту. З 1992 — зав. каф. соціальних дисциплін Південноукраїнського регіонального ін-ту післядипломної освіти педагогічних кадрів (з 1996 — за сумісництвом). З 1996 — доц., проф. каф. державно-правових дисциплін Херсонського юридичного ін-ту Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ. 2005–2008 — член спеціалізованої Вченої ради ЗНУ.

Автор бл. 225 наук. праць, в тому числі 9 індивідуальних монографій та 6 підручників.

Тв.: Зміни в соціально-класовій структурі селянства України 1927–1929. — УІЖ. — 1983. — № 2; Очерки развития социально-классовой структуры УССР. 1917–1937. — К., 1987 (у співавт.); Академік Слабченко. — УІЖ. — 1993. — № 11–12; Документи архівосховищ України про життєвий і творчий шлях Н.Полонської-Василенко // Архіви України. — 1993. — № 4/6; Створення академіком Слабченко осередку українознавства в Одесі // Вісник АН України. — 1993. — № 2; «Справа СВУ»: перегортаючи сторінки допитів академіка Михайла Слабченка // Південний архів. — 1995. — №5; Історія України. Навчально-методичний посібник. — Херсон, 1995; Академік Михайло Єлісейович Слабченко. Нарис життя і творчості. — К.-Херсон, 1998; Нариси історії історичної науки УСРР

1920-х рр. — К., 1998; Політологія. Навчально-методичні матеріали. — Херсон, 2001; Вітчизняна історична наука 1920-х рр.: науково-організаційні та концептуальні основи функціонування. — Херсон, 2002; Умови поступу, напрями та школи історичної науки УСРР 1920-х рр. — Херсон, 2003; Херсону 225 років. — Херсон, 2003; Історична наука УСРР 1920-х рр.: соціополітичні, науково-організаційні та концептуальні основи функціонування. — Херсон, 2006; Осип Гермайзе // УІЖ. — 1992. — № 12; З історії правоохоронних органів Півдня України. — Херсон, 1999; Історія Херсонщини XIII–XIX ст. — Херсон, 2001; Історія України. Курс лекцій. — Херсон, 2001; Історія України. Навчально-методичний посібник. — Херсон, 2001; Історія Херсонщини. — Херсон, 2003 (у співавт.); Херсонський юридичний інститут Харківського національного університету внутрішніх справ. Історія та сучасність. 1973–2008. — Херсон, 2008. (у співавт.); Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 рр. в Україні. Херсонська обл. — К., 2008 (кер. авт. кол.).

Станіслав Кульчицький

ВОЙНАРОВСЬКИЙ Анатолій Володимирович (09.05.1971, м.Гнівань, Тиврівського р-ну Вінницької обл.) — дослідник історії Польщі періоду Другої світової війни та повоєнних років, історії Поділля в першій половині ХХ ст., к.і.н. (2008).

1989–1991 — служба в армії. 1991–1992 працював слюсарем в Козятинській дистанції залізниці. 1992–1997 навчався на іст. ф-ті ВДПІ ім. М. Коцюбинського. 1997–1998 працював учителем історії в Куцинецькій ЗОШ I–III ступенів Гайсинського р-ну. 1998–1999 — викладач суспільно-політичних дисциплін Вінницького училища мистецтв і культури ім. М. Леонтовича. 1999–2002 — асистент каф. філософії ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2002–2004 — навчання в аспірантурі іст. ф-ту цього ж ун-ту (спеціальність — всесвітня історія). З 2004 — ст. викладач каф. історії слов'янських народів ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2008 у Київському славістичному ун-ті захистив канд. дис. «Встановлення тоталітарного режиму в Польщі у 1944–1948 рр.» (наук. кер. — к.і.н., проф. П.С.Григорчук).

Тв.: Польща на шляху до тоталітаризму (1944–1945) // Наукові записки ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського. — Серія: історія. — Випуск IV. — Вінниця, 2002. — С. 212–216; Відродження польської державності та національне питання в планах польських політичних сил в часи Другої світової війни // Там само. — Серія: історія. — Вип. V. — Вінниця, 2003. — С. 204–208; Процеси маргіналізації польського суспільства в повоєнні роки (1944–1947 рр.) та їх вплив

на формування політичної системи // Там само. — Серія: історія. — Випуск VII. — Вінниця, 2004. — С. 193–197; СРСР і польський рух Опору в 1945–1947 рр. // Матеріали Міжнародної наукової конференції. Боротьба народів Центральної і Східної Європи в XX ст. з тоталітарними режимами. — Київ, 2005. — С. 177–187; Опір становленню тоталітарному режиму в Польщі в 1944–1948 рр. // Наукові записки ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського. — Серія: історія. — Випуск IX. — Вінниця, 2005. — С. 305–313; Джерела та історіографія проблеми становлення комуністичного режиму в Польщі у 1944–1948 рр. // Там само. — Серія: історія. — Вип. X. — Вінниця, 2006. — С. 372–380; Особливості становлення комуністичного режиму в Польщі // Там само. — Серія: історія. — Випуск XII. — Вінниця, 2007. — С. 263–268; Спеціальні історичні дисципліни. Навчально-методичний посібник для студентів. — Вінниця, 2007. — 54 с.

Дж.: Анкета А.В. Войнаровського.

Наталія Васильєва

ВОЙТОВИЧ Леонтій Вікторович (16.05.1951, м. Єманжелінськ Челябінської обл.) — історик-медієвіст, фахівець з генеалогії правлячих династій європейських країн, д.і.н. (2001), проф.

Закінчив Львівський політехнічний ін-т (1973), працював у Всесоюзному науково-дослідному ін-ті ремонту і експлуатації машинно-тракторного парку (пройшов шлях від конструктора III кат. до зав. сектору), гол. механіком і гол. інженером Берегівського меблевого комбінату, першим заст. голови Миколаївської РДА і заст. голови Миколаївської районної ради (Львівська обл.).

Історичними дослідженнями почав займатися з початку 1980-х під керівництвом акад. НАНУ Я.Д. Ісаєвича. З 1995 — ст.н.с., пр.н.с. Ін-ту українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ (Львів). З 2006 — зав. каф. історії середніх віків та візантиністики Львівського нац. ун-ту ім. І. Франка. 1994 захистив канд. дис. «Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів у XII–XVI ст.», 2001 — докт. дис. «Князівські династії Східної Європи (кінець IX — початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль».

Підготував понад 250 праць, в т. ч. 10 монографій. Досліджує генеалогію правлячих династій, зокрема Рюриковичів, Гедиміновичів, Чингізидів-Джучидів, проблеми політичної історії та історичної географії Центрально-Східної Європи IX–XV ст.

Тв.: Генеалогія династії Рюриковичів. — К., 1990; Генеалогія династій Рюриковичів і Гедиміновичів. — К., 1992; Удільні князівства Рюриковичів і Гедиміновичів у XII–XVI ст. — Львів, 1996;

Князівські династії Східної Європи (кінець IX — початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль. — Львів, 2000; Нашадки Чингізхана: Вступ до генеалогії Чингізидів-Джучидів. — Львів, 2004; Княжа доба на Русі: портрети еліти. — Біла Церква, 2006; Кордони Галицько-Волинської держави: проблеми та дискусії // Записки НТШ. — Т. 252–2006; Правлячі династії Європи. — Біла Церква, 2008 (у співавт.).

Літ.: Львівщина і львів'яни. Енциклопедично-біографічний довідник / За ред. С. Давимуки. — Львів, 2004. — С. 62; Ісаєвич Я.Д. Войтович Леонтій Вікторович // Енциклопедія сучасної України. — Т. 5. — К., 2006. — С. 47; Литвин М., Пікулик Н. Праці українських істориків в Інтернеті // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України в 2005 р. Інформаційний бюлетень. — Львів, 2006. — С. 147–151; Литвин М., Петегрич В. Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України // Енциклопедія Львова. — Т. 2. — Львів, 2008. — С. 559–560.

Олександр Головка

ВОЛОСНИК Юрій Петрович (28.02.1962, м. Харків) — дослідник історії приватного підприємництва України та Росії в роки непу, фінансового ринку України в 1920-ті рр., д.і.н. (2004), проф. (2007).

1986 закінчив іст. ф-т ХДУ. З 1987 працює викладачем, ст. викладачем, доц., проф. каф. історії Росії іст. ф-ту ХДУ. 1997–1999 — заст. декана з виховної роботи. 1993 у ЗДУ захистив канд. дис. «Діяльність міських рад України по здійсненню нової економічної політики у 1921–1928 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. О.О. Кучер), 2004 у ХНУ ім. В.Н. Каразіна — докт. дис. «Зародження нової буржуазії та розвиток приватнопідприємницької діяльності в Україні в 1920-ті — на поч. 1930-х рр.».

Автор бл. 80 друк. праць.

Тв.: Нова буржуазія України та розвиток приватнопідприємницької діяльності на фінансовому ринку в роки непу. — Харків, 2002; Ліквідація приватного кредитно-грошового ринку в Україні в умовах зламу непу (кінець 1920-х–1930 рр.) // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. — № 728. Історія. — Вип. 38. — Харків, 2006; Державний апарат та представники нової буржуазії України в умовах зламу непу (кін. 1927 — поч. 1930-х рр.) // Наук. праці іст. ф-ту Запорізького держ. ун-ту. — Вип. 19. — Запоріжжя, 2005; Суспільно-політичне життя // Історія міста Харкова ХХ століття. — Харків, 2004; Контрабандна діяльність підприємців в Україні та боротьба з нею в роки непу (1921–1927 рр.) // Вісник ХНУ

ім. В.Н. Каразіна. — № 762. Історія. — Вип. 39. — Х., 2007; Социальный портрет непмана Украины: мифы и реальность // Эпоха. Культуры. Люди (история повседневности и культурная история Германии и Советского Союза: 1920–1950-е годы). — Харків, 2004.

Дж. і літ.: Анкета Ю.П. Волосника; Преподаватели исторического факультета Харьковского государственного университета (1933–1991 гг.). — Харків, 1992. — С. 10–11.

Олена Ковальчук

ГАЛАС Володимир Іванович (13.07.1958, с. Крайня Мартинка Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник новітньої історії Чехословаччини, к.і.н. (1986), доц. (1996). Зі службовців.

Закінчив іст. (1980) і юр. (1998) ф-ти УжДУ та аспірантуру (1986) цього ж внз. 1986 захистив канд. дис. «Керівництво КПЧ Соціалістичною спілкою молоді по ідейно-політичному вихованню підростаючого покоління (1971–1981)» (наук. кер. — проф. В.І. Худанич).

Трудову діяльність розпочав 1980 вчителем історії Іршавської сш № 1. Згодом працював зав. кабінету історії КПРС УжДУ (1981–1983). Після закінчення аспірантури — асистент (1987–1991) та доц. (1991) каф. політичної історії. 1991–1993 — доц. каф. історії України. З 1993 — доц. каф. історії та теорії держави і права.

Тв.: Закономерности переходного периода и их особенности в Чехословакии // Народно-демократические революции и развитие славянских стран по пути социализма. — Харків, 1985. — С. 36–37 (у співавт.); Творческое использование опыта КПСС Компартией Чехословакии в идейно-политическом воспитании молодежи (1971–1980 гг.) // Там само. — С. 57–58 (у співавт.); Інтернаціональні зв'язки молоді Закарпаття з молодіжними організаціями сусідніх соціалістичних країн // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 202–209 (у співавт.); Закарпаття в контексті європейської політичної історії ХХ століття (Історіософські роздуми). — Ужгород, 1995 (у співавт.); Проблеми національних прав слов'янських народів у політико-правовій традиції Закарпаття (ХІХ ст.) // Права і свободи людини та сучасний суспільний прогрес. — Ужгород, 1999. — С. 164–171 (у співавт.).

Літ.: Михайлова Н. Батьківська наука [Про кандидата в депутати Закарпатської обласної ради, доц. УжНУ В.І. Галаса] // Карпатська правда [Ужгород]. — 2006. — Лютий. — С. 2.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ГАЛЬКА Гнат Михайлович (псевд. і крипт. Жегота Михайлов Навротник, Н.М.Г., Ж.М.Н. та ін.; 01.02.1824, с. Золотники, тепер Теробовлянського р-ну Тернопільської обл. — 26.04.1903, с. Дубківці, тепер с. Рашківці Гусятинського р-ну Тернопільської обл.) — священик, фольклорист, етнограф, публіцист.

У 1850 закінчив у Львові духовну семінарію. Працював у Тернополі, згодом — у с. Дубківці. 1855 призначений наглядачем народних шкіл у Тернополі і селах Тернопільщини. З 1869 — посол до крайового сейму, а з 1873 протягом шести років — посол до Державної Думи. Одночасно займався вивченням народних звичаїв та обрядів, збиранням фольклорно-етнографічних матеріалів. Опублікував працю «Руські послы в краєвому сеймі і Державній думі», збірник «Народні звичаї і обичаї над Збручем» (1860), «Народний празник Купала» (1861), «Приказки» (1874), «З народних казок» (1893), «Народні звичаї по галицькому березі ріки Збруч» (1893), «Народні притчі і примовки» (1894). Він також автор праць «Початок розумного землеробства» (1875), «Сільська господарина» (1875), «Виклади (лекції) про малоземельне господарство» (1877), «Про наші шкільні справи» (1883) та ін. Публікувався у «Віснику», «Слові», «Неділі», «Галичанині», «Ластівці», «Учителі», «Науці» та ін.

Літ.: Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. — Львів, 1910; Укр. Заг. Енциклопедія: Книга знання / під рец. І. Раковського — Львів; Станіслав; Коломия, 1932. — Т. 1; УЛЕ. — Т. 1. — К., 1988; ЕУ. — Т. 1. — Львів, 1993; Українська журналістика в іменах. Матеріали до енциклопедич. словника. Вип. 9. — Львів, 2002 (ст. П. Баб'як)

Архівні джерела: ЛНБ ім. В. Стефаніка НАН України. Відділ рукописів. — Ф. 167. — Спр. 653.

Віктор Даниленко

ГАЛЬКО Оксана Юрївна (29.07.1976, м. Сколе Львівської обл.) — дослідниця історії української діаспори, к.і.н. (2004).

1993–1998 — студентка іст. ф-ту ЛДУ ім. І. Франка. 1999–2002 — аспірантка КНУ ім. Т. Шевченка. Канд. дис. «Шлюб і сім'я у бойків Карпат наприкінці XIX ст. — до 1939 р.» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.К. Борисенко) захистила у 2004 у КНУ ім. Тараса Шевченка. З 2003 по т/ч працює в НДІ українознавства МОН України: 2003–2005 — м.н.с. відділу порівняльних досліджень; з 2005 — зав. відділу координації вітчизняних та зарубіжних центрів українознавства.

Авторка 8 друк. статей.

Тв.: Культ дерева в українській весняно-літній календарній обрядовості // Українознавство. — 2004. — № 1–2. — С. 399–401; Колядчаний цар Ворот і його ведійський відповідник // Там само. — № 3–4. — С. 366–368; «Рамаяна» і українська казка: типологічний аналіз // Там само. — № 4. — С. 256–260.

Дж.: Анкета О.Ю. Галько.

Наталія Васильєва

ГАНЖА Оксана Іванівна (13.04.1957, м. Київ) — дослідниця історії України 20–30-х рр. ХХ ст., становлення державних кордонів України, українського села періоду нової економічної політики (непу), к.і.н. (1990).

1979 закінчила іст. ф-т Київ. пед. ін-ту. З 1979 в Ін-ті історії АН УРСР: ст. лаборант, з 1990 — м.н.с., з 1991 — н.с., з 1996 — ст.н.с. відділу історії України 20–30-х рр. ХХ ст., з 1994–2008 — вчений секретар відділу, з 2008 — ст.н.с. відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів. 1990 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. «Політика по відношенню до куркульта в українському доколгоспному селі». Наук. кер. — д.і.н., проф. С.В.Кульчицький. 1991–2001 — відп. секретар серії «Історичні зошити», з 1991 — відп. секретар наук. зб. «Проблеми історії України: факти, судження, пошуки», з 1998 — член Робочої групи з підготовки «Енциклопедії історії України».

Авторка бл. 60 наук. праць.

Тв.: Частичная экспроприация сельской буржуазии в ходе аграрной революции на Украине // Вопросы истории СССР. — Вып. 32. — Харьков, 1987; Державне регулювання на селі в умовах непу // УІЖ. — 1990. — № 10; Формування державних кордонів України. — К., 1991 (у співавт.); Селянський рух на Україні при переході до непу: бандитизм чи повстанство? // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — Вип. 2. — К., 1992; Проблема державних кордонів України. — К., 1992; Кордони України: історична перспектива та сучасний стан. — К., 1994 (у співавт.); Опір утвердженню тоталітарного режиму в українському селі в роки непу // II Міжнародний конгрес україністів. — Львів, 1994; Селянський опір становленню тоталітарного режиму в УРСР. — К., 1996; Держава починається з кордону // Політика і час. — 1996. — № 7, 8; Українське селянство і держава в період «Великого перелому» // Матеріали Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії. — К., 1997; Держава і селянство в умовах становлення тоталітарного режиму. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип.4. — К., 1998; Спроба «другого видання» громадянської війни

в Україні // IV міжнародний конгрес українців. — Історія. Ч. II. — Одеса — Київ — Львів, 1999; Питання встановлення кордону у російсько-українських взаєминах ХХ ст. // Науковий вісник Українського історичного клубу. — Т. 3. — М., 1999; Українське селянство в боротьбі проти тоталітарного режиму. Сутність і особливості нової економічної політики в українському селі. — К., 2000; Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927). — К., 2000; Безпартійні селянські конференції як фактор суспільного життя УСРР в 20-ті рр. ХХ ст. // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. — Вип. 4. — К., 2001; Опір селянства політиці суцільної колективізації в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 5. — К., 2001; Анти-селянські дії більшовицького режиму // Політичний терор і тероризм в Україні. — К., 2002; Спроби політичного об'єднання селянства України в роки непу // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 9. — К., 2003; Опір селянства України політиці суцільної колективізації // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 10. — К., 2004; Кримське питання в політиці урядів України (I пол. ХХ ст.) // Крим в історичних реаліях України. — К., 2004; Колективізація сільського господарства — модернізація или...? // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 13. — К., 2005; Селянський повстанський рух // Історія українського селянства. — Т. 2. — К., 2006; Селянські хвилювання та виступи наприкінці 20-х — на початку 30-х років ХХ століття // Український селянин. — Вип. 10. — 2006.

Літ.: Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довід. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936 — 2006. — К., 2006. — С. 509.

Олена Ковальчук

ГАНЧИН Василь Юрійович (20.12.1919, с. Великий Березний, нині Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл. — 05.06.1997, м. Ужгород) — український юрист, історик, громадський діяч, к.і.н. (1971), доц. (1978). Із селян.

Закінчив Ужгородську держ. реальну гімназію (1939), юр. ф-т Дебреценського королівського ун-ту (1944) та іст. ф-т УжДУ. 1971 захистив канд. дис. «Політико-адміністративне становище Закарпаття в складі буржуазної Чехословацької республіки (1919–1939 рр.)» (наук. кер. — проф. М.В. Троян).

Трудову діяльність розпочав у 1944 писарем юр. контори в с. Великий Березний. Потім його було призначено референтом окружного народного комітету (1944–1945), обрано суддею

народного суду Закарпатської України (1945–1947). 1947–1953 працював адвокатом, зав. юрконсультацією в с.В.Березний. 1953–1955 — відп. секретар, заст. голови, голова Закарпатської колегії адвокатів. 1955–1960 — народний суддя, голова Ужгородського районного суду.

З 1974 працював в УЖДУ: ст. викладачем (1974–1975) та доц. (1975–1976) каф. загальної історії; каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1976–1978); каф. економічних дисциплін (1978–1990); каф. правознавства (1991–1992).

Автор бл. 80 наук. праць.

Тв.: Становище Закарпаття в складі буржуазної Чехословаччини (1919–1920 рр.) // УІЖ. — 1968. — № 10. — С. 83–87; Мюнхенська змова і Закарпаття // Великий Жовтень і розквіт возз'єднаного Закарпаття. — Ужгород, 1970. — С. 222–235; Возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною (соціально-політичні і правові основи). — Львів, 1985 (у співавт.); Боротьба трудящих Закарпаття за врегулювання державно-правового статусу краю (1919–1944 рр.) // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 42–53; До питання про проект конституції Руської Крайни (1919 р.) // Встановлення Радянської влади в Угорщині та на Закарпатті в 1919 році. — Ужгород, 1989. — С. 110–119; Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Карпатська Січ на Великоберезнянщині // Дмитро Климуш — головний командант «Карпатської Січі»: Документи, спогади, статті, вірші / Упоряд.: О.Д. Довганич, М.І. Кухта. — Ужгород, 1997. — С. 96–97.

Літ.: Ганчин Василий Юрьевич // Историки-слависты СССР: Библиографический словарь-справочник. — М., 1981. — С. 60; [Некролог] // Срібна Земля [Ужгород]. — 1997. — 7 червня. — С. 2; Білак П., Олашин М. Слуга народу, творець його слави: [До 85-річчя з дня народження В.Ю. Ганчина] // Новини Закарпаття [Ужгород]. — 2004. — 23 грудня. — С. 4.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ГАПЕЄВ Степан Антонович (10.05.1890, м. Одеса — 08.04.1950) — історик-краєзнавець, музейний працівник.

Навчався в гімназії, Одеському художньому училищі. 1914–1918 служив у російській армії. У грудні 1918 з сім'єю оселився у Новгород-Сіверську. Працював учителем. У 1920 очолив новостворений художньо-історичний музей. Багато зробив для збереження історико-культурної спадщини Новгород-Сіверська, створення у

місті державного історико-культурного заповідника. 16.05.1929 згідно з рішенням Раднаркому УСРР Спасо-Преображенський монастир було оголошено державним історико-культурним заповідником. Очолив його Г. У 1931 опублікував книгу «Новгород-Сіверський заповідник». Провідник». Однак 15.02.1934 був звільнений з роботи як «соціально-ворожий елемент, який припустив вихолощення класової суті у музеї». 08.03.1938 був заарештований, однак через 10 місяців звільнений у зв'язку з відсутністю доказів його «злочинної діяльності». Два роки не мав роботи. Під час німецької окупації працював учителем, завідував районним відділом освіти. У серпні 1943 виїхав з родиною до с. Ільник Турківського р-ну Дрогобицької обл. Працював інженером лісового господарства та учителем малювання у сш. У квітні 1949 заарештований за «службу у німецько-фашистських органах і проведення боротьби проти Батьківщини на ідеологічному фронті». 31.08.1949 засуджений до 25 років виправно-трудова таборів. 8.04.1950 помер у чернігівській в'язниці від розриву серця. 30.03.1993 реабілітований.

Тв.: Гапеев С.А. Новгород-Сіверський заповідник. Провідник. — Х., 1931.

Літ.: Коваленко О.Б., Ткаченко В.В., Гапеев С.А. — український історик, музейний працівник, активний учасник краєзнавчого руху 20–30-х рр. // Репресоване краєзнавство. — К., 1991; Федірко А.М. Степан Антонович Гапеев // Зневажена Клію. — К., 2005.

Архіви: Державний архів УСБУ в Чернігівській області. — Спр. 2308ФП.

Віктор Даниленко

ГАРАГОНІЧ Василь Васильович (18.07.1959, с. Станово Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем молодіжного прикордонного співробітництва, к.і.н. (1992), доц. (2000). Член Національної спілки журналістів України (1983). Відмінник освіти України (1998). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1981). 1992 захистив канд. дис. «Співробітництво молоді західних прикордонних областей України і країн Східної Європи: історія, проблеми, тенденції (друга половина 50-х — початок 90-х рр.)» (наук. кер. — проф. Г.І. Шманько).

Трудову діяльність розпочав у 1981 лаборантом науково-дослідницького сектору Ужгородського ун-ту. Згодом працював ст. лаборантом каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1981–1982); інженером кріогенної дільниці (1982–1983); редактором «Радянський студент» (нині «Ужгородський ун-т») (1983–1985) та диспетчером навчального відділу (1985) цього ж внз.

1986–2000 — викладач Мукачівського пед. училища. 2000–2006 — гол. ред. закарпатської щотижневої газети «Панорама». З 2006 — декан ф-ту туризму Мукачівського технологічного ін-ту. 1981–1985 викладав на каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства УжДУ, 1998–2006 — на каф. менеджменту Мукачівського технологічного ін-ту. Нагороджений Грамотою Верховної Ради України (2006). Лауреат обласної журналістської премії ім. Михайла Фатули (1998).

Тв.: Вчительська альма-матер: історія і сьогодення Мукачівського педагогічного училища. — Мукачево, 2000; Кордони співробітництва // УІЖ. — 1984. — № 7. — С. 155–156 (у співавт.); Інтернаціональне єднання молоді // Дружно вперед. — 1985. — № 3. — С. 16–18; Інтернаціональні зв'язки молодіжних прикордонних областей Української РСР з молоддю зарубіжних соціалістичних країн // УІЖ. — 1987. — № 1. — С. 102–108; Вчительська альма-матер: (Мукачівській учительській семінарії — 80 років). — Ужгород, 1995; Літопис учительської семінарії // Карпатський край. [Ужгород]. — 1996. — № 5–7. — С. 34–35; Деякі аспекти співробітництва молоді західних прикордонних областей України і країн Східної Європи (др. пол. 1950-х — поч. 1990-х рр.) // Історична школа професора Володимира Задорожного. — Ужгород, 1999. — Вип. 1. — С. 237–245.

Дж. і літ.: Гарагонич Василь // Дочинець М., Пагирия В. Енциклопедія Мукачева в іменах. — Мукачево, 2006. — С. 101–102.

Микола Олашин

ГАРАЙДА Іван (29.01.1905, с. Зарічево Перечинського р-ну — грудень 1945, Ужгород) — історик, філолог, видавець. Народився у сім'ї вчителя.

Закінчив юр. ф-т Будапештського і Ягеллонського ун-ту в Кракові. Працював викладачем угорської мови Краківського ун-ту. Після німецької окупації Польщі заарештований, перебував у концтаборі Заксенгаузен. У 1940 звільнений. Працював в Ужгороді дир. «Подкарпатського Общества Наук». Під його керівництвом виходили періодичні видання: «Літературна неділя», «Зоря», «Руська молодеж», серії книг «Народна бібліотека», «Дитяча бібліотека», «Літературно-наукова бібліотека». Автор ряду наук. праць. 17.11.1944 після звільнення Закарпаття радянськими військами був заарештований. Помер у польовій в'язниці «Смершу».

Тв.: Причинки до пояснення назв наших сіл. — Унгар, 1941; Галицька політика угорських королів Бейли III і Андрія II // Зоря-Најнал. — № 3; Загальна бібліографія Подкарпаття (спільно з М.Лелекачем). — Унгар, 1943.

Літ.: Дзензелівський Й. ПОН і забутий Гарайда // Тиса. — 1994. — № 1–2; Нариси історії Закарпаття. Т. II (1918–1945). — Ужгород. 1995; Павленко Г.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. Малий енциклопедичний словник. — Ужгород, 1999.

Іконографія: Павленко Г.В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття. Малий енциклопедичний словник. — Ужгород, 1999. — С. 42.

Віктор Даниленко

ГАРМАСАР Валентина Григорівна (05.09.1969, селище Сутиски Тиврівського району Вінницької обл.) — фахівець з історії екологічної науки та природоохорони, к.і.н. (2001).

1993 закінчила природничо-географічний ф-т ВДПІ ім. М. Островського. 1997–2000 — аспірантка Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. 2001 захистила канд. дис. «Історико-науковий аналіз становлення та розвитку фітоекології в Україні» (наук. кер. — д.і.н., проф. С.П.Руда). З 2000 працює в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України: 2000–2002 — м.н.с., 2002–2004 — н.с., з 2005 — ст.н.с. відділу історії науки і техніки і одночасно з 2004 — вчений секретар спеціалізованої Ради по захисту канд. та докт. дис.

Авторка бл. 40 праць.

Тв.: Історичні аспекти взаємодії науково-технічної революції та природоохоронної політики // Наука та наукознавство. — К., 2000. — № 1–2. — С.194–1999; Життя та наукова діяльність В.І. Талієва в Україні // Збірник наук. праць: Серія історія та географія. — Харків, 2000. — Вип. 4. — С. 171–178; П.С. Погребняк: Життєвий шлях та наукова діяльність // Вісник Дніпропетровського університету: Серія історія і філософія науки і техніки. — 2000. — Вип. 6. — С. 65–70; Г.Н.Высоцкий: жизнь и научное наследие // Нариси з історії природознавства і техніки. — 2002. — Вип. 44. — С. 105–111; Історія виникнення та розвитку степового лісорозведення на території сучасної України (кінець XVIII — початок XX ст.) // Історія української науки на межі тисячоліть. — Вип. 12. — К., 2003. — С. 46–56; До історії розвитку садово-паркової зони Києва // Наука та наукознавства. — 2003. — № 4. — С. 261–267; Від охорони природи до екологічної свідомості: історичний контекст // Наука та наукознавство. — К., 2005. — № 4. Додаток. — С. 88–92.

Петро Бондарчук

ГАСАЙ Єфрем Олександрович (01.04.1938, с. Токи Підволочиського р-ну Тернопільської обл.) — краєзнавець, дослідник історії Тернопільщини в роки Першої та Другої світових воєн.

1973–1978 навчався на іст. ф-ті Кам'янець-Подільського держ. пед. ун-ту. 1964–1972 — ст. інструктор курсів цивільної оборони; 1973–1989 — ст.н.с. Тернопільського обл. краєзнавчого музею, з 1989 — ст. наук. редактор редакції «Книги Пам'яті Тернопільської обл.».

Автор понад 200 праць.

Тв.: І годин віків, і природа краси. — Тернопіль, 1991 (у співавт.); Село Токи та його околиці. Історико-краєзнавчий нарис. — Тернопіль, 1992; Не втомлюся шукати. Книга документальних нарисів. — Тернопіль, 1998 (у співавт.); Повернуті імена. Книга документальних нарисів. — Тернопіль, 2002 (у співавт.); Загибель, завізована Сталіним // Вільне життя. — 2005. — 5 травня.

Дж. і літ.: Анкета Є.О. Гасая; Бубній П. Зустрічі через роки // Молодь України. — 1970. — 11 берез.; Петрушенко М. Пошуки, що приносять радість // Патріот Батьківщини. — 1972. — 18 черв.; Валігура К. Якби не я, то хто ж...? // Вільне життя. — 1986. — 1 черв.; Петрушенко М. Тернопіль, Є.Гасая // Радянська Україна. — 1991. — 9 трав.; Попович Ж. Життя вмістило сотня день // Тернопіль вечірній. — 1999. — 24 серп.; Бубній П. Археолог забутих імен // Сільські вісті. — 1999. — 17 серп.; Мичко С. Пам'ятай ім'я своє // Україна молода. — 2005. — 4 черв.

Любов Шепель

ГЕРЕТА Ігор Петрович (псевд. «Черета», «Ігор Устимів» та ін.; 25.10.1938, с. Скоморохи Тернопільського р-ну Тернопільської обл. — 05.06.2002, Тернопіль, похований у с. Велика Березовиця Тернопільського р-ну Тернопільської обл.) — дослідник проблем «староукраїнського етногенезу» на старожитностях черняхівської археологічної культури; аналізу сюжетності образотворчого мистецтва в спадщині українських художників Тернопільщини ХІХ — першої третини ХХ ст., радянської доби та першого десятиріччя незалежності України, репресованих митців, дослідження пам'яток ОУН і УПА, дисидентства. Засл. діяч мистецтв України (1998).

1957–1962 навчався на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту ім. Юрія Федьковича. 1962–2002 працював на наукових посадах: н.с., ст.н.с., пр.н.с. Тернопільського обл. краєзнавчого музею. З 1964 проводив перші самостійні археологічні розкопки могильника черняхівської культури в с. Чистилів Тернопільського р-ну. 1967 — розкопки гробниці кулястих амфор у с. Ворвулинці

Заліщинського р-ну, 1968 — розкопки в с.Товстолуг (урочище Застінка) Тернопільського р-ну та с. Лошнів Теребовлянського р-ну. 1973 — почав розкопки великого могильника в с.Чернелів-Руський Тернопільського р-ну. За числом викопаних поховань старожитностей могильник у Чернелеві вийшов на перше місце в Україні як найбільш досліджений. 1975 — рятівні розкопки двох давньоруських поховань в с. Мухавка Чортківського р-ну. 1978 — розкопки поховань черняхівської культури в с.Потоки Підволочевського р-ну. 1977 відкрив могильник висоцької культури в с. Підлукавець Золочівського р-ну Львівської обл. 1985–1986 досліджував поховання черняхівської культури в с. Біла Тернопільського р-ну. 1987 — розкопки поховань черняхівської культури в с.Романівка та містечку Великі Бірки Тернопільського р-ну. 1996 розкопав та музеєфікував гробницю культури кулястих амфор в с. Лучка Тернопільського р-ну.

Засновник та автор експозицій: музею-садиби Соломії Крушельницької в с. Біла Тернопільського р-ну (1963); картинної галереї Тернопільського обл. краєзнавчого музею (1978), який 1991 перетворений у Тернопільський обл. художній музей; знищеного музею-театру ім. Тараса Шевченка в Тернополі; музею-садиби Леся Курбаса в с. Старий Скалат Підволочиського р-ну (1987); історико-меморіального музею політв'язнів у застінках КДБ УРСР Тернопільської обл (1996). Автор експозицій етнографічно-меморіального музею Володимира Гнатюка в с.Велеснів Монастирського р-ну (1969). Співорганізатор музею-садиби патріарха Йосипа Сліпого в с.Заздрість Теребовлянського р-ну (1991).

Викладач спецкурсів навч. дисциплін: «Методики археологічних досліджень», «Вклад видатних діячів науки і культури в історію Тернопілля», які розробив та читав на іст. ф-ті Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка (1993–1998); «Історія України», «Археологія України», «Історія українського мистецтва» на посаді проф. Тернопільської вищої духовної семінарії ім. патріарха Йосифа Сліпого (УГКЦ).

Брав участь у русі шістдесятників (очолив підпільне Тернопільське середовище), за що в 1965–1966 репресований та позбавлений науково-творчої кар'єри (арештований 25 серпня 1965, засуджений 25 лютого 1966 на 5 р. умовно). Заснував мистецький клуб з конспіративною назвою «Золотий вересень» (1978), який постійно зазнавав утисків, а 1985 був заборонений. У Тернополі виступив співзасновником першої опозиційної організації «Тернове поле» (1988), Т-ва української мови ім. Тараса Шевченка (1988, тепер — «Просвіта»), Т-ва «Меморіал» ім. Василя

Стуса (1989), Народний Рух України за перебудову (1989), створив Ін-т національного відродження України (1991), Тернопільський осередок НТШ (1997).

Ін-т археології схвалив монографію про могильник черняхівської культури в с. Чернелів-Руський як докторську дисертацію.

Лауреат Всеукраїнської премії ім. Братів Лепких (Тернопіль, 1997), Всеукраїнської премії ім. Вікентія Хвойки (Київ, 2002), Знаку Українського фонду культури «Подвижник культури» (Київ, 1997).

Автор понад 200 праць в енциклопедіях, збірниках, ж., газ. України, Канади, Польщі, Росії, Сербії, Словаччини; видавець і редактор 34 книг Ін-ту національного відродження України.

Тв.: Як створити народний музей або музейну кімнату. — Тернопіль, 1968 (у співавт.); Теревовля. Іст.-краєзн. нарис. — Львів, 1971 (у співавт.); Раскопки Чернылево-русского могильника // Археологические открытия 1973 года. — М., 1974; Музей Соломії Крушельницької. Нарис-путівник. — Львів, 1978; Исследования в Тернопольской области // Археологические открытия 1978 года. — М., 1979; Бережани. Ілюстрований краєзнавчий нарис. — Львів, 1979; Исследования памятников черняховской культуры в западной Подолии // Археологические открытия 1980 года. — М., 1981; Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині кам'яного віку. — К., 1981 (у співавт.); Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза. — К., 1982 (у співавт.); Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині ранньослов'янського і давньоруського періодів. — К., 1982 (у співавт.); Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Нарис-путівник. — Львів, 1982 (у співавт.); Новые могильники черняховской культуры западной Подолии и вельбарская культура // *Kultura Wielbarska w młodszym okresie rzymskim*. — Люблин, 1989; Нові пам'ятки черняхівської культури в околицях Тернополя // Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. — Львів, 1991; Художники Тернопільщини кінця XIX–XX ст. — Тернопіль, 1994; Володимир Гнатюк: сім етюдів про вченого на його 125-річчя // Тернопілля'96. Регіональний щорічник. — Тернопіль, 1996; Археологічні відкриття у Чернелеві-Руському 1994 року // Наукові записки. Тернопільський обласний краєзнавчий музей. — Кн. 2. — Ч. 1. — Тернопіль, 1997; Поховання поморської культури в Чернелеві-Руському // *Записки НТШ*. — Том ССXXXV. Праці Археологічної комісії. — Львів, 1998; Ліногравюри світань (Про художника Ярослава Омеляна) // *Дзвін*. — Львів, 2000. — № 8.

Дж. і літ.: Анкета Г.П.Герети; Чорновіл В. Лихо з розуму: Портрети двадцяти злочинців. — Париж, 1968. — С. 35; Литвин М. Уроки естетики // *Україна*. — 1983. — № 28; *Encyclopedia of Ukraine*. —

Vol. II. — Торонто, 1988. — С.141; Косів М. Вірність покликанню краєзнавця // Народна творчість та етнографія. — 1989. — № 1; Шевчук В. Дух, наука, думка, воля // Тернове поле. — Тернопіль, 1990. — № 13, 14; Митці України. Енциклопедичний словник. — К., 1992; Тернопілля'95. Регіональний річник. — Тернопіль, 1995. — С. 767; Тернопілля'96. Регіональний річник. — Кн. 2. — Тернопіль, 1996. — С. 679; Тернопілля'97. Регіональний річник. — Кн. 3. — Тернопіль, 1997. — С. 683; Визначні постаті Тернопілля: Бібліографічний збірник. — К., 2003. — С. 63-64; Тернопільський енциклопедичний словник. — Тернопіль, 2004. — Т. 1. — С. 447.

Любов Шепель

ГЕРИНОВИЧ Володимир Олександрович (22.11.1883, м. Сокаль, тепер Львівської обл. — ?) — історик, географ, педагог, професор. Ректор Кам'янець-Подільського інституту народної освіти (1923–1925). Походив з родини малоземельного селянина.

Після закінчення Львівського ун-ту з 1907 працював учителем історії і географії. Працював у гімназії Луганського у Львіві, Самбірській учительській семінарії. У 1910 став членом фізико-географічної комісії НТШ, співробітником математично-природничої секції «Записок НТШ». 1911 захистив докт. дис. «Людина і географічне розміщення найдавнішої людини на просторі східної Європи». У складі австро-угорської армії брав участь у Першій світовій війні; у складі Уряду ЗУНР обіймав посаду референта з питань народної освіти і пропаганди. З 1919 — викладач Кам'янець-Подільського ун-ту. У жовтні 1923 очолив Кам'янець-Подільський ІНО. В червні 1925 очолив Кам'янець-Подільське наукове краєзнавче т-во при ВУАК. Друкувався у Львівській пресі («Руслан», «Стрілець», «Діло», «Дзвінок», «Українське слово»), а також у «Записках природничої секції НТШ», «Віснику Союзу Визволення України». Розробляв теоретичні питання краєзнавства, займався конкретними історико-краєзнавчими дослідженнями. 1928 переїхав до Харкова, де очолив відділ антропогеографії у створеному С.Рудницьким Українському НДІ географії. Протягом 1929–1931 — проф. Кам'янець-Подільського ІНО. З червня 1932 працював у Московському геолого-розвідувальному ін-ті ім. Орджонікідзе. У грудні 1932 заарештований як член контрреволюційної організації. Рішенням Трійки при колегії ДПУ УСРР від 10.11.1933 засуджений до 10 років виправно-трудоих таборів. Після звільнення тривалий час безуспішно домагався реабілітації. Реабілітований у 1989.

Тв.: Причинки до проблем Сходу Європи // Записки Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету. — Кам'янець-Подільський. 1920; Нарис економічної географії України. Частина географічна. — Т. I-II. — Кам'янець на Поділлю, 1921; Географія України. — Вінниця, 1922; Картини з географії Поділля: Календар на рік 1923. — Кам'янець на Поділлю, 1923; Теорія Вегенера про виникнення континентів і океанів // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Кам'яничина. — Ч. 1. Природа. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Кам'янецький ботанічний садок // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1926; Неолітичні відкритки в Кам'янецькій окрузі // Науковий збірник за 1926 рік. — К., 1926; Стоянка неолітичної людини біля с. Великої Мокші Китайгородського району Кам'янецької округи // Записки Кам'янець-Подільського інституту народної освіти. — Т. 1. — Кам'янець на Поділлю, 1928; Порадник Кам'яничини. З планом Кам'янецького замку з року 1699... — Кам'янець-Подільський, 1928; Екскурсант Кам'яничини. — Кам'янець-Подільський, 1928; До історії Кам'янець-Подільського Інституту Народної Освіти: Відбитка із «Записок кам'янець-Подільського Інституту Народної Освіти», т. 2, 1927. — Кам'янець на Поділлю, 1927.

Літ.: Завальнюк О.М., Петров М.Б. «Винним себе визнав...» (В.О. Геринович) // Репресоване краєзнавство (20–30 ті роки). — К., 1991; Завальнюк О.М. Володимир Олександрович Геринович // Зневажена Клію. — К., 2005.

Архіви: Кам'янець-Подільський міський державний архів. — Ф.Р. 302.– Оп. 2. — Спр. 126.

Віктор Даниленко

ГЛАДСТЕРН Олександр Миколайович (16.03.1887, м. Варшава, Польща — 17.12.1937, м. Москва, РФ) — правознавець, фахівець з міжнародного права й історії міжнародних відносин, проф. (1924).

У 1904–1911 перебував за кордоном, де слухав лекції з природничих і юр. наук у Політехнічній школі (Фрідберг, Німеччина), Лілльському ун-ті (Франція) та ін. У 1912–1916 навчався на юр. ф-ті Харківського ун-ту. З 1917 — в Іркутську, читав лекції з різних галузей права в Народному ун-ті (198–1920). 1920–1924 працював в Іркутському держ. ун-ті на каф. міжнародного права. З метою вивчення історії міжнародних відносин Китаю з капіталістичними державами провів півроку в Китаї (кінець 1922 — початок 1923) —

в Шанхаї, Пекіні та ін. Результатом роботи була праця «Китай и иностранные державы в первый период Китайской революции». 1924–1930 — проф. Харківського ін-ту народного господарства, викладав міжнародне право, історію міжнародних відносин, Конституції РСФРР. 1925–1932 — заст. дир. Всеукраїнської наукової асоціації сходознавства (пізніше — Ін-т сходознавства), член комісії теорії і історії права каф. права Українського ін-ту марксизму-ленінізму (1928–1930). З 1932 працював у Всесоюзній академії зовнішньої торгівлі у Москві. 16.03.1937 заарештований за звинуваченням у причетності до контрреволюційної організації. 11.12.1937 засуджений до страти. Реабілітований 15.12.1956.

Літ.: Історія Національної академії наук України. 1929–1933. Документи і матеріали. — К., 1998. — С. 33, 350.

Віктор Даниленко

ГОДЛЕВСЬКА Валентина Юрївна (03.02.1974, м. Вінниця) — дослідниця новітньої історії Іспанії, к.і.н. (2007).

1993–1998 навчалася на іст. ф-ті ВДПУ ім. М.Коцюбинського. 1998 — ст. лаборант каф. соціології, соціально-політичних відносин і права ВНТУ. 1999–2001 — ст. лаборант каф. соціології та політології ВНТУ. 2000 — 2006 пошукувач каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського (наук. кер. — д.і.н., проф. О.П. Іваницька). 2002–2003 — ст. лаборант, 2003–2007 — викладач, з 2007 — до тепер — ст. викладач каф. педагогіки, психології та соціології ВНТУ. 2006 в Ін-ті історії України НАН України захистила канд. дис. «Перехід Іспанії від авторитаризму до парламентської демократії (1975–1982 рр.)».

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: Іспанія: перехід від авторитаризму до парламентської демократії 1975–1982 рр. Історіографія // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. II. — Серія: Історія. — Вінниця, 2000. — С. 259–262; Закономірності та особливості першого етапу мирного переходу до демократії: іспанська модель (1976–1978 рр.) // Там само. — Вип. III. Серія: Історія. — Вінниця, 2001. — С. 170–176; Реставрація монархії як фактору консолідації та стабільності іспанського суспільства в період пост франкізму. 1975–1982 // Там само. — Вип. IV. — Серія: Історія. — Вінниця, 2002. — С. 219–223; Вивчення новітньої історії Іспанії на історичному факультеті ВДПУ ім. М. Коцюбинського // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту. — Вип. 15. — Серія: історичні науки. — № 1. — Чернігів, 2002. — С. 95–98; Франкістський авторитарний режим та створення передумов переходу до демократії // Наукові записки ВДПУ. — Вип. VI. —

Серія: Історія. — Вінниця, 2003. — С. 231–237; Основні аспекти зовнішньої політики постфранкістської Іспанії (кінець 70-х — початок 80-х рр. ХХ ст.) // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту. — Серія: Історія. — Вип. IV. — Тернопіль, 2003. — С. 302–306; Конституція Іспанії 1978 р. та її значення для консолідації демократії // Наукові записки ВДПУ. — Вип. IX. — Серія: Історія. — Вінниця, 2005. — С. 389–395; Гуманізація освіти як фактор демократизації суспільства. Іспанський досвід // Гуманізм та освіта. — С. 147–149; Роль Збройних сил Іспанії в перехідному процесі до демократії // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — 2007. — № 1. — С. 175–181; Демократизація Іспанії: розв'язання національно-регіональної проблеми // Наукові записки ВДПУ. — Вип. XI. — Серія: Історія. — Вінниця, 2007.
Дж.: Анкета В.Ю. Годлевської

Олег Рабенчук

ГОЛИШ Григорій Михайлович (04.03.1949, с. Деньги Золотоніського р-ну Полтавської (нині — Черкаської) обл.) — дослідник історії Другої світової війни, історичного краєзнавства, спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (2004), доц. (2005), Відмінник народної освіти УРСР (1981).

1966–1970 навчався на іст. ф-ті Полтавського пед. ін-ту ім. В.Г. Короленка. 1970–1971 — учитель історії та німецької мови Річицької сш Ратнівського р-ну Волинської обл.; 1971–1972 — служба в Збройних Силах; 1972–1985 — учитель історії та суспільствознавства Чапаєвської сш Золотоніського р-ну Черкаської обл.; 1985–1998 — дир. цієї школи; 1998–2000 — заст. голови Золотоніської райдержадміністрації з гуманітарних та політико-правових питань; 2000–2004 — ст. викладач каф. всесвітньої історії Черкаського держ. (національного) ун-ту ім. Богдана Хмельницького; 2004–2006 — доц. каф. всесвітньої історії названого ун-ту. Канд. дис. «Становище неповнолітніх громадян України в період німецько-радянської війни (1941–1945 рр.)» захистив у Черкаському нац. ун-ті ім. Б. Хмельницького 2004. Наук. кер. — д.і.н., проф. О.Є. Лисенко. 1975–1990 — депутат Чапаєвської сільської ради, 1990–1998 — депутат Золотоніської райради, 1998–2002 — депутат Черкаської обл. ради. Член Нац. спілки журналістів України (2001), Президії Черкаської обл. правління Всеукраїнської спілки краєзнавців. Нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти (1980, 1984, 1995), лауреат премії імені народного учителя О.А. Захаренка. З 2006 — доц. каф. історіографії, джерелознавства та спец. іст. дисциплін Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького.

Автор 350 публікацій (з них 310 — у газетній періодиці).

Тв.: Золотоніський аматорський театр і Наталія Ужвій // Вісник Черкаської університету. Серія: Історичні науки — Черкаси, 1999 — Вип. 12. — С.94–98; Золотоніщина в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. Документи. Спогади. Статті. — Черкаси, 2000 (ред. і упор.); Основи нумізматики: Навч. посібн. — Черкаси, 2002; Участь дітей і підлітків Центральної України у боротьбі з нацистським окупаційним режимом в роки Великої Вітчизняної війни // Сторінки воєнної історії. — К., 2002. — Вип.6. — С. 248–252; Участь дітей і підлітків України у сільськогосподарських роботах періоду Великої Вітчизняної війни Український селянин. — Черкаси, 2002. — Вип. 6. — С. 128–130; Знищення дітей і підлітків на окупованих територіях Наддніпрянської та Східної України як складова частина політики геноциду нацистської Німеччини проти українського народу (1941–1944 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2003. — Вип. 7, ч. 1. — С. 279–290; Освітньо-виховна політика нацистів щодо неповнолітніх на окупованих територіях України в роки німецько — радянської війни // Вісник Черкаського університету. Серія: Історичні науки. — Черкаси, 2003. — Вип. 50. — С. 88–95; Участь дітей і підлітків Наддніпрянської та Східної України у радянських патріотичних рухах періоду Великої Вітчизняної війни (1941–1944 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2004. — Вип. 8, ч. 2. — С. 45–56; Експлуатація неповнолітніх громадян на території рейхскомісаріату «Україна» у 1941–1944 рр. // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. — К., 2004. — Вип. 26. — С. 203–216; Діти і підлітки Черкаського краю — учасники антинацистського руху Опору в роки Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. // Черкащина в контексті історії України. — Черкаси, 2004. — С. 258–268; Богуславець — мала батьківщина М.О.Максимовича: спроба соціоісторичного портрета // Збірник праць Всеукраїнських максимовичівських читань. — Черкаси, 2004. — С. 186–192; У вирі війни. Становище неповнолітніх громадян України у 1941–1945 рр.: Монографія. — Черкаси, 2005; Становище неповнолітніх громадян Наддніпрянської та Східної України у перший період Великої Вітчизняної війни (1941–1942 рр.): Матеріали Міжнародної наукової конференції «Велика перемога: погляд із сьогодення» // Історичні і політологічні дослідження. — 2005. — № 1. — С. 107–115; Студії з краєзнавства і етнології // Народна творчість та етнографія. — 2005. — № 1. — С. 105–106; Трагедія неповнолітніх жителів Черкаського краю в умовах нацистського окупаційного режиму 1941–1944 рр. // Черкащина в контексті історії України. — Черкаси, 2005. — С. 51–60. Становлення грошової системи незалежної

України (1991–2004 рр.) // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». — Черкаси, 2005. — Вип. 66. — С. 148–158; Осередок духовності і пам'яті // Краєзнавство Черкащини. — 2005. — № 8. — С. 69–84; Наслідки німецько-радянської війни для неповнолітніх громадян України // УІЖ. — 2005. — № 3. — С. 37–49; Основні напрямки політики владних структур Української РСР у сфері охорони дитинства на початковому етапі відбудови (1943–1945 рр.) // Сторінки воєнної історії. — К., 2005. — Вип. 9. — С. 41–50; Педагогічний феномен М.Ф.Пономаренка // Неспокій серця. — Черкаси, 2005. — С. 42–60; Участь неповнолітніх громадян України у відбудові та патріотичних рухах 1943–1945 рр. // Вісник Черкаського університету. Серія «Історичні науки». — Черкаси, 2005. — Вип. 77. — С. 96–106.

Дж. і літ.: Анкета Г.М. Голиша; Голиш Григорій Михайлович // Бушин М.І., Ілляшенко Ю.Ю. Черкаський край в особах: Золотоніщина. — Черкаси, 2003. — С. 307–308; Голиш Григорій Михайлович // Журналісти Черкащини. — Черкаси, 2003. — С. 46; Голиш Григорій Михайлович // Краєзнавці Черкащини: Біобібліографічний словник. — Золотоноша, 2003. — С. 25–26.

Віктор Крушина

ГОЛОВКО Олександр Борисович (22.10.1952, м. Харків) — дослідник історії Центральної та Східної Європи доби раннього та класичного середньовіччя, д.і.н. (2006).

1975 закінчив з відзнакою іст. ф-т Харків. держ. ун-ту. 1975–1978 — учитель середніх шкіл м. Харкова. 1978–1980 — ст. лаборант каф. філософії Харків. авіаційного ін-ту. 1980–1983 — аспірант Ін-та історії АН України. 1983–1995 — м.н.с., н.с., ст.н.с. відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін і відділу історії України середніх віків Ін-ту історії України НАН України, де 1984 захистив канд. дис. «Політичні відносини Русі і Польщі (X — перша третина XIII ст.)» (наук. кер. — д.і.н. М.Ф. Котляр). 1995–1998 — ред. відділу політики газ. «Регіон», 1998–2002 — помічник-консультант народного депутата України; з 2002 — гол. консультант депутатських фракцій Апарату Верховної Ради України. 2006 в Ін-ті українознавства НАН України захистив докт. дис. «Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX — перша половина XIII ст.)».

Автор бл. 120 друкованих праць.

Тв.: Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X — первой трети XIII вв. — К., 1988; Запровадження християнства на Русі. — К., 1988 (у співавт.); Балтійські племена в політичних

взаємовідносинах Давньоруської і Польської держав (X — перша третина XIII ст.) // Україна і Польща в період феодалізму. — К., 1991. — С. 23–34; Слов'яни Північного Причорномор'я доби Київської Русі та проблеми витоків українського козацтва // УІЖ. — 1991. — № 11. — С. 24–35; Русь у міжнародному житті Європи IX–X ст. — К., 1994; Князь Роман Мстиславич та його доба: Нариси з історії політичного життя Південної Русі XII — початку XIII століття. — К., 2001; Боярська «фронда» в Галичі // Пам'ять століть. — 2002. — № 5. — С. 49–60; Побужжя в контексті політичного розвитку Південно-Західної Русі (X — перша половина XIII ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). — Вип. 2. — К., 2002. — С. 59–76; Галицько-Волинська Русь: держава чи не держава? // Матеріали V конгресу Міжнародної асоціації українців. — Ч. 1. Історія. — Чернівці, 2003. — С. 115–119; Половецький фактор в політичному розвитку Південно-Західної Русі (остання третина XII — перша половина XIII ст.) // Східний світ. — 2004. — № 1. — С. 60–72; Держава Романовичів і Золота Орда // Український історичний журнал. — 2004. — № 4. — С. 3–15; Формування державних утворень у Східній Європі в IX — першій половині XIII ст. // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 4. — К., 2004. — С. 77–94; Галицька держава князів Ростиславичів в історії Центрально-Східної Європи (IX–XI ст.) // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). — Вип. 5. — К., 2005. — С. 87–131; Зустріч цивілізацій в середині XIII ст.: держава Романовичів між католицьким Заходом і монгольським Сходом // Східний світ. — 2006. — № 1. — С. 47–56; Славяне Восточной Европы и крестовые походы (XI — первая половина XIII вв.) // *Rossica Antiqua*. — Вып. 1. — Санкт-Петербург, 2006. — С. 314–330; Корона Данила Галицького. Волинь і Галичина в державно-політичному розвитку Центрально-Східної Європи (IX — перша половина XIII ст.). — К., 2006; Політика Королівства Угорщина щодо Південно-Західної Русі у першій половині XIII ст. // Міжнародні зв'язки України. Наукові пошуки і знахідки. — Вип. 15. — К., 2006. — С. 151–169; Князь Володимирко Володаревич — перший володар об'єднаного Галицького князівства // *Confraternitas*. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаевича (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 15). — Львів, 2006–2007. — С. 90–97; Русь і руські князівства на сторінках польських нарративних джерел // *Terra Cossacorum*. Студії з давньої і нової історії України. — К., 2007. — С. 358–382; Половецький хан Котян Сутоевич у політичному житті Центрально-Східної Європи першої половини XIII ст. // *Хазарский альманах*. — Вип. 6. — К.,

Харьков, М., 2007. — С. 78–87; Галицький період діяльності князя Мстислава Мстиславича Удатного // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 7 — К., 2007. — С. 71–93; Держава Романовичів у східноєвропейській політиці римської курії 40-50-х років XIII ст. // Княжа доба. — Т. 2. — Львів, 2008. — С. 67–84.

Літ.: Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. — К., 1998. — С. 60; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 515–516; Хто є хто в Україні. — К., 2007. — С. 209.

Олена Ковальчук

ГОЛУБЕВ Степан (Стефан) Тимофійович (25.10/06.11/.1848, с. Ардатівка Пензенської губ., тепер РФ, — 1920, м. Київ) — історик, письменник, педагог, громадський діяч, чл.-кор. РАН (1908). Із сім'ї священика.

Навчався у духовному училищі, в 1864–1870 — у Пензенській духовній семінарії, в 1870–1874 — на церковно-іст. відділенні Київської духовної академії. 1874 почав працювати приват-доц. каф. російської церковної історії Київської духовної академії. 1883 захистив дис. «Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники» на ступінь магістра богослов'я. З 1884 — штатний доц. академії на каф. історії російського розколу та історії викриття російського сектантства. Водночас з березня 1885 — приват-доц. Ун-ту св. Володимира на каф. історії церкви. 1899 здобув ступінь доктора церковної історії і почав працювати ординарним проф. Київської духовної академії. Згодом — заслужений ординарний проф. З липня 1900 — ординарний проф. Ун-ту св. Володимира. Був членом ряду громадських організацій. Публікувався в «Трудах Киевской духовной академии», «Чтениях Исторического общества Нестора-летописца», «Киевской старине», «Киевских епархиальных ведомостях». Досліджував історію української церкви та діяльність українських церковних діячів XVI–XVII ст., історію монастирів, Києва-Могилянської академії. Ряд досліджень і документальних пам'яток видрукував в «Архиве Юго-Западной Руси». Помер від тифу.

Тв.: Петр Могила и Исаия Конинский // Православное обозрение. — 1874. — № 2, 3; О начале книгопечатания в Киеве и о первопечатных киевских изданиях // Киевская старина. — 1882. — № 6; Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники (Опыт исторического исследования). — К., 1883; — Т. 1; К., 1898. — Т. 2; Историко-топографические изыскания и заметки о древнем

Киеве. Ст.2. О древней Воздвиженской церкви в Киеве. — К., 1904; Спорные вопросы древней топографии Киева. — К., 1910; Киево-Выдубицкий монастырь (домонгольское время). — К., 1914.

Літ.: Крайній К.К. Историки Киево-Печерської лаври ХІХ — початку ХХ століть. — К., 2000; Федорова Л. Голубев Степан Тимофійович // Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України. Біографічний довідник. — К., 2005. — Ч. 1; Українські архівісти.

Архіви: ЦДІАК. — Ф. 711 — Оп. 1. — Спр.10907. — Арк. 1–5.

Віктор Даниленко

ГОРОБЕЦЬ Віктор Миколайович (01.07.1964, с. Бичева Любарського р-ну Житомирської обл.) — дослідник політичної і соціальної історії України раннього Нового часу, міжнародних відносин у Центрально-Східній Європі, д.і.н. (2002), проф. (2007). Заслужений діяч науки і техніки (2009).

1990 з відзнакою закінчив іст. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка. Науково-дослідну роботу розпочав 1990 на посаді стажиста-дослідника Ін-ту історії України АН України. Стажувався в Ягелонському ун-ті (Краків, Польща). 1993 в Ін-ті історії України НАНУ захистив канд. дис. «Малоросійська колегія та реформа державного устрою України (1722–1727)». Наук. кер. — акад. НАН України В.А.Смолій. З 1993 працює в Ін-ті історії України НАН України на посаді м.н.с., з 1994 — н.с., з 1998 — ст.н.с., з 2002 — пров.н.с. Стипендіат Президента України (1996–1998). 2002 очолив створений в Ін-ті історії України НАНУ Центр досліджень проблем соціальної історії. 2002 в Ін-ті історії України НАНУ захистив докт. дис. «Проблема легітимації еліти козацької України в зовнішньополітичній діяльності Гетьманату: стосунки з Росією та Річчю Посполитою (1654 1665)». Наук. консультант — акад. НАНУ В.А.Смолій. З 2001 — доц., з 2003 — проф. каф. історії Росії іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. Нині пров.н.с. Ін-ту історії України НАН України, проф. іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка.

Член Вченої ради Ін-ту історії України НАН України, спеціалізованої Вченої ради по захисту дисертацій іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка, Міжнародної українсько-російської комісії з історії, Експертної ради ВАК України, зав. Центру досліджень проблем соціальної історії, відп. ред. альманаху «Соціум». Нагороджений Грамотою Верховної Ради України (2007).

Автор понад 350 наук. публікацій, у т.ч. й 17 індивідуальних і колективних монографій.

Тв.: Політична реформа на Україні в першій чверті XVIII ст. // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку. — К., 1991; До питання про еволюцію гетьманської влади в Україні в першій третині XVIII ст. // УІЖ. — 1993. — № 2,3; Від союзу до інкорпорації: українсько-російські відносини другої половини XVII — першої чверті XVIII ст. — К., 1995; Украинско-российские отношения и политико-правовой статус Гетманщины // Россия–Украина: история взаимоотношений. — М., 1997; Присмерк Гетьманщини: Україна в роки реформ Петра I. — К., 1998; Білорусь козацька: полковник Іван Нечай та українські змагання за Південно-Східну Білорусь (1655–1659). — К., 1998; Козацькі січі (Нариси з історії українського козацтва XVI–XIX ст.). — К.; Запоріжжя, 1998 (у співавт.); Полководці Війська Запорозького: Історичні портрети. — К., 1998. — Кн.1 (у співавт.); Політичний устрій українських земель другої половини XVII–XVIII століть: Гетьманщина, Запорожжя, Слобожанщина, Правобережна Україна (спроба структурно-функціонального аналізу). — К., 2000; Україна в роки реформ Петра I. — К., 2000; Priciny a nasledky polickej preorientacie hajtmána Ivana Mazepu roku 1708 // Historicky casopis.-Bratislava, 2000. — Rocnik 48.- Cislo 1; Історія України в особах: Козаччина. — К., 2000 (у співавт.); Еліта козацької України в пошуках політичної легітимації: стосунки з Москвою та Варшавою, 1654–1665. — К., 2001; Незнайоме Кліо: Українська історія в таємниціх і курйозах (XV–XVIII ст.). — К., 2002 (у співавт.); Чи мала шанси весна 1661 року стати «термідором» Української революції? (Етюд до соціально-політичної історії другої половини XVII ст.) // Соціум. Альманах соціальної історії. — К., 2002. — Вип. 1; Ukraina Polska w połowie XVII wieku: trudne czasy konfrontacji i poszukiwania kompromisów // Ugody polsko-ukraiński w XVII wieku. — Kraków, 2002; «Нова соціальна історія»: можливі українські перспективи у світлі європейських досягнень і проблем // Історія та історіографія в Європі. — 2003. — № 1-2; «Хочю [...] поняти б за себя московскаго народу вдову...» // Соціум. Альманах соціальної історії. — Вип. 2. — К., 2003; Посольство гетьмана Івана Брюховецького до Москви 1665 року: правові підстави та політико-соціальні мотиви візиту // Україна та Росія: проблеми політичних і соціокультурних відносин. — К., 2003; Переяславський вибір Богдана Хмельницького 1654 року // Переяславська рада 1654 року (історіографія та дослідження). — К., 2003; Історія української культури. Т. 3: Українська культура другої половини XVII–XVIII століть. — К., 2003 (у співавт.); Незнайоме Кліо: Таємниці, казуси і курйози української історії. Козацька доба. — К., 2004 (у співавт.); Україна і Росія в

історичній ретроспективі. — Т. 1. Українські проекти в Російській імперії. — К., 2004 (у співавт.); Зовнішня політика Гетьманату другої половини 50-х рр. XVII ст. // УІЖ. — 2005. — № 2; Проблема політико-правової легітимизації еліти Гетманата. Складності і варіативність її рішення // Україна і сусіднє господарства в XVII веку. — Спб., 2004; Історія українського козацтва. Нариси у двох томах. — Т. 1. — К., 2006 (у співавт.); «Волимо царя східного». Український Гетьманат та російська династія до і після Переяслава. — К., 2007; История Украины. Научно-популярные очерки. — М., 2008 (у співавт.); Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності. — К., 2008 (у співавт.); Влада та соціум Гетьмату. Дослідження з політичної і соціальної історії ранньодержавної України. — К., 2008.

Дж. і літ.: Анкета В.М. Горобця; Вчені Інституту історії України. Бібліографічний довідник. — К., 1998. — С. 63-64; Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: Минуле й сьогодні. — К., 2004. — С. 182; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 518.

Олена Ковальчук

ГРАБ Василь Іванович (25.07.1943, с. Басовка, Подгоренського р-ну Воронежської обл., нині РФ) — історик комуністичного терору, краєзнавець (Полтавщина). Син військового.

Закінчив Харківський юридичний ін-т (1971). До 1992 працював в органах КГБ — дійшовши посади нач. слідчого відділення УСБУ в Полтавській обл., відтоді у Полтавській держ. аграрній академії. Один з ініціаторів конверсії органів ГБ у галузі іст. науки.

Дослідження, присвячені репресованим діячам укр. культури, почав друкувати 1989 у газ. «Зоря Полтавщини» та 1990 у полтавському виданні «Події, пригоди, факти» та газ. «Червоний прапор». Відтоді бере участь у колективних працях: нариси про Н.Х. Онацького та М.Г. Філянського у вид. «Репресоване краєзнавство (20–30-і роки)» (К.: Рідний край, 1991), І.Н. Капустянського, М.О. Драй-Хмару, Г.Й. Майфета у вид. «Реабілітовані історією» (К.; Полтава, 1992), М.І. Гавриленка, В.І. Зеленцова, П.Й. Капельгородського, Ю.В. Кондратюка, К.І. Ляховича, В.Л. Поліщука та ін. у вид. «Реабілітовані історією. Полтавська область» (Кн. 5. К.; Полтава, 2007), серії «Полтавська Петлюріана». Вивчає середовище В.Г. Короленка (В.Г. Иванов, В.В. Лазорський-Дем'яновський, К.І. Ляхович) та історію його будинку-музею. Друкує науково-популярні статті у місцевій пресі.

Тв.: Дело Н.Е. Макаренко // Вивчення історичної та культурної спадщини Роменщини: Проблеми і перспективи. — Суми; Ромни, 1990. — С. 29–31; Археолог Олександр Тахтай. — Полтава, 1991 (у співавт.); Дело Ю.В. Кондратюка і др. — Полтава, 1992; Тривожний вересень Володимира Пархоменка // Проблеми археології, стародавньої та середньовічної історії України. — Харків, 1995. — С. 115–117; У лецатах ДПУ: Нариси про безпідставно репресованих діячів вітчизняної науки та культури. — Полтава: Археологія, 1999; Репресоване право // Архіви і документальна спадщина Полтавщини: минуле, сучасне, перспективи, 1903–2003: Архівн. зб. на посвяту 100-річчя Полтав. вч. архівн. комісії. — Полтава, 2003. — С. 184–188; «Класово-чуждий» Іванов // Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. ст. — 2001–2003 рр. Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток. — Полтава, 2004. — С. 170–174; Діяльність органів ДПУ на Полтавщині у 30-ті роки: великий терор // Органи державної безпеки на Полтавщині, 1919–1991. — Полтава, 2005. — С. 59–84; Переслідуваний кооператор: За матеріалами кримінальних справ Михайла Токаревського // Полтавський краєзнавчий музей: Зб. наук. ст., 2004. — Полтава, 2005. — С. 273–298.

Літ.: Граб Василь Іванович: Біобібліографічний покажчик. До 60-річчя від дня народження. — К.; Полтава.

Сергій Білокінь

ГРЕЧЕНКО Володимир Анатолійович (18.09.1953, м. Амвросіївка Донецької обл.) — дослідник політичної історії України 20–30-х років ХХ ст., становлення тоталітарного режиму в 20–30-ті рр. ХХ ст. в СРСР та Україні. Д.і.н. (1992), проф. (1992). Удостоєний відомчих нагород: «За відзнаку в службі» I (2006) та II ступеня (2000), «За розвиток науки, техніки та освіти» I (2005) та II (2003) ступеня, «За сумлінну службу» III ступеня (2004)

У 1970–1975 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка; 1975–1978 — асистент каф. історії КПРС Комунарського гірничого-металургійного ін-ту; 1978–1981 — аспірант каф. історії КПРС гуманітарних ф-тів КДУ ім. Т. Шевченка. 1981 в КДУ захистив кад. дис. «Роль партійно-радянської преси у внутрішньопартійній боротьбі (1926–1927 рр.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Горшков. 1981–1987 — асистент, ст. викладач, доц. каф. історії КПРС Комунарського гірничо-металургійного ін-ту; з 1985 — доц., з 1987 — зав. каф. історичних та соціально-політичних дисциплін Харківського сільськогосподарського ін-ту ім. В.В. Докучаєва (нині Харківський нац. аграрний ун-т); 1994 — до т.ч. — начальник (зав.) каф. історії

державності України та українознавства Харківського нац. ун-ту внутрішніх справ. Має спеціальне звання — полковник міліції (1999). 1992 у КДУ захистив докт. дис. «Дейно-політична боротьба в періодичній пресі 20-х років» (наук. конс. — д.і.н., проф. В.П. Горшков).

Автор понад 250 наук. праць, у т.ч. 8 монографій, 2 підручників та 13 навчальних посібників (у т.ч. 3 з грифом МОНУ) з історії України, політології, всесвітньої історії, культурології, української та зарубіжної культури.

Тв.: Деякі питання внутріпартійної боротьби в 1928–1929 рр. // УІЖ. — 1989. — № 8; Про минуле заради майбутнього // УІЖ. — 1990. — № 5; Маршрутами історії. — К., 1990 (у співавт.); І.К. Дашковський: нарис політичної діяльності // УІЖ. — 1991. — № 10; Внутріпартійная боротьба: сквозь призму печати 20-х годов. — Х., 1991; До історії внутрішньо-партійної боротьби в Україні у 20-ті рр. // УІЖ. — 1993. — № 9; Нариси з історії України ХХ ст. — Х., 1995; Історія України (короткий нарис). — Х., 1996; Основи політології. — Х., 1997, 2000; Історія України. Всесвітня історія ХХ ст. — Х., 1997, 1998, 2000, 2001, 2002, 2003, 2005; Нариси з історії української та зарубіжної культури. — К., 2000, 2002, 2005; Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть. — Х., 2000; Україна в добу «раннього» тоталітаризму (20-ті рр. ХХ ст.) — Х., 2001; Політична історія України. — К., 2001, 2002, 2008 (у співавт.); Державні, політичні та громадські діячі України: політичні портрети. — К., 2002. (у співавт.). Політична історія України ХХ ст. у 6 т. — Т. 3. — К. 2003 (у співавт.); Коммунистическое движение. Очерки истории. — Х., 2004 (у співавт.); Історія державності України. — Х., 2004 (кер. авт. кол.); Історія сучасного світу. — Х., 2006; Історія: Навч. пос. — Х., 2007; Апогей сталінського тоталітаризму в Україні (30-ті роки ХХ ст.). — Х., 2007; Україна: політична історія. ХХ — поч. ХХІ ст. — К., 2007 (у співавт.); Історичні дисципліни у вищій школі // Урядовий кур'єр. — 2008. — № 113; Історія України. Всесвітня історія. — Х., 2008; Історія України: Комплексний довідник. — Х., 2008; Історія: Модульний курс. — Х., 2009.

Дж. і літ: Анкета В.А. Греченка; Енциклопедія сучасної України. — Т. 6 — К., 2006. — С. 412.

Олена Ковальчук

ГРИГОР'ЄВА Тетяна Федорівна (15.08.1939, с. Стайки Ржищівського (нині — Кагарлицького) р-ну Київської обл.) — фахівець з історичного краєзнавства, пам'яткознавства, реабілітації жертв тоталітарного режиму, регіональної історії, політичних репресій в Україні, к.і.н. (1991), Відмінник освіти України (1997).

Трудову діяльність почала 1955: Стайківський цегельний завод (1955–1958), Полоцький завод скловолока (1958–1970). 1966–1972 навчалася на іст.-архівному ф-ті Московського іст.-архівного ін-ту, після закінчення якого працювала у Київському наук.-досл. ін-ті теорії історії та перспективних проблем рад. архітектури. З 1980 — в Ін-ті історії АН України: м.н.с., н.с. (1992) відділу регіональних проблем історії України, 1993–2001 — ст.н.с. цього ж відділу. 1991 в Ін-ті історії України захистила канд. дис. «Становление и развитие исторического краеведения в Южной Украине (к. XVIII — I пол. XIX вв.)» (наук. кер. — д.і.н. В.Г.Сарбей). З 2001 — ст.н.с. Головної редколегії «Реабілітовані історією».

Нагороджена Почесними Грамотами НАН України: до 50-річчя МАН «Дослідник» (2003), до 80-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців (2005); Почесною Грамотою Верховної Ради України (2003).

Авторка понад 160 наук. праць.

Тв.: Памятники истории и культуры Украинской ССР. Каталог-справочник. — К., 1987; Охорона, використання та пропаганда пам'яток історії та культури в Українській РСР. Зб. метод. матеріалів в 6 ч. — Ч. V — К., 1989; Увековечивание памяти И. Франко в УССР средствами монументальной пропаганды // І. Франко і світова культура. — К., 1990 (у співавт.); Репресоване краєзнавство. — К., 1991 (у співавт.); Історико-культурна спадщина України (XIX — поч. XX ст.). — К., 1995 (упорядник, у співавт.); Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. — К., 1998 (у співавт.); Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. Зб. документів. — Ч. I. — К., 1999 (у співавт.); Актуальні питання виявлення і дослідження пам'яток історії та культури. — Ч. I. — К., 1999 (у співавт.); Краєзнавці України. Довідник. — Т. I. — К., 2003 (у співавт.); Звід пам'яток історії та культури України. Енциклопед. видання у 28 т. — Том «Київ». — Кн. I, ч. I. — К., 1999; Кн. I, ч. II. — К., 2004 (у співавт.); За сценарієм ДПУ. — К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Т.Ф. Григор'євої; Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998. — С. 66–67; Краєзнавці України (сучасні дослідники рідного краю). Довідник. — Т. 1. — К., Кам'янець-Подільський, 2003; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 520–521.

Наталія Васильєва

ГРИЦАК Ярослав Йосипович (псевдоніми: Данило Кушплір, Б. Кушнірик; 01.01.1960, с. Довге Стрийського р-ну Львівської обл.) — дослідник історії України XIX–XX ст.; фахівець з історіографії та франкознавства, вивчає феномен націоналізму. Д.і.н. (1996), проф. (1998).

1977–1982 навчався на іст. ф-ті ЛНУ ім. І. Франка. 1982–1992 працював у ІСН НАН України: 1982–1985 навчався в аспірантурі; під керівництвом к.і.н., ст.н.с. С.М. Трусевича у 1987 захистив канд. дис. «Робітники Бориславсько-Дрогобицького нафтового басейну другої половини XIX — початку XX ст.: формування, становище, класова боротьба»; 1985–1992 — м.н.с., н.с., ст.н.с. цього ж ін-ту. Засновник, дир. (з 1992) Ін-ту історичних досліджень ЛНУ ім. І. Франка. Одночасно доц. (1996–1999), а з 1999 — проф. каф. історії слов'янських країн. З 1989 по 1991 очолював Львівську Асоціацію молодих істориків. Дійсний член НТШ (1992), 1991–1997 — голова іст. комісії НТШ у Львові, дійсний член УІТ.

1996 захистив в Ін-ті української археології та джерелознавства ім. М. Грушевського НАН України докт. дис. «Формування модерної української нації: історіографія та історіософія проблеми» (наук. конс. — д.і.н., проф. Я. Дашкевич). З 1996 за сумісництвом гість-проф. Центрально-Європейського ун-ту (Будапешт). Сенатор Українського Католицького Ун-ту, проф. каф. історії України. Викладав у Гарвардському і Колумбійському ун-тах (1994, 2000–2001) й Дипломатичній академії у Відні. Перший віце-президент Міжнародної асоціації україністів (МАУ, 1999–2005). Ініціатор і учасник багатьох міжнародних і національних наук. конференцій, керівник «Львівського семінару» (1996–2000). З 1996 і дотепер — ред. наук. ж. «Україна Модерна» (Київ; Львів, Т. 1–11). Член редколегій часописів «Slavic Review» (США), «Український гуманітарний огляд» (Київ), «Критика» (Київ), «Ab Imperio» (Казань) та ін.

Лауреат премії журналу «Przegląd Wschodni» (1997), премії American Council of Learned Societies (2001), 2004 був удостоєний почесного звання «Галицький Лицар». За визначний внесок у дослідження укр. історії та книгу «Пророк у своїй вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)» отримав нагороду Міжнародної фундації Антоновичів за 2007 рік.

Автор бл. 500 наук. праць з проблем історії України XIX–XX ст., української та світової історіографії, національних рухів у Центральній та Східній Європі. Зокрема, книжок з історії української культури, літературознавства, україніки, які стали лауреатами численних книжкових рейтингів і конкурсів, престижних номінацій («Страсті за націоналізмом: історичні есеї» (К.: Критика, 2004),

«Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886)» (К.: Критика, 2006) — книжка року у номінації ж. «Корреспондент» та ін.).

Тв.: «Дух, що тіло рве до бою...»: Спроба політичного портрету Івана Франка. — Львів, 1990; «Молоді радикали» у суспільно-політичному житті Галичини // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Т. 222: Праці Іст.-філос. секції / Ред. О. Купчинський. — Львів, 1991. — С. 71–110; Іван Лисяк-Рудницький. Історичні есе: У 2 т. — К., 1994; Нарис історії України. Формування модерної української нації ХІХ–ХХ століття. — К., 1996; 2000; *Historia Ukrainy. 1772–1999. Narodziny nowoczesnego narodu.* — Lublin, 2000; *National identities in Post-Soviet Ukraine: The Case of Lviv and Donetsk* // *Harvard Ukrainian Studies.* — 1998. — Vol. 22; Страсті за націоналізмом: історичні есеї. — К., 2004; Пророк у своїй Вітчизні. Франко та його спільнота (1856–1886). — К., 2006.

Дж. і літ.: Анкета Я.Й. Грицака; Історичний факультет Львівського національного університету ім. І. Франка (1940–2000). — Львів, 2000; uk.wikipedia.org/wiki/Грицак_Ярослав_Йосипович

Василь Швидкий

ГРІДИНА Ірина Миколаївна (11.12.1966, м. Горлівка Донецької обл.) — дослідниця соціальної історії періоду Другої світової війни, к.і.н. (2002), доц. (2005).

1984–1989 — студентка іст. ф-ту ДонДУ; 1989–1998 — зав. Археологічним та етнографічним музеєм іст. ф-ту, зав. Навчальної лабораторії каф. історіографії, джерелознавства та методики викладання історії. 1998–2001 — аспірантка каф. історії України ДонДУ. 2001 у ДонДУ захистила канд. дис. «Православна церква в Україні під час Другої світової війни: людський вимір» (наук. кер. — д.і.н., проф. П.В. Добров). 2001–2005 — ст. викладач каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики, з 2005 — доц. каф. міжнародних відносин і зовнішньої політики. З 2006 — докторант каф. історії України ДонДУ (тема докт. дис. «Духовне життя населення України в роки Другої світової війни», наук. конс. — д.і.н., чл.-кор. НАН України О.П. Реєнт).

Авторка понад 40 наук. праць.

Тв.: Православні монастирі України під час Другої світової війни // *Історія слов'янських народів: актуальні проблеми дослідження.* — Вип. 6. Слов'янські народи в Другій світовій війні. — К., 2000 (у співавт.); Православна Церква України періоду німецько-фашистської окупації — з історії конфлікту // *Вісник Донецького університету. Серія «Б». Гуманітарні науки.* — Вип. 1. — Донецьк,

2000; До питання про релігійне життя в Україні під час нацистської окупації // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. Вип. 16. — К., Донецьк, 2001; Православна церква в Україні напередодні Великої Вітчизняної війни // Вісник Донецького університету. Серія «Б». Гуманітарні науки. — Вип. 7. — Донецьк, 2002; Міжнародні та міжетнічні відносини України, країн СНД та Балтії // Вступ до міжнародних відносин: Науковий щорічник. — Донецьк, 2002; Православные верующие Украины в годы Великой Отечественной войны // Мы Победу приближали как могли. — Смоленск, 2003 (у співавт); Міжнародні та міжетнічні відносини України та Росії // Історичні і політологічні дослідження. — № 1(13). — Донецьк, 2003; Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин: деякі аналітичні та теоретичні висновки // Вступ до міжнародних відносин: Науковий щорічник. — Донецьк, 2005; Православна Церква в Західній Україні напередодні Другої світової війни // Україна Соборна. — Вип. II, ч. II — К., 2005; Релігійна політика Сталіна під час другої світової війни // Історичні та політологічні дослідження. — № 1(23). — Донецьк, 2005; Православні віруючі України під час Другої світової війни. Монографія. — Донецьк, 2006; До питання розповсюдження релігійності серед населення України напередодні Другої світової війни // Історичні і політологічні дослідження. — № 1/2(31/32). — Донецьк, 2007; Духовна безпека держави: історичний досвід Другої світової війни // Державотворчі процеси і соціально-економічні моделі розвитку України на сучасному етапі. У 2-х т. — Т. 2. — Донецьк, 2007 (у співавт); Духовні цінності українського народу в роки Другої світової війни: до методології дослідження // Історична панорама. — Горлівка, 2008; Вплив нацистської пропаганди на духовне життя населення України // УІЖ. — 2009. — № 2.

Дж.: Анкета І.М. Грідіної.

Олена Ковальчук

ГУРНИЦЬКИЙ Казімір Іванович (13.10.1924, с. Шаровечка нині Хмельницького р-ну Хмельницької обл.) — дослідник історичної спадщини А.Ю. Кримського, к.і.н. (1970), доц. (1973). Із селян.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1959). 1970 захистив канд. дис. «Історичні погляди А.Ю.Кримського» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак).

1941–1945 — на фронтах Великої вітчизняної війни, нагороджений бойовими медалями. 1948–1954 — ст. вагар станції Гречана Південно-Західної залізниці (Хмельницька обл.). З 1959 — в Ужгородському ун-ті: голова об'єднаного профкому внз (1959–1960); помічник проректора по заочному навчанню (1960–1962);

викладач (1962–1963), ст. викладач (1963–1971), доц. (1971–1988) каф. загальної історії та каф. нової і новітньої історії (1988–1993). 1959–1962 працював за сумісництвом викладачем каф. загальної історії.

Досліджував іст. спадщину А.Ю. Кримського (1871–1942) та проблему становлення сходознавства в Україні. Автор поетичних збірок: «Право на вічний неспокій» (Ужгород, 1963), «Ікарові очі» (Ужгород, 1967), «Земля в польоті» (Ужгород, 1981), «На стикові тисячоріч» (Ужгород, 1997), «Трете цвітіння» (Ужгород, 2005).

Тв.: А.Ю. Кримський — історик // УІЖ. — 1969. — № 12. — С. 108–111; Про початок громадської діяльності А.Ю. Кримського // УІЖ. — 1971. — № 1. — С. 110–115; А.Ю.Кримський в радянській історіографії // Історіографічні дослідження в Українській РСР. — К., 1971. — Вип. 4. — С. 48–63; Деякі питання етногенезу та історії населення Українських Карпат у працях А.Ю. Кримського // Культура і побут населення Українських Карпат. — Ужгород, 1973. — С. 112–116; Кримський як історик. — К., 1971; Агафангел Ефимович Кримський. — М., 1980; Українсько-турецькі наукові й культурні взаємини в 1920-х роках: здобутки і втрачені можливості // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — К., 1991. — Вип. 1. — С. 83–90; Ще одна спроба створити в Україні сходознавчий навчальний заклад (До питання становлення сходознавства в Україні) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 76–83.

Літ.: Казимир Гурницький // Хланта І.В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Біобібліографічний показник. — Ужгород, 1995. — С. 194–195; Мандрик І., Олашин М. Історик і поет: До 75-річчя від дня народження Казіміра Гурницького // Новини Закарпаття. — 1999. — 14 жовт. — С. 6; Густі В. Казимир Іванович Гурницький: 80-річчя з дня народження поета (1924) // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2004 рік. — Ужгород, 2003. — С. 201–203.

Микола Олашин

ГУЦАЛ Петро Зеновійович (06.02.1958, с. Жеребки Підволочиського р-ну Тернопільської обл.) — історик, краєзнавець, журналіст, к.і.н. (2005). Член Всеукраїнської спілки краєзнавців і Національної спілки журналістів України (2003).

1975–1980 навчався на іст. ф-ті ЛДУ ім. І. Франка. 1980–1982 працював в цьому ВНЗ зав. навч.-метод. кабінетом. Від листопада 1982 — асист., потім ст. викладач Тернопільського пед. ін-ту (нині — ун-т). Від 1997 — заст. дир. з наук.-метод. роботи класичної гімназії м.Тернополя, наук. ред. «Тернопільського енциклопедичного

словника». 2004–2006 — нач. відділу редагування вид-ва «Економічна думка» Тернопільської академії народного господарства (нині — нац. екон. ун-т). 2005 захистив в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (м. Львів) канд. дис. «Українська еміграція Канаді і США та національно-визвольний рух на західно-українських землях (1914–1923)» (наук. кер. — д.і.н., проф. — М.Р. Литвин). Від 2007 — доц. каф. журналістики Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Тематика наук. досліджень: історія ЗУНР, історична біографістика Галичини, краєзнавство Тернопільщини, українська галицька преса.

Член автор. кол. «Релігієзнавчого словника» (К., 1996), «Юридичної енциклопедії» (т. 3, 5, 6), «Енциклопедії сучасної України» (т. 2, 4–8), «Енциклопедії історії України» (т. 3–5), «Енциклопедії Львова» (т. 1). Автор і співавтор понад 550 статей-гасел у «Тернопільському енциклопедичному словнику» (т. 1–3; 2004, 2005, 2008).

Тв.: Тернопільщина в першій половині Хопедії історії України». Авторка бл. 60 наук. праць.

Тв.: Частичная экспроприация сельской буржуазии в ходе аграрной революции на Украине // Вопросы истории СССР. — Вып. 32. — Харьков, 1987; Державне регулювання на селі в умовах непу // УІЖ. — 1990. — № 10; Формування державних кордонів України. — К., 1991 (у співавт.); Селянський рух на Україні при переході до непу: бандитизм чи повстанство? // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — Вип. 2. — К., 1992; Проблема державних кордонів України. — К., 1992; Кордони України: історична перспектива та сучасний стан. — К., 1994 (у співавт.); Опір утвердженню тоталітарного режиму в українському селі в роки непу // II Міжнародний конгрес українців. — Львів, 1994; Селянський опір становленню тоталітарного режиму в УРСР. — К., 1996; Держава починається з кордону // Політика і час. — 1996. — № 7, 8; Українське селянство і держава в період «Великого перелому» // Матеріали Всеукраїнського симпозіуму з проблем аграрної історії. — К., 1997; Держава і селянство в умовах становлення тоталітарного режиму. Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 4. — К., 1998; Спроба «другого видання» громадянської війни в Україні // IV міжнародний конгрес українців. — Історія. Ч. II. — Одеса–Київ–Львів, 1999; Питання встановлення кордону у російсько-українських взаєминах ХХ ст. // Науковий вісник Українського історичного клубу. — Т. 3. — М., 1999; Українське селянство в боротьбі проти тоталітарного режиму. Сутність і особливості нової економічної політики в

українському селі. — К., 2000; Українське селянство в період становлення тоталітарного режиму (1917–1927). — К., 2000; Безпартійні селянські конференції як фактор суспільного життя УСРР в 20-ті рр. XX ст. // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. — Вип. 4. — К., 2001; Опір селянства політиці суцільної колективізації в Україні // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 5. — К., 2001; Антиселянські дії більшовицького режиму // Політичний терор і тероризм в Україні. — К., 2002; Спроби політичного об'єднання селянства України в роки непу // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 9. — К., 2003; Опір селянства України політиці суцільної колективізації // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 10. — К., 2004; Кримське питання в політиці урядів України (I пол. XX ст.) // Крим в історичних реаліях України. — К., 2004; Коллективизація сільського господарства — модернізація или...? // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 13. — К., 2005; Селянський повстанський рух // Історія українського селянства. — Т. 2. — К., 2006; Селянські хвилювання та виступи наприкінці 20-х — на початку 30-х років XX століття // Український селянин. — Вип. 10. — 2006.

Літ.: Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довід. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 509.

Олена Ковальчук

ДАНИЛЕНКО Олександр Вікторович (03.07.1978, м. Львів) — дослідник історії України, історії української еміграції та діаспори, української культури, освіти, науки, інтелігенції, міжнародних і міжнародних зв'язків і відносин, к. і. н. (2005), доц. (2006). Зі службовців.

2000 закінчив з відзнакою іст. ф-т КНУ ім. Тараса Шевченка. В 1998 за програмою обміну студентами навчався в ун-ті м. Тампере (Фінляндія). До 2001 навчався в аспірантурі КНУ ім. Т. Шевченка. З 2001 — асистент каф. укр. історії та етнополітики КНУ ім. Т. Шевченка. У 2002 перебував на навчанні в літній школі Укр. наук. ін-ту Гарвардського ун-ту (США). 2004 у КНУ захистив канд. дис. «Український громадський комітет в Чехословаччині (1921–1925 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. А.О. Буравченков). З 2006 — доц. КНУ ім. Тараса Шевченка. У 2008 навчався у XVIII Літній школі Варшавського ун-ту (Польща). Учасник всеукраїнських та міжнародних наук. конференцій.

Автор понад 70 наук. праць.

Тв.: Короткий історичний словник. — Запоріжжя, 2001 (у співавт.); Українська еміграція в Чехословаччині (1920-ті роки): соціокультурний аспект // Етнічна історія народів Європи. — Вип. 10. — Київ: Унісерв, 2001. — С. 37–40; Роль Українського громадського комітету в соціальній адаптації емігрантів // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — Вип. 9. — К., 2003. — С. 278–295; Тести з курсу історії України. Навчально-допоміжний посібник для викладачів вищих навчальних закладів. — К., 2003 (у співавт.); Український громадський комітет в Чехословаччині (1921–1925 рр.) // Матеріали V Конгресу Міжнародної асоціації українців. Історія: Збірник наукових статей. — Ч. 2. — Чернівці, 2004. — С. 632–634. Чехословацька влада і українська еміграція в 1920-і роки: порозуміння і співпраця // Україна дипломатична. Науковий щорічник. Випуск шостий. — К., 2005. — С. 576–587; Діяльність Українського громадського комітету з питань інтеграції емігрантів в чехословацьке суспільство (1920-ті рр.) // Часопис української історії. — Вип. 4. — К., 2006. — С. 66–72; Формування українського емігрантського середовища в Чехословаччині (1920-ті рр.) // Часопис української історії. — Вип. 5. — К., 2006. — С. 104–112; Українська емігрантська інтелігенція в Чехословаччині і Польщі (20–30-ті роки ХХ ст.) // Творча спадщина Івана Огієнка в контексті сучасного розвитку гуманітарних наук. — К., 2007. — С. 13–15; Діячі науки і культури України: нариси життя та діяльності. — К., 2007 (у співавт.); Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Збірник документів і матеріалів. — К., Чернівці, 2008 (у співавт.); Участь української емігрантської інтелігенції у створенні і діяльності Української господарської академії в Чехословаччині (20–30-і рр. ХХ ст.) // Постать Степана Смаль-Стоцького в національно-культурному житті Буковини кінця ХІХ — початку ХХ ст. і сучасна рецепція його доби. — Чернівці, 2009. — С. 30–32 та ін.

Літ.: Могильний Л.П. Даниленко Олександр Вікторович // Часопис української історії. — Вип. 10. — К., 2008. — С. 43–47.

Олена Ковальчук

ДАРІЄНКО Василь Миколайович (16.02.1928, с. Раєвка Шортандинського р-ну Ціліноградської обл., РФ) — дослідник загальних проблем революції та контрреволюції в Росії та Україні як особливих видів історичного руху, д.і.н. (1992), проф. (1998).

Після закінчення іст. ф-ту Казахстанського держ. ун-ту ім. С.М. Кірова (1948–1956) працював вчителем (1953–1957); 1957–1960 — ст. викладач Гур'ївського пед. ін-ту (Казахська РСР). 1960–1978 — ст. викладач, доц. Московського держ. відкритого

ун-ту ім. А.Л. Шанявського (колишній Всесоюзний заочний політехнічний ін-т). 1948–1989 — зав. каф. суспільних наук Белгородської філії ПДПІ. З 1998 і до сьогодні — проф. каф. юр. дисциплін Херсонського економічно-правового ін-ту. До 2004 — за сумісництвом і штатно — проф. каф. історії і історіографії іст. ф-ту Херсонського держ. ун-ту. Гол. ред. зб. наук. праць «Південний архів (Історичні науки)».

Канд. дис. «Социально-экономические отношения и классовая борьба на Яике в XVII — первой четверти XVIII века» захистив 1967 в Ін-ті історії АН СРСР. Докт дис. «Революция и контрреволюция на юго-востоке страны. 1917–1922 гг.» захистив 1992 в Московському пед. ун-ті ім. В.І.Леніна (наук. конс. — д.і.н., проф. Ю.І. Корабльов).

Автор бл. 100 друк. праць.

Тв.: Классовая борьба на Яике в XVII — первой четверти XVIII века. — М., 1966; Община на Яике в XVII — первой четверти XVIII века // Ежегодник по аграрной истории. — Вып. VI (Проблемы истории русской общины). — Вологда, 1976; Проблемы вооруженной борьбы на фронтах гражданской войны Юго-востока России. // Защита Великого Октября. — М., 1982; Уральское казачество в октябрьской революции и гражданской войне // Казачество и гражданская война. — Черкесск, 1984; Борьба за власть Советов на юго-востоке страны. — М., 1990; Підприємництво і стійкість влади. — Херсон, 1999; Украинские переселенцы, казачество и казахи в революции 1917 года и гражданской войне // Південний архів. Історичні науки. — Вип. VIII. — Херсон, 2002; О конституции Российской империи (краткая историографическая справка и методические рекомендации по изучению темы) // Печатное слово. — № 1. — Херсон, 2003 (у співав.); Революція і право: досвід ленінського будівництва «нової» держави // Південний архів. Історичні науки. — Вип. XIV. — Херсон, 2003; Провинциальные органы Временного правительства (по материалам уездов Закаспийской, Уральской и Астраханской областей) // Там само. — Вип. XVIII. — Херсон, 2005; Адмірал Лев Владимирський: Короткий нарис бойового і наукового шляхів. — Херсон, 2005 (у співав.); Идеи анархизма и общинности в катаклизмах революции // Там само. — Вип. XIX. — Херсон, 2005; Формирование белоказачьих фронтов на Юго-востоке Российской республики // Там само. — Вип. XXI. — Херсон, 2006; Буржуазия пореформенная и постсоветская: сравнение бизнес-интересов и революционных притязаний // Там само. — Вип. XXIII. — Херсон, 2006.

Дж. і літ.: Анкета В.М. Дарієнка; Славні імена університету // Печатное слово. — 2003. — № 1; Кто есть кто в Херсоне: Биографический правочник. — Херсон, 2004; Провідні вчені та фахівці Херсонського державного університету: імена та постаті XXI століття. — Херсон, 2005; Цибуленко Г., Цибуленко Л. В. Дарієнко як дослідник Південно-Східної Росії // Південний архів. Історичні науки. — Вип. XXIII. — Херсон, 2006.

Любов Шепель

ДЕЛЕГАН Василь Васильович (17.06.1939, с. Загаття, нині Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник діяльності політичних партій і громадських організацій, молодіжного і просвітнянського рухів на Закарпатті у міжвоєнний період (1918–1939), к.і.н. (1969), доц. (1973). Із селян.

Закінчив іст. ф-т (1961) та аспірантуру УжДУ. 1969 захистив канд. дис. «Революційний молодіжний рух на Закарпатській Україні в 1918–1929 рр.» (наук. кер. — доц. І.Д. Федотенков). 1961–1963 працював вчителем історії і суспільствознавства сш с.Пороги Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. З 1966 працює в Ужгородському ун-ті: викладач (1966–1967), ст. викладач (1967–1970) та доц. (1970–1991) каф. політичної історії. З 1991 — доц. каф. історії України.

Автор понад 100 публікацій.

Тв.: Цікавий документ з історії молодіжного руху на Закарпатті в 1922 р. // Тези доповідей конференції молодих вчених УжДУ, присвяченої 20-річчю ун-ту. — Ужгород, 1965. — С. 10–11; Погіршення соціально-економічного становища трудящої молоді Закарпаття в роки світової економічної кризи (1930–1933 рр.) // Матеріали XXI наукової конференції УжДУ. Серія історії. — К., 1967. — С. 12–18; Революційний молодіжний рух на Закарпатській Україні // Архіви України. — 1970. — № 3. — С. 1 8–23; Діяльність «Просвіти» на Закарпатті в оцінці дослідників повоєнного часу. — Ужгород, 1992. — С. 265–268 (у співавт.); Нариси історії Закарпаття: В 3 т. — Т. II–III. — Ужгород, 1995–2003 (у співавт.); Львівська «Просвіта» і становлення та діяльність просвітнянських організацій на Закарпатті // Науковий збірник товариства «Просвіта». — Ужгород, 1996. — Річник XV. — С. 45–51; Діяльність України в Раді Європи // Науковий вісник Ужгородського держ. ін-ту інформатики, економіки і права. — Ужгород, 2003. — Вип. 2. — С. 35–39 (у співавт.).

Літ.: Басараб В. Ставлячи питання до історії: Василю Делегану — 60 // Новини Закарпаття. [Ужгород]. — 1999. — 17 червня; Василю Делегану — 60 // Карпатська правда. [Ужгород]. — 1999. — Червень (№ 4).

Микола Олашин

ДЕЛЕГАН Михайло Васильович (17.01.1953, с. Загаття Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем міжконфесійних відносин на Закарпатті у міжвоєнний період, реституції культурних цінностей, архівознавець, к.і.н. (2000). Із селян.

Закінчив іст. (1975) та економічний (1988) ф-ти УжДУ. 1999 захистив канд. дис. «Закарпаття в складі Чехословаччини: міжконфесійні відносини у 1919–1929 рр.» (наук. кер. — проф., чл.-кор. НАН України П.С. Сохань).

Трудову діяльність розпочав 1969 робітником цеху з виробництва фарб колгоспу «Верховина» (с. Загаття). Після закінчення іст. ф-ту перебував на комсомольській та партійній роботі: секретар комітету комсомолу Ужгородського міськхарчторгу (1975–1976); інструктор (1976–1979) та зав. відділу комсомольських організацій (1981–1984) Закарпатського обкому ЛКСМУ; перший секретар Тячівського райкому ЛКСМУ (1979–1981); зав. відділом пропаганди і агітації Виноградівського райкому КПУ (1984–1987). 1987–1995 — вчитель історії Виноградівської сш № 1. З січня 1995 — директор Державного архіву Закарпатської області. За сумісництвом працював методистом кабінету методики викладання навчальних дисциплін та початкового навчання Закарпатського ін-ту післядипломної педагогічної освіти (1995–1996); викладачем (1998–1999) і доц. (1999–2004) каф. міжнародних відносин та міжнародного права Ужгородського держ. ін-ту інформатики, економіки і права (нині — Закарпатський держ. ун-т); доц. каф. міжнародних організацій і зовнішньої політики (2003–2004) та каф. європейської інтеграції (2004–2005) Ужгородського ун-ту. Нагороджений Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2002).

Тв.: Державний архів Закарпатської області. — Ужгород, 1995 (у співавт.); Євреї на Закарпатті: громадське та релігійне життя (1919–1929 рр.) // Архіви України. — 1997. — № 1–6. — С.84–89; Громадська діяльність підкарпатських студентів у вузах Чехословацької республіки // Карпатський край. — 1999. — № 1–3. — С. 66–68; Документи Державного архіву Закарпатської області як джерело дослідження історії поліконфесійного розвитку краю // Студії з архівної справи та документознавства. — К., 2001. — Т. 7. — С. 46–49; Регіональне міжнародне співробітництво в галузі архівної справи // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. — Вип. 4: Студії на пошану Руслана Пирого. — К., 2001. — С. 199–223; Архіви та їх роль у розвитку українського суспільства // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 2002. — Вип. 7. — С. 192–205; Нариси історії архівної справи в Україні. — К., 2002 (у співавт.); Вони боронили Карпатську Україну:

Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців. — Ужгород, 2003 (у співавт.); Микола Радвані — організатор і дослідник архівної справи Підкарпатської Русі (До 75-річчя з дня смерті) // Там само. — 2003. — Вип. 9. — С. 54–68.

Дж. і літ.: Лазоришин І. Такі невпинні 50 // Срібна Земля. — 2003. — 18 січня — С.3; Олашин М. Хранитель безцінних скарбів: [До 50-річчя з дня народження директора ДАЗО М.В. Делегана] // Новини Закарпаття. — 2003. — 18 січня — С. 12, 13; Делеган Михаил // Поп И. Энциклопедия Подкарпатской Руси. — Ужгород, 2006. — С. 169.

Микола Олашин

ДЕМ'ЯН Григорій Васильович (02.06.1929, с. Грабовець, Сколівського р-ну Львівської обл.) — український педагог, історик, етнограф, краєзнавець, літературознавець, мистецтвознавець, журналіст, громадський та політичний діяч. З селянської сім'ї.

З 1945 вчителював і в.о. зав. Головецько-Пшанецької (1948–1950) та Грабовецької (1950) початкових шкіл. Викладав історію у Славській сш (1954–1956, 1959–1974), 1960 закінчив Львівський ун-т ім. І. Франка, 1971 — аспірантуру Ужгородського ун-ту. 1974–1988 — вчителював у Веренчанській сш Заставнівського р-ну на Буковині. 1989 — захистив канд. дис. на тему «Суспільно-політична та науково-історична діяльність Івана Вагилевича». 1989 — м.н.с., з 1991 — керівник сектора зарубіжної україністики, з 1992 — ст.н.с. Львівського відділення Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського УРСР (нині — Ін-т народознавства НАН України). З 1994 — Народний депутат України, член Комітету з питань науки та народної освіти. Автор понад 800 праць з історії, етнографії, фольклористики, педагогіки, краєзнавства, мистецтвознавства, публіцистики.

Тв.: Літературно-мистецька Стрийщина. — Л., 1966; Таланти Бойківщини. — К., 1991, Костянтина Малицька. Малі герої. — К., 1991, Іван Вагилевич — історик і народознавець. — К., 1993; Бандерівці. — Вип. 1. — К., 1999.

Літ.: Головин Р.П. Дем'ян Григорій Васильович // Українська Літературна Енциклопедія. — К., 1990. — Т. 2. — С. 32; Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / За ред. М.М. Романюка. — Вип. 7. — Львів, 2000; Романюк В. Григорій Дем'ян // Хвилі Стрия: Сторінки з історії культури та національно-визвольного руху: Сучасне літературно-мистецьке життя. — Стрий, 1995. — С. 331, 332.

Віталій Гоголь

ДЕНИСКО Людмила Михайлівна (02.12.1946, м. Батумі, Грузія) — історик, книгознавець, бібліотекознавець, бібліограф, дослідниця історії Київської духовної академії (1819–1919) та її бібліотеки, релігійної періодики XIX — поч. XX ст., колекції рідкісних видань НБУ ім. В.І.Вернадського, приватної бібліотеки історика селянського питання О.З.Попільницького, к.і.н. (1997), ст.н.с. (2007).

1963–1967 навчалася на бібліотечному ф-ті Східносибірського держ. ін-ту культури (м.Улан-Уде, Бурятія) та Харківського держ. ін-ту культури за спеціальністю бібліотекар-бібліограф. 1967–1976 — бібліотекар міської бібліотеки, секретар Комісії міськвиконкому у справах неповнолітніх, зав. відділом культури міськвиконкому, ст. інструктор оргвідділу міськвиконкому у м.Аягузі Семіпалатинської області Казахстану. 1976–1980 — інспектор по культурі міськвиконкому, методист центральної районної бібліотеки м.Борисполь (Київської обл.). З 1980 — по цей час — у НБУ ім. В.І. Вернадського: ст. бібліотекар, ст. редактор, редактор I категорії, зав. філіалом № 1 (подільським), гол. бібліотекар, ст.н.с. З 1998 — ст.н.с. відділу стародруків та рідкісних видань НБУВ. 1997 у НБУ ім. В.І. Вернадського захистила канд. дис. «Бібліотека Київської духовної академії та її бібліотекарі (1819–1919)» (наук. кер. — д.філос.н., проф., акад. О.С. Онищенко).

Авторка понад 40 наук. праць.

Тв.: Києво-Могилянська Академія у документах і рідкісних виданнях ЦНБ ім. В.І.Вернадського НАН України: Видання XVIII — першої чверті XX ст.: Матеріали до бібліогр. покажчика. — Вип.1. — К., 1995 (у співав.); Релігійні православні періодичні видання XIX — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського: каталог. — К., 2001; Іоанн Михайлович Скворцов (лист. 1795 — 5 серп. 1863) // Вісник Книжкової палати. — 2004. — № 8; Амвросій Семенович Криловський (1853–1930) // Вісник Книжкової палати. — 2005. — № 1; До історії бібліотеки і архіву Олексія Попільницького: оригінал малюнку першої могили Тараса Шевченка в Петербурзі // Вісник Книжкової палати. — 2005. — № 4; Іконографія в колекції рідкісних видань відділу стародруків та рідкісних видань НБУ ім. В.І. Вернадського // Наукові праці НБУ ім. В.І. Вернадського. — К., 2006. — Вип.16; Автограф драматурга О.О. Вермішева // Вісник Книжкової палати. — 2006. — №11; Бібліотека Київської духовної академії (1819–1919). — К., 2006; Про автора праць з історії вищої освіти в Україні [В.І. Аскоченський] // Наукові праці НБУ ім. В.І. Вернадського. — К., 2007. — Вип. 19; Автографи на книжках із колекції рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського: каталог. — К., 2007.

Дж. і літ.: Анкета Л.М. Дениско; Васильєва Л. Любовь до книги озивається в нащадках // Сільській вісник: Олександрійська районна газета. — 2005. — 18 січ. — № 5(1637). — С.1; Бойко А.А. Вселенная, именуемая библиотекой // Зеркало недели. — 2006. — 30 сент. — № 37(616). — С.15; Завалій В.Є. Вітальний лист з нагоди ювілею Людмили Михайлівни Дениско // Вісник Книжкової палати. — 2006. — № 12. — С. 45.

Олена Ковальчук

ДЕРЖАВІН Микола Севастьянович (15.12.1877, с. Преслав Бердянського повіту Таврійської губ., нині Запорізька обл. — 26.02.1953, Ленінград, РФ) — історик, славіст, філолог, етнограф, академік АН СРСР (1931), почесний член АН Білоруської РСР і Болгарської АН, лауреат Державної премії СРСР (1948). З учительської родини.

Навчався на іст.-філол. ф-ті Петербурзького ун-ту (1896–1897) і в Ніжинському іст.-філол. ін-ті (1897–1900). На роки навчання припадають перші наукові дослідження, присвячені етнографії болгар-поселенців півдня України. 1900–1907 викладав у гімназіях Тифліса та Батумі. 1903, 1909–1910 працював в архівах Болгарії. 1912–1917 — приват-доц. Петербурзького (з 1914 — Петроградського) ун-ту. 1916 захистив магістерську дис. «Болгарські колонії в Росії». Від 1917 — проф. Петроградського (з 1924 — Ленінградського) ун-ту. 1922–1925 — ректор, з 1925 — зав. каф. слов'янської філології Ленінградського ун-ту. 1931–1934 — дир. Ін-ту слов'янознавства АН СРСР. З 1942 — голова Антифашистського комітету радянських вчених, член Всеслов'янського комітету (1942–1947), згодом — член Слов'янського комітету СРСР. Автор праць з історії Росії, України, Болгарії. Опублікував ряд статей про життя і творчість Т.Г. Шевченка («Тарас Григорович Шевченко», 1921; «Творчість Т.Г. Шевченка в його історичному та ідеологічному оточенні», 1932, та ін.). Загалом творча спадщина Д. складає понад 500 наук. праць. Учений зазнавав ідеологічного тиску за «помилки у переконаннях», за що змушений був публічно каятись.

Тв.: Болгарские колонии в России (Таврическая, Херсонская и Бессарабская губернии): Материалы по славянской этнографии. — София, 1914; Болгарско-Сербские взаимоотношения и македонский вопрос. — СПб., 1914; Происхождение русского народа. Великорусского, украинского, белорусского. — М., 1944; Славяне в древности. — М., 1945; История Болгарии, Т. 1-4. — М.-Л., 1945–1948; Христо Батев — поэт-революционер. 1847–1876. — М.-Л., 1948; Иван Вазов. Жизнь и творчество. — М.-Л., 1948.

Літ.: Державин К.Н. Список трудов академика Н.С.Державина в области славяноведения (1898–1952) // Краткие сообщения Института славяноведения АН СССР. — 1953. — Вып. 11; Историки-слависты СССР: Библиографический словарь-справочник. — М., 1981; ЕІУ. — Т. 2. — К., 1970; Комаренко Т.О. Державін Микола Севастянович // ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004.

Іконографія: ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004. — С. 348.

Віктор Даниленко

ДЗЮБА Олена Миколаївна (29.04.1945, с. Небилиця Київської обл.) — дослідниця проблеми історії освіти, книгодрукування, культурних взаємин з країнами Центрально-Східної Європи, історіографії, к.і.н. (1983).

1969 закінчила іст. ф-т КДУ. 1969–1970 — н.с. Центр. держ. архіву-музею літератури та мистецтва України. 1970–1975 — перекладач відділу зарубіжної історіографії, 1975–1985 — м.н.с. відділу історії феодалізму, 1985–1991 — ст.н.с. сектора історичних зв'язків України з зарубіжними країнами Інституту історії АН УРСР. 1983 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. «Роль освіти у зміцненні зв'язків українського народу з російським і білоруським (друга половина XVI — перша половина XVII ст.)» (наук. кер. — д.і.н. Г.Я. Сергієнко). 1991–1996 — зав. сектору Ін-ту укр. археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАНУ. З 1996 — ст.н.с. відділу історії України середніх віків і раннього нового часу Ін-ту історії України НАНУ.

Авторка бл. 150 наук. праць.

Тв.: Передмови і післямови до стародруків як джерело до вивчення історії освіти на Україні в другій половині XVI — першій половині XVII ст. // УІЖ. — 1980. — № 1; Просвещение. Распространение научных знаний. Быт и обычаи украинского народа. История Украинской ССР. — Т. 2. — К., 1982; Историография истории украинской культуры XIV — первой половины XVII вв. Историография истории Украинской ССР. — К., 1986; Просвещение на Украине (вторая половина XVI — первая половина XVII вв.) — К., 1987; Переводческая деятельность воспитанников Киево-Могилянской академии // Культурные и общественные связи Украины со странами Европы. — К., 1990; Матеріальна та духовна культура української народності // Українська народність: нариси соціально-економічної та етнополітичної історії. — К., 1990; Києво-Могилянська академія очима німецького пастора (переклад з німецької) // Київська старовина. — 1994. — № 2; Історія України від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. —

К., 1995 (у співавт.); Київський Буквар 1627 р. — К., 1996 (у співавт.); Літопис найважливіших подій культурного життя в Україні (X — середина XVII ст.) Посібник-довідник. — К., 1998 (у співавт.); Невідомий уривок «Перестороги» // Український археографічний щорічник. — Вип. 3/4. — К., 1999; Парафіальні школи на Лівобережній, Слобідській та Правобережній Україні. Василянські та піарські школи. Шкільні реформи кінця XVIII ст. Навчання української молоді за кордоном. Бібліотеки України // Українська культура (друга половина XVII — XVIII ст.). — К., 2003; Українці в європейських містах: адаптація до життя в нових соціумах (XVIII ст.) // Соціум. Альманах соціальної історії. — Вип. 3. — К., 2003. — № 3; Польська книга в бібліотеках України (XVIII ст.) // Істину встановлює суд історії. Зб. на пошану Федора Павловича Шевченка. — Т. 2. — К., 2004; Харлампович К.В. Історіографічні дослідження в Україні. — Вип. 15. — К., 2005; Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. — К., 2005 (у співавт.); Честь і безчестя студентське у сприйнятті студентів та професорів Києво-Могилянської академії (на матеріалах конфліктів в 1730–1760-х рр.) // Київська академія. — 2006. — № 2–3; Теофан Прокопович в епістолярній спадщині // Україна в Центральній-Східній Європі. — Вип. 7. — К., 2007; Григорій Савич Сковорода та Василь Томара. Епізод зі взаємин учителя і учня // Київська академія. — 2008. — № 5.

Дж. і літ.: Анкета О.М. Дзюби; Вчені Інституту історії України: Біобібліогр. довід. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 533.

Олена Ковальчук

ДИБЧУК Людмила Василівна (02.08.1976, с. Липівка Томашпільського р-ну Вінницької обл.) — дослідниця української діаспори Канади та країн латинської Америки, к.і.н. (2006).

1994–1999 навчалася на іст. ф-ті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2000–2003 — інспектор навч.-методич. відділу Вінницького ін-ту економіки Тернопільської академії народного господарства. 2001–2003 навчалася у Тернопільському держ. економ. ун-ті. 2002–2006 — пошукувач каф. українознавства Тернопільського нац. економ. ун-ту (наук. кер. — к.і.н., проф. Б.Д. Лановик). 2003–2005 — асистент, з 2005 — до тепер — викладач каф. економіки підприємств і корпорацій Вінницького ін-ту економіки Тернопільського держ. економ. ун-ту (нині — Тернопільський нац. економічний ун-т). 2006 у Національному пед. ун-ті ім. М. Драгоманова захистила канд. дис.

«Внесок української діаспори Канади та країн латинської Америки в розвиток економіки і культури незалежної України (1991–2005 рр.)».

Авторка понад 20 наук. праць.

Тв.: Передумови формування української еміграції (на прикладі Канади) // Наукові записки ВДПУ ім. М.Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. 6. — Вінниця, 2003. — С. 196–204; Сприяння канадської і латиноамериканської діаспори в становленні дипломатичних інституцій України // Там само. — Вип. 7. — Вінниця, 2004. — С. 203–207; Благодійна допомога діаспори материковій Україні // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. — Серія: Історія. — Вип. 1. — Тернопіль, 2004. — С. 166–174; Внесок західної української діаспори в розвиток українознавчої науки та культури // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. 8. — Вінниця, 2004. — С. 310–316; Фінансова підтримка Канадським інститутом українських студій при Альбертському університеті сучасної українознавчої науки // Там само. — Вип. 10. — Вінниця, 2006. — С. 404–408; Формування книжкових колекцій діаспори в незалежній Україні // Наук. записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. — Вип. 5. — Острог; Торонто; Нью-Йорк, 2005. — С. 185–201 (у співавт.); Канадський інститут українських студій при Альбертському університеті — провідний центр історичної науки діаспори Канади // Українська історична наука на сучасному етапі розвитку. — Кам'янець-Подільський; Київ; Нью-Йорк; Острог. — Т. 2. — С. 160–165; Благодійники українських бібліотек з канадської та латиноамериканської української діаспори // Бібліотечна планета. — № 1. — К., 2006. — С. 17–20 (у співавт.); Допомога діаспори Україні в економічному розвитку // Держава і бізнес: шлях до партнерства і взаємодії. — Вінниця. — С. 127–132.

Дж.: Анкета Л.В. Дибчук.

Олег Рабенчук

ДИМІНСЬКИЙ Андрій Іванович (13.12.1829, с. Борщівці, нині Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл. — 14/01/.01.1905, с. Струга, нині Новоулицького р-ну Хмельницької обл.) — етнограф, фольклорист, член Російського географічного т-ва. Із сім'ї кріпаків.

Спеціальної освіти не мав, був дослідником-самоуком. 1840 закінчив Кам'янецьку духовну школу. Працював фельдшером, писарем. 1849 розпочав збирати фольклорні записи. Співро-

бітничав із Російським географічним т-вом, став його постійним, а згодом і д.чл. 1862 Рада т-ва присудила Д. бронзову медаль. З 1860 — член-співробітник «Вольного экономического общества». Заходив до складу Комітету грамотності, був відповідальним за Західно-Подільський регіон. 1876 обраний д.чл. Подільського статистичного комітету. Зібрав 2,5 тис. подільських пісень, 2 тис. казок, 200 прислів'їв і загадок. Автор праць з фольклористики («Українські подільські любовні та родинні пісні», «Подільські жартівливі пісні», «Пісні до танцю») та етнографії («Нарис побуту селян Кам'янецького і Проскурівського повітів», «Опис чумацького промислу Київської губернії, Звенигородського повіту, Лисянської волості, с. Орлів з 1860 по 1892 рік»). Численні праці Д. зберігаються в рукописах. Записані ним пісні використали у фольклорних збірках П. Чубинський, М. Драгоманов та ін.

Літ.: Левченко М. З поля фольклористики й етнографії, в. 2. Знадоба до життєпису подільського етнографа А.І.Димінського. — К., 1928; Рябий М.В. Андрій Іванович Димінський // Народна творчість та етнографія. — 1965. — № 2; РЕІУ. — Т. 2. — К., 1970; Шаблювський В.Є. Відзначення 150-річчя з дня народження А.І. Димінського // Там само. — 1980. — № 2; Новицький О.М. Фольклористична та етнографічна діяльність А.І. Димінського // Там само. — 1980. — № 6; ЕІУ. — Т. 2. — К. 2004.

Іконографія: РЕІУ. — Т. 2. — К., 1970. — С. 24.

Віктор Даниленко

ДІПТАН Ірина Іванівна (17.04.1961, м. Полтава) — дослідниця соціальної політики в Україні 20–30-х рр. ХХ ст. та історії українського козацтва, к.і.н. (1991), доц. (1996).

1978–1982 навчалася на іст. ф-ті ПДПі ім. В.Г. Короленка, 1982–1983 працювала вчителем історії, 1983–1984 — асистент каф. історії СРСР і УРСР ПДПі ім. В.Г. Короленка. 1990–1993 — ст. викладач, 1993–1996 — на посаді доц., з 1996 і по т.ч. — доц. каф. історії України ПДПУ ім. В.Г. Короленка.

1987–1990 навчалася в аспірантурі в Ін-ті історії України АН УРСР, де 1991 захистила канд. дис. «Діяльність спеціальних державних органів боротьби з дитячою безпритульністю в Українській СРР (1919–1932 роки)» (наук. кер. — д.і.н., проф. С.В. Кульчицький).

Тв.: Діяльність спеціальних державних органів боротьби з дитячою безпритульністю в Українській СРР (1919–1932 рр.) // Формування педагогічної культури в Україні. — Полтава, 1996; На шляхах НЕПу // Полтава: Історичний нарис. — Полтава, 1999 (у

співавт.); Голодомори 1921–1923 та 1932–1933 років і проблема дитячої безпритульності в Українській РСР // Історична пам'ять. — № 1. — Полтава, 2002; Концепція дитячої безпритульності в радянській педагогіці та юриспруденції 20-х років ХХ століття // Витоки. — Вип. 2. — Полтава, 2004.

Дж.: Анкета І.І. Диптан.

Любов Шепель

ДМИТРЕНКО Володимир Петрович (08.09.1933, м. Корюківка Чернігівської обл. — 13.03.1997, Москва, РФ) — історик, д.і.н. (1983), проф. (1985).

Закінчив Московський ун-т (1956). 1967 захистив канд., а в 1983 — докт. дис. «Економічна політика Радянської держави у перші роки пролетарської диктатури». З 1958 — н.с., з 1989 — заст. дир. Ін-ту історії новітнього часу. Коло наукових інтересів — російська історія, історія народів СРСР, історіографія.

Тв.: Торговая политика Советского государства после перехода к нэпу. 1921–1924. — М., 1971; Партия и кооперация. — М., 1978; Новая экономическая политика. — М., 1982 (у співавт.); Советская экономическая политика в первые годы пролетарской диктатуры. — М., 1986; Россия в XX в.: смена моделей исторического развития // Возрождение России: исторический опыт и современность. — М., 1993; О некоторых проблемах отечественной истории XX столетия // Преподавание истории в школе. — 1993. — № 4; Советская модель социализма // Россия в XX в.: историки спорят. — М., 1994; Нэп: приобретения и потери. — М., 1994 (відп. ред., співавт.); История Отечества. XX в. Уч. пос. для сш. — М., 1995 (співавт.); История России. XX в. ТЛИ. — М., 1996 (відп. ред., співавт.).

Літ.: Чернобаев А.А. Историки России. Кто есть кто в изучении отечественной истории. Библиограф, словарь. 2-е изд., испр. и доп. — Саратов, 2000. — С. 149.

Віктор Даниленко

ДОБРОЛЮБСЬКИЙ Андрій Олегович (18.04.1949, м. Одеса) — дослідник всесвітньої історії античної та середньовічної археології Північного Причорномор'я, теорії та методики археології, д.і.н. (1992), проф. (1995), Відмінник освіти України (1999).

1966–1971 навчався на іст. ф-ті ОДУ ім. І. Мечникова. 1976–1986 — м.н.с. Ін-ту археології АН УРСР. 1987–1992 — зав сектором археології Одеського історико-краєзнавчого музею. З 1992 — у Південноукраїнському держ. пед. ун-ті (м.Одеса): доц. (1992),

проф. (1995), зав. каф. історії України (1997–2000), проф. каф. всевітньої історії (2001 — т.ч.).

1973–1976 навчався в аспірантурі ОДУ ім. І. Мечникова на каф. історії стародавнього світу та середніх віків. Канд. дис. «Кочевники Северо-западного Причерноморья в конце IX–XIV вв. (проблемы этнического и социального развития по археологическим данным)» захистив 1981 в Ін-ті археології АН УРСР (наук. кер. — д.і.н., проф. П.Й. Каршиковський). Докт. дис. «Кочевники на западе Причерноморских степей в X–XVIII веках (историко-археологическое исследование)» захистив в Ін-ті історії матеріальної культури РАН в Санкт-Петербурзі 1992.

Почесний доктор Ерджійського ун-ту (м.Кайсері, Туреччина, 1991), внесений до книги «Dictionary of International Biography. Who's Who of Intellectuals». — 11-th Edition. — Cambridge, 1994; Голова Чорноморської асоціації археологів (1993), заст. дир. Ін-ту давньої географії (2000).

Автор більше 200 друк. праць, у т.ч. 12 монографій.

Тв.: О реконструкции социальной структуры общества кочевников средневековья по данным погребального обряда // археологические исследования Северо-западного причерноморья. — К., 1978; О структуре объекта археологической науки // Северо-Западное Причерноморье в эпоху первобытнообщинного строя. — К., 1980; О принципах социалистической реконструкции по данным погребального обряда // теория и методы археологических исследований. — К., 1982; Этнический состав кочевого населения Северо-Западного Причерноморья в золотоордынское время // Памятники римского и средневекового времени в Северо-Западном Причерноморье. — К., 1982; Характеристика теоретических разработок в зарубежной дескриптивной археологии // Новые методы археологических исследований. — К., 1982; Критический обзор основных концептуальных представлений в современной зарубежной археологии // Археология и методы исторических реконструкций. — К., 1985; Курганы у села Плавни в низовьях Дуная. — Одесса, 1985 (у співавт.); Кочевники Северо-Западного Причерноморья в эпоху средневековья. — К., 1986; Тайны причерноморских курганов. — Одесса, 1989; Книга для чтения по истории Одесщины. С древнейших времен до начала XIX в. — Одесса, 1992 (у співавт.); Одесса — город Солнца // Restoration. Reconstruction. Urboecology. Щорічник ПУВ НК ICOMOS. RUR-98 — Одеса, Б.-Дністровський, 1998; В поисках античной Одессы // Stratum plus: Скифский квадрат. — 1999. — № 3. — СПб, Кишинев, Одесса; Одесса: археология имени //

Stratum plus: Несловянское в славянском мире. — 1999. — № 5. — СПб, Кишинев, Одесса; Евреи — запорожцы под стенами Хаджибея // Stratum plus. — № 6. — 2000. — СПб, Кишинев, Одесса, Бухарест. — 2004; Нариси історії «нової історичної науки». — Одеса, Херрссон, 2001 (у співавт.); Борисфен — Хаджибей—Одесса. — Одеса, Кишинів, 2002 (у співавт.); У колыбели Одессы — Одесса, 2002; Античная Одесса. — Одесса, 2004; Тайны одесских курганов. — Одесса, 2005; Предистория Одессы. Книга для чтения. — Одесса, 2006 (у співавт.).

Дж.: Анкета А.О. Добролюбського.

Любов Шепель

ДОБРОЛЮБСЬКИЙ Костянтин Павлович (17.05.1885, с. Грачовка Оренбурзької губ. — 1953, м. Одеса) — історик, фахівець з історії Франції.

Навчався в духовному училищі і семінарії Оренбурга, а потім Казані. Займався революційною діяльністю, за що був висланий у 1908–1910 до Великому Устюга Вологодської обл. Згодом навчався на іст.-філол. ф-ті Казанського ун-ту та на філос. ф-ті (відділ нової історії) Цюрихського ун-ту. Завершив навчання в Новоросійському ун-ті (1915) і залишився в аспірантурі на каф. всесвітньої історії. Написав роботу «Холопство у Стародавній Русі». Після нетривалої мобілізації до армії (початок 1917) викладав історію в гімназіях міста, у Військово-артилерійському училищі, Народному ун-ті. 1919 склав магістерський іспит. З 1920 — в Новоросійському ун-ті. В 1934–1941, 1944–1953 — зав. каф. нової історії, в 1940–1941, 1944–1953 — декан іст. ф-ту. Під час війни завідував каф. історії в пед. ін-ті Самарканда. Вивчав історію Французької революції 1789–1794. 1934 без захисту дис. йому було надано наукову ступінь д.і.н. за опубліковане дослідження, присвячене економічній політиці термодеріанської реакції. Вважається родоначальником школи істориків Французької революції.

Тв.: Экономическая политика Кальберта // Исторический журнал. — 1928. — № 10; Экономическая политика термодеріанской реакции. — М.; Л., 1930; Конституція Французької республіки 1795 року // Наук. зап. Львів. Ун-ту. Сер. Історії. — 1946. — Т. 1, вип. 2; Термидор. Очерки классовой борьбы во Франции в 1794–1795 годах. — Одесса, 1949.

Літ.: РЕІУ. — Т. 2. — К., 1970; Зав'ялова І.В. Константин Павлович Добролюбский // Видные ученые Одессы. — Вып. 4/5; Першина З.В. Добролюбський Костянтин Павлович // Професори

Одеського (Новоросійського) університету. Біографічний словник. — Т. 2. А–І. — Одеса, 2000;

Архіви: Державний архів Одеської області. — Ф. 7951 (фонд К.П. Добролюбовського).

Іконографія: Професори Одеського (Новоросійського) університету. Біографічний словник. — Т. 2. А–І. — Одеса, 2000. — С. 344.

Віктор Даниленко

ДОМАНИЦЬКИЙ Василь Миколайович (19/07/.03.1877, с. Колодисте Звенигородського пов. Київської губ. (нині Тальнівського р-ну Черкаської обл.) — 11.09/28.08/.1910, м. Аршакон, Франція) — історик, фольклорист, етнограф, публіцист, літературознавець, політичний і громадський діяч.

1900 закінчив іст.-філол. ф-т Київського ун-ту. Учень В. Антоновича. Брав участь в археологічних розкопках. Працював учителем у приватній гімназії Г. Валькера у Києві. Був секретарем ж. «Киевская старина», співробітником «Літературно-наукового вістника», «Записок Наукового товариства імені Шевченка», видавництва «Вік», друкувався в газетах «Громадська думка», «Рада», «Нова громада». Певний час очолював організовану ним же у рідному селі споживчу кооперацію. Свій досвід роботи в ній узагальнив у брошурах «Про товариські крамниці» (1904), «Про сільську кооперацію» (1906) та ін. З політичних обставин змушений був виїхати до Санкт-Петербурга. Редагував «Український вестник», «Рідна справа — Думські вісті». Протягом 1907–1910 перебував за кордоном. Автор багатьох творів з історії України, етнографії та літературознавства: «Пісня про Нечая», «Піонер української етнографії З.Доленга-Ходаковський», «Про Галичину», «Про Буковину», «Авторство Марка Вовчка», «Кобзарі й лірники Київської губернії в 1903», «Балада про Бондарівну й пана Каневського» та ін.

Тв.: Современные колядки и щедривки. — К., 1905; Козачина на переломі XVI–XVII в. (1591–1603). — Львів, 1905; Критичний розслід над текстом «Кобзаря». — К., 1907.

Дж. і літ.: Чистому серцем: Пам'яті Василя Доманицького: Біографія, спомини, похорон / Упоряд. С.Єфремов. — К., 1912; Лотоцький О. Сторінки минулого. — Т. 2. — Варшава, 1933; Лобач-Жученко Б. З нових матеріалів про Василя Доманицького // Радянське літературознавство. — 1970. — № 8; РЕІУ. — Т. 2. — К., 1970; ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004.

Іконографія: ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004. — С. 441.

Віктор Даниленко

ДОНІК Олександр Миколайович (04.08.1969, м. Ромни Сумської обл.) — дослідник проблем історії України XIX — початку XX ст., насамперед добродійності та підприємництва, громадських рухів у роки Першої світової війни, к.і.н. (2001).

1994 закінчив Сумський держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка, 2000 — аспірантуру КНУ ім. Тараса Шевченка. 2001 у КНУ ім. Тараса Шевченка захистив канд. дис. «Добродійна та культурно-освітня діяльність родини Терещенків в Україні (II пол. XIX — поч. XX ст.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. Л.Г.Мельник. З 2000 — працює в Ін-ті історії України НАНУ: м.н.с., з 2002 — н.с., з 2004 — ст.н.с. відділу історії України XIX — початку XX ст. З квітня 2004 — заст. гол. наук. редактора УІЖу.

Автор бл. 50 наук. праць.

Тв.: Підприємці Терещенки // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. — Вип. 44. — 1999. — С. 19–21; Микола Артемович Терещенко: підприємець, громадянин, благодійник, суспільний діяч // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. — Вип. 45. — 1999. — С. 10–14; Просвітницька діяльність родини Терещенків в Україні // Етнічна історія народів Європи. — Вип. 4. — К., 2000. — С. 3–9; Терещенки–меценати та їхній внесок у культурну спадщину України // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 2. — К., 2001. — С. 149–179; Діяльність громадських організацій і товариств у справі допомоги військовим і цивільному населенню в Україні у роки Першої світової війни (1914–1918) // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 4. — К., 2002. — С. 155–182; Соціокультурний вимір підприємництва в Україні у другій половині XIX — на початку XX ст. // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 6. — К., 2003. — С. 49–55; Родина Терещенків в історії добродійності. — К., 2004; Соціальний статус купецької верстви в підросійській Україні наприкінці XVIII — у XIX ст. // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 8. — К., 2004. — С. 86–108; Громадська благодійність в Україні в роки Першої світової війни // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 9. — К., 2005. — С. 61–85; Благодійність в Україні (XIX — початок XX ст.) // УІЖ. — 2005. — № 4. — С. 159–177; Купецтво як стан в Україні (XIX ст.) // УІЖ. — 2006. — № 3. — С. 16–41; Купецьке промислове підприємництво в Україні (XIX — початок XX ст.) // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 11. — К., 2006. — С. 154–168; Промислове підприємництво дворянства України в XIX ст.: урядова політика, особливості розвитку, галузеві напрямки // УІЖ. — 2007. — № 5. — С. 18–41; Участь купецтва України в органах міського самоврядування (1870–1918 рр.) //

Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 14. — К., 2007. — С. 63–76; Декабристська проблематика на сторінках «Українського історичного журналу» // Декабристи в Україні: дослідження й матеріали. — Т. 5. — К., 2007. — С. 143–149; Етнічна структура купецтва в Україні (XIX ст.) // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. 15. — К., 2008; Купецтво України в імперському просторі (XIX ст.). — К., 2008.

Дж. і літ.: Анкета О.М. Доніка; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 81, 83, 85, 213, 535, 777.

Олена Ковальчук

ДРАГАН (справж.: Романчук Ярослав; 1861, сучасна Івано-Франківщина — 1937, м. Варна, Болгарія) — історик, журналіст, публіцист, літературний критик, перекладач.

1885 закінчив Львівський ун-т. Переїхав у Болгарію. Мешкав у Софії, згодом — у Варні. Протягом 1888–1893 тільки у львівських періодичних виданнях ним опубліковано понад 70 кореспонденцій. Окремими статтями вийшли матеріали «Рух науковий в Болгарії», «Русини і болгари», «О давніших і новіших російсько-болгарських відносинах», «Українські колонії в Болгарії», «Про болгарську періодичну пресу» та ін. Публікувався у болгарських періодичних виданнях. 1910–1928 — дир. міської бібліотеки у Варні. Сприяв поглибленню українсько-болгарських культурних зв'язків.

Літ.: Атанасов П. Украинци в България. Ярослав Романчук // Славяни. — 1959. — № 1; Сохань П.С. Очерки истории украинско-болгарских связей. — К., 1976; Григораш Н. Драган // Українська журналістика в іменах. — Львів, 1996. — Вип. III.

Віктор Даниленко

ДРАГОМАНОВ Михайло Петрович (псевдоніми: М. Галицький, Волонець, П. Кузьмичевський, М. Толмачов, М. Петрик, Українець, Кирило Василенко та ін.; 30/18/.09.1841, м. Гадяч, тепер Полтавської обл. — 02.07/20.06/.1985, м. Софія, Болгарія) — громадсько-політичний діяч, історик, філософ, публіцист, фольклорист, літературознавець. Син правника і літератора П. Драгоманова, брат Олени Пчілки, племінник декабриста Я. Драгоманова, дядько Лесі Українки.

1863 закінчив іст. ф-т Київського ун-ту. З 1864 — його приват-доц., з 1870 — доц. 1875 звільнений з роботи в ун-ті за політичну неблагонадійність. 1876 емігрував до Швейцарії, де заснував осередок політичної еміграції. 1878–1882 видавав перший укр. політичний журнал «Громада» у створеній ним Вільній укр.

друкарні. 1889 переїхав до Болгарії, де працював проф. Софійського ун-ту.

Автор понад 2 тис. праць з історії, літературознавства, фольклористики та ін. У працях «Передне слово до "Громади"», «Чудацькі думки про українську національну справу», «Пропащий час» та ін. звертався до багатьох важливих питань історії України XIV–XIX ст. У публіцистичних творах «Внутрішнє рабство і війна за звільнення», «До чого довоювалися», «Листи на Наддніпрянську Україну» та ін. засуджував національне й соціальне поневолення народів Російської та Австро-Угорської імперій. Зробив вагомий внесок в україністику, етнокультуру, історіософію. Багато творів присвятив фольклористично-етнографічному напрямку науки.

Тв.: Собрание политических сочинений. — Т. 1–2. — Париж, 1905–1906; Літературно-публіцистичні праці. — Т. 1–2. — К., 1970.

Літ.: Іванова Р.П. Михайло Драгоманов у суспільно-політичному русі Росії та України (II половина XIX ст.). — К., 1971; Федченко П.М. Михайло Драгоманов: життя і творчість. — К., 1991; М.П. Драгоманов і Галичина: Бібліографічний покажчик. — Львів, 1992; Грінченко Б., Драгоманов М. Діалоги про українську національну справу. — К., 1994; Круглашов А.М. Драма інтелектуала: Політичні ідеї Михайла Драгоманова. — Чернівці, 2000; Пінчук Ю.А. Драгоманов Михайло Петрович // ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004.

Іконографія: ЕІУ. — Т. 2. — К., 2004. — С. 458.

ДРИНОВ Марин Степанович (Стоянович) (20.10/02.11/.1838, Панагюриште, Болгарія — 28.02/13.03/.1906, Харків) — болгарський, український і російський історик, філолог, громадський діяч, член-кор. Петербурзької АН (1898).

З 1858 жив у Росії. Навчався у Південнослов'янському пансіоні в Києві. 1865 закінчив Московський ун-т. З 1869 — голова Болгарського книжкового т-ва. З 1873 — проф. слов'янознавства іст.-філол. ф-ту Харківського ун-ту. Тоді ж опублікував магістерську дис. «Заселение Балканского полуострова славянами». У 1876 завершив докт. дис. «Южные славяне и Византия в X веке». Протягом 1878–1879 був міністром освіти Болгарії. Один з авторів першої болгарської конституції. З 1870 — секретар, 1890–1897 — голова Іст.-філол. т-ва при Харківському ун-ті. З 1896 — дійсний статський радник.

Автор багатьох праць з історії південнослов'янських народів.

1898 удостоєний звання заслуженого ординарного проф., обраний членом-кор. Петербурзької АН. Був членом майже всіх

існуючих у той час в слов'янських землях академій наук та наук. т-в. Був засновником Болгарської АН та основоположником історичної науки у Болгарії. На його пошану найвища нагорода Болгарської Академії наук носить назву «Золота медаль ім. М. Дринова». Помер і похований у Харкові, згодом перепохований у Софії (Болгарія).

Тв.: Съчинения. — Т. 1–3. — София, 1909–1915; Рос. перекл. — Заселение Балканского полуострова славянами. — М., 1873; Южные славяне и Византия в X веке. — М., 1876.

Літ.: Карский Е. М.С. Дринов [Некролог] // Русский филологический вестник. — 1906. — Т. 55; БСЭ. — М., 1931. — Т.3; БСЭ. — М., 1972. — Т. 8; Советская историческая энциклопедия. — М., 1964. — Т. 5; РЕУ. — Т. 2. — К., 1970; Марин Степанович Дринов — профессор Харьковского университета: Биобиблиограф, указатель работ на рус. языке. — Х., 1985; Біобібліографічний словник учених Харківського університету. — Т. 2: Історики (1905–1920, 1933–2000). — Х., 2001.

Іконографія: Біобібліографічний словник учених Харківського університету. — Т. 2: Історики (1905–1920, 1933–2000). — Х., 2001. — С. 334 (II).

Віктор Даниленко

ДУДИКЕВИЧ Богдан Корнилович (12.06.1907, с. Кропивник, нині Калуського р-ну Івано-Франківської обл. — 05.01.1972, м. Львів) — історик, журналіст, публіцист, громадський діяч, заслужений працівник культури УРСР (1967).

Закінчив Львівський ун-т. Брав участь у роботі революційних студентських організацій. Протягом 1923–1938 працював у ЦК КПЗУ, був секретарем Львівського окружного КСМЗУ. Редагував журнал «Сяйво», газети «Молот», «Прапор комунізму». За революційну діяльність переслідувався і притягався до суду, зокрема 1934 під час Луцького процесу 57-ми. З 1939 — на наук. роботі. Під час Другої світової війни служив у радянській армії, працював учителем та дир. школи в Луганській обл. З 1954 — дир. філіалу Центрального музею В.І. Леніна у Львові.

Автор праць з історії західноукраїнських земель.

Тв.: Під прапором народного фронту. До історії квітневих подій 1936 року у Львові. — Львів, 1956; Борьба трудящихся Западной Украины за возз'єднання з Радянською Україною. — К., 1960 (у співавт.)

Літ.: Дудикевич Богдан Корнилович // Вільна Україна. — 1972. — 7 січня; Богдан Корнилович Дудикевич // Львовская правда. —

1972. — 7 января; РЕИУ. — Т. 2. — К., 1970; УРЕ. — Т. 3. — К., 1979; Григораш Д. Дудикевич Богдан Корнилович // Українська журналістика в іменах. Вип. 7. — Львів, 2000.

Віктор Даниленко

ДУНАЄВСЬКИЙ Володимир Аронович (06.12.1919, м. Катеринослав — 05.08.1998, м. Москва, РФ) — історик, педагог, д.і.н. (1970), проф. (1989).

Закінчив іст. ф-т Московського ун-ту (1942). 1947 захистив канд. дис. «Боротьба партій у національних зборах і вироблення французької конституції 1875 р.». Докт. дис. «Радянська історіографія нової історії країн Заходу в 1917–1941 рр.» захистив 1970 у Московському пед. держ. ін-ті. Учасник Великої Вітчизняної війни. У 1947–1954 — доц. каф. загальної історії Воронізького ун-ту. З 1962 — в Ін-ті історії АН СРСР: м.н.с., ст.н.с. (1964), пр.н.с. (1987). Заст. голови Наукової ради при відділенні історії АН СРСР. Член редколегії збірника «История и историки» (1965–1990), член редколегії серії АН СРСР (РАН) «Памятники исторической мысли» (1986–1996), член Асоціації Європейських досліджень (1997). Почесний акад. Російської академії природничих наук (1997). Водночас з 1985 за сумісництвом проф. каф. загальної історії Московського держ. заочного пед. ін-ту.

Наукові праці присвячені проблемам воєнної історії та історіографії дореволюційної Росії, історіографії нової історії країн Заходу, історія Франції в новий час, історичній біографії.

Тв.: Международное значение русской революции 1905–1907 гг. Указ. лит. на рус. яз. — М., 1959; История Франции в советской послевоенной научной литературе 1945–1959 // Французский ежегодник. — М., 1959; Великая французская революция в советской историографии (1917–1941 гг.) // История и историки. Историография всеобщей истории. — М., 1965; Советская историография нового времени // Очерки истории исторической науки в СССР. — М., 1966. — Т. IV; Советская историография новой истории стран Запада (1917–1941 гг.). — М., 1974; Западноевропейский утопический социализм в работах советских историков. — М., 1981 (у співавт.); Н.М. Лукин. — М., 1987 (у співавт.); Освободительный поход русской армии в 1813 г. // Бессмертная эпоха. — М., 1988; 1812 год на перекрестке мнений советских историков. 1917–1987. — М., 1988 (у співавт.).

Літ.: Современная советская историография (всеобщая история). — М., 1985; В.А. Дунаевский. Библиографический указатель трудов. 1949–1994. — М., 1994; Российская еврейская энцик-

лопедия. 2-е изд. — М., 1994. — Т. 1; В.А. Дунаевский. Педагог. Ученый. Солдат. — М., 2000.

Віктор Даниленко

ЄРМАК Олександр Петрович (05.02.1944, м. Полтава) — дослідник історії та історіографії України 20–30-х рр. ХХ ст., історичного краєзнавства та спеціальних іст. дисциплін, к.і.н. (1975), доц. (1978), Відмінник освіти України (2004), Заслужений діяч науки і техніки України (2007).

1965–1969 — навчався на іст. ф-ті ПДПІ ім. В.Г. Короленка. 1969–1975 — асистент каф. історії СРСР і УРСР; 1975–1977 — ст. викладач, з 1977 — доц. цієї ж каф.; 1990–2000 — зав. каф. спец. іст. дисциплін і географії; з 2000 і по т.ч. — заст. декана іст. ф-ту з наукової роботи та доц. каф. історії України ПДПУ ім. В.Г. Короленка.

1969–1973 навчався в аспірантурі КПІ. Канд. дис. «Здійснення політики обмеження і витіснення капіталістичних елементів міста і села на Україні (1927–1929 рр.)» захистив у Дніпропетровському держ. ун-ті 1975 (наук. кер. — д.і.н., проф. М.В. Чорненко).

Автор 252 друк. праць.

Тв.: Ліквідація куркульства як класу // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 1. — К., 1991; Трагічна сторінка історії Полтавщини. Голод 1946–1947 років // Голод 1946–1947 років на Полтавщині (до 50-річчя трагедії). — Полтава, 1996; Ціна «великого перелому» // Колективізація сільського господарства і голод на Полтавщині. 1929–1933: Зб. док. і м-лів. — Полтава, 1997; Полтава: Історичний нарис. — Полтава, 1999 (у співавт.); Історія обласного державного підприємства «Полтававодоканал». До 100-річчя заснування Полтавського міського водопроводу (1900–2000). — Полтава, 2000; Полтавщина: Історичний нарис. — Полтава, 2005 (у співавт.); Реабілітовані історією. Полтавська область. — Т. 1–3. — Полтава, 2004–2006 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета О.П. Єрмака; Год Б.В. Його покликання — пошук // Історична пам'ять. — 2004. — № 1. — С. 200–206.

Любов Шепель

ЖАЛОБА Ігор Володимирович (21.02.1964, с. Краква Кельнелецького р-ну Чернівецької обл.) — дослідник соціально-економічної історії країн Центрально-Східної Європи, д.і.н. (2005), доц. (1994).

1981–1986 навчався у ЧДУ. 1986–1990 — аспірант. Канд. дис. «Шляхи сполучення Буковини: історія будівництва та господарське

значення (кінець XVIII — поч. XX ст.)» захистив 1991 (наук. кер. — д.і.н., проф. І.А. Гриценко). 1986–1990 — бібліограф наук. бібліотеки ЧДУ. 1990–1992 — асистент, 1992–1998 — доц. каф. історії народів Східної Європи ЧДУ. 2000–2003 — доц. каф. міжнародних відносин ЧНУ, 2002–2004 — дир. наук. бібліотеки ЧНУ. З 2004 — проф. каф. міжнародних відносин Київського міжнародного ун-ту. Докт. дис. «Політика австрійського уряду щодо шляхів сполучення на північному сході монархії в останній чверті XVIII — на початку 70-х рр. XIX ст.». Наук. консультант — проф. Ю.І. Макар.

Автор 89 наук. праць.

Тв.: Eine Erinnerungs — Medaille von E.A. Ziffer // Südostdeutsches Archiv. Hrsg. von Harald Heppner und Gerhard Seewann. — München: R. Oldenbourg Verlag, 2003 / 2004. — XLVI /XLVII. Bd. — S. 112–118 (у співавт.); Залізничне питання Молдовського князівства в зовнішньополітичних розрахунках австрійських урядовців (40–50-ті роки XIX ст.) // Науковий вісник Дипломатичної академії України. — Вип. 10. Зовнішня політика і дипломатія: погляд із XXI століття. — Ч. 2. — К., 2004. — С. 443–456; Інфраструктура і політика австрійського уряду на північному сході монархії в останній чверті XVIII — 60-х роках XIX ст. (на прикладі шляхів сполучення). — Чернівці, 2004; Podurile Cernăuțiului — Чернівецькі мости // Lumea Carpatică. Revistă de cultură și civilizație tradițională. — 2002. — Nr. 4. — P. 66–72; 2003. — Nr. 1. — P. 81–86; 2005. — Nr. 2. — P. 84–96 (рум. і укр. мовами); Габсбурзька монархія та її бюрократія: полемічні зауваження // Проблеми державного будівництва в Україні. — К., 2005. — Вип. 9. — С. 131–138.

Дж. і літ.: Анкета І.В. Жалоби; Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. Історіографія. Бібліографія. Матеріали. — Кам'янець-Подільський, 1993. — С. 208; Beck E. Bibliographie zur Kultur von Zankun de 1976–2000. — Wiesbaden, 1999. — P. 169, 752.

Оксана Янковська

ЖДАНОВИЧ Олеся Петрівна (27.05.1979, смт. Володарка Володарського р-ну Київської обл.) — дослідниця історія християнізації Римської імперії; ранньохристиянських єретичних течій, епохи імператора Константина Великого, історії ранньої Візантії, к.і.н. (2006).

1997–2002 студентка істор. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. З 2002 — інженер I категорії відділу «Кабинет українсько-грецьких

відносин НАН України» Ін-ту історії України НАНУ. 2002–2006 — аспірантка без відриву від виробництва іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка, де в 2006 захистила канд. дис. «Аріанство в суспільно-політичному житті Римської імперії (кін. III ст. — 325 р.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.В. Ставнюк. З 2007 — н.с. відділу «Кабінет українсько-грецьких відносин НАН України» Ін-ту історії України НАНУ.

Авторка понад 10 наук. праць.

Тв.: Зарождение православия и становление Византийской империи // Омония. — № 37. — 2002; Вплив ідей адоптіанізму на формування аріанського вчення // Український історичний збірник. — 2002. — Вип. 5. — Київ, 2003; Місце аріанства в суспільно-політичному житті Римської імперії на початку IV століття // Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості». — Донецьк, 2003; Еволюція церковно-державних взаємин у ранній Візантії (IV ст.) // Матеріали III-ї Всеукраїнської конференції «Від духовних джерел Візантії до сучасної України». — К., 2003; Імператор Константин Великий // Хронос. — № 1. — Январь, 2003; До питання про причини «аріанської суперечки» у Римській імперії // Український історичний збірник. — 2003. — Вип. 6. — К., 2004; Політика римського імператора IV ст. Константина I Великого стосовно аріанства // Історико-географічні дослідження в Україні. Число 8. — К., 2005; Проблема висвітлення аріанства в джерелах // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць: У двох частинах — К., 2005. — Число 12. — Част. 2; Роль Нікейського собору в зародженні традиційної грецької православної культури // Історико-географічні дослідження в Україні. Збірка наукових праць. — Число 10. — К., 2007; Культурно-релігійна політика Константина Великого // Україна в Центральній-Східній Європі. — К., 2008. — № 8; Антична спадщина як складова християнської культури // Український історичний збірник. — Вип. 11. — К., 2008.

Дж.: Анкета О.П. Жданович.

Олена Ковальчук

ЖИЛЕНКОВА Ірина Миколаївна (20.07.1960, м. Київ) — дослідниця суспільно-політичних рухів та історіографічних процесів в Україні XIX — початку XX ст., проблемної історіографії та біографістики, к.і.н. (2000), доц. (2003). З інтелігенції.

1983 закінчила іст. ф-т КДПІ ім. О.М. Горького. 1983–1994 працювала учителем історії у сш № 27 м. Києва. З 1994 —

асистент, 1995–2003 — ст. викладач, з 2003 — доц. каф. історії України (з 2005 — історії та етнополітики) НПУ ім. М.П. Драгоманова. З 1997 — аспірант НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2000 у КНУ ім. Т.Г. Шевченка захистила канд. дис. «Ліберально-демократична течія в суспільному русі України (друга половина XIX — початок XX ст.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.М. Даниленко).

Авторка понад 20 наук. публікацій, у т. ч. 1 індивідуальної монографії, 11 колект. підручників і посібників.

Тв.: Либеральное движение в Украине (конец XIX — начало XX вв.). Монография. — Харьков-Киев, 2000; Українознавчі часописи ліберально-демократичного спрямування (II половина XIX — початок XX ст.) // Наукові записки: Зб. наук. статей НПУ ім. М.П. Драгоманова. — Бюлетень — № 2. — К., 2000. — С. 204–214; Політологія: наука про політику: Підручник. — 3-є вид. виправл., доп. — Київ-Харків, 2001. — С. 91–124; Політологія / Під ред. Кременя В.Г., Горлача М.І. — Харків, 2003. — С. 91–124; Основні групи джерел з історії ліберально-демократичного руху України др. пол. XIX — поч. XX ст. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова: Серія 6. Історичні науки. — Вип. 1. — К., 2005. — С. 309–316; Філософія історії: Підруч. для вищ. шк. — Х., 2006 (у співавт.); Соціологія: Підручник для вищої школи. — Х., 2006 (у співавт.)

Дж.: Анкета І.М. Жиленкової.

Олена Подобед

ЖМУД Наталка Вікторівна (18.12.1976, с. Одая Тульчинського р-ну Вінницької обл.) — дослідниця проблем етнопедагогіки, системи народної моралі та етики України, к.і.н. (2005).

1992–1996 навчалася у Вінницькому пед училищі. 1996–1999 — навчалася на ф-ті підготовки учителів початкових класів ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 1998–2001 — учитель приватної сімейної школи «Аїст» м. Вінниця. 2000–2001 — ст. лаборант Народознавчого центру. 2001–2003 — асистент каф. укр. та зарубіжної культури ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2001–2004 — аспірантка Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України (наук. кер. — к.і.н. Г.С. Щербій). 2004 — мистецтвознавець I категорії. 2005–2006 — н.с. відділу «Укр. етнологічний центр» ІМФЕ ім. М. Рильського НАН України. 2005 — там само захистила канд. дис. «Народна педагогіка як етноформуючий чинник». 2006 — дотепер — ст. викладач каф. етнології Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: До питання про становлення української народної педагогіки // Матеріали до укр. етнології. — К., 2003. — Вип. 3(6). — С. 42–45; Етнічні стереотипи статевого виховання та поведінки // Народна творчість та етнографія. — 2003. — № 3. — С. 78–82; Формула «культурний — етнічний — національний герой» як один із механізмів створення українського виховного ідеалу // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. — Вінниця, 2003. — Вип. 5. — С. 175–177; Традиції сімейного спілкування: гендерні аспекти // Матеріали до укр. етнології. — К., 2004. — Вип. 5(8). — С. 12–26; Дітовбивство та звичаєве право: трансформація проблеми // Матеріали до укр. етнології. — К., 2004. — Вип. 4(7). — С. 59–61; Апотропеїчна функція української народної іграшки // Етнічна історія народів Європи. — Вип. 17. — К., 2004. — С. 111–117; Покарання розпусництва: форми громадського осуду // Народна культура Поділля в контексті національного виховання. — Вінниця, 2004. — С. 123–131; Апотропеїчна функція української народної іграшки як засобу етнопедагогіки // Актуальні проблеми культурологічного виховання. — Вінниця, 2003. — Вип. 1. — С. 31–33.

Дж.: Анкета Н.В. Жмуд.

Олег Рабенчук

ЖУРБЕЛЮК Галина Володимирівна (01.01.1956, м. Жмеринка Вінницької обл.) — дослідниця громадських рухів та організацій, політики коренізації в Україні, історії Київської Русі, національної самоідентифікації, к.і.н. (1985), доц. (1994).

1974–1979 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1979–1984 — асистент каф. історії КПРС і політекономії Запорізького індустріального ін-ту. 1981–1984 навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т.Г. Шевченка, після закінчення якої захистила канд. дис. «Діяльність парторганізацій України по інтернаціональному вихованню трудящих (1971–1975 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. С.М. Клапчук). 1985–1988 — ст. інструктор Політвідділу Військової повітряної академії ім. Ю.Гагаріна. 1989–1993 — ст. викладач каф. політичної історії ЗДУ. 1994–1996 — доц. каф. українознавства, зав. каф. українознавства ЗДУ, 1996–2000 — доц. каф. історії слов'янських народів ВДПІ ім. М. Коцюбинського. 2000–20001 — доц. каф. права Гуманітарного ін-ту Київського держ. лінгвістичного ун-ту. 2002 — по теперішній час — доц. каф. загальноправових наук НаУКМА.

Авторка понад 50 наук. праць.

Тв.: Розвиток принципів пролетарського інтернаціоналізму в умовах соціалістичного розвитку // Вісник Київського універ-

ситету: Актуальні питання історії КПРС. — Вип. 15. — К., 1982. — С. 55–65; О повышении роли трудовых коллективов в формировании рабочей смены // Научные труды по истории КПСС. — Вип. 131. — К., 1984. — С. 74–86; О роли женских организаций в воспитании молодежи (к вопросу о соотношении интернационального и национального). — Монипо, 1988; Релігійно-міфологічні і правові уявлення українців подільського регіону: До вивчення взаємодії субстрату і суперстрату. — Вінниця, 1997; Павло Чубинський і Вінничина // Знаменні і пам'ятні дати Вінничини. — Вінниця, 1998; Політика коренізації в СРСР мовою архівів України. — Вінниця, 1998; Єврейські школи на Поділлі в контексті політики коренізації // Національні меншини Правобережжя. Історія і сучасність. — Житомир, 1998; Соціальні програми щодо жіноцтва Поділля (20-ті рр. ХХ ст.). — Кам'янець-Подільський, 2000; Соціальна політика більшовизму на Волині // Бердичівщина: поступ у III тисячоліття. — Житомир, 2001. — С. 161–165; Організація соціальної роботи у планах радянської модернізації суспільства // Наукові записки ВДПУ. — Вип. 3. — Вінниця, 2001. — С. 66–73; Основи правової і державотворчої культури нації — вузівській молоді // Право і суспільство: Актуальні проблеми взаємодії. — Вінниця, 2003. — С. 29 — 33; Особливості спадкування в українській системі світобачення: історико-правові аспекти // Наукові записки НаУКМА. — Т. 26. — К., 2004. — С. 38–48; До проблеми кодифікації українського права (аналітичний огляд) // Там само. — Т. 38. — К., 2005. — С. 33–38; Проблема трансформації інституту права власності в умовах переходу до ринку // Там само. — Т. 53. — К., 2006. — С. 56–66; До проблеми ментальності і цілосності українства // Наукові записки ВДПУ. Серія історія. — Вип. XI. — Вінниця, 2006. — С. 29–31; Історико-правові аспекти формування політичної ментальності українства // Наукові записки НаУКМА. — Вип. 55. — К., 2007. — С. 81–89.

Дж.: Анкета Г.В. Журбелюк.

Наталія Васильєва

ЗАЙЦЕВА (дівоче прізвище — КОНДРЕВА) Зінаїда Іванівна (11.08.1948, с. Біла Чернівецького р-ну Чернівецької обл.) — дослідниця історії України др. пол. ХІХ — поч. ХХ ст., інституціональних аспектів розвитку укр. науки та освіти, д.і.н. (2007), проф. (2008).

1966–1970 навчалася на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту. 1970–1971 працювала вчителем у сш с. Стара Жадова Сторожинецького р-ну Чернівецької обл. 1971–1978 — ст. лаборант та

зав. кабінету каф. політ. економії Чернівецького держ. ун-ту, зав. відділу аспірантури цього ж ун-ту. 1978 — переведена на посаду асистента каф. історії КПРС. 1976–1980 — навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка без відриву від виробництва, де у 1984 захистила канд. дис. «Авангардна роль комуністів у боротьбі за відбудову важкої промисловості у роки великої Вітчизняної війни (1943–1945)» (наук. кер. — к.і.н., доц. О.Ф. Мінгазутдінов). З 1987 — доц. каф. історії КПРС, у 1991 — обрана на посаду доц. каф. політ. наук, 1992–1998 — доц. каф. історії Східної Європи, 1998–2001 — доц. каф. історії України Чернівецького держ. ун-ту ім. Ю. Федьковича. З 2001 — по теперішній час працює на каф. політ. історії Київського нац. економічного ун-ту ім. Вадима Гетьмана. 2007 в Ін-ті історії України НАНУ захистила докт. дис. «Інституціоналізація української науки наприкінці XIX — на початку XX ст.» (наук. конс. — д.і.н., проф., чл.-кор. НАНУ В.М. Даниленко).

Авторка понад 90 наук. та наук.-метод. публікацій.

Тв.: Можливості дослідження феномену української інтелігенції рубежу XIX–XX століть у світлі життя й наукової спадщини Й.-А. Шумпетера // Й.-А. Шумпетер та проблеми реформування економіки України. — К., 2000. — С. 213–228; Дискурс науки в українській культурі наприкінці XIX — на початку XX ст. // Політологічні та соціологічні студії. — Т. 1. — Чернівці, 2000. — С. 25–38; Українське наукове товариство в контексті інституційних процесів в українській науці початку XX ст. // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. — 2001. — Вип. 4. — С. 124–137; Наука та науковці на сторінках «Ruthenische Revue» (1903–1905 pp.) // Там само. — 2001. — Вип. 5. — С. 33–45; Одеський період науково-педагогічної діяльності Олександра Грушевського // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. — Історія. — Вип. 58. — 2001. — С. 46–50; Спогади як джерело вивчення українського наукового руху кінця XIX — початку XX ст. // Історіографічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць на пошану Р.Г. Симоненка. — Вип. 11. — 2002. — С. 90–101; Мирон Кордуба й українські наукові товариства // УІЖ. — 2002. — № 6. — С. 108–122; Вчені архівні комісії як складова частина українського наукового співтовариства кінця XIX — початку XX ст. // Студії з поля історії української науки і техніки: Праці НТШ. — Т. XIII. — 2004. — С. 176–192; «Записки Наукового товариства ім. Шевченка»: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892–1914 pp.) // УІЖ. — 2004. — № 2. — С. 104–112; 2004. — № 5. — С. 122–134; Інтеграція Наукового товариства ім. Шевченка у науково-інформаційний простір (1894–1914 pp.) // Пам'ять століть. — 2005. —

№ 3/4. — С. 235–250; Науково-видавнича діяльність Українського наукового товариства (1907–1921) // Історичний журнал. — 2005. — № 6. — С. 34–45; Український науковий рух: інституційональні аспекти розвитку (кінець XIX — початок XX ст.). — К., 2006; Процес становлення української науки з позицій інституційної парадигми // Науковий вісник Чернівецького університету. — Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. — Вип. 325–326. — 2007. — С. 53–59; Михайло Грушевський в українському науковому русі до початку Першої світової війни // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. — 2007. — Вип. 91–93. — С. 16–19; І. Франко та академізація Наукового Товариства імені Шевченка // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — К., 2007. — Вип. 13. — С. 30–41; Діяльність Володимира Шухевича у Науковому товаристві ім. Шевченка // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітницький краєзнавчий часопис. — 2008. — Вип. 14. — С. 438–445; Проблема відкриття українського університету у Львові (1899–1916) // Університет. Історико-філософський журнал. — 2008. — № 5. — С. 40–48; Проблема українських кафедр у Чернівецькому університеті до Першої світової війни // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — К., 2008. — Вип. XIV. — С. 323–330.

Дж.: Анкета З.І. Зайцевої.

Наталія Васильєва

ЗВОНКОВА (діво́че прізви́ще — БЄСОВА) Галина Леоні-дівна (01.11.1971, м. Харків) — дослідниця історії науки і техніки, к.і.н. (2005).

1988–1993 навчалася у ХДУ ім. В. Каразіна. 1993–2003 — викладач сусп. дисциплін Харківського пед. коледжу. З 2003 — н.с. Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки і техніки НАНУ, вч. секретар відділу історії науки і техніки. Канд. дис. «Розвиток природничих та технічних наук в Харкові в кінці XIX — на поч. XX ст.» захистила в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки і техніки НАНУ під кер. д.фіз.-мат.н. Ю.О. Храмова 2005.

Авторка понад 20 наук. праць.

Тв.: До історії вітчизняної науки: (кінець XIX — поч. XX ст.) // Історія української науки на межі тисячоліть. — Вип. 2. — К., 2000. — С. 30–34; Розвиток природничих наук в Україні у II пол. XIX — на поч. XX ст. — Вип. 7. — Харків, 2001. — С. 141–154; Наукові та технічні товариства Харкова в XIX — на поч. XX ст. // Нариси з історії природознавства і техніки. — К., 2002. — № 44. — С. 155–

164; Діяльність науково-дослідних кафедр у 20-і роки ХХ ст. // Наука та наукознавство. — 2002. — № 2. — С. 113–124.

Дж.: Анкета Г.Л. Звонкової.

Віктор Крупина

ЗІНЬКО (дівоче прізвище — ШУМАРІНА) Олена Василівна (31.01.1962, м. Хмельницький) — дослідниця молодіжного руху в Україні в 20-і рр. ХХ ст., культури Поділля, краєзнавства, гуманізації технічної освіти, к.і.н. (1993), доц. (1998).

1979–1983 навчалася на іст. ф-ті ВДПІ (нині ВДПУ ім. М. Коцюбинського). 1983–1987 — викладач Вінницького технічного училища № 11. 1990–1993 навчалася в аспірантурі КНУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.А. Горбань). 1993 там само захистила канд. дис. «Молодіжний рух в УРСР у 20-ті роки (історіографічний аналіз літературних джерел 20-х–30-х років)». 1987–1998 — викладач, ст. викладач, з 1998 до тепер — доц. каф. культурології, мистецтва та дизайну ВНТУ.

Авторка понад 40 наук. праць.

Тв.: Молодь і просвітянський рух в Україні. Історіографічне осмислення проблеми в літературі 20-х років // Поділля і Волинь у контексті історії українського національного відродження. — Хмельницький, 1995. — С. 340–341; Походження українського народу // Україна: минуле, сьогодні, майбутнє. — К., 1999. — С. 38–47; Український художник ХХ ст. Ф.З. Коновалюк // Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 8. — Серія: Історія. — Вінниця, 2004. — С. 218–222; Кирило і Мефодій: духовні особи та учені книжники // Зб. ст. 2 Подільських наук.-освітніх Кирило-Мефодіївських читань. — Вінниця, 2006. — С. 5–8; Гуманітарна складова технічної освіти / Під ред. Буяльської Т.В. і Зінько О.В. — Вінниця, 2006; Інститут гуманітарно-педагогічних проблем та виховання. Довідниково-методичний посібн. — Вінниця, 2006 (у співавт.).

Дж.: Анкета О.В. Зінько.

Олег Рабенчук

ЗІНЬКО Юрій Анатолійович (25.04.1956, с. Скибин Іллінецького р-ну Вінницької обл.) — дослідник повсякденного життя українського народу в умовах нацистської окупації, церковно-релігійного життя українського села 50–60-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1990), доц. (1996), Відмінник освіти України (1997).

1979–1983 навчався на іст. ф-ті ВДПІ ім. Островського (нині ВДПУ ім. М. Коцюбинського). 1983–1988 — викладач каф. історії КПРС, політичної історії та історії слов'янських народів ВДПІ

ім. Островського. 1988–1990 навчався в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. Д.Д. Пиха). 1990 там само захистив канд. дис. «Патріотичний рух трудящих України за надання допомоги пораненим воїнам Червоної Армії в роки Великої вітчизняної війни (1941–1945)». 1990 — викладач каф. історії слов'янських народів, 1991–2004 — заст. декана іст. ф-ту, 2004–2005 — декан іст. ф-ту, з 2005 до тепер — дир. Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2000), Кабінету міністрів України (2005).

Тв.: Патриотическое движение трудящихся за оказание помощи раненым воинам Красной Армии в годы Великой Отечественной войны /на материалах Украинской ССР/. // Победа советского народа в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. — Днепропетровск, 1985. — С. 274; Шефство трудящих України над госпітальями Червоної Армії в роки Великої Вітчизняної війни // Архіви України. — 1989. — № 3. — С. 53–58; Об организации помощи раненым воинам Красной Армии в годы Великой Отечественной войны // Вісник Київського університету: Актуальні питання історії КПРС. — 1990. — № 23. — С. 28–33; Дискусии историков и психологов по проблемам молодежного движения 20-х годов // Всесоюзная конференция «Социально-педагогические проблемы воспитания детей и учащейся молодежи». — Запорожье, 1991 (у співавт.); Відновлення освітніх закладів на звільненій від ворога території України в роки Великої Вітчизняної війни // Поділля і Волинь у контексті історії українського національного відродження. — Хмельницький, 1995. — С. 177–179; Наш край. Навчально-методичний посібник на допомогу вчителю історії та учням 6–9 класів загальноосвітніх шкіл. — Вінниця, 1997 (у співавт.); Культурно-просвітницька діяльність Потоцьких на Східному Поділлі // VIII Всеукраїнська наукова конференція «Історичне краєзнавство і культура» (Наукові доповіді та повідомлення). — Ч. I. — Київ, Харків, 1997. — С. 161–163; Релігійна ситуація на Вінниччині у 20-х–30-х роках ХХ ст. // Поділля в контексті української історії. — Вінниця, 2001. — С. 229–232; Становище радянських військово-службовців на окупованій території України (1941–1944 рр.) // Україна: минуле, сьогодні, майбутнє. — К., 1999. — С. 269–273; Сільське господарство Вінниччини в період німецької окупації (1941–1944 рр.) // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 1. Серія: Історія. — Вінниця, 1999. — С. 122–124; Християнські релігійні громади в Україні в 1941–1943 рр. // Історія слов'янських народів: актуальні проблеми дослідження. — Вип. 6. Слов'янські

народи в Другій світовій війні. — К., 2000; Християнська пізно-протестантська церква України в радянську добу. Історіографічний нарис // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 2. — Серія: Історія. — Вінниця, 2000. — С. 249–254; Строительство и эксплуатация немецким командованием сооружения «Вервольф» под Винницей в годы Великой Отечественной войны // Героическое и трагическое лихолетье. — Смоленск, Смядынь, 2000. — С. 154–157; Вінниця як важливий економічний центр Поділля останньої третини XIX — поч. XX ст. // Актуальні проблеми Вітчизняної і всесвітньої історії. — Луганськ, 2001. — С. 51–53 (у співавт.); Останні події Української революції 1917–1920 рр. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 3. — Серія: Історія. — Вінниця, 2001. — С. 41–45 (у співавт.); Аграрні відносини на Вінниччині в період німецької окупації (1941–1944 рр.) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 16. — Київ, Донецьк, 2001. — С. 136–140; Переслідування радянським режимом священнослужителів та віруючих на Вінниччині у 20–30-х рр. XX ст. // Політичні репресії на Поділлі в XX столітті. — Вінниця, 2002. — С. 147–149; Політика радянської держави щодо протестантських релігійних громад в Україні у 20-х — поч. 30-х рр. XX ст. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. I. — Вінниця, 2003. — С. 14–17; Особливості функціонування навчальних закладів Вінниччини в умовах нацистського режиму (1941–1944 рр.) // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 7. — Серія: Історія. — Вінниця, 2004. — С. 132–136; Стан освіти та культурне життя на Вінниччині в 1941–1944 рр. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 2. — Вінниця, 2004. — С. 31–34; Влада і протестантизм в Україні: проблеми протистояння (1920–1930-ті рр.) // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 31. — К., 2005. — С. 54–62; Легендарний командир УПА Омелян Грабець (Батько) // Вінниччина: минуле і сьогодення. Краєзнавчі дослідження. — Вінниця, 2005. — С. 197–198 (у співавт.); Репресії радянської влади щодо священнослужителів і віруючих на Вінниччині (друга половина 50-х — перша половина 60-х рр. XX ст.) // Політичні репресії та голодомори на Вінниччині в XX столітті у контексті національної пам'яті. — Вінниця, 2006. — С. 180–183; Релігійне життя на теренах Вінниччини у 50–60-х рр. XX ст. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 11. — Серія: Історія. — Вінниця, 2006. — С. 304–306.

Дж.: Анкета Ю.А. Зінька.

Олег Рабенчук

ЗУБАР Віталій Михайлович (05.02.1950, м. Харків — 20.03.2009, м. Київ) — фахівець у галузі історії та археології античних держав Північного Причорномор'я, к.і.н. (1982), ст.н.с. (1989), д.і.н. (1991).

1967–1982 навчався на іст. ф-ті ХДУ. 1972–1975 — аспірант Ін-ту археології НАНУ. З 1975 працює в Ін-ті археології НАНУ: 1975–1982 — м.н.с., 1982–1992 — ст.н.с., з 1992 — пр.н.с. відділу античної археології. Останні 10 років викладав античну археологію у Києво-Могилянській академії. 1982 в Ін-ті археології НАН України захистив канд. дис. «Некрополь Херсонеса Таврійського I–IV ст. н.е.» (наук. кер. — д.і.н., проф. О.І. Тереножкін). 1991 там само захистив докт. дис. «Херсонес Таврійський та Римська імперія (середина I ст. до н.е. — VI ст. н.е.)».

Багато років очолював роботу експедиції з дослідження некрополя Херсонеса Таврійського. Брав участь у спільному з Ін-том класичної археології Техаського ун-ту США українсько-американському проєкті з дослідження Херсонесу. Був наук. керівником багатьох аспірантів та магістрів.

Автор і співавт. близько 20 монографій, наук.-популярних книг, метод. посібників, підручників, а також більше 370 наук. статей.

Тв.: Некрополь Херсонеса Таврического I–IV вв. н.э. — К., 1982; Херсонес Таврический и проникновение христианства на Русь. — К., 1988 (у співавт.); Херсонес Таврический в античную эпоху (экономика и социальные отношения). — К., 1993; Історія стародавнього світу. — К., 1997 (у співавт.); Херсонес Таврический и Римская империя. Очерки военно-политической истории. — К., 1998; Античний світ Північного причорномор'я. Нариси історичного та соціально-економічного розвитку. Навч. посібн. — К., 1999; От язычества к христианству. Начальный этап проникновения и утверждения христианства на юге Украины (вторая половина III — первая половина VI в.). — К., 2000 (у співавт.); Жизнь и гибель Херсонеса. — Харьков, 2001 (у співавт.); Римское военное присутствие в Таврике // *Stratum plus*. — 2001–2002. — № 4. — С. 8–179; Херсонес Таврический в середине I в. до н.э. — VI в. н.э. Очерки истории и культуры. — Харьков, 2004 (відповід. ред. і співавт.); Херсонес Таврический и население Таврики в античную эпоху. — К., 2004; Херсонес Таврический в третьей четверти VI — середине I в. до н.э. — К., 2005 (відповід. ред. і співавт.); Антична цивілізація в Північному Причорномор'ї // *Археологія України*. Навч. посібн. — К., 2005. — С. 274–343; История и методика раскопок античного некрополя Херсонеса Таврического // *Сугдейский сборник*. — К., 2005. — Вып. 2. — С. 670–707; У истоков

християнства в Юго-Западной Таврике: эпоха и вера. — К., 2002 (у співавт.); Таврика и Римская империя. — К., 2005; Етнічна історія Південно-Західної та Південної Таврики за античної доби (VI ст. до н.е. — VI ст. н.е.) // Етнічна та етнокультурна історія України. — К., 2005. — С. 149–190; Древняя история Крыма. Энциклопедия. — Симферополь, 2005; Боспор Киммерийский в античную эпоху. Очерки социально-экономической истории. — Симферополь-Керчь, 2006 (у співавт.); История изучения сельскохозяйственной округи Херсонеса в конце XVIII — в середине третьей четверти XX в. // Боспорские исследования. — 2006. — Вып. 10. — С. 295–360; Хора Херсонеса Таврического на Гераклеяском полуострове: история раскопок и некоторые итоги изучения. — К., 2007; Северо-Западное Причерноморье в античную эпоху. — Симферополь, 2007 (у співавт.); Археологическое изучение Херсонеса Таврического и его окрестностей между двумя мировыми войнами (1914–1941 гг.) // Боспорские исследования. — 2007. — Вып. 17. — С. 199–279.

Дж. і літ.: Анкета В.М. Зубаря; Некролог // Дзеркало тижня. — 2009. — № 12 (740). — 5–12 квітня.

Наталія Васильєва

ІВАНЦОВ Іван Овсійович (11.09.1904, с. Великий Браталів, нині Любарського р-ну Житомирської обл. — 30.10.1941, м. Київ) — історик, археолог. Із родини безземельних селян.

1924 закінчив трирічні пед. курси ім. Драгоманова в Житомирі, 1926 — Шепетівський педтехнікум. У 1920-і роки брав активну участь у просвітницькому русі, поширенні іст.-культурних знань, ліквідації неписьменності, українізації освіти та держустанов на Шепетівщині. Вступив на заочний відділ ІНО, 1933 перевівся на іст. ф-т Київського ун-ту. 1934 — аспірант цього ж ун-ту. 1935 нагороджений Почесною грамотою КДУ, мав подяки за високу успішність та громадську роботу: 1935 — член Ради Будинку вчених. За рішенням Наукової Ради КДУ входив до складу комісії у справах аспірантури, заст. голови профспілкового комітету ун-ту. Після I курсу відрахований з аспірантури та виключений з партії через батьків, розкуркулених у 1930. 1935 запрошений ст. викладачем каф. історії СРСР Київського пед. ін-ту, викладав історію України. Під наук. керівництвом К. Гуслистого готував дис. «Повстання українського народу проти шляхетської Польщі 1635–1638 рр.». Дослідження закінчив 1939, але дис. не захистив. Читав лекції з історії України в молдавських внз. З 01.01.1938 — ст.н.с. Ін-ту археології АН УРСР. Брав участь у розкопках території

Михайлівського Золотоверхого собору, Десятинної церкви. Розкопав, дослідив і описав унікальні археологічні пам'ятки «житло художника» та «житло ремісника». Публікував у київ. пресі статті про давній Київ, виступав перед громадськістю Києва, використовуючи свої звіти про розкопки 1938–1940 років, 50 діапозитивів. Був залучений до колективу зі створення «Історії Києва» у 4-х томах, яким керувала Н. Полонська-Василенко. Свою частину «Стародавній Київ» (до 1240) закінчив у I-й пол. 1941, підготував до друку, проілюстрував фотографіями, малюнками, картами, планами. Одночасно працював над атласом «Топографія древнього Києва». Відомий як дослідник іст.-археол. діяльності Т.Г. Шевченка.

Після початку Великої Вітчизняної війни зарахований до стрілецького полку Південного фронту. 12 липня 1941 з полком вирушив із Києва, потрапив в оточення, т.зв. «Полтавський котел». Пробирався з однополчанами-кизянами до Києва. Опинився в окупації, рятував архів та експонати Ін-ту археології, підбирав патріотів-істориків для перешкодження вивозу нацистами історичних та культурних цінностей. 30 жовтня 1941 виданий гестапівцям, розстріляний у Бабиному Яру.

Напередодні виходу на фронт відніс свої 3 машинописні примірники «Стародавнього Києва» з ілюстративними матеріалами до співробітниці Ін-ту археології Є.В.Махно на зберігання. «Топографічний атлас Древнього Києва» залишив також у колеги-товариша В.Й. Довженка.

Тв.: Щоденник розкопок Михайлівського Собору. — 1938; Т.Г. Шевченко — історик-археолог // Історичний журнал. — 1939. — № 4; Шевченко і археологія // Пам'яті Шевченка. Зб. статей до 125-річчя з дня народження. — К., 1939; Виникнення Києва в VII–VIII ст. н.е. Стенограма 4 наук. сесії КДПІ. — К., 1941 (машинопис); Повстання українського народу проти шляхетської Польщі 1635–1638 рр. — К., 2002; Стародавній Київ. — К., 2003; Археологічні розкопки у Києві 1938–1940-і роки // Повернення. Зб. доп. наук. конф., присвяченої 100-літтю з дня народження українського історика та археолога Івана Овсійовича Іванцова (1904–1941 рр.). Київ, 29 вересня 2004 р. — К., 2005.

Науковий архів Інституту археології: Три блокноти «Розкопки території Михайлівського Золотоверхого монастиря, 1938 р.». — Ф.К. № 8-0, 81, 83; Торгівля Київської Русі IX–XIII ст. — Ф. 12, 42 (рукопис).

Літ.: Боровський Я.Є. Походження Києва. Історіограф. нарис. — К., 1981. — С. 90–92, 139; Формозов А. Страницы истории русской

археології. — М., 1986. — С. 202, 570-572; Іванцова Костенко Г.І. Трудне повернення Іванцова І.О. // Вісті з України. — 1995. — № 6; Іванцова-Костенко Г.І., Сагайдак М.А. Повернути добре ім'я // Слово і час. — 1998. — № 4-5; Раскіна О. Історія одного воскресення // Дзеркало тижня. — 2002. — № 23. — С. 16; Івакін Г.Ю. Пам'яті Івана Овсійовича Іванцова // Археологія. — 2004. — № 3; Бондаренко О. Відроджене ім'я // Київ і кияни. — К., 2005; Костенко Г. Іванцов Іван Овсійович // Енциклопедія історії України. — Т. III. — К., 2005. — С. 406; Повернення. Зб. доп. наук. конф., присвяченої 100-літтю з дня народження українського історика та археолога Івана Овсійовича Іванцова (1904–1941 рр.). Київ, 29 вересня 2004 р. — К., 2005.

Галина Костенко

ІГОЛЬНИКОВА (дівоче прізвище — ЧЕП'ЮК) Ганна Іванівна (25.01.1939, с. Українські Пилипи Чуднівського р-ну Житомирської обл.) — дослідниця проблем історії робітничого класу західно-українських областей в др. пол. ХХ ст., к.і.н. (1985). Із селян.

Закінчила бібліотечний відділ Дубнівського культосвітнього технікуму (1955), іст. ф-т (1963) та аспірантуру УжДУ. 1985 захистила канд. дис. «Робітничий клас західних областей Української РСР і його боротьба за технічний прогрес (1959–1970 рр.)» (наук. кер. — доц. С.О. Міщенко).

Трудову діяльність розпочала у 1955 бібліотекарем Вербської районної бібліотеки (Рівненська обл.). Після закінчення ун-ту працювала зав. загального сектору комітету комсомолу УжДУ (1963–1967), ст. лаборантом каф. загальної історії (1967–1968) та каф. наукового комунізму (1968–1971). З 1974 в Ужгородському ун-ті: викладач (1974–1980), ст. викладач (1980–1988) та доц. каф. історії СРСР (1988–1992). З 1992 — доц. каф. історії стародавнього світу та середніх віків.

Тв.: Співробітництво та взаємозв'язки робітників західних областей України з робітничим класом європейських соціалістичних країн (1959–1970 рр.) // Зміцнення світової соціалістичної системи — торжество ідей пролетарського інтернаціоналізму. — Ужгород, 1975. — С. 116–118; Вклад раціоналізаторів і винахідників західних областей України в прискорення технічного прогресу в 1959–1970 рр.: (На матеріалах Закарпатської, Івано-Франківської і Чернівецької областей) // Возз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі — торжество ленінської національної політики КПРС. — Ужгород, 1976. — С. 158–162; Кількісний і якісний ріст робітничого класу Закарпаття

за роки Радянської влади // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 137–148 (у співавт.).

Микола Олашин

КАЗАКЕВИЧ Ольга Михайлівна (24.03.1980, м. Київ) — дослідниця історії українського національного руху XIX — початку XX ст., біографіст, к.і.н. (2005), доц. (2007). Зі службовців.

1997–2002 — навчалася на іст. ф-ті КНУ ім. Тараса Шевченка. 2002–2005 — навчалася в аспірантурі КНУ ім. Тараса Шевченка. З 2002 — на викладацькій роботі: асистент (2002–2005) каф. історії України (з 2005 — каф. історії та етнополітики), ст. викладач (2005–2007), доц. (2007) НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2005 у НПУ ім. М.П. Драгоманова захистила канд. дис. «Педагогічно-наукова та громадська діяльність П.Г. Житецького» (наук. кер. — д.і.н., проф. А.М. Катренко).

Авторка понад 40 наук. та навч.-метод. публікацій.

Тв.: Співпраця на ниві науки (листи П.Г. Житецького до О.О. Шахматова) // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — 2001. — Вип. 28. (Ч. 1.). — С. 54–65; Павло Житецький: переслідування російським урядом наприкінці 70-х — на початку 80-х рр. XIX ст. // Пам'ять століть. — 2004. — № 6. — С. 109–117; Погляди П.Г. Житецького на походження і ранні етапи розвитку українського народу // Історичні і політологічні дослідження. — № 4(22). — 2004. — С. 12–19; П.Г. Житецький — почесний доктор Харківського і Київського університетів (малодосліджена сторінка біографії) // Історико-політичні проблеми сучасного світу. — № 10-11. — Чернівці, 2005. — С. 138–143; Діяльність П.Г. Житецького у Південно-Західному відділі Російського імператорського географічного товариства // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. — К., 2004. — Вип. 1. — С. 274–278; Лист М.О. Максимовича до М.І. Надєждіна // Наука. Релігія. Суспільство. — № 2. — 2005. — С. 22–24; Павло Житецький (до 170-річчя з дня народження). Історичний портрет // Історичний журнал. — № 6. — 2006. — С. 84–92; Провідники духовності в Україні: Довідник / За ред. І.Ф. Кураса. — К., 2003. (у співавт.); Родина Алчевських в українському національному русі // Український історичний збірник. — Вип. 9. — К., 2006. — С. 145–156; Погляди М. Драгоманова на мовне питання в українському національному русі // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — К., 2007. — № 1. — С. 193–197; Павло Житецький. Життя і діяльність. — К., 2008.

Дж.: Анкета О.М. Казакевич.

Олена Подобєд

КАЗЬМИРЧУК Марія Григорівна (02.08.1983, м. Київ) — дослідниця руху декабристів, діяльності ломбардів в Україні на зламі XIX–XX ст., релігієзнавства, шевченкознавства, біографістики та соціальної історії села Кальника, к.і.н. (2007).

2005 — закінчила іст. ф-т, 2007 — аспірантуру КНУ ім. Тараса Шевченка (каф. етнографії та краєзнавства). 2007 там само захистила канд. дис. «Соціальна діяльність ломбардів підросійської України (1886–1917 рр.)» Наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Капелюшний. З 2007 — асистент каф. української історії та етнополітики КНУ ім. Тараса Шевченка.

Авторка понад 50 наук. праць.

Тв.: Декабристи і Шевченко // Проблеми історії України: XIX — поч. XX ст. — К., 2001. — Вип. III; Ломбарди України кінця XIX — початку XX ст.: історіографія проблеми // Наукові записки. Історичні науки: Збірник наукових статей НПУ ім. М.П. Драгоманова — К., 2002. — Вип. 45; До питання про діяльність ломбардів України наприкінці XIX — на початку XX століття // Наукові записки. Історичні науки: Збірник наукових статей НПУ ім. М.П. Драгоманова — К., 2002. — Вип. 47; Декабристи і Шевченко // Історія України. — 2002. — № 44 (300); До історії схвалення статуту Одеського приватного ломбарду // Наукові записки з української історії. — Вип. 14. — Переяслав-Хмельницький, 2003; Благодійницька діяльність ломбардів України наприкінці XIX — на початку XX ст. // Сумська старовина: Науковий журнал з історії та культури України — Суми, 2003. — № XI–XII; Ломбарди України на зламі XIX–XX ст. — К., 2004; Ломбарди у соціально-економічному житті України на зламі XIX–XX ст. // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. — Серія № 6. Історичні науки. — К., 2004. — Вип. 1; Харківський міський ломбард на рубежі XIX–XX ст.: джерелознавчий аспект // Наука. Релігія. Суспільство. — Донецьк, 2005. — № 2; До питання про створення ломбардів у місті Києві // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Історія. — К., 2005. — Вип. 77–79; Приватні ломбарди: становлення та діяльність в Україні наприкінці XIX — на початку XX ст. // Історичні записки. — Вип. 6. — Луганськ, 2005; Деякі аспекти соціальної діяльності ломбардів України на зламі XIX — початку XX ст. // Наукові записки. Серія: Історичні науки. — Вип. 9. — Кіровоград, 2005; Село Кальник: поступ до промислового суспільства (кінець XVIII — на початку XX ст.). — Зошит № II. Документи з історії села. — К., 2006; Соціальна діяльність Миколаївського міського ломбарду наприкінці XIX — на початку XX ст. // Наукові праці: Науково-методичний журнал. — Т. 48. — Вип. 35: Історичні науки. — Миколаїв, 2006; Жіноча праця в лом-

бардах України в складі Російської імперії // Вісник Східно-українського національного університету ім. Володимира Даля. — № 9. Науковий журнал. — Ч. II. — Луганськ, 2006; Соціальна діяльність ломбардів підросійської України (1886–1917 рр.). — К., 2007; Відображення в поезії соціального значення ломбардів українських земель під владою Росії // Соціальна історія: науковий збірник. — Вип. I. — К., 2007; Початкова школа с. Кальника: соціальний аспект // Наука. Релігія. Суспільство. — Донецьк, 2007. — № 2; Нові джерела про життя й діяльність Я. Івашкевича // Соціальна історія. — Вип. III. — К., 2008; Деякі аспекти соціальної історії України у другій чверті XIX — початку XX ст. на прикладі діяльності ломбардів // Часопис української історії. — К., 2008. — Вип. 9.

Дж. і літ.: Анкета М.Г. Казьмирчук; Задорожня Л.М. та ін. Шевченко й історія // Шевченкознавство у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (1860–2003). — К., 2004. — С. 191–192; Орлова Т.В. Актуальність проблеми соціальної історії і наукова діяльність кафедри історії для гуманітарних факультетів Київського національного університету імені Тараса Шевченка // Соціальна історія: Науковий збірник. — Вип. I. — К., 2007. — С. 6–13.

Наталія Кацєварова

КАПІТАН Лариса Іванівна (10.07.1967, с. Нове Село Берегівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідниця проблем історіографії України доби середньовіччя, історії Закарпаття, к.і.н. (2001), доц. (2002). Зі службовців.

1988 закінчила іст. ф-т УжДУ. 2000 захистила канд. дис. «Український історичний журнал» у контексті дослідження історії України XIV — середини XVII ст.» (наук. кер. — д.і.н. О.І. Гуржій).

Трудову діяльність розпочала 1988 зав. відділу політико-масової роботи Будинку піонерів (м. Мукачево). Працювала вчителем історії сш № 11 (1990–1994) та методистом методичного центру міського відділу освіти (1994–1996). З 1996 — в Мукачівському технологічному ін-ті: ст. викладач каф. суспільних дисциплін (1996–1997), доц. каф. економіки та менеджменту (1997–1999), доц. (1999–2004) та проф. (2004) каф. гуманітарних дисциплін, декан ф-ту заочної форми навчання (з 2002).

Тв.: Питання історії і культури Закарпаття в працях А.Ф. Кралицького на сторінках часопису «Листок» // Тези доповідей I-ї народознавчої наук.-практ. конференції, присвяч. 200-річчю від дня народження Михайла Лучкая. — Ужгород, 1989. — С. 33–34 (у співавт.); З історії «Українського історичного журналу» // УІЖ. —

1998. — № 1. — С. 55–61; Періоди розвитку та проблематика «Українського історичного журналу» (1957–1997 рр.) // Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи. — Ужгород, 1998. — С. 307–316; Литовсько-польська доба на сторінках «Українського історичного журналу» (1985–2000) // УІЖ. — 2000. — № 3. — С. 53–60; «Український історичний журнал» в контексті дослідження історії Закарпаття // Український історичний збірник. 2000. — К., 2000. — С. 280–294; «Український історичний журнал»: З історії виникнення та діяльності // УІЖ. — 2001. — № 6. — С. 21–34 (у співавт.); «Український історичний журнал» та проблеми вітчизняної медієвістики в другій половині ХХ ст. — К., 2004 (у співавт.); Нагромадження господарських і соціально-економічних суперечностей у 50–70-х рр. на Закарпатті // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. — Серія: Історія. — Ужгород, 2004. — Вип. 10. — С. 168–172 (у співавт.); Ф.П. Шевченко — головний редактор «Українського історичного журналу» // УІЖ. — 2004. — № 4. — С. 103–116 (у співавт.).

Літ.: Капітан Лариса Іванівна // Кращі науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів України. — К., 2004. — Вип. I. — С. 86.

Микола Олашин

КАПУСТЯН Ганна Тимофіївна (11.07.1953, с. Заруддя Кременчуцького р-ну Полтавської обл.) — фахівець у галузі історико-аграрної, суспільно-політичної проблематики, історії голодоморів, політичних репресій в Україні, д.і.н. (2004), проф. (2005). Нагороджена орденом Княгині Ольги III ступеня (2008).

1973–1977 — навчалася іст. ф-ті ПДПі ім. В.Г. Короленка. 1977–1979 — учитель історії та суспільствознавства у школі та пед. училищі м. Кременчука. 1979–1982 — асистент каф. історії СРСР і УРСР ПДПі ім. В.Г. Короленка. 1982–1985 — аспірантка Ін-ту історії СРСР АН СРСР. 1985–1987 — асистент каф. історії СРСР та УРСР Запорізького держ. ун-ту; 1986 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд. дис. «Суспільно-політичне життя українського села у 1921–1925 рр.». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Данилов. 1987–1990 — асистент, ст. викладач каф. історії і політекономії Кременчуцької філії Харківського політехнічного ін-ту; 1990–1993 — ст. викладач каф. соціально-політ. наук Кременчуцької філії Харківського політехнічного ін-ту; 1993–1998 — доц. каф. соціально-політичних наук Кременчуцького держ. політехнічного ін-ту. 1997 присвоєно вчене звання доц. 2004 у ДНУ захистила докт. дис.

«Українське село в умовах радянського політичного режиму 1920-х років». Наук. конс. — д.і.н., проф. Ф.Г. Турченко. З 2003 — проф. каф. теорії, історії держави і права Кременчуцького держ. політехнічного ін-ту.

Член Ради Асоціації дослідників голодоморів в Україні, очолює Кременчуцький осередок громадської організації Асоціації дослідників голодоморів в Україні. Координатор співпраці науковців України з міжнародним колективом учених з підготовки та видання зб. док.: «Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. 1927–1939гг.»; «Советская деревня глазами ВЧК–ОГПУ–НКВД. 1918–1939 гг.»; «Нестор Махно. Крестьянское движение на Украине. 1918–1921: документы и материалы / Под ред. В. Данилова, Т. Шанина / Капустян А. — ответ. составитель». — М., 2006. Член групи російських та українських істориків спільного конкурсу наукових проєктів у рамках РФНФ і НАНУ: «Російсько-українська історіографія голоду 1932–1933 рр. в Росії та Україні» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.В. Кондрашин, д.і.н. В.І. Марочко), 2005–2007 рр.; «Селянські повстання в Росії і в Україні у період 1918–1921 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.В. Кондрашин, д.і.н., проф. В.Ф. Верстюк), 2008 р.

Авторка понад 100 наук. праць.

Тв.: Комплекс исторических источников об общественно-политической жизни украинского села в восстановительный период // Комплексное источниковедение некоторых проблем отечественной истории. — Калинин, 1988; Радянська таємна служба про політичні події і настрої в українському селі у 1921–1927 рр. (за матеріалами архіву ОДПУ Чорнухинського району Полтавської обл.) // Історія України: маловідомі імена, події, факти. — К., 1999; Селянство і місцева влада України в 20-ті роки ХХ ст. // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. VIII. — Запоріжжя, 1999; «Дымовское дело»: мнимое и реальное // Вопросы истории. — 1990. — № 7; «Димівська справа» в системі радянського тоталітаризму // Україна ХХ століття: історія та право. — № 1. — Запоріжжя, 1998; Активний опір українського селянства примусовим хлібозаготівлям // Гуманітарний щоквартальний науковий журнал. — 2000. — № 3–4; Пасивний опір українського селянства в період НЕПу // Український історичний збірник. — К., 2000; Перший акт сільської трагедії // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. IX. — Запоріжжя, 2000; Від непу до «воєнного комунізму» або запровадження командно-адміністративної системи управління українським селом // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. XIII. — Запоріжжя, 2001; Влада в сус-

пільно-політичних настроях українського селянства 1920-х років // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 14. — К., 2001; Джерела до історії суспільно-політичного життя українських сіл 1920-х років у фондах ЦА ФСБ РФ // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 16. — К. — Донецьк, 2001; Інформаційні матеріали ВЧК–ГПУ як історичне джерело з вивчення суспільно-політичного життя українського села 20-х рр. // З архівів ВЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. — 2001. — № 2; Податкова політика радянського режиму в суспільно-політичних настроях селянства України 1920-х років // Carpatica — Карпатика. Актуальні проблеми політичного та етнокультурного розвитку Карпатського регіону в ХІХ–ХХ ст. — Вип. 10. — Ужгород, 2001; «Селянська спілка» в суспільно-політичному житті селянства України 1920-х рр. // Вісник Дніпропетровського ун-ту. — Серія «Історія та археологія». — Вип. 9. — 2001; Украинское крестьянство и власть в первые годы нэпа // Отечественная история. — 2001. — № 5; Участь українського селянства у виборчих кампаніях до місцевих органів влади у 1920-х роках // Carpatica — Карпатика. Актуальні проблеми вітчизняної і зарубіжної історії та культури. — Вип. 8 — Ужгород, 2001; Українське село в умовах радянського політичного режиму 1920-х років: історіографічний огляд // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. XV. — Запоріжжя, 2002; Система управління українським селом в період «надзвичайщини» (кінець 1927-го–1929 рр.) // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. XVI. — Запоріжжя, 2003; Дві «правди» або українське село в двадцяті роки двадцятого століття. — Кременчук, 2003; Примечания. Трагедия советской деревни. Коллективизация и раскулачивание. Документы и материалы. 1927–1937. — Т. 5. 1937–1939. — М., 2004; Прагнення до державної самостійності в історичному образі українського селянства // Наука. Релігія. Суспільство. — 2004. — № 2; З історії самоврядування в українському селі в 1920-ті роки. Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. ХІХ — Запоріжжя, 2005; Згортання непу та створення командно-репресивної системи управління українським селом // Вісник Ужгородського університету. — Серія: Історія. — Вип. ХІІ. — 2005; Цінова політика радянської влади 1920-х років в суспільно-політичних поглядах українського селянства // Вісник Ужгородського університету. — Серія: Історія. — Вип. ХІІІ — Ужгород, 2005; Пам'ять 33-го кличе молодих. Науково-пошуковий проект. Сповіді свідків і слово історика. — Кременчук, 2008.

Дж. і літ.: Анкета Г.Т. Капустян; Леонід Перепелятник. Перша жінка професор у Кременчуці // Вісник Кременчука. — 2005. —

24 лютого; Валентина Тайманова. Перша на Полтавщині — наша землячка // Перемога. — 2005. — 25 лютого; Десять запитань Ганні Капустян // Кременчуцька Панорама. — 2005. — 4 серпня; Капустян Ганна Тимофіївна // Запорізький Національний університет. — Запоріжжя, 2006. — С.209; Г. Чугай. Доля моя бути українкою // Славетні люди Кременчуцького краю. — Кременчук, 2006. — С. 67–89.

Олена Ковальчук

КАРОЄВА (дівоче прізвище — СОЛОМОНОВА) Тетяна Робертівна (24.06.1968, ст. Кез, Удмуртія, Росія) — дослідниця музеєзнавства, книгознавства Поділля, к.і.н. (2004).

1986–1990 навчалася на бібліотечному ф-ті Київ. держ. ін-ту культури ім. О. Корнійчука. 1989–1993 — ст. бібліотекар Будинку культури армії м. Чита–46 (Росія). 1993–2006 — провідний бібліотекар Вінницького обл. краєзнавчого музею. 2000–2004 — пошукувач КНУКІМ (наук. кер. — д.і.н., проф. Т.І. Ківшар). 2004 там само захистила канд. дис. «Книгознавча справа Поділля: тенденції розвитку (друга половина ХІХ — початок 30-х рр. ХХ ст.)». 2006 — дотепер — ст. викладач каф. етнології Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка понад 40 наук. праць.

Тв.: «Регіональна книга» як складова частина поняття «національна книга» (на прикладі «подільської книги») // Бібліотечна планета. — 2000. — № 4. — С. 19–22; Книговидавнича діяльність подільських «Просвіт» на початку ХХ ст. // Поділля у контексті української історії. — Вінниця, 2001. — С. 145–148; Подільські видавництва першої чверті ХХ ст. // Вісник Книжкової палати. — 2001. — № 12. — С. 45–48; Видавнича діяльність подільського земства (1904–1920) // Наукові записки ВДПУ. — Вінниця, 2002. — Вип. 4. — С. 51–54; Доля етнографічної колекції Вінницького обласного краєзнавчого музею під час Другої світової війни // Проблеми етнології, фольклористики, мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині: історія і сучасність. — Кам'янець-Подільський, 2002. — С. 72–82; Випуск навчальної літератури на Поділлі у першій третині ХХ ст. // Наукові записки ВДПУ. — Вінниця, 2003. — Серія: Історія. — Вип. 5. — С. 69–73; Книговидавничий репертуар Поділля: цільове призначення видань (друга половина ХІХ — початок ХХ ст.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. — Кам'янець-Подільський, 2004. — Т. 4. — С. 191–200; Музей під час німецько-фашистської окупації: Доля співробітників // Подільська старовина: Науковий збірник до 85-річчя з часу заснування Вінниц.

обл. краєзнавчого музею. — Вінниця, 2003. — С. 15–23; Книгозбірні козацької старшини XVIII ст.: тенденції розвитку // Історичні витоки козацького роду в Україні. — Вінниця, 2004. — Ч. 4. Внесок козацтва у розвиток української культури. — С. 30–34; Короткий довідник термінів з музейної справи / Укл. І. Дорош, Т. Соломонова. — 2-е вид. — Вінниця, 2004; Відновлення діяльності музеїв Вінниччини після її визволення від німецько-фашистської окупації // Наукові записки ВДПУ. — Вінниця, 2005. — Серія: Історія. — Вип. 9. — С. 271–274; Родові бібліотеки польської шляхти XVIII — початку XX ст.: вінницька сторінка // Вінниччина: минуле та сьогодення. — Вінниця, 2005. — С. 67–73; Шкільні музеї України: основні тенденції та проблеми розвитку // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми. — Житомир, 2005. — С. 188–193. — (Велика Волинь. Т.33); Книговидання у маєтках польської шляхти Поділля: польське, єврейське, старообрядницьке (XVII — перша третина XIX ст.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. — Кам'янець-Подільський, 2006. — Т. 6. — С. 327–337; Матеріали до книговидавничого репертуару Поділля (1852–1923): Бібліогр. посібник / Укл. Т.Р. Соломонова. — Вінниця, 2006.

Дж.: Анкета Т.Р. Кароєвої.

Олег Рабенчук

КАЧАРАБА Степан Петрович (09.01.1958, с. Молотові Жидачівського р-ну Львівської обл.) — дослідник проблеми еміграції з західноукраїнських земель наприкінці XIX — першій половині XX ст., д.і.н. (2003), проф. (2004).

Навчався на іст. ф-ті ЛДУ ім. Івана Франка (1980–1985). 1985–1992 працював асистентом каф. історії УРСР ЛДУ, з 1992 — доц. каф. історії та етнографії України, 1998–2008 — зав. каф. іст. краєзнавства, з 2008 — зав. каф. нової і новітньої історії в ЛНУ ім. Івана Франка. 1990 у ЛДУ ім. Івана Франка захистив канд. дис. «Українська трудова еміграція із Східної Галичини і Північної Буковини наприкінці XIX — на початку XX ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. С.А. Макаруч). У 2003 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ захистив докт. дис. «Еміграція з Західної України (1919–1939 рр.)» (наук. конс. — проф. С.А. Макаруч).

Автор понад 120 друк. праць.

Тв.: Еміграція галицьких селян в Російську імперію в кінці XIX ст. // УІЖ. — 1990. — № 9. — С. 30–36; Еміграція галицьких селян в Боснію і Герцоговину наприкінці XIX — на початку XX ст. // Проблеми слов'янознавства. — 1990. — № 42. — С. 66–73; Сезонна еміграція галицьких і буковинських сільськогосподарсь-

ких робітників до Німеччини // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 28. — Львів, 1992. — С. 57–66; Ставлення австрійського уряду до української еміграції з Галичини та Буковини // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 29. — Львів, 1993. — С. 88–99; Українська еміграція (1890–1914 рр.) // Еміграційний рух зі Східної Галичини та Північної Буковини у 1890–1914 рр. — Львів, 1995 (у співавт.); Напрямки української еміграції зі Східної Галичини і Північної Буковини наприкінці XIX — на початку XX ст. // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 33. — Львів, 1998. — С. 114–121; Оповідання і чутки про еміграцію в Галичині наприкінці XIX — на початку XX ст. // Народознавчі зошити. — Львів, 1999. — № 2. — С. 150–153; Вплив законодавства США на українську еміграцію (1919–1939 рр.) // Питання історії України. — Чернівці, 2000. — Т. 4. — С. 170–175; Роль мореплавних компаній та їх агентури в еміграційному русі на Західній Україні (1919–1939) // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 35–36. — Львів, 2000. — С. 274–285; Вплив законодавства Канади на українську трудову еміграцію з Польщі (1919–1939) // Актуальні проблеми державного управління. — Львів, 2001. — Вип. 5. — С. 282–291; Експозитура Еміграційного уряду у Львові (1923–1932) // *Lwów: miasto — społeczeństwo — kultura. Studia z dziejów Lwowa pod redakcją Kazimierza Karolczaka.* — Kraków, 2002. — Т. IV. — Р. 333–345; Еміграційні органи Польщі на Західній Україні (1919–1939 рр.) // Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія»: Історичні науки. — Вип. 2. — Острог, 2002. — С. 96–105; Львівське представництво Варшавського еміграційного управління (1923–1932) // Вісник Львівської комерційної академії. — Серія: Гуманітарні науки. — Львів, 2002. — Вип. 4. — С. 124–132; Трудова еміграція із Західної України в Канаду (1919–1939) // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 37. — Львів, 2002. — Ч. I. — С. 350–364; Щоденник Івана Дорундяка (До історії української еміграції в Канаду) // Вісник Львівського ун-ту. Серія історична. — Вип. 37. — Львів, 2002. — Ч. II. — С. 128–172; Еміграція євреїв із Західної України в Палестину у 1919–1939 роках // Модерна Україна. Київ — Львів. Інститут іст. досліджень Львівського національного ун-ту ім. Ів.Франка, 2002. — С. 119–140; Трудова еміграція із Західної України у Францію (1919–1939) // Галичина. Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. — Івано-Франківськ, 2002. — № 8. — С. 95–107; Вплив законодавства Бразилії на еміграцію із Західної України (1919–1939) // Питання історії України. Збірник наукових статей каф. історії України Чернівецького національного ун-ту ім. Ю. Федьковича. —

Чернівці, 2003. — Т. 6. — С. 144–148; Еміграція з Західної України. — Львів, 2003; Сезонна еміграція із Західної України в Німеччину (1919–1939) // Вісник Львівського ун-ту. — Серія історична. — Вип. 38. — Львів, 2003. — С. 219–241; Трудова еміграція з Західної України: історіографія проблеми // Міжнародні зв'язки: наукові пошуки і знахідки. — Київ, 2004. — Вип.13. — С. 328–337; Emigracja Żydów z Ukrainy Zachodniej do Stanów Zjednoczonych w latach 1919 — 1939 // Świat niepożegnany. Praca zbiorowa pod redakcją Kszysztofa Jasiewicza. — London, 2004. — P. 77–87; Єврейська еміграція в політиці польського уряду у 1919–1939 рр. // Науковий вісник Чернівецького ун-ту. — Вип. 272. — Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. — Чернівці, 2005. — С. 143–149; Українська еміграція з Галичини в Аргентину наприкінці XIX — першій третині XX ст. // Етнічна культура українців. — Львів, 2006. — С. 82–91; Законодавство Бразилії щодо української еміграції з Галичини наприкінці XIX — першій третині XX ст. // Міжнародні зв'язки: наукові пошуки і знахідки. — 2007. — Вип. 16; Місце Росії у системі колективної безпеки в Європі // Україна, Польща, Німеччина в Європі. — Львів, 2007 (у співавт.); Ставлення єврейської громадськості Львова до проблеми еміграції в Палестину (1919–1939) // Львів: місто, суспільство, культура. Збірник наукових праць. — Т. 6. — Львів, 2007; Документи ЦДІА України у Львові про українську еміграцію до Бразилії наприкінці XIX — на початку XX ст. // «Історичні пам'ятки Галичини» (До 150-річчя від дня народження Івана Франка). — Львів, 2008; Сезонна еміграція зі Східної Галичини в Німеччину у першій третині XX ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 16. Ювілейний збірник на пошану Івана Патера. — Львів, 2008.

Дж.: Анкета С.П. Качараби.

Олена Ковальчук

КАШЕВАРОВА Наталія Григорівна (19.10.1983, м. Київ) — дослідниця джерел з історії Другої світової війни (1939–1945), ідеології та пропаганди нацизму на окупованих нацистами територіях, наукової діяльності Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга і долі культурних цінностей, спеціаліст в галузі джерелознавства, архівознавства та спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (2008).

2000–2005 студентка іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка, у 2008 закінчила аспірантуру цього ж ун-ту (каф. архівознавства та спеціальних галузей історичної науки). 2008 в ІІУ НАНУ захистила

канд. дис. «Документи Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга як джерело з історії вивчення нацистами окупованих східних територій (1941–1944 рр.)». Наук. кер. — д.і.н., проф. І.Н. Войцехівська. З 2008 — н.с. відділу спеціальних галузей історичної науки та електронних інформаційних ресурсів ІУ НАНУ.

Авторка понад 20 публікацій.

Тв.: Документи Рейхсміністерства окупованих східних областей та Оперативного штабу Розенберга (1941–1944) з питань переміщення книжкових культурних цінностей з колекції мікрофільмів в ЦДАВО України (КМФ-8) // Бібліотеки Києва у період нацистської окупації Києва (1941–1943): дослідження: анот. покажчик: публікація документів. — К., 2004; Діяльність робочої групи «Харків» Оперативного штабу Розенберга з вивезення бібліотечних фондів у період нацистської окупації України // Бібліотекознавство, документознавство, інформологія. — 2005. — № 2; Обґрунтування історичних прав на українські території в ідеологічній доктрині нацизму: промова гауптайнзацфюрера Оскара Венднагеля на відкритті історико-археологічної виставки у Харкові 1 листопада 1942 р. // Архіви України. — 2005. — № 1–3; Діяльність Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга в галузі обліку, опису та конфіскації бібліотечних фондів на території рейхскомісаріату України (1941–1944) // Бібліотечний вісник. — 2005. — № 4; Деятельность зондерштаба «Наука» Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга по конфискации ценностей научных учреждений Украины (1941–1943) // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. — К., 2005. — Вып. 3; Оперативный штаб рейхсляйтера Розенберга для оккупированных восточных областей. Ф. 3676 // Деятельность Оперативного штаба рейхсляйтера Розенберга в оккупированной Европе в период Второй мировой войны: справочник-указатель архивных документов из киевских собраний. — К., 2006 (у співавт.); Документи Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга як джерело з історії вивчення нацистами окупованих східних територій (1941–1944) // Архіви окупації, 1941–1944. — К., 2006. — Т. 1; Архів Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга в Києві: структура документальних комплексів // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — К., 2007. — Ч. 14 (у співавт.); Архівні джерела з історії науково-дослідної діяльності Оперативного штабу рейхсляйтера Розенберга на території окупованих країн під час Другої світової війни // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України. УНДІАСД — К., 2007. — Т. 15; «Більшовицький експе-

римент» як об'єкт вивчення Оперативним штабом рейхсляйтера Розенберга окупованих східних областей в період Другої світової війни // Сторінки воєнної історії України. — К., 2007. — Вип. 11.

Дж.: Анкета Н.Г. Кашеварової.

Олена Ковальчук

КЕНТІЙ Анатолій Вікторович (12.04.1937, Київ — 23.02.2010, Київ) — дослідник історії розвитку архівної справи, партизанського руху в Україні періоду Другої світової війни 1939–1945 рр., виникнення і діяльності Української військової організації, Організації українських націоналістів, Української повстанської армії (1920–1956 рр.). Є автором і упорядником понад 70 монографій, історичних нарисів, збірників документів, науково-довідкових видань, статей, повідомлень і документальних публікацій у наукових збірниках, журналах і газетах, бере участь в публікаціях історичних джерел з історії України ХХ ст. Заслужений працівник культури України (2001). Нагороджений орденом «За заслуги» III ст. (2004), Грамотою Президента України (1999).

1968 закінчив іст. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1966–1968 — ст.н.с. ЦДА України (м. Київ), 1968–1979 — ст. інспектор, помічник начальника Головного архівного управління при Раді Міністрів УРСР; 1980–1991 — інструктор, н.с. архіву Ін-ту історії партії при ЦК Компартії України; 1991–1992 — заст. дир. ЦДАГО України; 1992–1997 — нач. відділу зберігання і обліку документів НАФ Головного управління при Кабінеті Міністрів України, з 1997 — працює в ЦДАГО України.

Член колективів упорядників науково-документальних і довідкових видань: Державні архіви Української РСР. Короткий довідник. — К., 1972; Історія застерігає. Трофейні документи про злочини німецько-фашистських загарбників та їхніх посібників на тимчасово окупованій території України в роки Великої Вітчизняної війни. — К., 1986; Голод 1932–1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. — К., 1990; Второй съезд Коммунистической партии (большевиков) Украины 17–22 октября 1918 года. Протоколы. — К., 1991; Центральний державний архів громадських об'єднань України. Путівник. — К., 2001; Україна партизанська. 1941–1945. Партизанські формування та органи керівництва ними. Науково-довідкове видання. — К., 2001; Симон Петлюра. Невідомі листи з Парижа як політичний заповіт борцям за самостійну Україну. — К., 2001; Третій з'їзд Комуністичної партії (більшовиків) України. 1–6 березня 1919 р. Протоколи. — К., 2002; Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні

документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС-МВС, МДБ-КДБ 1943–1959. Літопис УПА, нова серія, томи 4–7. — К.; Торонто, 2002–2003; Київ у дні нацистської навали. За документами радянських спецслужб. Науково-документальне видання. — К.; Львів, 2003; Волинь. Східна Галичина. 1943–1944. Путівник по польських та українських архівних джерелах. — Т. 1. — Варшава; К., 2003; «Я б'ю в дзвін, щоб зрушити справу ОУН з мертвої точки...». Невідомі документи ОУН. Рік 1930. (Листування Голови Проводу ОУН Є. Коновальця і секретаря ПУН В. Мартинця). — К., 2003; Визвольні змагання очима контрозвідника (Документальна спадщина Миколи Чеботаріва). — К., 2003; Красные партизаны Украины. 1941–1944. Малоизвестные страницы истории. Документы и материалы. — К., 2007 (у співавт.); Літопис УПА. Нова серія. — Т. 10. Життя і боротьба генерала «Тараса Чупринки» (1907–1950). Документи і матеріали. — К.; Торонто, 2007; Голодомор 1932–1933 років: злочин влади — трагедія народу. Документи і матеріали. — К., 2008; Українська політична еміграція. 1919–1945 рр. Збірник документів і матеріалів. — К., 2008.

Тв.: Підготовка партизанських кадрів у роки Великої Вітчизняної війни // УІЖ. — 1981. — № 1 (у співавт.); Діяльність УШПР по наданню допомоги в антифашистській боротьбі народам Центральної та Південно-Східної Європи // УІЖ. — 1983. — № 5 (у співавт.); Народная война в тылу фашистских оккупантов на Украине 1941–1944. В 2 кн. — Кн. 2: Партизанская борьба. — К., 1985 (у співавт.); Штаб непокоренных (Украинский штаб партизанского движения в годы Великой Отечественной войны). — К., 1988 (у співавт.); Українська військова організація в 1920–1928 рр. Короткий нарис. — К., 1998; Нариси історії Організації українських націоналістів (1929–1941 рр.). — К., 1999; Нариси історії Організації українських націоналістів в 1941–1942 рр. — К., 1999; Українська повстанська армія в 1942–1943 рр. — К., 1999; Українська повстанська армія в 1944–1945 рр. — К., 1999; Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946–1956 рр.). — К., 1999; Проблема ОУН-УПА. Попередня історична довідка. — К., 2000; Нариси історії архівної справи в Україні. — К., 2002 (у співавт.); Збройний чин Українських Націоналістів. 1920–1956. Історико-архівні нариси. — Т. 1. Від Української Військової Організації до Організації Українських Націоналістів. 1920–1942. — К., 2005; Організація Українських націоналістів. Українська повстанська армія. Історичні нариси. — К., 2005 (у співавт.); Війна без пощади і милосердя: Партизанський фронт у тилу вермахту в Україні (1941–1944). — К., 2005 (у співавт.); Збройний чин українських

націоналістів. 1920–1956. — Т. 2. Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів 1942–1956. Історико-архівні нариси. — К., 2008.

Дж.: Анкета А.В. Кентія

Олена Ковальчук

КЕРЕЦМАН Василь Юрійович (14.01.1961, с. Мирча Велико-березнянського р-ну Закарпатської обл. — 04.12.2006, с. Оноківці Ужгородського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем історичного краєзнавства та регіонального розвитку України, к.і.н. (1995), доц. (1999), д-р наук з державного управління (2006). Зі службовців.

Закінчив іст. (1982), юр. (1998) ф-ти, аспірантуру (1993) УжДУ та докторантуру Національної академії державного управління при Президентові України (2004). 1995 захистив канд. дис. «Історичне краєзнавство на Закарпатті початку XIX ст. — 30-х рр. XX ст.» (наук. кер. — проф. В.Є. Задорожний), 2005 — докт. дис. «Державне регулювання розвитку регіонів в Україні: теорія і практика».

Після закінчення іст. ф-ту служив у Радянській армії (1982–1984), працював вихователем Ужгородської середньої школи-інтернату (1984–1987) та зав. кабінетом каф. політичної історії (1987–1990). З 1993 р. працює на юр. ф-ті: зав. лабораторією (1993–1994), викладач (1994–1996) та доц. (1996–1999) каф. історії та теорії держави і права; доц. каф. державного управління (1999–2001); доц. (2004–2006) та проф. (з 2006) каф. господарського права. З 1 березня 2006 — декан ф-ту суспільних наук. Під час навчання в докторантурі працював за сумісництвом доц. каф. державного управління (2001–2002) та каф. господарського права (2002–2004), з березня по грудень 2006 — в.о. декана ф-ту сусп. наук.

Тв.: Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти. — К., 2002; Іван Патькевич і проблеми історичного краєзнавства Закарпаття в 20–30-х рр. // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Патькевича. — Ужгород, 1992. — С. 193–195; Краєзнавчий часопис «Подкарпатська Русь» // Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. XX ст.» — Ужгород, 1992. — С. 70–74; Історико-краєзнавчі матеріали на сторінках журналу «Наш родной край» (1922–1939) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 55–59 (у співавт.); О. Петров та В. Францев як дослідники історії Закарпаття // Там само. — С. 9–15 (у співавт.); Скалки минувшини

(Краєзнавство в пресі Закарпаття) // Карпатський край. — 1995. — № 1–4. — С. 40–43; Краєзнавча діяльність «Просвіти» на Закарпатті // Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді. — Ужгород, 1996. — Річник I (XV). — С. 52–57 (у співавт.).

Микола Олашин

КЕРЕЦМАН (дівоче прізвище — ГРАНЧАК) Надія Павлівна (08.07.1960, смт. Іршава Закарпатської обл.) — фахівець у галузі культурних взаємин західних і східних слов'янських народів, к.і.н. (1992), доц. (1999). Зі службовців.

Закінчила іст. ф-т УжДУ (1982) та аспірантуру Ін-ту суспільних наук АН УРСР (м. Львів) (тепер Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України) (1986). 1992 захистила канд. дис. «Культурні зв'язки українського, чеського та словацького народів в останній третині XIX — на початку XX ст.» (наук. кер. — к.і.н. Ф.І. Стеблій).

Трудову діяльність розпочала 1982 викладачем історії Берегівського МПТУ № 11 (1982–1983). Після закінчення аспірантури працювала м.н.с. навчально-методичного відділу Закарпатського краєзнавчого музею (1986–1992) та науково-дослідного ін-ту Карпатознавства УжДУ (1992–1994). З 1994 — на викладацькій роботі в Ужгородському ун-ті: ст. викладач (1994–1996), доц. каф. стародавнього світу та середніх віків (1996).

Тв.: Вопросы культуры чешского и словацкого народов на страницах украинской революционно-демократической печати // Революционно-демократическое движение в странах Восточной Европы второй половины XIX в. и его роль в развитии интернациональных связей. — Львов, 1985. — С. 127–128; З історії українсько-чехословацьких зв'язків у XIX столітті // Ю.І. Венелін і розвиток міжслов'янських взаємозв'язків. — Ужгород, 1989. — С. 45–47; Історико-краєзнавчі матеріали на сторінках журналу «Наш рідний край» (1922–1939) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 55–59 (у співавт.); Чеські педагоги в Україні (остання третина XIX — початок XX ст.) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія історія. — Ужгород, 1998. — Вип. 2. — С. 90–93; Українсько-чеські театральні зв'язки в контексті ідей слов'янської єдності (остання третина XIX — початок XX ст.) // Ідея слов'янської єдності та суспільна думка на Закарпатті в XIX–XX ст. — Ужгород, 1999. — С. 90–97; Чеська музика в Україні (остання третина XIX — початок XX ст.) // Історична школа професора Володимира Задорожного. — Ужгород, 1999. — Вип. 1. — С. 106–114; Українсько-чеські наукові взаємозв'язки в останні десятиліття XIX — на початку XX ст. //

Науковий вісник Ужгородського нац. ун-ту. Серія історія. — Ужгород, 2002. — Вип. 6. — С. 58–65.

Літ.: Стеблій Ф. Гранчак Надія Павлівна // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: Наукова діяльність, структура, працівники. — Львів, 2001. — С. 183–184.

Микола Олашин

КИЛИМНИК Степан Іванович (24.12.1889 (05.01.1890), с. Якушинці Вінницького пов. Подільської губ. (тепер Вінницького р-ну Вінницької обл.) — 09.05.1963, Торонто, Канада) — дослідник етнографії, історії України кін. XVII — поч. XVIII ст.

Навчався у Вінницькому вищому пед. ін-ті та Харківському ун-ті (1920–1921). З 1922 на викладацькій роботі. Працював у Народному комісаріаті освіти УРСР. На еміграції: з 1945 в Австрії, з 1949 в Канаді. Дійсний член НТШ та УВАН.

Найважливіша студія К. «Український рік у народних звичаях в історичному освітленні» (У 6 т.). Шостий том залишився в рукописі.

Бібліогр.: Друковані праці Степана Килимника // Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 3 кн., 5 т. — Кн. 2. — К., 1994.

Тв.: Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 3 кн., 5 т. — Вінніпег, 1955–1969; Торонто, 1962–1963. — Т. 1–5. (2-е вид. — К., 1994).

Літ.: Біографічні нотки авторів: Килимник Степан // Зб. на пошану З. Кузелі. — Париж; Нью-Йорк; Торонто; Сідней, 1962; Марунчак М. Біографічний довідник до історії українців Канади. — Вінніпег, 1986.

Олексій Ясь

КІСЬ Ярослав Павлович (1918, с. Підмихайлівці Бурштинського р-ну Івано-Франківської обл. — 1986, м. Львів) — дослідник соціально-економічної історії України XIII–XIX ст.; спеціальних історичних дисциплін, д.і.н. (1969), проф. (1970).

1936 закінчив приватну гімназію у Рогатині. Навчався на філософ. відділенні Богословської академії у Львові (1937–1939), згодом на іст. ф-ті Львівського ун-ту ім. І. Франка (1939–1948, з перервою 1940–1945 — відбував військову повинність у лавах Червоної Армії (проте у бойових діях участі не брав). Впродовж свого життя викладав у Львівському ун-ті ім. І. Франка (1948–1986): ст. лаборант каф. історії середніх віків (1948), згодом — викладач, ст. викладач, доц. каф. історії стародавнього світу і середніх віків (1957), проф. каф. історії УРСР (1970). 1953 захистив

канд. дис. «Селяни Львівських міських сіл в XV — XVII ст.». 1969 захистив докт. дис. «Соціально-економічні відносини і класова боротьба у Львові в період феодалізму (XIII — XIX ст.)». У серпні 1973 за «безвідповідальне ставлення, формалізм і серйозні зриви в ідейно-політичному вихованні студентів» отримав «сувору догану з занесенням до особової справи».

Тв.: Боротьба селян львівських міських сіл проти феодального гніту в кінці XVI — першій половині XVII ст. // 300 років возз'єднання України з Росією. — Львів, 1954. — С. 39 — 57; Ремесло і торгівля XIV — на початку XVIII ст. Соціальний і національний склад населення. Господарство міста. Ремесло і торгівля // Історія Львова. Короткий нарис. — Львів, 1956. — С. 14 — 24 (у співавт.); Участь міст західноукраїнських земель у визвольній війні українського народу (1648–1654) // Наукові записки Львівського університету. Питання історії СРСР. — Львів, 1956. — С. 96–106; Джерела поповнення львівського міщанства в XVII–XVIII ст. // Український історичний журнал. — 1960. — № 1. — С. 77–81; Промисловість Львова в період феодалізму. XIII–XIX ст. — Львів, 1968; Броди. Бродівський район // Історія міст і сіл Української РСР / Львівська область. — Київ, 1968. — С. 116–132; Палеографія. Навч. посібник. — Львів, 1975.

Літ.: Кись Ярослав Павлович // Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). — Львів, 2000. — С. 111–112.

Олег Муравський

КЛИМОВ Анатолій Олексійович (30.03.1948, м. Лисичанськ Луганської обл.) — дослідник історії робітників Донбасу, молодіжного руху в Україні у XX ст., краєзнавець, к.і.н. (1974), проф. (1995), засл. працівник народної освіти України, Відмінник народної освіти (1987), академік Міжнародної академії педагогічних і соціальних наук (Москва, 1995), нагороджений знаком міністерства освіти і науки України «Петро Могила» (2008). Із сім'ї службовців.

1970 закінчив іст. ф-т Ворошиловградського держ. пед. ін-ту ім. Т.Г. Шевченка (нині Луганський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка). Навчався в аспірантурі названого ВНЗ, наук. кер. — д.і.н., проф. М.Г. Гончаренко. Канд. дис «Комсомол — активний помічник партії у боротьбі за подальше піднесення промисловості. 1937 — червень 1941 рр.» захистив у КДУ ім. Т.Шевченка в 1973. 1970–1979 — асистент, ст. викладач, доц. каф. історії КПРС Ворошиловградського держ. пед. ін-ту, 1979–1990 — зав. каф. 1989–

1997 був ректором цього ін-ту, з 1997 — зав. каф. історії України луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка.

Автор бл. 150 наук. праць. Як автор, чл. редколегії брав участь у багатьох кол. працях, зокрема: История городов и сел Украинской ССР. Ворошиловградская область. — К., 1976; История рабочих Донбасса. В 2 т. — К., 1981; Книга Памяти Украины: Луганская область. В 18 т. — Луганск, 1994–2004; Книга Скорби Украины: Луганская область. В 2 т. — Луганск, 2001–2003; История Луганского края. — Луганск, 2003; Реабілітовані історією. У 27 т. Луганська область: У 3 кн. — Луганськ, 2004–2008.

Тв.: Луганський державний педагогічний університет ім. Тараса Шевченка. Історичний нарис. — Луганськ, 1998; Історія Луганського державного педагогічного університету в особах його професорів. — Луганськ, 2001; Історичні краєзнавчі розвідки. — Луганськ, 2008; Використання комуністами української молоді в тоталітарній радянській державі 20–30-х років ХХ століття // Матеріали V Конгресу Міжнар. асоціації українців. Історія: Зб. наук. статей. Ч. 3. — Чернівці, 2005; Стахановський рух і робітнича молодь Донбасу // Історія України. — К., 2005. — № 33–34.

Літ.: Хто є хто в Україні. — К., 1997. — С. 217.

Володимир Семистяга

КОВАЛЕНКО Леонід Антонович (12.03.1907, с. Ступичне, тепер Катеринопільського р-ну Черкаської обл. — 22.06.1985, м. Кам'янець-Подільський Хмельницької обл.) — фахівець у галузі історіографії, д.і.н. (1965), проф. (1966). Із селян.

Закінчив іст. ф-т (1936) та аспірантуру (1945) КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1945 захистив канд. дис. «Французька буржуазна революція кінця 2008»).

1966–1970 навчалася на іст. ф-ті Чернівецького держ. ун-ту. 1970–1971 працювала вчителем у сш с. Стара Жадова Сторожинецького р-ну Чернівецької обл. 1971–1978 — ст. лаборант та зав. кабінету каф. політ. економії Чернівецького держ. ун-ту, зав. відділу аспірантури цього ж ун-ту. 1978 — переведена на посаду асистента каф. історії КПРС. 1976–1980 — навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка без відриву від виробництва, де у 1984 захистила канд. дис. «Авангардна роль комуністів у боротьбі за відбудову важкої промисловості у роки великої Вітчизняної війни (1943–1945)» (наук. кер. — к.і.н., доц. О.Ф. Мінгазутдінов). З 1987 — доц. каф. історії КПРС, у 1991 — обрана на посаду доц. каф. політ. наук, 1992–1998 — доц. каф. історії Східної Європи, 1998–2001 — доц. каф. історії України Чернівецького держ. ун-ту ім. Ю. Федь-

ковича. З 2001 — по теперішній час працює на каф. політ. історії Київського нац. економічного ун-ту ім. Вадима Гетьмана. 2007 в Ін-ті історії України НАНУ захистила докт. дис. «Інституціоналізація української науки наприкінці XIX — на початку XX ст.» (наук. конс. — д.і.н., проф., чл.-кор. НАНУ В.М. Даниленко).

Авторка понад 90 наук. та наук.-метод. публікацій.

Тв.: Можливості дослідження феномену української інтелігенції рубежу XIX–XX століть у світлі життя й наукової спадщини Й.-А. Шумпетера // Й.-А. Шумпетер та проблеми реформування економіки України. — К., 2000. — С. 213–228; Дискурс науки в українській культурі наприкінці XIX — на початку XX ст. // Політологічні та соціологічні студії. — Т. 1. — Чернівці, 2000. — С. 25–38; Українське наукове товариство в контексті інституційних процесів в українській науці початку XX ст. // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. — 2001. — Вип. 4. — С. 124–137; Наука та науковці на сторінках «Ruthenische Revue» (1903–1905 рр.) // Там само. — 2001. — Вип. 5. — С. 33–45; Одеський період науково-педагогічної діяльності Олександра Грушевського // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. — Історія. — Вип. 58. — 2001. — С. 46–50; Спогади як джерело вивчення українського наукового руху кінця XIX — початку XX ст. // Історіографічні дослідження в Україні: Зб. наук. праць на пошану Р.Г. Симоненка. — Вип. 11. — 2002. — С. 90–101; Мирон Кордуба й українські наукові товариства // УІЖ. — 2002. — № 6. — С. 108–122; Вчені архівні комісії як складова частина українського наукового співтовариства кінця XIX — початку XX ст. // Студії з поля історії української науки і техніки: Праці НТШ. — Т. XIII. — 2004. — С. 176–192; «Записки Наукового товариства ім. Шевченка»: започаткування та шлях до академічного стандарту (1892–1914 рр.) // УІЖ. — 2004. — № 2. — С. 104–112; 2004. — № 5. — С. 122–134; Інтеграція Наукового товариства ім. Шевченка у науково-інформаційний простір (1894–1914 рр.) // Пам'ять століть. — 2005. — № 3/4. — С. 235–250; Науково-видавнича діяльність Українського наукового товариства (1907–1921) // Історичний журнал. — 2005. — № 6. — С. 34–45; Український науковий рух: інституційональні аспекти розвитку (кінець XIX — початок XX ст.). — К., 2006; Процес становлення української науки з позицій інституційної парадигми // Науковий вісник Чернівецького університету. — Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. — Вип. 325–326. — 2007. — С. 53–59; Михайло Грушевський в українському науковому русі до початку Першої світової війни // Вісник Київського національного університету

імені Тараса Шевченка. Історія. — 2007. — Вип. 91–93. — С. 16–19; І. Франко та академізація Наукового Товариства імені Шевченка // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — К., 2007. — Вип. 13. — С. 30–41; Діяльність Володимира Шухевича у Науковому товаристві ім. Шевченка // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітницький краєзнавчий часопис. — 2008. — Вип. 14. — С. 438–445; Проблема відкриття українського університету у Львові (1899–1916) // Університет. Історико-філософський журнал. — 2008. — № 5. — С. 40–48; Проблема українських кафедр у Чернівецькому університеті до Першої світової війни // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — К., 2008. — Вип. XIV. — С. 323–330.

Дж.: Анкета З.І. Зайцевої.

Наталія Васильєва

КОВАЛЬЧУК Галина Іванівна (29.05.1953, м. Київ) — дослідниця історії книги, книгознавства, книжкового пам'яткознавства, д. і. н. (2005), проф. (2006).

1976 закінчила філол. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка, 1990 — аспірантуру Київ. держ ін-ту культури. 1977–1985 — н.с., ст.н.с., зав. відділом Держ. Музею книги та друкарства, 1991–1996 — ст. викладач, доц. Київ. держ ін-ту культури. 1992 захистила в Ін-ті історії НАН України канд. дис. «Історія розвитку книгознавства в УСРР у 20–30-х рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.А. Курносів). З 1996 працює в НБУ ім. В.І. Вернадського на посаді заввідділом стародруків та рідкісних видань. 2005 там само захистила докт. дис. «Теорія та практика книжкового пам'яткознавства XX століття». Одночасно викладає історико-книгознавчі дисципліни в КНУКІМ та Держ. академії керівних кадрів культури і мистецтв. Чл. редколегії наук. зб. «Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського», «Рукописна та книжкова спадщина України».

Авторка понад 170 публікацій.

Тв.: Український науковий інститут книгознавства: історія та наукова діяльність // Бібліотекознавство та бібліографія. — Вип. 31. — Харків, 1992; Книгознавець, бібліограф і бібліотекар Сергій Іванович Маслов (1880–1957): Біобібліографічний нарис / Видатні діячі укр. книги. Вип. 4. — К., 1995; Навчальний посібник з історії писемності та рукописної книги. — К., 1995; Бібліологічні вісті (1923–1930): Систематичний анотований покажчик. — К., 1996; Керівники ВБУ–НБУВ (1918–1998) // Бібліотечний вісник. — 1998. — № 5; Доля репресованих директорів ВБУ // Рукописна та книжкова

спадщина. — К., 1998. — Вип. 4; Співробітники УНІК — жертви політичних репресій // Наукові праці НБУВ. — К., 1999. — Вип. 2; Варфоломій Андріанович Ігнатієнко // Українська періодика: історія і сучасність. — Львів, 2000; Кириличні стародруки НБУВ та їх наукове освоєння // Наукові праці НБУВ. — К., 2000. — Вип. 4; Директори Всенародної бібліотеки України (20–30-ті рр.) // 3 архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ. — 2000. — № 2/4; Історики і дослідники української книги // Вісник Книжкової палати. — 2003. — № 4; Борис Зданевич і його відкриття Provinciale Romanum // Наукові праці НБУВ. — К., 2003. — Вип. 10; Словник книгознавчих термінів. — К., 1996; Українське бібліологічне товариство (УБТ) // Вісник Книжкової палати. — 2004. — № 4; Книжкові пам'ятки (рідкісні та цінні книги) в бібліотечних фондах. — К., 2004; Рідкісні та цінні книжки в бібліотечних фондах: тлумачення понять // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2004. — № 3; Книжкове пам'яткознавство // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. — 2005. — № 4; Програма ЮНЕСКО «Пам'ять світу»: діяльність бібліотек, архівів, музеїв зі збереження документального надбання // Бібліотечний вісник. — 2007. — № 2; Рідкісні українські книги в бібліотечних фондах: пам'яткознавчий аспект // Бібліотечний вісник. — 2007. — № 5; «Почаевский проект»: деятельность Национальной библиотеки Украины имени В.И. Вернадского по исследованию почаевских старопечатных книг // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития. — К., 2007. — № 5; Реєстр І.П. Крип'якевича «Київські друки XVII–XVIII ст.» // Рукописна та книжкова спадщина України. — 2007. — Вип. 11; Федір Пилипович Максименко як дослідник стародруків і знавець рідкісних видань // Рукописна та книжкова спадщина України. — К., 2007. — Вип. 12; Коллекции отдела старопечатных и редких изданий Национальной библиотеки Украины им. В.И. Вернадского как коллективные книжные памятники и книговедческая работа с ними // Здабыткі: дакументальныя помнікі на Беларусі. — Мінськ, 2007. — Вып. 9; Я.Д. Ісаєвич як дослідник історії українського книговидання // Conferatenitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича / Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 15. — Львів, 2006–2007; Створення електронних інформаційних ресурсів книжкових пам'яток в НБУВ // Бібліотечний вісник. — 2008. — № 3.

Дж. і літ.: Анкета Г.І. Ковальчук; Хто є хто у видавничій та бібліотечній справі. — К., 1999. — С. 77; Кто есть кто в библиотечно-информационном мире России и СНГ. — Т. 1. — М., 2001. —

КОЛЕСНИК Ірина Іванівна (02.06.1952, м. Дніпропетровськ) — фахівець з теорії та історії історичної науки, російської та української історіографії XVIII–XIX ст., наукознавства та культурології, д.і.н. (1991), проф. (1999). Академік Української Академії історичних наук (1999).

1974 закінчила іст. ф-т ДДУ. 1974–1977 — аспірантка каф. історіографії та джерелознавства ДДУ. 1978–1980 — викладач каф. історії КПРС. З 1980 — викладач, 1982–1992 — доц., 1992 — проф. каф. історіографії та джерелознавства ДДУ. 1979 у Московському держ. історико-архівному ін-ті захистила канд. дис. «Полемика навколо «Истории России с древнейших времен» С.М. Соловйова в російській дореволюційній історіографії» (наук. кер. — доц. В.І. Шевцов), 1991 у Російському держ. гуманітарному ун-ті (м. Москва) — докт. дис. «Зародження та розвиток історіографічних знань в Росії (кінець XVIII — початок XIX ст.)». 2000–2004 — член Експертної ради з історичних наук ВАК України. Член спеціалізованої вченої ради по захисту докт. дис. при ДНУ. 2002–2006 — радник Голови Верховної Ради України, одночасно з 2002 — пр.н.с. відділу української історіографії Ін-ту історії України НАНУ.

Тв.: История русской историографии XVIII — первой половины XIX в. — Дніпропетровськ, 1987; Когда зародились историографические знания в России? Пути исследования проблемы // История СССР. — 1989. — № 4; Развитие историографической мысли в России XVIII — первой половины XIX в. — Дніпропетровськ, 1990; Историческое сознание: феномен духовности и науки // Суспільно-політична думка Росії та України XVII–XIX ст. — Дніпропетровськ, 1992; Историографическая мысль в России: от Татищева до Карамзина. — Дніпропетровськ, 1993; Дидактичний образ української історіографії (Нотатки на полях підручника) // Джерелознавчі та історіографічні проблеми історії України. Теорія та методи. — Дніпропетровськ, 1995; Українська історіографія в контексті національного відродження в Україні: спроба періодизації // Історія і теорія історичної науки та освіти: Харківський історіографічний зб. — Вип. 1. — Харків, 1995; «Регіональне» як чинник формування української національної історіографії // Записки исторического фак-та Одесского государственного ун-та. — Вип. 1. Историография и специальные исторические дисциплины. — Одесса, 1995; Философия и культурология: пути

обновления историографии // Россия в XX веке: судьбы исторической науки. — М., 1996; Курс української історіографії в вищій школі: Нова модель викладання // Дніпропетровський історико-археографічний зб. — Вип. 1. — Дніпропетровськ, 1997; *Historiography of History: Modern Instruments and Tendencies in Study* // XX th International Congress of History of Science. Book of abstracts Scientific Sections. — Liege, 1997; Українська історіографія з перспективи концептуального синтезу // Четвертий міжнар. конгрес українців. — Історія. — Ч.2. XX століття. — Одеса; К.; Львів, 1999; Українська історіографія (XVIII — початок XX ст.) — К., 2000; Историческая наука и историческое искусствознание в конце XX в.: методологический аспект // Категоріальний апарат історичної науки: Харківський історіографічний збірник. Вип. 4. — Харків, 2000; Методологія історії чи історія методології: метафори історіографічного дискурсу // Український гуманітарний огляд — Вип. 5. — К., 2001; Українська культура та історіографія: історія ментальностей // УІЖ. — 2002. — № 1; Федір Шевченко: інтелектуальна генеалогія українського радянського історика // УІЖ. — 2005. — № 5; «Державницька школа» в російській історіографії: Час переоцінки // *States. Societies. Cultures: East and West: Essays in Honor of Jaroslaw Pelenski*. — New York, 2004; Українська історіографія в полі інтелектуальної історії: *Modern or Postmodern?* // Ейдос: Альманах теорії та історії історичної науки. — Вип. 1. — К., 2005; Стиль історіографічного мислення як когнітивна свідомість // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. — Вип. 2. — Ч. 1. — К., 2006; Дніпропетровська історіографічна школа: спроба саморефлексії // Там само; Регіональна історія в українській історіографії: практика та рефлексія // Регіональна історія України. — К., 2007. — Вип. 1; Інтелектуальне співтворарство як засіб легітимації культурної історії України. XIX століття // УІЖ. — 2008. — № 1; Український гранд-нарратив. Ретроспективи та перспективи // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. — К., 2008. — Вип. 3.

Дж. і літ.: Анкета І.Б. Колесник; Говорять випускники університету. — Дніпропетровськ, 1993. — С. 41–42; Історія і теорія історичної науки та освіти: Харківський історіографічний зб. — Вип. 1. — Харків, 1995. — С. 105–106; Наука та наукознавство. — 1996. — № 3–4. — С. 156–157; Вопросы истории. — 1997. — № 4. — С. 163–165; Професори Дніпропетровського національного університету: Біографічний довідник. — Дніпропетровськ, 2003. — С. 119; Наукові записки НаУКМА. — Т. 41. Історичні науки. — К., 2005. — С. 96–98; Інститут історії України НАН України. 1936–

2006. — К., 2006. — С. 561; Енциклопедія історії України. — Т. 4. — К., 2007 — С. 450.

Олена Ковальчук

КОЛОМІЄЦЬ Іван Гаврилович (01.07.1903, м. Нікольськ, тепер м. Уссурийськ Приморського краю РФ — 24.09.1962, м. Томськ, РФ) — дослідник проблем соціально-економічного розвитку Закарпаття XV–XIX ст., к.і.н. (1941), доц. (1948). Із селян, переселенців із Чернігівщини.

Трудову діяльність розпочав з 17 років. 1920–1923 — наймит і кочегар в млині м. Ворошилов (колишній Нікольськ), 1923–1925 — кочегар мартенівської печі заводу «Більшовик» (м. Київ). 1925–1929 — служба в армії. 1929–1930 — зав. кадрами Дніпропетровської обласної проспілкової фрази. 1930–1931 — заст. голови Ближедівського райвиконкому Харківської обл. 1931 — інструктор Дніпропетровського міськкому КП(б)У.

Закінчив іст. ф-т Дніпропетровського ун-ту (1935), навчався в аспірантурі цього ж вузу (1935–1936), яку не закінчив. 1941 захистив канд. дис. «Селянська реформа 1861 р. на Катеринославщині».

Після закінчення ун-ту вчився в аспірантурі і одночасно працював секретарем парткому вузу та викладачем нової історії в місцевому педінституті (1935–1936). 1936–1937 — заст. дир. Дніпропетровського іст. музею з наук. роботи. 1937 — репресований. Через два роки був реабілітований і повернувся на попереднє місце роботи. 1939–1941 — ст. викладач каф. основ марксизму-ленінізму Дніпропетровського гірничого ін-ту. Під час війни 1941–1945 перебував в лавах діючої армії на різних фронтах в якості інструктора політвідділу дивізії, комісара полку, замполіта військової частини. 1945 — дир. обласного іст. музею. З 1946 — зав. каф. загальної історії УжДУ. З 1948 працював у Томському держ. ун-ті ім. В.В. Куйбишева: ст. викладач (1948–1949), доц. (1949–1957) та зав. (1957–1959) каф. загальної історії; доц. каф. нової і новітньої історії (1961–1962). Нагороджений орденами Червоної Зірки (1942) і Вітчизняної війни II ступеня (1943) та медалями.

Тв.: Очерки по истории Закарпатья: В 2 ч. — Пряшев, 1955. — Ч. 1; Томск, 1959. — Ч. 2; Социально-экономические отношения и общественное движение в Закарпатье во второй половине XIX столетия: В 2 т. — Томск, 1961–1962; Борьба південно-західних руських князів проти експансії угорських феодалів XI–XIII ст. // Наукові записки УжДУ. — Ужгород, 1949. — Т. II. — С. 3–27.

Літ.: [Рудловчак О.] Видатний дослідник історії Закарпаття //

Дукля. [м. Пряшів]. — 1963. — № 1. — С. 92–93; Науменко Ф. Іван Гаврилович Коломієць — історик українського Закарпаття // Жовтень і українська культура. — Пряшів, 1968. — С. 96–103; Лемак В. Іван Коломієць // Педагоги — науковці. — Ужгород, 1997. — Ч. 1. — С. 59–64.

Микола Олашин

КОНИК Олександр Олександрович (04.09.1952, с. Антипівка Золотоніського р-ну Черкаської обл.) — дослідник історії України кінця XIX — початку XX ст., к.і.н. (1995), доц. (1997).

1974–1979 — навчався на іст. ф-ті Сімферопольського держ. ун-ту ім.Фрунзе. 1977–1988 — працював на робітничих та інженерно-управлінських посадах у системі тресту «Херсон-промбуд». З 1985 — в Херсонському держ. пед. ін-ті (нині — ун-т): викладач, ст. викладач, доц. (1997) каф. новітньої історії та історіографії. Канд. дис. «Діяльність селянських депутатів з України в I і II державних думах» захистив 1995 в КДУ ім. Тараса Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. В.Г. Сарбей).

Автор 40 публікацій.

Тв.: Селянські депутати з України в I і II державних думах Російської імперії // УІЖ. — 1995. — № 1; Селянські депутати в державних думах Російської імперії // Українське питання в Російській імперії (кінець XIX — початок XX ст.). — К., 1999. — Ч. 2; Фінське питання у депутатських запитах у III Державній думі // Етнічна історія народів Європи. — Вип. 5. — К., 2000; Проект автономії Царства Польського в II державній думі Російської імперії і позиція краківського журналу «Świat Słowiański» (1906–1908) // Південний архів. Історичні науки. — Вип. 16. — Херсон, 2004; Украинские крестьяне на выборах в первый российский парламент // Отечественная история. — 2006. — № 3.

Дж.: Анкета О.О. Коника.

Любов Шепель

КОННОВА (дівоче прізвище — КОСТЮКЕВИЧ) Майя Вікторівна (25.05.1975, с. Шпирки Барського р-ну Вінницької обл.) — дослідниця історії Іспанії XX ст., к.і.н. (2004).

1992–1997 навчалася на іст. ф-ті ВДПІ ім. М. Островського. 1997–2000 — викладач суспільних дисциплін Вінницького вищого професійного училища № 4. 2000–2003 — аспірантка каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського (наук. кер. — д.і.н., проф. О.П. Іваницька). 2003–2004 — асистент каф. історії міжнародних відносин Міжнародного Київського ун-ту лінгвістики і

права. 2004 в Ін-ті історії України НАНУ захистила канд. дис. «Громадянська війна в Іспанії в 1936–1936 роках: історіографія». 2004–2005 — ст. викладач, з 2005 — доц. каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: Історіографія жертв громадянської війни та післявоєнних репресій в Іспанії // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. Вип. 1. — Вінниця, 1999; Громадянська війна в Іспанії 1936–1939 рр.: міфи та реальність // Там само. — Вип. 3. — Вінниця, 2001; Історіографія участі інтернаціональних бригад у громадянській війні в Іспанії 1936–1939 рр. // Там само. — Вип. 4. — Вінниця, 2002; Проблематика іспанської війни 1936–1939 років у вітчизняній історіографії // Вісник Чернігівського держ. ун-ту. — Серія: Істор. науки. — Вип. 15. — Чернігів, 2002; Радянська та зарубіжна історіографія про мету та характер італо-німецької участі в іспанських подіях 1936–1939 рр. // Наук. зап. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. 6. — Вінниця, 2003; Історична наука СРСР та заходу про причини громадянської війни в Іспанії 1936–1939 років // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. Серія: Історія. — Вип. 4. — Тернопіль, 2003; Причини громадянської війни в Іспанії в 1936–1939 рр. в західній історіографії // Матеріали наукової конференції присвяченої 90-річчю ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вінниця, 2002; Громадянська війна в Іспанії 1936–1939 рр.: радянська історіографія // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 1. — Вінниця, 2003.

Дж.: Анкета М.В. Коннової.

Олег Рабенчук

КОНСТАНТИНОВА Вікторія Миколаївна (29.03.1975, м. Запоріжжя) — дослідниця урбанізаційних процесів на Півдні України, к.і.н. (2004), доц. (2006).

1993–1999 навчалася на іст. ф-ті ЗДУ. 1999–2001 — вчитель історії школи-комплексу № 30 м. Запоріжжя. 1999–2002 навчалася в аспірантурі ЗДУ, де 2004 під керівництвом д.і.н., проф. А.В. Бойка захистила канд. дис. «Джерела з соціально-економічної історії міст Південної України останньої чверті XVIII–1953 р.».

2003–2004 — ст. викладач ЗДУ. 2004–2005 — доц. Запорізького відділення Приватного вищого навчального закладу Європейський ун-т. З 2005 — в Бердянському держ. пед. ун-ті: 2005–2006 — доц. каф. всесвітньої історії та правознавства, з 2006 і до нині — доц. каф. історії України. Працює над докт. дис. «Урбанізаційні процеси

на Півдні України др. пол. XIX — поч. XX ст.» (наук. конс. — д.і.н. — проф. А.В. Бойко).

Авторка понад 70 наук. праць.

Тв.: Бердянська чоловіча гімназія (остання третина XIX століття) / Упор. В.М. Константинова, І.І. Лиман // Матеріали з історії Бердянського державного педагогічного університету. — Т. I. — К., 2006; «Бердянський літописець» Василь Крижанівський / Упор. І.І. Лиман, В.М. Константинова. — Бердянськ, К., Едмонтон, 2007; «Кращий порт Азовського моря». Літопис історії Бердянська очима кореспондентів «Одеського Вісника» (1861–1875 рр.) / Упор. І.І. Лиман, В.М. Константинова. — Бердянськ-Таганрог, 2007; «Повітова столиця». Літопис історії Бердянська очима кореспондентів «Одеського Вісника» (1876–1893 рр.) / Упор. І.І. Лиман, В.М. Константинова. — Бердянськ-Невинномиськ, 2007; Бердянська чоловіча гімназія (1901–1919 роки) / Упор. І.І. Лиман, В.М. Константинова // Матеріали з історії Бердянського державного педагогічного університету. — Т. II. — К., 2007; Бердянські педагогічні курси та педагогічний технікум (1920–1935 роки) / Упор. І.І. Лиман, В.М. Константинова // Матеріали з історії Бердянського державного педагогічного університету. — Т. III. — К., 2008.

Дж.: Анкета В.М. Константиної.

Віктор Кручина

КОРЕНЕЦЬ Денис (03.04.1875, с. Розвадів, тепер Миколаївського р-ну Львівської обл. — 06.03.1946, м. Мюнхен, Німеччина) — український історик, кооператор, педагог, громадський діяч, публіцист.

1893 закінчив Стрийську гімназію, 1897 — філос. ф-т Львівського ун-ту. Працював учителем історії і географії у гімназіях Перемишля, Коросна, Львова. 1917 очолив єдину на той час на західноукраїнських землях Торговельну школу товариства «Прогресу» у Львові. Громадську й учительську працю він поєднував з наук. та публіцистичною діяльністю. Першою його працею з історії була рецензія на розвідку О.А. Добрянського «Історія перемиського, саноцького й самбірського єпископства». За працю «Зносини Гетьмана Івана Виговського з Польщею в роках 1658–1659 рр.» отримав звання д. чл. НТШ. 1944 емігрував до Німеччини.

Тв.: Зносини Гетьмана Івана Виговського з Польщею в роках 1658–1659 рр. — Л., 1898; Повстання Мартина Пушкаря. — Л., 1905; Нарис історії України. — Відень, 1915.

Літ.: Енциклопедія Українознавства. — Париж; Нью-Йорк, 1959. — Т. 3. — С. 1132; Українська журналістика в іменах. — Вип. 7. —

Львів, 2000.; Качор А. Денис Коренець: Начерк його життя та праці на тлі українського фахового шкільництва і сільськогосподарської кооперації в Західній Україні. — Вінніпег, 1955.

Віталій Гоголь

КОРНІЄНКО Вадим Валерійович (20.07.1966, м. Херсон) — фахівець з військової історії, к.і.н. (2000), доц. (2004).

1983–1987 навчався в Сімферопольському вищому військово-політичному училищі; 1995–1997 — у Київському військовому гуманітарному ін-ті; 1997–2000 — в ад'юнктурі Національної академії оборони України (НАОУ); 2004–2007 — в докторантурі НАОУ. 2000 захистив канд. дис. «Розвиток воєнного мистецтва українського козацького війська у війнах першої чверті XVII ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. М.І. Рибак).

З 1987 по 1992 проходив службу у Збройних Силах СРСР на посадах: заступник командира роти з політичної частини; помічник командира роти по роботі з особовим складом в Московському військовому окрузі. 1993–2007 — служба у Збройних Силах України: заступник командира зенітно-ракетного дивізіону з виховної роботи Південного району військ ППО України у м. Херсон; начальник групи соціально-психологічного забезпечення, заступник командира полку зв'язку з виховної роботи Південного району військ ППО України у м. Одеса; викладач, ст. викладач, доц. каф. історії війн та воєнного мистецтва НАОУ. Полковник запасу. 2002–2006 — вчений секретар спеціалізованої вченої ради з іст. наук при НАОУ. Один з ініціаторів створення Українського ін-ту воєнної історії. З 2008 — проф. каф. теорії та практики туризму і готельного господарства Київського ун-ту туризму, економіки та права.

Автор (співавтор) близько 40 наук. і наук.-попул. праць, у т. ч. 3-х монографій.

Тв.: Основні фактори розвитку воєнного мистецтва у війнах. // Збірник наукових праць. — № 3(16). — К., 2000; Воєнне мистецтво гетьмана Петра Канашевича-Сагайдачного. — К., 2002; Основні засади воєнної стратегії українського війська // Запорозька старовина. — Вип. 2. — К., 2002; Воєнне мистецтво українського казацького війська // Воєнна історія. — 2002. — № 1; Остання війна радянської імперії // Сторінки воєнної історії України. — Вип. 7. — Ч. II. — К., 2003; Основні тенденції розвитку збройної боротьби у сучасних мовах // Локальні війни та збройні конфлікти сучасності: проблеми розвитку теорії і практики. — К., 2003; Історія війн і збройних конфліктів в Україні: Енциклопедичний довідник. —

К., 2004; Особливості протиборства засобів повітряного нападу та ППО в локальних війнах кінця ХХ ст. // Локальні війни сучасності. — К., 2004; Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний. — К., 2004; Характер збройної боротьби у локальних війнах та збройних конфліктах кінця ХХ — початку ХХІ ст. // Труди академії. — № 53. — К., 2004; Основні тенденції збройної боротьби у війнах сучасності // Військово-науковий вісник. — Вип. 6. — Львів, 2004; Деякі особливості застосування високоточної зброї в локальних війнах кінця ХХ ст. // Воєнна історія. — № 1–2. — 2005; Адаптація мережі радіозв'язку до умов ведення противником радіорозвідки // Труди академії. — № 59. — К., 2005; Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття: Історико-філософський аспект: Монографія. — К., 2006; Інформаційна боротьба як засіб досягнення мети в сучасних збройних конфліктах // Труди академії. — № 69. — К., 2006; Ukrainian-Polish Cooperation in the Area of Military History: Gains and Prospects / Форум громадськості України «Державність». — Загальновоїнська спілка України, 2006; Характерні особливості інформаційно-психологічного забезпечення операцій і воєнних дій // Труди академії. — № 71. — К. — 2006; Історичні передумови формування та розвитку туризму в західній Україні // Воєнна історія. — 2008. — № 1–2.

Дж.: Анкета В.В. Корнієнка.

Андрій Попок

КОТЛЯР Юрій Вадимович (23.09.1969, смт. Березнегувате Миколаївської обл.) — дослідник історії селянства та аграрних відносин, історичного краєзнавства, військової історії України, д.і.н. (2005), доц. (2005), Відмінник освіти України (2004).

1986–1992 навчався на іст. ф-ті ОДУ ім. І.І. Мечникова. 1992–1994 — вчитель Березнегуватської неповної сш № 2, 1995–1996 — зав. Березнегуватським народним іст. музеєм. 1995–1997 навчався в аспірантурі ОДУ ім. І.І. Мечникова. Наук. кер. — д.і.н., проф. Д.С. Шелест, к.і.н., доц. Н.І. Калюшко. Канд. дис. «Повстансько-партизанський рух українських селян у 1919 — на початку 1920 р. (на матеріалах Півдня України)» захистив у 1997 в ОДУ ім. І.І. Мечникова. 1996–1999 — нач. паспортної служби РВ УМВС України в Миколаївській обл. З 1999 — ст. викладач, доц., зав. каф. історичних дисциплін Миколаївського навчально-наукового ін-ту ОНУ ім. І.І. Мечникова. Докт. дис. «Селянство Півдня України в період нової економічної політики (1921–1929 рр.)» захистив 2005 у ОНУ ім. І.І. Мечникова (наук. конс. — д.і.н., проф. В.П. Шкварець). Нагороджений Почесною грамотою МОН України

(2002, 2005), лауреат Миколаївської обласної культурологічної премії ім. М.М. Аркаса (2003).

Автор понад 150 праць.

Тв.: Висунська народна республіка. 1919 // УІЖ. — 1996. — № 1; Висунська і Баштанська республіки // Пам'ять століть. — 1997. — № 1; Миколаївщина: літопис історичних подій. — Херсон, 2002 (у співавт.); Повстанство. Селянський рух на Півдні України (1917–1925). — Миколаїв, Одеса, 2003; Повстансько-партизанський рух на Півдні України в 1917–1944 рр. — Херсон, 2003 (у співавт.); Канібалізм під час голоду 1921–1923 рр.: історико-психологічний аналіз // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 7. — К., 2003; Селянство Півдня України: доба нової економічної політики (1921–1929 рр.) — Одеса, 2004; Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни: 1941–1944 (До 60-річчя визволення області від німецько-румунських окупантів). — Миколаїв, 2004 (у співавт.); Березнегуватщина. Нариси історії (з найдавніших часів до середини ХХ століття). — Миколаїв, Березнегувате, 2004; Регіональні аспекти повстанського руху селян 20-х рр. ХХ ст. // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — Вип. 13. — К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Ю.В. Котляра; Котляр Юрій Вадимович // Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса. Альманах. — Миколаїв, 2003. — С. 31; Шкварець В.П. Юрій Вадимович Котляр // Гуманітарно-економічні дослідження. — Т. II. — Миколаїв, Одеса, 2005. — С. 310–314.

Віктор Крушина

КОЧЕРГА (дівоче прізвище — КОРОБЕЙНИК) Надія Костянтинівна (13.04.1950, с. Крута Балка Новосанжарського р-ну Полтавської обл.) — дослідниця історії культури, освіти та науки України, краєзнавець, к.і.н. (1985), доц. (1988).

1969–1973 — навчалася на іст. ф-ті ПДПі ім. В.Г. Короленка, 1973–1978 — ст. лаборант, зав. кабінетом ПДПі, 1978–1981 — асистент каф. філософії Полтавського інженерно-будівельного ін-ту; 1981–1984 — навчалася в аспірантурі КДУ ім. Тараса Шевченка. Канд. дис. «Культурно-освітній рівень сільських трудівників УРСР в роки десятої п'ятирічки» захистила 1985 в КДУ ім. Тараса Шевченка. Наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Хижняк. 1984–1991 — асистент, ст. викладач каф. філософії Полтавського інженерно-будівельного ін-ту, з 1985 — зав. народним музеєм історії ін-ту. 1991–2006 — зав. каф. українознавства та гуманітарної підготовки Полтавського нац. технічного ун-ту ім. Ю. Кондратюка, 1997–2004 — проректор з гуманітарної освіти та виховання. Відмінник освіти

України (1999), нагороджена Почесною грамотою Верховної Ради України (2005).

Авторка понад 80 наук. праць.

Тв.: Юрій Кондратюк (Олександр Шаргей) у спогадах сучасників. — Полтава, 2000 (у співавт.); Перший прихід радянської влади на Полтавщині (січень–березень 1918 рр.) // Наукові записки з української історії. — Переяслав-Хмельницький, 2002. — Вип. 13 (у співавт.); В.Г. Короленко і Полтавська Ліга порятунку дітей // Рідний край. — 2003. — № 1(8) (у співавт.); Діяльність українського національно-патріотичного підпілля в Полтаві (1941–1943 рр.) // Полтавський краєзнавчий музей. — Полтава, 2004. (у співавт.); Полтавщина: влада на історичних паралелях. — Полтава, 2005 (у співавт.); Юрій Кондратюк (Олександр Шаргей): філософія життя і творчості як спосіб досягнення істини // Слов'янський збірник. — Вип. 4. — Полтава, 2005; В.Г. Короленко в Полтаві (1917–1921). — Полтава, 2006 (у співавт.); Людиномірна картина світу письменника Леоніда Бразова // Бразов Леонід. Батько. — Полтава, 2006.

Дж.: Анкета Н.К. Кочерги.

*Любов Шепель,
Віктор Крушина*

КРАВЧУК Олександр Миколайович (11.12.1978, м. Вінниця) — дослідник історії Чехії та Словачії, Поділля в період Гетьманату, історичної демографії України, к.і.н. (2007).

1996–2002 навчався на іст. ф-ті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2002–2004 — вчитель історії Новогребельської СЗОШ, з 2004 — вчитель історії СЗОШ № 13 м. Вінниці. З 2008 — асистент каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2002–2006 — аспірант ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2007 в КНУ ім. Тараса Шевченка захистив канд. дис. «Національна політика Чехословацької республіки. 1918–1929 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.І. Поп).

Автор понад 30 друк. праць.

Тв.: Становлення гетьманської системи управління в Подільській губернії (1918 р.) // Поділля у контексті української історії. — Вінниця, 2001; Здійснення національно-культурної політики гетьманату на Поділлі в 1918 рр. // Вінниччина: історія і сучасність. До 70-річчя створення Вінницької області. — Вінниця, 2002; Національна політика Чехословацької республіки щодо німецької меншини в 1918–1926 рр // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 7. Серія: Історія. — Вінниця, 2003; Освіта Закарпаття і Східної Словаччини в 1920-х роках // Література та культура Полісся. — Вип. 27. Регіональна історія та культура в

українському та східноєвропейському контексті. — Ніжин, 2004; Концепції державно-правового статусу Закарпаття в складі ЧСР // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 9. Серія: Історія. — Вінниця, 2005; Державне фінансування економіки і культури східних регіонів ЧСР в 1919–1932 роках // Сторінки історії. — Вип. 22. — К., 2006; Національні програми австро-марксистів у 1899–1938 рр.: втрачений шанс Центральної Європи? // Київська старовина. — 2007. — № 5 (у співавт.); Перший губернатор Закарпаття: політична діяльність Г. Жатковича в 1918–1921 рр. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. XI. Серія: Історія. — 2006 (у співавт.); Словаччина і словаки в «Новій Європі» Т.Г. Масарика (1918 р.) // Там само. — Вип. 12. Серія: Історія. — Вінниця, 2007 (у співавт.); Національна політика Чехословацької республіки. 1918–1929 рр. — Вінниця, 2008; Поділля в період повалення влади гетьмана Павла Скоропадського (листопад–грудень 1918 р.) // Подільська старовина. — Вип. IV. — Вінниця, 2008.

Дж.: Анкета О.М. Кравчука.

Наталія Васильєва

КРИВЕЦЬ Наталія Васи́лівна (14.01.1951, с. Райківщина Яготинського р-ну Київської обл.) — дослідниця проблем все-світньої історії, міжнародних відносин, зокрема питань українсько-німецьких стосунків та української діаспори в Німеччині, к.і.н. (1988).

1967–1973 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Тараса Шевченка. 1968–1972 — секретар Київського учбово-консультаційного пункту Одеського фінансового технікуму; 1972–1974 — архівіст Київського міського держ. архіву; з 1974 — в Ін-ті історії НАН України: ст. лаборант, м.н.с., н.с., з 1996 — ст.н.с. відділу всесвітньої історії міжнародних відносин.

1982–1986 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Канд. дис. «Внесок молоді у поглиблення економічного та науково-технічного співробітництва СРСР та НДР в умовах соціалістичної економічної інтеграції (1971–1985 рр.)» захистила 1988 в цьому ж Ін-ті (наук. кер. — д.і.н., проф. І.М. Кулінич).

Авторка понад 50 друк. праць.

Тв.: Нариси з історії німецьких колоній в Україні — К., 1995 (у співавт.); Німецькі поселення в Україні між двома світовими війнами // Вісник НАНУ. — № 9–10. — К., 1995; До питання про становлення українсько-німецьких торговельних зв'язків (20-ті роки ХХ ст.) // Україна в європейських міжнародних відносинах. —

К., 1998; Украинско-немецкие межгосударственные отношения в 20-е годы XX века // Вопросы германской истории. — Днепропетровск, 1998; Дипломатичне представництво УНР в Німеччині (1919–1922 рр.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — Вип. 11. — К., 2002; Відносини Директорії УНР і Німеччини. 1919–1921 // Вопросы германской истории. — Дніпропетровськ, 2003; Українсько-німецькі взаємини наприкінці першої світової війни // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — Вип. 13. — К., 2004; Розвиток дипломатичних відносин Української держави з Німеччиною у 1918 році // Науковий вісник Дипломатичної Академії України. — Вип. 10. — К., 2004; Політика Німеччини щодо України (кінець XIX — початок XX ст.) // Міжнародні зв'язки України: Наукові пошуки і знахідки. — Вип. 14. — К., 2005.

Дж. і літ.: Анкета Н.В. Кривець; Вчені Інституту історії України: Біобібліограф. довідн. Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998. — С. 156-157; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 569.

Любов Шепель

КРИЖАНІВСЬКИЙ Володимир Прокопович (19.05.1947, с. Деренківець Корсунь-Шевченківського р-ну Черкаської обл.) — дослідник історії української державності XIX — першої чверті XX ст. та зовнішньої політики України, д.і.н. (1992), проф. (1994), Відмінник освіти України (2000), Заслужений працівник освіти України (2008).

1966–1971 навчався в КДУ ім. Тараса Шевченка. Після закінчення в цьому ж ун-ті: 1973–1974 — асистент каф.; 1974–1976 — ст. викладач; 1976 — 1986 — доц. 1986–1988 — доц. каф. ВПШ при ЦК КП України. 1988–1992 — докторант, ст.н.с., доц. Київського ін-ту політології та соціального управління. З 1992 — в КНУ ім. Тараса Шевченка (Ін-ті міжнародних відносин): 1992–1993 — проф., 1993–2007 — заст. дир. ін-ту, з 1997 — зав. каф. країнознавства.

1971–1974 навчався в аспірантурі КДУ ім. Тараса Шевченка, де 1974 захистив канд. дис. «Більшовики України на муніципальних виборах 1917 р.» (наук. кер. — д.і.н., проф. О.А. Бородін). 1992 в цьому ж ун-ті захистив докт. дис. «Більшовики і парламентаризм в Росії: історіографія проблеми» (наук. конс. — д.і.н., проф. Л.Ю. Горелов).

Автор 70 друк. праць.

Тв.: У боротьбі за владу Рад в Україні. — К., 1977 (у співавт.); Утворення і розвиток СРСР. — К., 1982 (у співавт.); Парламентська

тактика більшовиків у період переростання буржуазно-демократичної революції в соціалістичну // УІЖ. — 1987. — № 8; Геополітичний чинник в історії української державності // Українська державність: історія і сучасність. — К., 1994; Україна і Європа — позиції щодо європейської безпеки // Україна в архітектурі європейської безпеки. — Баден-Баден, 1997 (нім. мовою); Українсько-російські відносини у контексті участі в європейських інтеграційних процесах // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — Вип. 60. — Ч. 1. — К., 2006 (англ. мовою); Країнознавство: Країни СНД, Європа та Північна Америка. Навч. посібн. — К., 2009 (у співавт.).
Дж.: Анкета В.П. Крижанівського.

Любов Шепель

КРИКУН Микола Григорович (09.05.1932, м. Житомир) — дослідник історії України середньовіччя та раннього нового часу, козаччини, демографічної історії, адміністративно-територіального устрою України, історії Польщі нового часу, джерелознавець, д.і.н. (1992), проф. (1995). Д. чл. НТШ (2004).

Виховувався у дитячих закладах у Житомирі, Сталінградській та Астраханській обл., Наманганській обл. Узбекистану, Стрию Дрогобицької обл. Середню школу закінчив у Стрию. 1952–1957 навчався на іст. ф-ті Львівського ун-ту. Працював учителем у Гірській сш Мединицького р-ну Дрогобицької обл. 1959–1963 навчався в аспірантурі Львівського ун-ту без відриву від виробництва. З 1958 працює у Львівському ун-ті (з перервою на 2006/2007 навч. рік): 1958–1960 — ст. лаборант каф. історії південних і західних слов'ян; 1960–1971 — викладач, в. о. доц., ст. викладач, доц. (1971); 1984–1992 — зав. тієї ж каф.; від 1992 — проф. каф. історії слов'янських країн. Канд. дис. «Народонаселение Подольского воеводства в XVII–XVIII вв.» захистив у Львівському ун-ті (1965). Наук. кер. — д.і.н., проф. Д.Л. Похилевич. Докт. дис. «Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст. (Воеводства і повіти)» захистив 1992 в ІУ НАНУ. Член 2-х спеціалізованих рад із захисту дисертацій. Підготував кілька кандидатів та доктора іст. наук.

Автор понад 130 наук. праць.

Тв.: Подимні реєстри першої і початку другої половини XVIII ст. // Історичні джерела та їх використання. — К., 1972. — Вип. 7. — С. 69–79; Питання чисельності населення Правобережної України другої половини XVI — сер. XVII ст. у радянській історіографії // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1980. — Вип. 16. — С. 74–82; Границі і повітовий поділ Брацлавського

воєводства в XVI–XVIII ст. // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. — К., 1982. — Вип. 8. — С. 88–98; Список населення Житомирського повіту 1791 р. // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1984. — Вип. 20. — С. 41–47; Масові статистичні джерела до історії Правобережної України XVI–XVIII ст. // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку. — К., 1988. — С. 77–81; Поширення польського адміністративно-територіального устрою на українських землях // Проблеми слов'янознавства. — Львів, 1990. — Вип. 42. — С. 24–41; Динаміка кількості поселень Брацлавського воєводства в XVII–XVIII ст. // Проблеми історичної географії України. — К., 1991. — С. 33–42; Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст.: кордони воєводств у світлі джерел. — К., 1993; Селянський рух на Україні 1569–1647 рр.: Збірник документів і матеріалів. — К., 1993 (співупор., вступ, відп. ред); Грушевський М.С. Барське староство: історичні нариси XV–XVIII ст. — Львів, 1996 (післямова, примітки, покажчики); Інструкції послам Війська Запорозького на елекційний та коронаційний сейми 1669 року // Центральна і Східна Європа в XV–XVIII століттях: питання соціально-економічної та політичної історії. До 100-річчя від дня народження Професора Дмитра Похилевича. — Львів, 1998. — С. 189–214; Неопублікований лист Михайла Максимовича до Пантелеймона Куліша // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1998. — Вип. 33. — С. 56–65; Турецький похід у Правобережну Україну 1674 р. // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1999. — Вип. 34. — С. 123–164; Остап Гоголь — гетьман козацтва Правобережної України // Україна модерна. — Львів, 1999. — Число 2-3 за 1997–1998. — С. 37–58; Інструкція Війська Запорозького послам на Варшавський сейм 1664 р. // Україна модерна. — Львів, 2000. — Число 4-5. — С. 374–449; Перепис Подільського козацького полку 1959 року // Записки НТШ. — Т. ССXL. — С. 530–556; Історія Польщі. — Львів, 2002 (у співавт.); Природний рух населення на Правобережній Україні у 80-х — на поч. 90-х років XVIII ст. // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2002. — Вип. 37. Ч. 2. — С. 62–72; Між війною і радою: козацтво правобережної України в другій половині XVII — на початку XVIII століття. Статті і матеріали. — К., 2006.

Дж. і літ.: Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX–XX ст. Історіографія. Бібліографія. Матеріали. — Кам'янець-Подільський, 1993. — С. 251–252; Вінниченко О. Бібліографія праць професора Миколи Крикуна // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2002. — Вип. 37.

Ч. 1. — С. 57–70; Зашкільняк Л. Штрихи до портрета історика // Там само. — С. 15–25; Крикун М. Мої наукові пошуки // Там само. — С. 35–56.

Віктор Крупина

КРИМСЬКИЙ Агатангел Юхимович (псевдоніми: А. Хванько та ін.; 03/15/.01.1871, м. Володимир-Волинський, Волинської губ. (тепер Волинської обл.) — 25.01.1942, м. Кустанай, Казахстан) — український сходознавець, славіст, історик літератури, письменник, публіцист та перекладач. Народився у родині поштового чиновника, пізніше гімназійного вчителя історії та географії, який походив з білорусько-татарського роду, що переселився до литовського Мстислава (тепер Могилівської обл. Білорусі) у XVII ст.

Навчався у Звенигородському міському училищі (1876–1881), протогімназії Острога та Другій Київській гімназії (1881–1885). Закінчив Колегію Павла Галагана (1889). Навчався в Лазаревському ін-ті східних мов у Москві (1889–1892) та на іст.-філол. ф-ті Московського ун-ту (1892–1896) під керівництвом відомих рос. учених В. Міллера, Р. Брандта, М. Соколова та В. Гер'є. Знавець багатьох східних, класичних та західноєвропейських мов. У 1895 отримав пропозицію посісти каф. історії української мови Львівського ун-ту, яку відхилив з огляду на сходознавчі зацікавлення. 1896–1898 — у науковому відрядженні у Сирії та Лівані на стипендію від Лазаревського ін-ту. Співпрацював з арабськими наук. часописами, зокрема з філол. ж. «Аль-Машрік». Працював в арабських рукописних сховищах та бібліотеках, зокрема в Бейруті. Зібрав багато документів і матеріалів, які опрацьовував до кінця життя. Викладав арабську, перську та турецьку мови у Лазаревському ін-ті східних мов (1898–1918). Проф. Лазаревського ін-ту (1900) та Київського ун-ту (1918). Влітку 1917 був відряджений РАН до Трапезунда, окупованого рос. армією, зі спеціальною місією забезпечити охорону місцевих пам'яток історії та культури. З 1918 — у Києві. Член Комісії для вироблення законопроекту про заснування УАН. Один із академіків-засновників ВУАН (1918). Незмінний секретар та голова Першого іст.-філол. відділу ВУАН (1918–1929). За ініціативи К. 1925 засноване Київське відділення наукової асоціації сходознавства. Голова Комісії для вивчення візантійського письменства та впливу його на Україну (1926), до якої залучив багатьох знавців східних та класичних мов, зокрема колишніх викладачів Київської духовної академії. Намагався захистити колег-учених, зокрема академіка М. Василенка, від репресій рад. каральних органів. У травні 1928 був переобраний секретарем

ВУАН, але рад. уряд не затвердив його на цій посаді. Наприкінці 20-х — на початку 30-х років усунутий з усіх академічних посад та від науково-викладацької роботи внаслідок чисто після процесу у справі «Спілки Визволення України». Відтоді до кінця 30-х був в опалі. Мешкав переважно у Звенигородці у скрутних матеріальних умовах. З 1937 працював в Ін-ті мовознавства АН УРСР, зокрема з 1938 зав. відділу укр. мови. У зв'язку з відзначенням 70-річного ювілею від дня народження нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора (1941). Заслужений діяч науки УРСР (1940). Заарештований 20 липня 1941 за звинуваченням в антирадянській діяльності. У жовтні того ж року етапом прибув до Кустанайської в'язниці НКВС, де помер у тюремній лікарні. Реабілітований 1957. У 1890–1900-х співпрацював з багатьма галицькими часописами, зокрема із «Зорею», «Народом», «Правдою» та ін. Разом з К. Михальчуком К. підготував «Програму для збирання особливостей малорусских говорів» (1910) для С.-Петербурзької АН. У 1918 за ініціативою К. засновано Комісію живої української мови для створення укр.-рос. словника. Під керівництвом та за участі К. були складені «Найголовніші правила українського правопису» (1921). Автор праць з історії, літератури та культури арабських народів, зокрема Ірану, Туреччини та Близького Сходу, студій з семіології, історії ісламу, історії укр. літератури і мови, фольклору та етнографії, зокрема оглядів сирійської й абіссинської літератури, студій про роль слов'янського елементу в Османській імперії, праць з історії Хазарії, Криму та ін. Виконав багато перекладів з арабської, перської, турецької мов, арабського та турецького фольклору, зокрема творів Антари, аль-Мааррі, Джама, Міхріхатун, Омара Хайяма, Сааді, Халіфа Зія, Хафіза, Міхрі-Хітум, Фірдоусі та низки ін., а також творів західноєвропейських авторів. Переклав низку творів Т.Шевченка турецькою мовою та присвятив кілька статей його творчій спадщині. Як письменник відомий своїми поезіями на східні теми — трьома збірками «Пальмове гілля» (1901, 1908, 1922), прозовою збіркою «Бейрутські оповідання» (1906), романом «Андрій Лаговський» (1905), збіркою «Повістки й ескізи з українського життя» (1895) та ін. Значна частина прозових творів К. була заборонена рос. цензурою. Залишив значну епістолярну спадщину. Член багатьох наук. інституцій та товариств, зокрема секретар Східного відділу Московського археол. т-ва (1900–1918). Редагував друкований орган цього т-ва «Древности восточные» та «Труды по востоковедению, издаваемые Лазаревским институтом восточных языков». Написав більшу частину статей, присвячених Близькому та Середньому

Сходу в рос. енциклопедіях Блокгауза і Ефрона та братів Гранат. Підготував ряд відомих сходознавців, зокрема А. Горстера, Я. Кемалє, Б. Міллера, В. Мінорського, А. Олєсицького, С. Олфер'є, А. Тейле, Г. Чиркова та ін.

Бібліогр.: Бібліографічний покажчик друкованих писань проф. А.Е. Кримського // Записки історично-філологічного відділу УАН. — Кн. 1. — К., 1919; Бібліографічний покажчик писаннів академіка А.Ю. Кримського. — К., 1926; А.Е. Кримський: Бібліографічний покажчик / Уклад. Л.С. Рубінзон, Г.С. Іванова. — К., 1941; А.Е. Кримський: Бібліографічний покажчик (1889–1971). — К., 1972.

Тв.: Иоанн Вишенский, его жизнь и сочинения // Киевская старина. — 1895. — № 9–10; Филология и Погодинская гипотеза (Дает ли филология малейшие основания поддерживать гипотезу г. Погодина и г. Соболевского о галицко-волыньском происхождении малоруссов?) // Киевская старина. — 1898. — № 6, 9; 1899. — № 1, 6, 9; Мусульманство и его будущность. Прошлое ислама, современное состояние мусульманских народов, их умственные способности, их отношение к европейской цивилизации. — М., 1899; Лекции по истории Ирана: Арсакиды, Сасаниды и завоевание Ирана арабами. — М., 1990; Ислам, его возникновение и старейший период истории. — М., 1901; Лекции по истории семитских языков. — Вып. 1–2. — М., 1902–1903; Лекции по Корану. — Вып. 1. — М., 1902; История арабов, их халифат, их дальнейшие судьбы и краткий очерк арабской литературы. — М., 1903; Семитские языки и народы. — Ч. 1–3. — М., 1903–1912; Бейрутські оповідання. — К., 1906; Из истории Турции (От основания государства до XVI века): Конспект лекций. — М., 1909; История Персии, ее литературы и дервишской теософии. — М., 1909–1917. — Т. 1–3; История Турции и ее литературы. — М., 1910–1916. — Т. 1–2; История арабов и арабской литературы. — М., 1911–1913. — Ч. 1–3; Історія Персії та її письменства. — К., 1923; Хафиз та його пісні (бл. 1300–1389) в його рідній Персії XVI в. та в новій Європі. — К., 1924; Перський театр, звідки він узявся і як розвивавсь. — К., 1925; Вступ до історії Туреччини. — К., 1926. — Вип. 3: Європейські джерела XVI в.; Знадоби для життяпису Степана Руданського (1833–1873). — К., 1926 (у співавт.); Історія Туреччини та її письменства. — К., 1927. — Т. 2. — Вип. 2; Оповідання арабського історика XI в. Абу-Шоджі Рудраверського про те, як охрестили Русь // Юбілейний збірник на пошану акад. Дмитра Івановича Багалія з наго-ди сімдесятої річниці життя та п'ятидесятих роковин наукової діяльності: У 3 ч. — К., 1927. — Ч. 1; До історії вищої освіти у арабів та дещо про Арабську академію

наук. — К., 1928 (у співавт.); Розвідки, статті та замітки. — К., 1928; Вибрані твори. — К., 1965; Поезії. — К., 1968; История новой арабской литературы: XIX — начало XX вв. — М., 1971; Пальмове гілля. Екзотичні поезії. — К., 1971; Твори: У 5 т. — К., 1972–1973. — Т. 1–5; Письма из Ливана. — М., 1975; Низами и его современники. — Баку, 1981; История Туреччины: Звідки почалася Османська держава, як вона зростала й розвивалася і як досягла апогею своєї слави й могутності. — К.; Львів, 1996; Епістолярна спадщина Агатангела Кримського: У 2 т. — К., 2005. — Т. 1: 1890–1917.

Літ.: Білоштан Я. А.Ю. Кримський — український письменник // Літературний журнал. — 1941. — № 4; Н.Д. [Полонська-Василенко Н.] Агатангел Кримський // Україна (Париж). — 1949. — № 2; Полонська-Василенко Н. До біографії акад. А. Кримського // Наша культура (Вінніпег). — 1953. — № 7; Мухин М. З життєпису академіка А. Кримського // Визвольний шлях. — 1963. — № 6–8; Бабишкін О.К. Агатангел Кримський: Літературний портрет. — К., 1967; Гірницький К.І. А.Ю.Кримський в радянській історіографії // Історіографічні дослідження в Українській РСР. — К., 1971. — Вип. 4; Гурницький К.І. Кримський як історик. — К., 1971; Полонська-Василенко Н.Д. Академік Агатангел Юхимович Кримський (1871–1941) // Укр. історик. — 1971. — № 3/4; Гурницький К.І. Агафангел Ефимович Крымский. — М., 1980; Веркалець М.М. А.Ю. Кримський у колі своїх сучасників. — К., 1990; Борисенко В. Агатангел Кримський як фольклорист і етнограф (До 120-річчя з дня народження) // Народна творчість і етнографія. — 1991. — № 3; Гирич І.Б., Кіржаєв С.М. До історії ВУАН. М. Грушевський і А. Кримський (З приводу «Осібної гадки академіка М. Грушевського до протоколу спільного зібрання УАН від 17 жовтня 1927 року) // Український археографічний щорічник: Нова серія. — К., 1992. — Т. 4. — Вип. 1; Прицак О. Агатангел Кримський // Київська старовина. — 1992. — № 1; Прицак О. Про Агатангела Кримського у 120-ті роковини народження // Східний світ. — 1993. — № 1; Веркалець М.Н. Проблема духовності тюркських народів в дослідженнях А.Е. Крымского. — К., 1994; Матвеева Л. Тяжкий хрест опального академіка [А.Ю. Кримський] // Віче. — 1995. — № 9; Матвеева Л.В., Циганкова Е.Г. А.Ю. Кримський — неодмінний секретар Всеукраїнської Академії наук: Вибране листування. — К., 1997; Ляхоцький В.П. Агатангел Кримський та Іван Огієнко: до проблеми персонального історичного порівняння // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — К., 1998. — Вип. 4; Циганкова Е.Г. Академік Агатангел Кримський // Члени-засновники Національної академії наук України: Зб. нарисів. — К., 1998;

Курас І.Ф. Великий учений-гуманіст (До 130-річчя академіка А.Ю. Кримського) // Київська старовина. — 2001. — № 2; Павличко С.Д. Націоналізм, сексуальність, орієнталізм: Складний світ Агатангела Кримського. — К., 2001; V Сходознавчі читання А. Кримського. — К., 2001; Матеріали ювілейної секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, присвяч. 130-річчю від дня народження А.Ю. Кримського. — К., 2002.

Олексій Ясь

КСЬОНДЗИК Наталія Миколаївна (17.02.1953, м. Київ) — дослідниця соціально-політичних процесів, проблеми міграції, міжнародних відносин на Близькому і Середньому Сході (Туреччина, Афганістан, Пакистан), педагог, к.і.н. (1985).

1970 закінчила київську сш № 57. 1970–1975 — студентка ф-ту міжнародних відносин Московського держ. ін-ту міжнародних відносин МЗС СРСР. 1976–1978 — стажист-дослідник Ін-ту історії АН УРСР, 1978–1991 — м.н.с., н.с. Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН України. 1985 в УжДУ захистила канд. дис. «Турецька трудова імміграція в країнах Західної Європи: соціально-політичний аспект (60–80-і роки)» (наук. кер — д.і.н., проф. І.Ф. Черніков). 1991–1992 — ст.н.с. Ін-ту сходознавства НАН України, з 1992–2005 — ст., пров.н.с. Ін-ту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. З 1992 почала викладати турецьку мову в КНУ ім. Тараса Шевченка. 2005 — червень 2008 — зав. каф. мов і цивілізацій Далекого Сходу, з липня 2008 — доц. цієї ж каф. в Київському нац. лінгвістичному ун-ті.

Тв.: Некоторые аспекты турецкой трудовой миграции в страны «Общего рынка» (60–70-е гг.) // Актуальные проблемы социально-экономического развития стран Азии и Африки. — К., 1980; Проблемы единства левых сил Турции (70-е годы). — К., 1981; О характере и специфике классовой борьбы турецких мигрантов в странах «Общего рынка» (60–70-е гг.) // Зарубежный мир: социально-политические и экономические проблемы. — К., 1983. — № 3; Из истории антиимпериалистической общедемократической борьбы турецких трудящихся (70-е — август 1980 гг.) // Развивающиеся страны Азии и Африки в борьбе против неокOLONIALИЗМА. — К., 1984; Основные направления научно-технической политики современной Турции // Научно-техническая политика зарубежных стран. — Т. 3. Развивающиеся страны. — К., 1987; О левом движении в Турции на современном этапе (80-е годы). — К., 1989; Помощь народов и правительств социалистических государств // Международная солидарность с борьбой арабских народов за

справедливий мир на Близькому Востокі, 1967–1988 гг.: Из истории массовых антивоенных движений. — К., 1989; Формы общественно-политической жизни трудящихся-иммигрантов // Миграция и мигранты в мире капитала. — К., 1990 (у співавт.); Участие турецких иммигрантов в общественно-политической жизни ФРГ (70–80-е годы) // Иммигранты в современном западном мире: общественно-политическая деятельность. — К., 1990; Турецкая трудовая иммиграция в странах Западной Европы (70–80 гг.). — К., 1991; Иммиграционные процессы в Западной Европе: новые тенденции на рубеже 90-х годов // СССР, США и «третий мир». — К., 1991; Україна та країни Близького та Середнього Сходу // Політична думка. — 1993. — № 1 (у співавт.); Проблеми сучасного розвитку країн Близького та Середнього Сходу (турецькою мовою) // Дослідження тюркського світу. — 1994 (у співавт.); Другий акт трагедії в Афганістані // Політика і час. — 1995. — № 8–9; Україна в зовнішній політиці Туреччини // Українська державність у ХХ ст.: історико-політологічний аналіз. — К., 1996 (у співавт.); Проблеми и пути достижения гражданского мира в Афганистане // Очерки политического и социально-экономического развития стран Востока. — К., 1998; Греко-турецкий чинник середземноморської стабільності // Дослідження світової політики. — 2000. — Вип. 12; Курдське питання в сучасній Туреччині // Дослідження світової політики. — 2001. — Вип. 14; З батьківщиною, але без держави. Курдське питання на межі тисячоліть // Політика і час. — 2002. — № 3; Афганський фактор у зовнішній політиці Туреччини // Дослідження світової політики. — 2002. — Вип. 21; Який іслам і для якої нації? Пакистан: проблеми і суперечності політичного розвитку // Політика і час. — 2003. — № 2; З Батьківщиною, але без держави // Науковий світ. — 2003. — № 5; Афганістан: магія перемоги // Політика і час. — 2003. — № 9; Україна — Туреччина: діалог у нових історичних умовах // Україна — Туреччина: минуле, сучасне та майбутнє. — К., 2004; Афганістан між авторитаризмом, демократією і ісламським фундаменталізмом: еволюційні перспективи політичної системи // Дослідження світової політики. — 2004. — Вип. 28; Туреччина в конспекті основних спрямувань внутрішньополітичної і міжнародної діяльності // Дослідження світової політики. — 2004. — Вип. 28; Антитеррористическая кампания в Афганистане и Ираке. Позиция Турции // Турция в ХХ веке. — М., 2004; Туреччина — Європа: історичні підстави політичного та економічного зближення // Українська орієнталістика: Зб. наук. пр. викладачів та студентів Київського Національного лінгвістичного університету. — К., 2006. — Вип. I.; Турция

между Западом и Востоком // Цивилизационная структура современного мира. В 3-х т. — К., 2007; Турецька імміграція в Європі (історія, наслідки, перспективи) // Проблеми балканістики, сходознавства та міжнародних відносин. — К., 2007; З історії демократичного руху в Туреччині (70-ті роки ХХ ст.) // Мова, культура й освіта в сучасному світі: Збірник наук. праць до 90-річчя д. філол. наук, проф. О.К. Романовського. — К., 2008.

Дж.: Анкета Н.М. Ксьондзик.

Олена Ковальчук

КУПЧИНСЬКИЙ Олег Антонович (псевд. і крипт.: Олег Антонович, Антонович О., О. К., О. А.; 18.05.1934, с. Сороцьке, нині Теробовлянського р-ну Тернопільської обл.) — український історик, філолог, археограф, почесний член УВАН (2000), член УІТ (2004), д.і.н. (2005).

З родини священника. 1953–1958 навчався на філол. ф-ті Львівського ун-ту. 1959–1960 працював бібліотекарем у Львівській наук. бібліотеці АН УРСР. З 1960–1978 — у ЦДІА УРСР у Львові: архіваріус (1960), керівник відділу давніх актів (1964), зав. відділом використання і публікації док-тів (1971); з 1978 — в ІСН АН УРСР у Львові (нині — Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ); м.н.с. відділу історії України, ст.н.с. відділу історико-культурних пам'яток, відділу історії України середніх віків. 1974 в Одеському держ. ун-ті ім. І.Мечникова захистив канд. дис. з філології «Украинские географические названия на -ичі XIV–XX вв. (история возникновения, семантико-структурный анализ, статистика и география)». Наук. кер. — Л. Гумецька. З відновленням НТШ у Львові у жовтні 1989–2005 — наук. секретар т-ва, 1990–2005 — голова Комісії спец. іст. дисциплін, зав. науково-видавничим відділом. З 1990 — відп. ред. серійного видання «Записки НТШ». Член ряду наук. т-в в Україні та за кордоном. З 1994 — викладав у Львівському ун-ті та Львівській богословській академії. Голова НТШ (2005). Докт. дис. «Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII — першої половини XIV ст.» захистив 2006. Коло наук. зацікавлень — укр. і слов'янська ономастика, філол. та іст. джерелознавство, архівознавство, спец. іст. дисципліни. Співупорядник зб. док-тів і м-лів: Іван Франко: Документи і матеріали. — К., 1966, Леся Українка: Документи і матеріали. — К., 1971; Гайдамацький рух на Україні в XVIII ст. — К., 1970; Першодрукар Іван Федоров та його послідовники на Україні. XVI — перша половина XVII ст. — К., 1975; Зародження робітничого класу на Україні. Середина XVI ст. — 1861 р. — К., 1982; Селянський рух на Україні. 1826–1849 рр. — К., 1985; Історія Львова в доку-

ментах і матеріалах. — К., 1986; Русалка Дністрова: Документи і матеріали. — К., 1989; Володимир Гнатюк: Документи і матеріали. — Львів, 1998.

Автор бл. 500 наук. праць.

Тв.: Про походження окремих патронімічних назв Прикарпаття XIV–XVII ст. // Ономастика. — К., 1966. — С. 56-62; Про описання і каталогізацію картографічних творів // Архіви України. — 1971. — № 3; Методика наукового описання давніх документів // Архіви України. — 1972. — № 4; До історії створення науково-довідкового апарату до фондів судово-адміністративних установ України XV–XVIII ст. // Архіви України. — 1976. — № 1; О некоторых вопросах датировок средневековых документов на основе их содержания // Советские архивы. — 1976. — № 5. — С. 14-21; Проспер Меріме і його твір «Богдан Хмельницький» // Жовтень. — 1987. — № 8. — С. 16–22; 3 листів Мирона Кордуби до Михайла Грушевського (1927) // На службі Клію: Збірник наукових праць на пошану Любомира-Романа Винара з нагоди 50-ліття його наукової діяльності. — К., Нью-Йорк, Торонто, Париж, Львів, 2000. — С. 282–302; Нерозв'язані проблеми актового джерелознавства галицько-волинських земель XIII–XIV ст. // 125 років Наукового Товариства Шевченка. Збірник наукових праць і матеріалів, присвячених ювілею Товариства. — Львів, 2001. — С. 190–198; Йосиф Сліпий про Берестейську унію та її роль в історії української церкви і народу // Київська церква. — 2000. — № 1; Сторінки життя і творчості Модеста Гриневецького (1758–1823) // Записки НТШ. — Львів, 2002. — Т. 243: праці іст.-філософ. секції. — С. 588–652; Акти та документи Галицько-Волинського Князівства XIII — першої половини XIV ст. Дослідження. Тексти. — Львів, 2004.

Бібліогр.: Олег Купчинський: Бібліографічний покажчик / Упор. М.М. Трегуб; Передм. М.А. Вальо; бібліогр. ред. Н.І. Кошик. — Львів, 2006.

Літ.: Українська Літературна Енциклопедія. — К., 1995. — Т. 3; Українська журналістика в іменах: Матеріали до енциклопедичного словника / за ред. М.М. Романюка. — Вип. 7. — Львів, 2000; До джерел: зб. наук. праць на пошану Олега Купчинського з нагоди 70-річчя. У 2-х тт. — Львів, 2004; Гирич І. Купчинський О.А. // Енциклопедія історії України. — Т. 5. — К., 2008.

Віктор Крушина

КУЦ Олена Ремівна (17.03.1954, м. Київ) — дослідниця у галузі слов'янознавства, міжнародних відносин та історії культури, к.і.н. (1980), доц. (1994).

1976 закінчила іст. ф-т КДУ ім. Тараса Шевченка. 1977–1979 — аспірантка ІСН АН УРСР (м. Львів), після закінчення аспірантури — м.н.с. відділу історії країн соціалізму ІСН АН УРСР. 1980 у КДУ захистила канд. дис. «Боротьба СРСР за демократичне вирішення польського питання в роки другої світової війни (1943–1945 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Чугайов). 1980–1986 — м.н.с. відділу наукової інформації з суспільних наук АН УРСР. 1986 — асистент, з 1990 — ст. викладач, з 1992 — доц. каф. українознавства Київського нац. ун-ту технологій та дизайну. Викладає курси «Історія України», «Українська та зарубіжна культура», «Культурологія».

Авторка понад 50 наук. та навч.-метод. праць.

Тв.: Борьба СРСР за демократическое решение польского вопроса. 1941–1945. — К., 1984; 40-річчя Кримської (Ялтинської) конференції // УІЖ. — 1985. — № 2; На конференції в Сан-Франціско // Політика і час. — 1995. — № 4; Матеріали к лекціям по курсу «Украинская культура» для студентов с КНР. — К., 2000; Історико-культурна спадщина: невикористані можливості // Вісник КНУ. Історія. — Вип. 63–64. — К., 2002; Відображення військової історії Києва у сучасних назвах його вулиць // Наукові записки / Збірник. — К., 2005. — Сер. «Політологія і етнологія». — Вип. 28; Українізація як каталізатор духовного життя українського суспільства 20–30-х років // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. — К., 2006; Українська культура. Навч. посібн. — Ч. 1 — К., 2006; Короткий термінологічний словник. «Культурологія». — К., 2008 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета О.Р. Куц; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006.

Олена Ковальчук

КУЦЕНКО Костянтин Панасович (Опанасович) (18.03.1921, с. Веприк, нині Гадяцького р-ну Полтавської обл. — 18.10.2000, м. Ужгород) — дослідник новітньої історії Закарпаття, к.і.н. (1975), доц. (1980). З робітників.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1951) та однорічні курси підготовки викладачів суспільних наук при КДУ ім. Тараса Шевченка (1952). 1975 захистив канд. дис. «КПРС — організатор допомоги радянських народів трудящим Закарпаття в соціалістичній перебудові народного господарства (1945–1958 рр.)».

З вересня 1952 працював на каф. історії КПРС УжДУ: викладачем (1952–1961), ст. викладачем (1969–1976) та доц. (1976–1990). 1961–1969 — секретар Ужгородського міського

комітету Компартії України. Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденом Слави III і II ступенів (1944), медалями «За відвагу» (1941), «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945) та ін.

Тв.: Братня допомога народів Радянського Союзу в соціалістичній перебудові сільського господарства Закарпатської області (1945–1950 рр.) // Наукові записки Ужгородського ун-ту. — Ужгород, 1957. — Т. XXIX. — С. 307–330; Закарпаття в роки фашистської окупації та визволення його Радянською Армією // Там само. — Т. XXX. — С. 123–139; Культурне будівництво на Закарпатті за роки Радянської влади (1945–1958 рр.) // Там само. — 1959. — Т. XXXIX. — С. 39–53; У дружній сім'ї народів-братів. — Ужгород, 1961 (у співавт.); Економічна допомога радянського народу трудящим Закарпатської України (жовтень 1944 р. — червень 1945 р.) // Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 25 років Радянської влади. — Ужгород, 1970. — С. 15–22; Східнокарпатська операція — завершальний етап визволення українських земель від фашистських загарбників // УІЖ. — 1979. — № 10. — С. 54–63 (у співавт.); Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації. — Ужгород, 1980 (у співавт.).

Літ.: Філь І. Костянтин Куценко // Ветерани: (До 55-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні). — Ужгород, 2000. — С. 35–37.

Микола Олашин

КУЧАБСЬКИЙ Василь Васильович (псевдоніми: Бука, Яструб, Бой; 04.11.1895, с. Волиця Львівської обл. — 1945, місце смерті невідомо) — історик, публіцист, військовий діяч, д.чл. НТШ (1938), старшина УСС, доктор філософії (1926).

Навчався у Львівській академічній гімназії (1905–1913), юр. ф-ті Львівського ун-ту (з 1913), філос. ф-ті Берлінського ун-ту (відділення історії та державознавства, з грудня 1922).

Один із організаторів таємного гуртка «Мазепинський мілітарний курс» (1909), входив до «Пласту» (з 1911). Учасник Першої світової війни. Входив до Легіону українських січових стрільців. Допишував до часопису «Шляхи», брав участь у виданні стрілецького сатиричного часопису «Самохотник». Співорганізатор Галицько-Буковинського батальйону січових стрільців у Києві (1917, з Є. Коновальцем). Входив до Старшинської ради УСС. Учасник повалення Гетьманату 1918, згодом — прихильник консерватизму, один з ідеологів українського монархізму. Учень та послідовник В. Липинського.

Входив до складу української дипломатичної місії у Швеції (1919). З весни 1920 перебував у Чехословаччині. Один із засновників Української військової організації у Празі (липень, 1920). 1920 повернувся у Галичину, був обраний до складу Начальної Команди УВО. У вересні 1921 заарештовувався і на деякий час ув'язнювався. Після звільнення жив у Львові. Співредактор журналу «Заграва» (1923–1924).

У середині 1920-х емігрував до Німеччини (спочатку — Берліну, згодом — Кілю). У Кілі працював бібліотекарем, викладачем історії та літератури в німецькій гімназії (1934–1939). У Берлінському університеті захистив докт. дис. З 1935 викладав у Кільському університеті.

Співробітник Українського наукового ін-ту у Берліні (1926–1931), член-засновник Українського академічного товариства при УНІ-Б (1928–1951). Разом з В. Липинським, В. Залозецьким, М. Кочубеєм — засновник «Братства українських клясократів-монархістів-гетьманців» (др. орг. «Зб. Хліборобської України»). У 1940-х директор бібліотеки у Кракові. Після вступу рад. військ на територію Польщі у 1945 зник безвісти (за деякими даними — переїхав до Відня, де був заарештований органами НКВС і розстріляний у Львові).

Займався науково-публіцистичною діяльністю. Друкувався в українських виданнях («Літопис Червоної калини», «Дзвони», «Мета», «Політика», «Записки українського наукового товариства в Берліні», «Літопис політики, письменства і мистецтва» та ін.). Автор статей про українських січових стрільців та про події 1918–1920 рр. в Україні.

Тв.: Січові Стрільці, їх історія й характер: Нарис. — Львів, 1920; Большевизм і сучасне завдання українського Заходу: Національно-політичні замітки. — Львів, 1925; Зовнішньо-політичне положення об'єднаних українських армій у «Чотирикутнику Смерті» в липні–серпні 1919 р. // Літопис Червоної Калини. — Львів, 1931. — № 10–12; Завдання гетьманського руху на Західній Україні // Збірник Хліборобської України. — Прага, 1931. — Т. 1; Польська дипломатія і «східно-галицьке» питання на Паризькій мировій конференції в 1919 році // Дзвони. — Львів, 1931. — № 1, 2 (Die West — Ukraine im Kampfe mit Polen und dem Bolschewismus in dem Jahren 1918–1923. — Berlin, 1934); Українська дипломатія і держави Антанти в році 1919 // Дзвони. — Львів, 1931. — № 6–9; Вага і завдання західноукраїнської держави серед сил Східної Європи на переломі 1918–1919 року // Дзвони. — Львів, 1932. — № 1–3; № 5; № 7–8; № 11; Українська державна путь // Дзвони. — 1936. — Т. 4; Від первопочинів до Проскурівсь-

кого періоду // «Золоті Ворота»: Історія Січових Стрільців 1917–1919. — Львів, 1937; Листи до Івана Крип'якевича та Стефана Томашівського // Записки НТШ. — Львів, 1997. — Т. 233.

Літ.: Кучабський Василь // Енциклопедія Українознавства. — Львів, 1994. — Т. 4. — С. 1247; Максимова С., Римаренко Ю. Кучабський Василь Васильович // Мала енциклопедія етнодержавознавства. — К., 1996. — С.853; Гелей С. Українська Народна Республіка в оцінках ідеологів українського консерватизму — В. Липинського та В. Кучабського // Вісник Львівської комерційної академії. — 1998. — Т. 2. — Ч. 2/3. — С. 85–99; Гелей С.Д. Василь Кучабський і проблеми державності України на сторінках тижневика «Мета» (1931–1933 рр.) // Українська періодика: історія і сучасність. — Львів, 1999. — С. 551–565; Гелей С.Д. Василь Кучабський: від національної ідеї до державності: (Українська консервативна політична думка першої половини ХХ ст. та її вклад в історичну науку): Автореф. дис...д.і.н. — К., 1999; Кучабський Василь // Довідник з історії України. — К., 2001. — С. 387–388; Українська революція і державність (1917–1920 рр.). — К., 2001. — С. 5, 13, 101, 149, 522, 550, 582; Потульніцький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії ХVІІ–ХХ століть. — К., 2002. — С. 399–402.

Ольга Малюта

КУЧЕРУК Олександр Сергійович (12.04.1952, с. Лаврики Сквирського р-ну Київської обл.) — дослідник укр. національно-визвольного руху ХХ ст., геральдики, фалеристики.

1978 закінчив Ін-т журналістики КДУ ім. Тараса Шевченка. 1978–1982 — позаштатний кореспондент газ. «Молода гвардія», працював у Київському Ін-ті підвищення кваліфікації лікарів. 1982–1987 — працював у Музеї історії Києва, 1987–1993 — співр. ж. «Пам'ятки України», з 1994 — у фундації ім. О. Ольжича. Нині — дир. Бібліотеки ім. О. Ольжича.

Автор понад 120 праць.

Тв.: Дешифрація приязні. [Т. Шевченко і М. Микешин] // Україна. — 1989. — № 12. — С. 4; Головний архітектор Москви [І. Зарудний] // Пам'ятки України — 1990 — № 4; 1991. — № 1. — С. 44–47; Система державних відзнак (нагород) України // Старожитності. — 1992. — № 4. — С. 8–9 (у співавт.); Большевицька політика українізації в 20-х роках // Український аналітичний клуб: Асоціація «Нова література». — К., 1993. — Вип. 1. — С. 24–36; «Тараса Григоровича я бачив востаннє у п. Сошенка» [Карл Болсуновський] // Старожитності. — 1994. — № 7–8. — С. 2–4; Ілюстрована

енциклопедія історії України. — К., 1998 (у співавт.); Князі і князівни, королі і королівни (династичні зв'язки Київської Русі) // Хроніка — 2000. — 1999. — № 31–32. — С. 43–67; Українське повстання вересня 1939 року на Західній Україні // Пам'ять століть. — 2000. — № 5. — С. 143–151; Останній паспорт Євгена Коновальця (До генези українсько-литовських стосунків між двома світовими війнами) // Міжнародний науковий конгрес «Українська історична наука на порозі XXI століття». — Чернівці, 2001. — Т. 1. — С. 391–396; «Бажаю ще раз послужити моїй Батьківщині...» (Генерал Андрій Шкуро і Організація українських націоналістів) // Військово-історичний альманах. — 2001. — № 2(3). — С. 36–41; Держава без армії (до 100-річчя народного комісара оборони УРСР Василя Герасименка) // Військово-історичний альманах. — 2001. — № 1(2). — С. 61–71; Нагороди УПА: проект Нила Хасевича // Військово-історичний альманах. — 2002. — № 1(4). — С. 119–127; До питання про українські поховання у Франції у XX столітті // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. — Т. 9. — К., 2002. — С. 257–260; Герб і геральдичні композиції Петра Могили в українському книговиданні XVII ст. // Друкарство. — 2003. — № 3. — С. 80–81; До історії відзнаки Української Народної Республіки «хрест Симона Петлюри» // Нумізматика і Фалеристика. — 2003. — № 4. — С. 23–27; Українська церква та доля ієрархії 1620 року висвячення. // Український богослов: Історичний і теологічний щорічник. — 2003. — № 2. — С. 189–195; Символіка Організації Українських Націоналістів: огляд документальних свідчень // Спеціальні історичні дисципліни: Питання теорії та методики. — Чис. 10. — Ч. 1. — К., 2003. — С. 186–199; Організації Українських Націоналістів. — К., 2003; Українське слово: Історія і сьогодення. — К., 2003; Заповіт, смерть і похорон Київського митрополита Петра Могили // Сакральні споруди і житті суспільства: історія і сьогодення. — К., 2004. — С. 171–182; До генези герба Петра Могили // Пам'ятки України. — 2004. — № 2. — С. 79–89; Облігації Українського Національного Державного Фонду Української Національної Ради // Нумізматика і Фалеристика. — 2004. — № 2. — С. 21–25; До історії герба митрополита Петра Могили // Святитель Петро Могила. — К., 2004. — С. 614–629; Рико Ярій: Загадка ОУН. — Львів, 2005; Герб і титулатура архімандрита та митрополита Петра Могили // Пам'ять століть. — 2005. — № 1. — С. 12–32; До історії мистецького життя у Києві у час німецької окупації // Київ і кияни. — Вип. 4. — К., 2005. — С. 94–102; Маньчжурська карта у стратегічних планах ОУН напередодні Другої світової війни // Мандрівець. — 2005. — № 2. —

С. 21–28; Андрій Мельник (1890–1964). — К., 2006; «...Винний у зраді». Хто і за що вбив єпископа Мануїла (Тарнавського) у вересні 1943 року // Українське слово. — 2006. — 5–11 квітня; 12–19 квітня; «...І живих разом з мертвими кидали в яр». Голодомор 1932–1933 років // Там само. — 2006. — 19–25 липня; Музей визвольної боротьби ХХ століття: непростий шлях становлення // Пам'ятки України. — 2006. — № 1–2. — С. 2–13; Жодний день не втрачений для України [М. Капустянський] // Пам'ять століть. — 2006. — № 3–4. — С. 125–132; Микола Капустянський (1891–1969). — К., 2006.

Дж.: Анкета О.С. Кучерука.

Віктор Крупина

ЛАБУНЬКА Мирослав Олексійович (23.03.1927, с. Котів, нині Бережанського р-ну на Тернопільщині — 02.12.2003, Філадельфія, США) фахівець у галузі церковної проблематики доби середньовіччя та ранньосучасного періоду, проф., д. чл. НТШ, УВАН, ректор УВУ в Мюнхені, громад., політ., церков., діяч.

Народився у селянській родині. 1941–1944 навчався в держ. гімназії з укр. мовою навчання у Бережанах. У роки Другої світової війни змушений був емігрувати. Шкільну освіту закінчив у таборі для переміщених осіб та біженців у Траустейні (Баварія). 1946–1948 — навчався у семінаріях Української греко-католицької церкви в Німеччині, 1949–1950 — у Голландії. 1950–1951 — вивчав канонічне право в ун-ті в Мюнхені, 1951–1955 — історію у Любенському ун-ті (Бельгія). В останньому захистив магістерську дис. «Реформи Йосифа II в Галичині». З Бельгії переїхав до США. З 1961 громадянин США. 1956–1965 — бібліотекар Колумбійського ун-ту. 1956–1958 — вивчав бібліотекарські науки в цьому ж ун-ті, після чого отримав наук. ступінь магістра. 1978 у Колумбійському ун-ті захистив докт. дис. з історії Східної і Західної Європи. У 1965–1993 викладав історію спочатку як доц., згодом проф. у Ла Саль ун-ті у Філадельфії (США), на літніх курсах Українського католицького ун-ту в Римі, працював н.с. Українського наукового ін-ту Гарвардського ун-ту. 1993–1995 — декан філос. ф-ту, 1995–1998 ректор УВУ в Мюнхені. Очолював осередок НТШ у Філадельфії та був заст. дир. філос.-іст. секції НТШ. Вільно володів польською, німецькою, англійською, французькою, грецькою, латинською, рос., болгарською, церковнослов'янською мовами.

Брав активну участь в організації важливих міжнародних конгресів істориків: міжнародного конгресу в Равенні (Італія), який

був присвячений 1000-літтю хрещення Руси–України (1988); міжнародного конгресу до 400-літтю Берестейської унії (Львів, 1996); україністичних з'їздів. Багато зробив для матеріальної й моральної підтримки історичних досліджень і студій у галузі історії та україністики як в Україні, так і в діаспорі для налагодження зв'язків між діаспорою та Україною.

Активний діяч укр. діаспори. Брав участь в організації юнацтва ОУН (С.Бандера), Т-ва укр. студіюючої молоді ім. М.Міхновського, у студент. громадах у Мюнхені, згодом у США: в Укр. головній визвольній раді, Укр. братському союзу, в укр. католицьких мирянських організаціях: «Обнова», Українське патріархальне товариство в США, Укр. патріархальне світове об'єднання (був заст. його голови).

Нагороджений орденом св. Григорія Великого, грамоту до якого підписав Іоанн Павло II (1997), відзнакою «Відмінник освіти України» (1997), один зі ста видатних українців, удостоєних відзнаки «Галицький Хрест Пам'яті» — нагороди на честь створення УГА.

Тв.: Релігійні центри та їхні місії до Києва і Київської Русі: від Ольги до Володимира // ЗНТШ: Праці історично-філософські секції — Львів, 1993 — Т. ССХV — С. 104–132; Митрополит Іларіон і його писання. — Рим, 1994; The Legend of the Novgorodian White Cowl. Мюнхен, 1998.

Літ.: Доктор Мирослав Лабунька: «Ми всі українці» // Людина і світ. — 1992. — № 3 — С. 2–6; Літературна Україна. — 1998. — 26 березня. — С. 8; Косих Т. Лицар родом з Тернопільщини // Урядовий кур'єр. — 1998. — 23 червня; Журавлина книга: Тернопіль. Українсько-західний діалог. Словник імен. — Тернопіль, 2001. — Ч. 2. — С. 148–150; 75 років від дня народження Лабуньки Мирослава Олексійовича — доктора історичних наук, публіциста, церковного і громадського діяча // Література до знаменних і пам'ятних дат на Тернопільщині за 2002 р. — Тернопіль, 2002. — С. 29–31; Лабунька Мирослав // УІЖ. — 2004. — № 2 — С. 155; 75 років від дня народження Лабуньки Мирослава Олексійовича // http://www/library.te.ua/new_lib/arh/kalendar02/23/03.htm; Ковальчук О.О. Лабунька Мирослав // Енциклопедія історії України. — Т. 6. — К., 2009.

Олена Ковальчук

ЛАСТОВСЬКИЙ Валерій Васильович (09.07.1968, м. Черкаси) — дослідник історіографії, історії церкви, козацтва, археології, історії права і держави, д.і.н. (2007), доц. (2002).

Навчався на іст. ф-ті КНУ ім. Тараса Шевченка (1988–1995) та юр. ф-ті Черкаського ін-ту управління (1998–2001). 1985–1998

працював у Черкаському обласному краєзнавчому музеї; 1998 у КНУ під керівництвом д.і.н., проф. Г.Д. Казьмирчука захистив канд. дис. «Переяславсько-Бориспільська єпархія у XVIII ст.». 1998–2003 — доц. каф. теорії та історії держави і права Черкаської академії менеджменту; 2003–2006 — в докторантурі КНУ ім. Тараса Шевченка; 2006–2007 — декан ф-ту міжнародного права та правознавства в Українській академії зовнішньої торгівлі. Докт. дис. «Православна церква в Україні наприкінці XVII — у XVIII ст.: історіографія» захистив у КНУ 2007 (наук. конс. — д.і.н., проф. Г.Д. Казьмирчук). Нині — проф. каф. конституційного та адміністративного права юр. ф-ту КНУКІМ.

Автор понад 140 наук. публікацій.

Тв.: Із історії археологічних досліджень Черкащини в XIX — на початку XX ст. // Археологічні дослідження на Черкащині. — Черкаси, 1995. — Вип. 1. — С. 5–12; Героїзм і трагедія Холодного Яру. — К., 1996 (у співавт.); Трахтемирівський та Канівський монастирі у XVIII ст. // Пам'ять століть. — 1997. — № 6. — С. 145–148; Облога Черкаського замку у 1532 р. (із історії міжнародних відносин у Східній Європі в 30-х роках XVI-го ст.) // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. — К., 1999. — Т. 3. — С. 76–96; Проблема повстанського руху 1920-х рр. у сучасній українській історіографії // Визвольний шлях. — 2001. — Кн. 11. — С. 71–76; Остафій Дашкович — військовий і політичний діяч // Пам'ять століть. — 2001. — № 6. — С. 57–61; Слово над гробом Данила Кушніра (1766) // Київська старовина. — 2001. — № 6. — С. 117–121; Шлях до реалізації релігійної свободи. Пінська конгрегація 1791 року // Пам'ять століть. — 2002. — № 4. — С. 55–58; Кодекс українського права 1743 року і Києво-Печерська лавра // Лаврський альманах. — К., 2002. — Вип. 7. — С. 116–118; Православна церква у суспільно-політичному житті України XVIII ст. (Переяславсько-Бориспільська єпархія). — Черкаси, 2002; Листи графа О.О. Бобринського до В.Б. Антоновича // Вісник Київського університету. Історія. — Вип. 63–64. — К., 2002. — С. 144–145; Правовий статус Запорозької Січі // Визвольний шлях. — 2003. — Кн. 8. — С. 50–52; До питання про збереження могили засновника Вільного Козацтва Павла Квашенка // Вісник УТОПІК. — 2003. — № 1. — С. 94–95; Відображення концепції правової держави в Конституції УНР (1918) // Визвольний шлях. — 2003. — Кн. 11. — С. 55–57; Оцінка діяльності ігумена М. Значко-Яворського в історіографії // Історичний журнал. — 2004. — № 12. — С. 43–54; В.О. Пархоменко — дослідник історії православної церкви в Україні XV ст. // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. —

Вип. 74–76. — 2004. — С. 153–155; Погляди М.О. Максимовича на місце і роль православної церкви в історії українського суспільства наприкінці XV — у XV ст. // Сумська старовина. — № XIII–XV. — 2004. — С. 107–112; Відносини гетьмана І.Мазепи та православної церкви в історіографії // Історичний журнал. — 2005. — № 5. — С. 68–79; Чернецтво Юрія Хмельницького // Генеза. — 2006. — № 1 (11). — С. 64–75; Історія православної церкви в Україні наприкінці XVII — у XVIII-му ст.: історіографічні аспекти. — К., 2006; Православні монастирі в Україні (кінця XVII–XVIII ст.) як об'єкт вивчення в історіографії // Лаврський альманах. — Вип. 16. — 2006. — С. 18–23; Дослідження історії православного духовенства в Україні кінця XVII–XVIII століть на сторінках «Українського історика» (1963–2003) // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. — Вип. 85–86. — 2006. — С. 19–22; Кримський хан Саадат-Герай // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. — Вип. 15. — К., 2006. — С. 274–277.

Бібліографія: Науково-дослідний центр «Часи козацькі» і дослідження пам'яток доби українського козацтва в Україні (90-ті роки ХХ — поч. ХХІ ст.): історико-бібліографічний довідник. — К., 2006. — С. 48, 51, 54, 56, 59, 62, 67, 69.

Дж. і літ.: Анкета В.В. Ластовського; Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: минуле й сьогодні / Під ред. Проф.Г.Д. Казьмирчука. — К., 2004. — С. 4, 76, 87, 356; Латиш Ю. Григорій Казьмирчук: життя та наукова праця історика. — К., 2004. — С. 12, 39, 59, 80, 106, 110, 169, 170, 174; Ткачук О.В. Прилюдний захист докторської дисертації В.В. Ластовським // Соціальна історія. — Вип. II. — К., 2007. — С. 131 — 132.

Віктор Крушина

ЛЕГУН Юрій Вікторович (07.05.1967, с. Нова Ободівка Тростянецького р-ну Вінницької обл.) — дослідник краєзнавства Поділля, генеалогії, історіографічної географії, історії селянства, доц. (2005), д.і.н. (2007).

1984–1991 навчався на іст. ф-ті ВДПІ ім. М. Островського. 1991–1992 — асистент каф. суспільних дисциплін Вінницького держ. аграрного ін-ту. 1992–1995 — аспірант іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. А.Г. Слюсаренко). 1995 там само захистив канд. дис. «Розвиток науки в Україні у 60-х роках ХХ ст.». 1995–2002 — ст. викладач каф. правознавства ВДАУ. 2002–2005 — докторант КНУ ім. Тараса Шевченка (наук. конс. — д.і.н., проф. М.Г. Щербак). Там само 2007 захистив докт.

дис. «Джерела з генеалогії селян плодільської губернії: стан збереження, інформативне наповнення, класифікація (1793–1917)». 2005–2006 — доц. каф. правознавства ВДАУ. 2006 — дотепер — зав. каф. етнології Ін-ту історії, етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Ревізійні переписи кінця XVIII — сер. XIX ст. як джерело інформації щодо генеалогії селянських родин Подільської губернії // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — К., 2003. — Чис. 10. — Ч. 1. — С. 169–184; Українська селянська генеалогія: історіографія проблеми // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Історія. — К., 2003. — Вип. 69. — С. 76–77; Ревізійний перепис населення 1795 р.: Брацлавська губернія. — Вінниця, 2003 (у спів-авт.); Значення картографічних матеріалів для реконструкції селянських родоводів (Подільська губернія, кінець XVIII — початок XX ст.) // Історико-географічні дослідження в Україні. — К., 2004. — Ч. 7. — С. 211–233; Генеалогічне значення викупних документів аграрної реформи із зібрання Російського Державного історичного архіву (за матеріалами Подільської губернії) // Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Історія. — К., 2004. — Вип. 76. — С. 155–157; Генеалогія селян Подільської губернії: джерела. — Вінниця, 2005; Матеріали ревізійного перепису населення 1795–1796 рр. у фондах Державного архіву Вінницької області. — Вінниця, 2005 (у спів-авт.); Матеріали місцевих контор удільних відомств в Подільській губернії як історичне джерело // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 10. — Серія: Історія. — Вінниця, 2005. — С. 370–375; Класифікація джерел генеалогічного характеру селянських родин Правобережної України // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Число 12. — Част. 1. — К., 2005. — С. 249–270; Значення матеріалів волосних судів як джерела з історії селянства Поділля // Проблеми історії України XIX — початку XX ст. — Вип. X. — К., 2005. — С. 284–292; Метричні книги як джерело з вивчення селянської генеалогії Правобережної України XIX–XX ст. // Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова. Серія 6. Іст. науки. — К., 2005. — Вип. 3; Селянська генеалогія Поділля: окреслення джерельної бази // Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. — Вінниця, 2005. — С. 40–45; Перспективи досліджень селянської генеалогії в Україні: джерелознавчий аспект // Р.Ф. Кайндль. Нові етноісторичні виміри. — Чернівці, 2005. — С. 79–89; Документи Селянського поземельного банку як джерело інформації щодо подільських селян кінця XIX — початку XX ст. // Пам'ять століть. — 2006. — № 1. — С. 84–90;

Історіографія питання класифікації джерел з генеалогії селянства // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Чис. 13. — К., 2006.

Дж.: Анкета Ю.В. Легуна.

Олег Рабенчук

ЛЕНДЬБЕЛ (дівоче прізвище — ПЕЦКАР) Мирослава Олександрівна (21.05.1972, м. Ужгород) — дослідниця українського питання в політиці США новітнього часу та проблем державного управління і регіонального розвитку, к.і.н. (1998), доц. (2003). Зі службовців.

Закінчила іст. ф-т (1994) та аспірантуру при каф. нової і новітньої історії та історіографії (1997) УжДУ. 1998 захистила канд. дис. «Політична взаємодія української етнічної групи та державної влади США в 1945–1991 рр.» (наук. кер. — проф. Г.В. Павленко).

З березня 1998 працює в Ужгородському ун-ті: н.с. НДІ державного управління та регіонального розвитку (1998–1999); викладач (1999–2000) та доц. (з вересня 2000) каф. політології. Крім того, з травня 1999 — представник Ін-ту державного управління та регіонального розвитку у Мережі шкіл та ін-тів державного управління країн Центральної та Східної Європи. З 2001 — член робочої групи при Міністерстві економіки та європейської інтеграції України з вироблення основних засад державної стратегії регіонального розвитку. З березня 2002 — радник програми дистанційного навчання для муніципальних службовців Львівського регіонального ін-ту держ. управління Національної академії держ. управління при Президентіві України.

Тв.: Національно-територіальні справи: зовнішньополітична стратегія США в «українському питанні» (1939–1990 рр.) // Карпатський край. [Ужгород]. — 1997. — № 1–5. — С. 12–15; Формування стратегії США в «українському питанні» // Політична думка. — 1997. — № 4. — С. 141–152; Українське питання в політиці США // Політика і час. — 1997. — № 11. — С. 67–74; Участь американських українців у функціонуванні органів державної влади та політичних структур США (1945–1991 рр.) // УІЖ. — 1998. — № 4. — С. 81–90; Карпатський Єврорегіон як модель регіонального співробітництва у Центральній і Східній Європі. — Ужгород, 1998 (у співавт.); Європа регіонів у XXI столітті. Майбутнє регіональної політики у країнах Центральної та Східної Європи. — Ужгород, 2001 (у співавт.); У пошуках єдності (теоретичні засади вивчення розвитку етнічних груп слов'янського походження на території США) // Науковий вісник Ужгородського держ. ун-ту.

Серія: Історія. — Ужгород, 2000. — Вип. 5. — С. 172–174; Нові інституційні механізми регіонального розвитку в Європі // Регіональні студії. — Ужгород, 2001. — Вип. 1. — С. 18–28; Спеціальні інститути розвитку територій: європейський досвід // Інститути та інструменти розвитку територій: На шляху до європейських принципів. — К., 2001. — С. 67–148; Місцевий режим управління та процес залучення громадян як інституційні та функціональні характеристики місцевої демократії // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. — Ужгород, 2005. — Вип. 2. — С. 186–190; Роль транскордонного співробітництва західних регіонів у процесі європейської інтеграції України // Там само. — 2006. — Вип. 3. — С. 174–182.

Літ.: Лендьел Мирослава Олександрівна // Кафедра політології Ужгородського національного ун-ту: Біобібліографічний покажчик / Упоряд.: М.М. Вегеш, М.П. Зан. — Ужгород, 2003. — С. 127–137; Лендьел Мирослава Олександрівна // Під покровительством музи Клію: Історичному факультету Ужгородського національного університету — 60 років. — Ужгород, 2005. — С. 164–166.

Микола Олашин

ЛИМАН Сергій Іванович (22.05.1966, с. Міндерла Сухобузимського р-ну Красноярського краю Російської Федерації) — дослідник вітчизняної історіографії XIX — початку XX ст., к.і.н. (1994), доц. (2000). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т (1990) і аспірантуру при каф. історії стародавнього світу та середніх віків (1993) ХДУ. 1994 захистив канд. дис. «Медієвістика в Україні в кінці XIX — на початку XX ст. (1880–1917 рр.)» (наук. кер. — доц. А.І. Мітряєв).

Трудову діяльність розпочав лаборантом сш № 1 (м. Омськ) (1983–1984). 1983–1984 — студент заочного відділення іст. ф-ту Омського держ. ун-ту. 1984–1986 — служба в армії. 1986–1990 навчався на іст. ф-ті, а у 1990–1993 — в аспірантурі Харківського ун-ту. 1993–1994 — ст. викладач каф. всесвітньої історії Харківського держ. пед. ун-ту ім. Г.С. Сковороди. З 1994 працює в Харківському держ. ін-ті культури (нині Харківська держ. академія культури): ст. викладач каф. всесвітньої історії та музеєзнавства (1994–1997), доц. каф. історії України та музеєзнавства (з червня 1997).

Автор близько 50 наук., навч. та навч.-метод. публікацій.

Тв.: Історичні погляди медієвістів України в кінці XIX — на початку XX ст. // Науковий вісник Харківського держ. пед. ун-ту: Іст. науки. — Х., 1999. — Вип. 2. — С. 29–36; Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.): Курс лекцій. — К., 2001 (у

співавт.); Історія середньовічного міста в працях медієвістів України в 1805–1880-ті роки // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 2003. — Вип. 9. — С. 201–209; Наукові та громадські зв'язки медієвістів України та зарубіжних слов'янських земель у 30–80-ті рр. XIX ст. // Вісник Харківської держ. академії культури. — Х., 2003. — Вип. 11. — С. 34–42; Англійська середньовічна історія та історіографія в працях медієвістів України XIX ст. // Там само. — 2004. — Вип. 12–13. — С. 43–53; Проблеми німецької історії й історіографії в працях медієвістів України XIX ст. // Там само. — Вип. 14. — С. 59–72; Французька середньовічна історія та історіографія в працях медієвістів України в 1805–1860 рр. // Там само. — Вип. 15. — С. 49–60; Історія середніх віків: Навч.-метод. посібник. — Харків, 2006 (у співавт.); Средневековая Флоренция в трудах историков украинских земель Российской империи (1804–1885 гг.) // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту. — Чернігів, 2006. — Вип. 34. — № 4. — С. 78–83.

Микола Олашин

ЛІХТЕЙ Ігор Михайлович (21.05.1969, с. Великі Ком'яти Виноградівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем суспільно-політичного життя Закарпаття у міжвоєнний період (1918–1939) та політичного розвитку Чеської держави у V–XV ст., к.і.н. (1997), доц. (2002). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т (1993) та аспірантуру (1996) УЖДУ. 1997 захистив канд. дис. «Закарпаття в складі Чехословаччини: особливості суспільно-політичного розвитку (1919–1929)» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак). Трудову діяльність розпочав у 1996 ученим секретарем Закарпатського регіонального центру соціально-економічних і гуманітарних досліджень НАНУ. З 1997 працює в Ужгородському ун-ті: викладач (1997), ст. викладач (1997–1999), доц. (1999–2004), зав. (з 2004) каф. історії стародавнього світу та середніх віків. 2000–2005 обіймав посаду заст. декана іст. ф-ту з виховної роботи. Нагороджений Почесною грамотою Закарпатської обласної ради (2003).

Тв.: Українськомовна періодична преса на Закарпатті доби Чехословаччини (1919–1939) // Carpatica — Карпатика. — Ужгород, 1993. — Вип. 2. — С. 204–209; «Рота STOS рапортує...»: Трагічні березневі дні 1939 р. очима чехословацьких прикордонників // Карпатський край. [Ужгород]. — 1995. — № 5–8. — С. 42–46 (у співавт.); Нариси історії Закарпаття: В 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Історія країн Центральної Європи

(Словаччина, Чехія, Угорщина) в працях проф. І. Гранчака // Професор Іван Гранчак: До 70-річчя від дня народження. — Ужгород, 1997. — С. 37–55; Криза Священної Римської імперії й утвердження могутності Чеського королівства у першій третині XIII ст. // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Сер. історія. — 1999. — Вип. 3. — С. 131–136; Проект «Договору про встановлення миру в християнському світі» гуситського короля Їржі з Подебрад // Там само. — Вип. 4. — С. 87–97; Універсалістські тенденції в зовнішній політиці чеського короля Пршемисла Отакара II (1253–1278) // Там само. — 2000. — Вип. 5. — С. 67–75; Відносини чеських Пршемисловичів із німецьким цісарем Генріхом VI (1190–1197) // Там само. — 2005. — Вип. 12. — С. 188–203.

Микола Олашин

ЛОБОДА Тетяна Михайлівна (13.11.1967, м. Київ) — дослідниця політичної історії, історії тоталітаризму, історичної персоналістики, к.і.н. (1999).

1990 закінчила іст. ф-т КДУ. 1993–1994 — мистецтвознавець сектору рукописних фондів Ін-ту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України. 1994–1999 — аспірантка іст. ф-ту КДУ ім. Тараса Шевченка. 1999 в Ін-ті історії України НАНУ захистила канд. дис. «Суспільно-політична та наукова діяльність В.Г. Кравченка (1862–1945)». Наук. кер. — д.і.н., проф. Буравченков А.О. 2003 — ст.н.с. Ін-ту біографічних досліджень НБУ ім. В.І. Вернадського. 2003–2004 — гол. консультант відділу інформаційно-бібліотечного забезпечення Інформаційного управління Апарату ВРУ. 2005–2006 — гол. спеціаліст Відділу використання інформації документів ЦДАГО України. З 2006 працює в Центрі історичної політології відділу етнополітології Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України (2006 — м.н.с., 2007 — ст.н.с.).

Авторка 1 монографії та 52 наук. публікацій.

Тв.: Василь Кравченко і Волинь // Берегиня: історія, звичаї, традиції українського народу. Всеукраїнський народознавчий часопис. — 1995. — № 1–2; Лицарі репресованого Відродження: народознавець Василь Кравченко // Бористен. — Дніпропетровськ, 1996. — № 8; Василь Кравченко про Волинь // Древляни. Збірник статей і матеріалів з історії та культури Поліського краю. — Львів, 1996; Народознавець Василь Кравченко та процес «Спілки Визволення України» (за матеріалами судової справи Волинського ОВ ДПУ) // Вісник Київського університету ім. Тараса Шевченка. Історія. — Вип. 40. — К., 1998; Перерваний політ, або спроба

реконструкції життєвого та творчого шляху Т.А. Зіньківського // Українська біографістика. — Вип. 3. — К., 2005; Сучасна вітчизняна історіографія про феномен політичного лідерства // Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАНУ. — 2007. — Вип. 33.; Василь Кравченко. Громадська, наукова та просвітницька діяльність. — К., 2008.

Дж.: Анкета Т.М. Лободи; <http://www.ipiend.gov.ua/>.

Олена Ковальчук

ЛОХМАТОВА Алла Іванівна (06.06.1952, м. Запоріжжя) — дослідниця історії селянства України, органів місцевого самоврядування др. пол. XIX — поч. XX ст., історії земств, к.і.н. (1994), доц. (2001).

1974–1978 навчалася на іст. ф-ті Запорізького держ. пед. ін-ту. 1978–1984 працювала вчителем історії сш м.Запоріжжя. 1984–1989 — ст. лаборант каф. історії СРСР та УРСР ЗДУ. 1989–1995 — асистент цієї ж каф., 1995–1999 — ст. викладач каф. українознавства ЗДУ, 1999–2001 — доц. каф. теорії та історії держави і права ЗДУ, 2001–2004 — докторант ЗДУ. 2005 — по теперішній час — доц. каф. культурології ЗНУ. Аспірантуру проходила в Московському історико-архівному ін-ті. Канд. дис. «Катеринославське земство: соціальний склад, бюджет та практична діяльність. 1866–1913 рр.» захистила 1994 у ЗДУ (наук. кер. — д.і.н., проф. К.Ф. Шацilo).

Тв.: Катеринославське земство. — Запоріжжя, 1999; Інститут мирових посередників у контексті історії становлення органів місцевого самоврядування селянства півдня України в другій половині XIX ст. // Вісник Дніпропетровського університету. Історія та археологія. — Вип. 9. — Дніпропетровськ, 2001. — С. 126–138; Разделы в крестьянских семьях Южной Украины в пореформенный период и участие в них сельских сходов // Культурологічний вісник. Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряниці. — Вип. 9 — Запоріжжя, 2002. — С. 5–16; Учасник органів крестьянского самоуправлення в организации опекунства над малолетними сиротами в пореформенной Украине (вторая половина XIX — начало XX века) // Вісник Дніпропетровського університету. Історія та археологія. — Вип. 11. — Дніпропетровськ, 2003. — С. 33–40.

Дж. і літ.: Анкета А.І. Лохматової; Історичний факультет. Ювілейна книга. — Запоріжжя, 2001; Запорізький національний університет. Ювілейна книга. — Запоріжжя, 2006.

Наталія Васильєва

ЛУНІН Михайло Михайлович (1806, м. Дерпт — 1844, м. Київ) — історик, проф. загальної історії Харківського ун-ту. Із купецької родини.

1828 закінчив Дерптський ун-т із ступенем кандидата і працював чиновником департаменту податків. 1830–1833 навчався в Професорському ін-ті при Дерптському ун-ті, де під керівництвом проф. К.Моргенштерна підготував докт. дис. «Prolegomena ad res Achaeorum», присвячену давній грецькій історії та взаємозв'язку культур давньої Греції і країн Сходу. 1833 направлений на два роки до Берлінського ун-ту «для остаточного удосконалення в науках». Після повернення з Берліну призначений ад'юнктом каф. загальної історії Харківського ун-ту. 1837 — екстра-ординарний, а 1838 — ординарний проф. того ж ун-ту. Читав створені ним на основі новітньої зарубіжної літератури курси лекцій з давньої, середньовічної та нової історії зарубіжних країн. Протягом кількох років вів семінар зі студентами пед. ін-ту ун-ту. Л. не залишив після себе значних праць, однак навіть ті з них, які були опубліковані, конспекти окремих лекцій, записаних студентами, і спогади про нього слухачів дають підстави твердити, що він був яскравим представником епохи «класичного історизму» у вітчизняній історіографії, популяризував серед своїх вихованців західноєвропейську ідеалістичну філософію історії, та кращі зразки зарубіжної історіографії.

Створив харківську школу загальної історії, яка за своїм теоретичним рівнем не поступалась школам у Москві, Петербурзі й Києві.

Тв.: *Переход средней истории к новой и значение сей последней* // Журнал Министерства Народного Просвещения. — 1835. — Сентябрь. — С. 161–469; *О влиянии Вальтер Скотта на новейшие изыскания по части средней истории* // Речи, произнесенные в торжественном собрании Императорского Харьковского Университета. — 30 августа 1836 года. — Харьков, 1836. — С. 3–26; *Индия. Взгляд на жизнь индостанского народа* // Журнал Министерства Народного Просвещения. — 1837. — Июль. — С. 1–86; *Несколько слов о Римской истории* // Москвитянин. — 1841. — Ч. V. — С. 405–422; *Взгляд на историографию древнейших народов Востока* // Москвитянин. — 1842. — Ч. IV. — № 8. — С. 280–323; Ч. V. — № 9. — С. 104–147.

Літ.: Бузескул В.П. Профессор М.М. Лунин, «Харьковский Грановский» // Журнал Министерства Народного Просвещения. — 1905. — Февраль. — С. 321–374; Його ж. *Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века. Часть первая.* —

Ленинград, 1929. — С. 80–93; Hecker H. Russische Universalgeschichtsschreibung: Von den «Vierziger Jahren» des 19. Jahrhunderts bis zur sowjetischen «Weltgeschichte» (1955–1965). — München, Wien, 1983. — P. 89–92; Стельмах С. Історична думка в Україні XIX — початку XX століття. — К., 1997. — С. 26–40; Його ж. Універсально-історична концепція М.М. Луніна // Вісник Київського ун-ту. Історія. — Вип. 36. — 1997. — С. 12–22; Потульніцький В.А. Україна і всесвітня історія: Історіософія світової та української історії XVII–XX століть. — К., 2002. — С. 269–270; Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму (XIX — початок XX століття). — К., 2005. — С. 149–159.

Сергій Стельмах

ЛУЧИЦЬКИЙ Іван Васильович (02.06.1845, Кам'янець-Подільський — 22.08.1918, х. Каврай, Золотоніський р-н, Полтавська губ.) — український і російський вчений, один з представників (разом з М.І. Карєєвим, М.М. Ковалевським) «російсько-української історичної школи».

Родина Лучицьких — давня у Волинському краї. Один з предків був у XVI ст. укладачем першої типографії Острозького. Пращури матері Івана Васильовича — вихідці з Рязанської губернії. Навчався у Кам'янець-Подільській гімназії. У 1862 вступив до іст.-філол. ф-ту Київського ун-ту. 1866 закінчив ун-т і був залишений на два роки стипендіатом для підготовки до проф. звання. 1869 став вчителем в Києво-Подільській прогімназії. Підготував монографії «Гугенотская аристократия и буржуазия на Юге Франции после Варфоломеевской ночи (до Булонского мира)» — приват-доц. дис. (1870), «Феодальная аристократия и кальвинисты на Юге Франции» — магістерська дис. (1871). 1872 вперше поїхав у відрядження до Франції, яке тривало майже два роки.

1874 обраний доц. каф. загальної історії Київського ун-ту. У 1877 захистив у Петербурзькому ун-ті докт. дис. «Католическая лига и кальвинисты во Франции». 1903 пішов у відставку з посади проф. Київського ун-ту. 1908 р. був обраний чл.-кор. Академії наук Росії.

З середини 70-х років розпочалася активна громадська, а з 1903 й політична діяльність І.В. Лучицького. Він був гласним Золотоніського повітового та Полтавського губернського земств, Київської міської думи (вперше був туди обраний у 1872), де представляв ліберальну опозицію.

З 1904 був редактором газет «Киевские отклики» і «Свобода и право». З 1905 — член ЦК конституційно-демократичної партії,

голова Київського міського і обласного комітетів цієї партії. 1907–1912 — депутат від Києва у ІІІ Державній Думі, публічно виступав на захист української мови.

Головним внеском І.В.Луцицького в історію науки були дослідження, присвячені французьким аграрним відносинам ХVІІІ століття. Під впливом своєї громадсько-політичної діяльності він зацікавився аграрними відносинами в Україні і присвятив українським сюжетам 32 праці, які досі цілком не опубліковані. З 1894 систематично їздив у Францію і вів пошук у Національному та більш, як 30-ти департаментських її архівах. Результатами цієї роботи були визначні праці з історії французького селянства. Разом з М.І. Кареевим і М.М. Ковалевським започаткував школу, яку вперше Ж. Жорес назвав «*йcole franzaise et russe*», додавши до неї і Анрі Се. Школа увійшла в історію вивченням аграрних відносин у Франції перехідної доби від феодалізму до капіталізму.

Роботи І.В. Луцицького отримали світове визнання ще за життя автора. З 1894 вони перекладалися французькою, німецькою та іншими мовами. У 1910 він був обраний почесним доктором ун-ту в Глазго. В 1913 французька академія моральних і політичних наук присудила йому премію Одіфре. Учнями І.В. Луцицького були відомі вчені — Є.В. Тарле, Д.М. Петрушевський, В.К. Піскорський, В.П. Клячин, М.П. Василенко, В.А. Мякотін, М.В. Молчановський та ін.

Тв.: Гугенотская аристократия и буржуазия на Юге после Варфоломеевской ночи: (До Булонского мира). — СПб., 1870; Феодальная аристократия и кальвинисты во Франции. — К., 1871. — Ч. 1; Очерк развития скептической мысли во Франции в XVI и XVII веках // Знание. — 1873.— № 1. — С. 61–99, № 3. — С. 91–129, № 8. — С. 123–147, № 11. — С. 24–58; Обзор литературы по философии истории за 1872 г. // Знание. — 1873. — № 9. — С. 59–92; Отношение истории к науке об обществе // Знание. — 1875. — № 1. — С. 1–42; Католическая лига и кальвинисты во Франции: Опыт истории демократического движения во Франции во второй половине XVI в. (по неизданным источникам). — Т. 1. — К., 1877; Общинное землевладение в Малороссии: (Золотоношский уезд Полтавской губ.) // Устои. — 1882. — № 7. — С. 39–60; Следы общинного землевладения в Левобережной Украине ХVІІІ в. // Отеч. Записки. — 1882. — № 11. — С. 91–116; Поземельная община в Пиренеях // Отеч. Записки. — 1883. — № 9. — С. 57–78, № 10. — С. 467–506, № 12. — С. 415–442; Общинные формы землевладения на Днепровском побережье. Отд. отт. — К., 1884; О значении, характере и содержании описи малороссийский

полков, составленной по приказанию г. губ. Мал. гр. Румянцева в 1767 г. // Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца. — 1888. — Кн. 2. — Отд. 1. — С. 165–166; Займанщина и формы займочного владения в Малороссии // Юридический вестник. — 1889. — № 3. — С. 391–424; Крестьяне и крестьянский вопрос в Дании XVI–XVIII вв. // Северный вестник. — 1890. — № 12. — Отд. 1. — С. 85–161; Джемс Сорольд Роджерс (Некролог) // Юридический вестник. — 1891. — № 2. — С. 171–185; Вопрос о крестьянской поземельной собственности во Франции до революции и продажа национальных имуществ // Чтения в Историческом обществе Нестора-Летописца. — 1895. — Кн. 9. — Отд. 1. — С. 44–45; Крестьянская поземельная собственность во Франции до революции и продажа национальных имуществ: (Второй отчет о командировке за границу) // Университетские известия. — 1896. — № 3. — Ч. 2. — Ст. 1. — С. 1–65; Крестьянское землевладение во Франции накануне революции (преимущественно в Лимузене). Отчет о заграничной командировке в 1897 г. // Университетские известия. — № 6. — Ч. 2. — С. 29–79; № 8. — Ч. 2. — С. 81–133; № 9. — Ч. 2. — С. 135–177; № 11. — Ч. 2. — С. 179–208; № 12. — Ч. 2. — С. 209–261; Состояние земледельческих классов во Франции накануне революции и аграрная реформа 1789–1798 гг. — СПб., 1912.

Літ.: Тарле Е.В. Лучицкий как университетский преподаватель // Научный исторический журнал. — 1914. — № 4; Тарле Е.В. И.В. Лучицкий: к пятидесятилетию его научно-литературной деятельности. 1863–1913 // Голос минувшего. — 1914. — № 1; Бузескул В.П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX — и в начале XX века. — Л., 1929; Вебер Б.Г. Историографические проблемы. — М., 1974; Гутнова Е.В. Историография истории средних веков. — М., 1974; Далин В.М. Историки Франции XIX–XX вв. — М., 1981; Кареев Н.И. Историки французской революции. — М., 1924. — Т. 2; Лаптин П.Ф. Община в русской историографии последней трети XIX — начала XX в. — К., 1971; Логунова Н.А. Історія України в науковій спадщині І.В. Лучицького // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України. — К., 2005. — № 2; Могильницкий Б.Г. Политические и методологические идеи русской либеральной медиевистики середины 70-х гг. XIX — начала 900-х гг. — Томск, 1969; Мягков Г.П. «Русская историческая школа». Методологические и идейно-политические позиции. — Казань, 1988; Погодин С.Н. «Русская школа» историков: Н.И. Кареев, И.В. Лучицкий, М.М. Ковалевский. — СПб., 1997; Попович М. Нарис історії культури України. — К., 2001; Стельмах С.П. Исторична наука

в Україні епохи класичного історизму. XIX — початок XX століття. — К., 2005; Таран Л.В. Французька історіографія (70-ті рр. XIX — 80-ті рр. XX ст.). — К., 1991; Таран Л.В. Историческая мысль Франции и России. 70-е годы XIX — 40-е годы XX в. — К., 1994; Таран Л.В. Українські сторінки творчості І.В.Луцицького // Шляхи розвитку слов'янських народів. Актуальні проблеми історії. — К, 1992. — Вип. 2–3; Таран Л.В. І.В. Луцицький — дослідник історії французької буржуазної революції (до 200-ліття революції) // УІЖ. — 1989. — № 7; Таран Л.В. Письма И.В. Луцицкого // Французский ежегодник. 1987. — М., 1989; Таран Л.В. Иван Васильевич Луцицкий // Портреты историков. Время и судьбы: В 2-х т. — Т. 2. — М., 2000.

Л.В. Таран

МАГОМЕДОВ Борис Вікторович (29.01.1949, м. Київ) — дослідник старожитностей пізньоримського часу та доби Великого переселення народів, етнічного складу населення давньої України, взаємовідносин варварських та античних народів, д.і.н. (1999), ст.н.с. (2002), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1991).

1967–1968 працював у Лабораторії прикладної антропології при КДУ ім. Т. Шевченка. 1968–1974 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. З 1969 працює в Ін-ті археології АН УРСР: 1969–1973 — реставратор, 1973–1975 — ст. лаборант, 1975–1986 — м.н.с., 1986–1989 — н.с., 1989–2000 — ст.н.с., з 2000 — по т.ч. — пров.н.с. відділу слов'янської археології. 1982 в Ін-ті археології захистив канд. дис. «Черняхівська культура Північно-Західного Причорномор'я» (наук. кер. — д.і.н. В.Д. Баран), а 1999 там само — докт. дис. «Черняхівська культура. Проблема етносу».

Чл.-кор. Німецького археологічного ін-ту, член редколегії ж. «Archaeologia Bulgarica».

Автор 154 наук. праць.

Тв.: Етнокультурная карта территории Украинской ССР в I тыс. н.э. — К., 1985 (у співавт.); Археология Украинской ССР. — Т. 3. — К., 1986 (у співавт.); Черняховская культура Северо-Западного Причерноморья. — К., 1987; Славяне юго-Восточной Европы в предгосударственный период. — К., 1990 (у співавт.); Каменка-Анчекрак. Поселение черняховской культуры. Препр. / АН УССР. Ин-т археологии. — К., 1991; Давня історія України. — Т. 3. — К., 2000; Історія української культури. — Т. I. — К., 2001 (у співавт.); Черняховская культура. Проблема этноса. — Lublin, 2001; Давня кераміка України. — К., 2001 (у співавт.); Гепіди. Історичні відомості

та археологічні реалії // Археологія. — 2001. — № 2. — С. 70–76; Пам'ятки черняхівської культури в Київській області. Археологічна карта. — К., 2003 (у співавт.); Монети як джерело вивчення історії племен черняхівської культури // Археологія. — 2006. — № 4. — С. 46–51; Римские амфоры в черняховской культуре // Готы и рим. — К., 2006. — С. 52–59; Grautonige Keramik des Unteren Buggebietes in römischer Zeit. Nach Materialien der Siedlungen in der Umgebung von Olbia // Eurasia Antiqua. — 2006. — № 12. — S. 289–352 (у співавт.); Ольвія і варвари в пізньоантичний період // Археологія. — 2007. — № 4. — С. 47–54.

Дж. і літ.: Анкета Б.В. Магомедова; Мезенцева Г.Г. Дослідники української археології. — Чернігів, 1997. — С. 143; До 50-річчя Бориса Магомедова // Ант. — К., 2000. — № 2–4. — С. 109.

Наталія Васильєва

МАКІЄНКО Олексій Анатолійович (26.07.1978, м. Херсон) — дослідник регіональної історії півдня України, к.і.н. (2006).

Після навчання на іст. ф-ті Херсонського держ. пед. ун-ту (1995–1999) працював учителем історії (1998–1999), викладачем каф. історії України Херсонського держ. пед. ін-ту (з 2002 — пед. ун-ту) (1999–2007); 2001–2004 — помічник декана іст. ф-ту з наук. роботи, 2006 — зав. практик ін-ту психології, історії та соціології Херсонського держ. ун-ту; 1995–2007 — член Херсонської обл. організації Всеукраїнської спілки краєзнавців.

Здобувач каф. історії України Херсонського держ. ун-ту (2001–2006). Канд. дис. «Розвиток статистики в Херсонській губернії» захистив 2006 в ХНУ ім. В.М. Каразіна (наук. кер. — к.і.н., доц. Є.Г. Сінкевич)

Автор 37 друк. праць.

Тв.: 3 історії розвитку та діяльності земської статистичної служби в Херсонській губернії (70–80-ті роки XIX ст.) // Записки науково-дослідної лабораторії історії Південної України Запорізького державного університету: Південна Україна XIX–XX століття. — Запоріжжя, 2000. — Вип. 5; Статистичне бюро Херсонського земства: проблеми створення та діяльності // Південний архів. Іст. науки. — Херсон, 2002. — Вип. 7; Б.Д. Грінченко на Херсонщині: маловідомі сторінки біографії українського діяча // Студії з архівної справи та документознавства. — К., 2003. — Т. 10; А.М. Грабенко і розвиток земського самоврядування в Херсонській губернії (кінець XIX — початок XX ст.) // Південний архів. Іст. науки. — Херсон, 2004. — Вип. 15; Щоденник 1887 року як джерело реконструкції херсонського періоду життя Б.Д. Грінченка

// Наукові записки / Херсонський краєзнавчий музей. — Херсон, 2004; Земські статистики у громадському русі 1880-х років на Півдні України // Південний архів. Іст. науки. — Херсон, 2005. — Вип. 20; Листування Олександра Русова з Олександром Шашкевичем // Архіви України. — 2005. — № 5–6; Олександр Русов — організатор земської статистики в Херсонській губернії // Україна соборна. — К., 2005. — Вип. 2. — Ч. III: Історична регіоналістика в контексті соборності України; Ф.О. Василевський — статистик Херсонського земства (до 150-річчя від дня народження) // Південний архів. Іст. науки. — Херсон, 2005. — Вип. 18.

Дж.: Анкета О.А. Макієнка

Любов Шепель

МАРИНА Василь Васильович (04.10.1964, с. Глибокий Потік Тячівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник історії румунського етносу на Закарпатті, к.і.н. (1995). Відмінник освіти України (2005).

Закінчив іст. ф-т Кишинівського держ. ун-ту (1986) та аспірантуру при каф. політичної історії УжДУ (1992). У березні 1995 захистив канд. дис. «Румуни Закарпаття: проблеми історії та етнокультурного розвитку» (наук. кер. — доц. М.П. Макара).

Педагогічну діяльність розпочав 1986 вчителем історії та суспільствознавства Глибокопотіцької сш. Згодом працював секретарем комітету комсомолу колгоспу «Дружба» (с. Діброва Тячівського р-ну) (1987–1989) та другим секретарем Тячівського РК ЛКСМУ (1989). 1989–1990 — вчитель історії та суспільствознавства Глибокопотіцької сш. Після навчання в аспірантурі був призначений викладачем каф. зарубіжної літератури і французької мови Ужгородського ун-ту (1992–1995). 1996–1997 — н.с., 1997–2002 — ст.н.с. НДІ Карпатознавства. 2002–2006 — доц. каф. політології. З 25 квітня 2005 — проректор з перспективом розвитку ун-ту. 1996–2002 працював за сумісництвом методистом кабінету національних шкіл Закарпатського ін-ту післядипломної освіти пед. кадрів.

Тв.: До питання про соціальне становище румун Марамороша наприкінці XIX — початку XX ст. // Тези доповідей наукової конференції «Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20–30 рр. XX ст.» — Ужгород, 1992. — С. 134–136; Проблемы этнополитического развития румын Закарпатья (1945–1995) // 1945 рік: Закарпатська Україна: Матеріали наук. конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги над фашизмом та 50-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною. — Ужгород, 1995. — С. 111–126; Румыны Марамороша — Закарпатья в исторической литературе //

Carpatica — Карпатика. — Вип. 11: Проблеми історії та етнографії України. — Ужгород, 2001. — С. 40–48; Первые письменные упоминания о населенных пунктах Мараморошского комитата // Там само. — 2002. — Вип. 14. — С. 85–106.

Літ.: Марина Василь Васильович // Кафедра політології Ужгородського національного ун-ту: Біобібліографічний покажчик / Упоряд.: М.М. Вегеш, М.П. Зан. — Ужгород, 2003. — С. 122–126; Марина Василь Васильович // Під покровительством музи Клію: Історичному ф-ту Ужгородського національного ун-ту — 60 років. — Ужгород, 2005. — С. 167–169.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

МАСЛОВСЬКИЙ Віталій Іванович (07.07.1935, с. Мощона Ковельського р-ну Волинської обл. — 27.10.1999) — дослідник суспільно-політичних процесів у Західній Україні 20–40-х рр. ХХ ст., д.і.н. (1985).

1954–1955 працював інструктором Луківського РК ЛКСМУ. 1955–1960 навчався на іст. ф-ті ЛДУ ім. І. Франка. 1960–1963 — вчитель історії і вихователь середньої школи-інтернату № 7 (м. Львів), 1963–1968 — заст. дир. цього навч. закладу. 1968–1974 — м.н.с. відділу історії України ІСН АН УРСР. Канд. дис. «Боротьба трудящих західних областей УРСР проти класово ворожих елементів у період соціалістичних перетворень на селі (1944–1950 рр.)» захистив 1974 у ЛДУ. З 1974 у Львівському держ. політехнічному ін-ті: ст. викладач каф. історії КПРС (1974–1975), в.о. доц. (1975–1977), доц. (1977–1982). З 1982 — в ІСН АН УРСР: ст.н.с. (1982–1986), пр.н.с. (1986–1993). Докт. дис. «Класова боротьба на селі у західних областях Української РСР в період побудови основ соціалізму (1939–1950 рр.)» захистив у Ін-ті історії АН УРСР. Член Союзу журналістів СРСР (1987).

Автор понад 100 праць.

Тв.: Українські буржуазні націоналісти — запеклі вороги соціалістичних перетворень в західних областях України. — Львів, 1972; Політична робота партійних організацій західних областей УРСР в боротьбі з бандами українських буржуазних націоналістів і куркульства в період соціалістичних перетворень на селі (1944–1950 рр.) // Наукові праці з історії КПРС. — 1972. — Вип. 57. — С. 116–122; Лицарі злочину // Жовтень. — 1972. — № 8. — С. 102–105; Жовто-блакитна мафія. — Львів, 1975; Дорога в безодню. — Львів, 1978; Любов і ненависть Галана // Пост імені Я. Галана. — Кн. 8. — Львів, 1981. — С. 224–232; Зброя Ярослава Галана. — Львів, 1982; В

борьбе с врагами социализма. — Львов, 1984; Історія Львова. — К., 1984 (у співавт.); 40-летие победы советского народа в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг. — Львов, 1985 (у співавт.); Злочини гітлерівців у Львові // Пост імені Я. Галана. — Кн. 20. — Львів, 1987. — С. 68–81; Возз'єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною. — К., 1989 (у співавт.); Обвиняет земля (ред. і упор.) — М., 1991; С. Бандера // Організація українських націоналістів: політичні портрети. — Львів, 1991. — С. 6–23; Трагедія Галицького єврейства. — Львів, 1997; З ким і проти кого воювали українські націоналісти в роки Другої світової війни. — М., 1999.

Літ.: Бондаренко З. Правда й Батьківщина завжди одна // Вільна Україна. — 2005. — № 14; Бійці не вмирають // Комуніст. — 2005. — 15 липня.

Віктор Крушина

МАТЬОВКА Микола Петрович (01.01.1950, с. Люта Великоберезнянського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник радянсько-югославських відносин, Руху Неприєднання, педагог вищої школи, д.і.н. (2003), проф. (2005). 3 робітників.

Закінчив Ужгородське технічне училище № 11 (1968), іст. ф-т (1973) та аспірантуру (1981) УжДУ. 1983 захистив канд. дис. «Радянсько-югославське економічне і науково-технічне співробітництво і участь в ньому Української РСР (1955–1970 рр.)» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак), а 2002 — докт. дис. «Рух Неприєднання в системі міжнародних відносин (60–90-ті роки ХХ ст.)».

Трудову діяльність розпочав 1968 слюсарем-ремонтником заводу «Ужгородприлад». Після закінчення ун-ту працював викладачем історії та суспільствознавства Великоберезнянського СПТУ № 13 (1973–1974), інструктором райвиконкому Великоберезнянської ради депутатів трудящих (1974–1975). 1975–1981 — на комсомольській роботі (другий, а згодом перший секретар районного комітету комсомолу). З 1981 — в УжДУ: викладач каф. загальної історії (1981–1987); доц. (1987–2002) та проф. (2002–2003) каф. нової і новітньої історії та історіографії; в.о. зав. (2003–2004) та проф. (з січня 2004) каф. міжнародних організацій та зовнішньої політики.

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Рух Неприєднання в контексті міжнародних відносин (60–90-ті роки ХХ ст.) — Ужгород, 1997; Рух Неприєднання: стан і перспективи розвитку (60–90-ті роки ХХ ст.). — Ужгород, 1998; Головні напрямки діяльності Руху Неприєднання в постхолодну добу // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. —

Ужгород, 1999. — Вип. 3. — С. 98–102; Економічне співробітництво Індії, Єгипту та Югославії (60-ті роки): досягнення і прорахунки // Там само. — Вип. 4. — С. 152–161; Участь країн «третього світу» в науково-технічній революції (70–90-ті роки XX століття) // Там само. — 2000. — Вип. 5. — С. 158–165; Рух Неприєднання: становлення та діяльність. — Ужгород, 2001; Югославія напередодні розпаду (політичний аспект проблеми) // *Carpathica — Карпатика*. — Вип. 11: Проблеми історії та етнографії України. — Ужгород, 2001. — С. 170–180; Позиція Руху Неприєднання стосовно реформування Організації Об'єднаних Націй // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — 2002. — Вип. 6. — С. 96–102; Республіка Сербія в культурному співробітництві з країнами Азіатського регіону (70-ті роки XX ст.) // Там само. — Вип. 7. — С. 124–127; Становлення і діяльність Організації Африканської Єдності (ОАЄ): успіхи і прорахунки // Там само. — 2004. — Вип. 11. — С. 198–203 (у співавт.).

Літ.: Вегеш М. Історик за покликанням: [До 50-річчя з дня народження М.П. Матьовки] // Новини Закарпаття. — 2000. — 4 січня. — С. 6; Матьовка Микола Петрович // Наукова еліта Закарпаття: Доктори наук, професори Ужгородського національного ун-ту. — Ужгород, 2005. — С. 75; Матьовка Микола Петрович // Під покровительством музи Клію: Історичному факультету Ужгородського національного університету — 60 років. — Ужгород, 2005. — С. 103.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

МАТЯХ Валентина Миколаївна (10.02.1951, м. Київ) — дослідниця історії України раннього нового часу, зокрема, козаччини, історії культури, історіограф, к.і.н. (1993).

1978 закінчила іст. ф-т КДУ. З 1986 в Ін-ті історії України НАН України: ст. бібліограф (1986–1988), ст. лаб. (1988–1993), н.с. (1993–1998), с.н.с. (з 1998) відділу історії України середніх віків і раннього нового часу. 1993 в Ін-ті історії України захистила канд. дис. «Проблеми історії України XVI–XVIII ст. на сторінках журналу «Киевская старина»». Наук. кер. — акад. НАН України В.А. Смолій. З 1995 вчений секретар відділу історії України середніх віків і раннього нового часу. Член редколегій та відповідальний секретар понад 20 видань, зокрема: «Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку» (вип. 4-7), «Середньовічна Україна» (вип. 1-2), «Україна в Центральній-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)» (вип. 1-6), «Історія української культури» (Т. 3), «Історія українського козацтва: Нариси у 2-х т.» та ін.

Авторка понад 100 наукових праць.

Тв.: Медієвістика в Україні другої половини XIX — початку XX ст.: Криза чи прогрес? — К., 1996; Коліївщина очима істориків (ретроспективний огляд) // Середньовічна Україна. — Вип. 2. — К., 1997; Медієвістика на сторінках «Українського історичного журналу» // УІЖ. — 1997. — № 4; Система ціннісних орієнтацій: ментально-свідомісні виміри // Українське суспільство на зламі середньовіччя і нового часу: Нариси з історії ментальності та національної свідомості. — К., 2001; Європейський історіографічний процес та становлення української медієвістики // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до XVIII ст.). — Вип. 2. — К., 2002; Дослідження українського історичного процесу раннього нового часу в світлі новітніх історіографічних тенденцій // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 5. — К., 2005; Відділ історії України середніх віків і раннього нового часу. 1936–2006 // Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.). — Вип. 6. — К., 2006; Формування системи політичних цінностей козацької громади та їх укорінення в суспільну свідомість // Історія українського козацтва: Нариси у 2-х т. — Т. I. — К., 2006; Козакознавчі студії в українській історіографії // Історія українського козацтва: Нариси у 2-х т. — Т. II. — К., 2007; Національний історичний процес за доби середньовіччя і раннього нового часу: тематична репрезентативність на сторінках «Українського історичного журналу» (1987–2007 рр.) // УІЖ. — 2007. — № 6; Сучасна українська новістика та перспективи наукових пошуків // УІЖ. — 2008. — № 6.

Літ.: Вчені Інституту історії України: Біобібліографічний довідник / Сер. «Українські історики». — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 594.

Олена Ковальчук

МЕЖБЕРГ Наум Ісакович (24.08.1898, м. Одеса. — 14.04.1972, м. Ужгород) — дослідник революційних подій початку XX ст. на Одещині. З робітників.

Закінчив юр. ф-т Одеського ін-ту народного господарства (1926) та аспірантуру Одеського ІНО (1931). За деякими даними, напередодні Великої Вітчизняної війни захистив канд. дис., але не зміг це підтвердити документально після реабілітації.

Трудову діяльність розпочав 1917 складачем типографії братів Кульберг і Шпендер (м. Одеса). 1917–1923 — брав участь у бойових діях під час громадянської війни. 1926–1927 — викладач історії Одеського торгово-промислового технікуму. 1927–1929

працював на аналогічній посаді на рабфаці місцевого сільсько-господарського ін-ту. 1931–1933 — доц., проф. місцевого Ін-ту соціального виховання. Навчаючись в аспірантурі, почав працювати за сумісництвом н.с. (1929–1932), пізніше заст. дир. Одеського Істпарту (1932–1934). 1933–1935 — проф. ОДУ. 1935–1937 — проф. історії (за деякими даними, зав. каф.) Київського ун-ту (за сумісництвом — ст.н.с Ін-ту історії ВУАМЛІНа). 1937 репресований і до реабілітації у 1955 перебував на засланні. 1955–1956 — співробітник Желдориздата (м.Одеса). З 1956 працював в УЖДУ — ст. викладачем (1956–1958, 1964–1971) та викладачем (1958–1961, 1963–1964) каф. історії СРСР, бібліотекарем вузівської бібліотеки (1961–1963). Нагороджений орденом Червоної Зірки (1967).

Тв.: Экономика Одесщины и рабоче-крестьянское движение в 1914–17 гг.: (Предпосылки Октября в Одессе). — Одесса, 1927 (у співавт.); Боевой путь котовцев. — Одесса, 1930 (у співавт.); До 10-річчя «Процесу 17». — Одеса, [1930]; Червневі події 1905 року в Одесі: (Потьомкінські дні). — Одеса, 1930; Другий період Радянської влади на Одещині (квітень–серпень 1919 р.). — Одеса, 1931 (у співавт.); Жовтневі події 1905 р. в Одесі. — Харків; Одеса, 1931; Процес 17. — Харків; Одеса, 1932; В.І. Ленін про періодизацію Великої Жовтневої соціалістичної революції та про етапи розвитку радянського суспільства (1917–1922): Конспект лекції по спецкурсу «Історіографія Великої Жовтневої соціалістичної революції» для студентів історичного факультету. — Ужгород, 1965.

Літ.: Михайлов А. За свою, Радянську! [Про учасника громадянської війни Н.І. Межберга] // Закарпатська правда. — 1967. — 14 груд. — С. 2; Поздоровлення ювілярові [Н.І. Межбергу] // Там само. — 1968. — 25 серп. — С. 4.

Микола Олашин

МЕЛЬНИК Василь Петрович (19.10.1934, с. Мала Розтока, нині Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник історії профспілок, к.і.н. (1973), доц. (1983). Із селян. Відмінник народної освіти України.

Закінчив відділення укр. мови та літератури філол. ф-ту УЖДУ (1963) та аспірантуру АСН при ЦК КПРС (1973). 1973 захистив канд. дис. «Партійне керівництво профспілками на сучасному етапі комуністичного будівництва» (наук. кер. — доц. В.М. Малін).

Трудову діяльність розпочав 1953 зав. сільської бібліотеки у рідному селі. 1954–1956 служив строкову службу у лавах Радянської Армії. 1956–1958 — літпрацівник, згодом зав. відділу

редакції районної газ. «Нове життя» (м. Іршава). 1958–1967 — на комсомольській та партійній роботі. 1967–1970 — голова Іршавського райвиконкому. Після закінчення аспірантури працював консультантом-методистом Будинку політосвіти Закарпатського обкому КПУ. З 1974 — в Ужгородському ун-ті: викладач (1974–1976) та ст. викладач (1976–1981) каф. історії СРСР; доц. каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1981–1988); доц. каф. історії СРСР та УРСР (1988–1990). З 1990 — доц. каф. історії України. Нагороджений трьома медалями.

Автор понад 100 наук. публікацій.

Тв.: *Партия и рабочий класс в условиях строительства коммунизма.* — М., 1973 (у співавт.); *Партия и рабочий класс в условиях строительства коммунизма.* — Брянськ, 1974 (у співавт.); *Трудовой коллектив і соціалістичне змагання.* — Ужгород, 1982 (у співавт.); *Профспілки Закарпаття: турбота про людей: Нариси історії.* — Ужгород, 2000 (у співавт.); *Нариси історії Закарпаття: У 3 т.* — Ужгород, 2003. — Т. III (у співавт.).

Літ.: Підгірний В. Його двадцятиліття // *Ужгородський ун-т.* — 1994. — 29 грудня; Турянця В. Три двадцятиріччя // *Новини Закарпаття.* — 1994. — 10 грудня; Офіцинський Р., Олашин М. Ерудований учений, толерантний педагог: Доцентові Василю Мельнику — 70 // *Новини Закарпаття.* — 2004. — 19 жовтня; Слово про Вчителя: Доценту Мельнику Василю Петровичу — 70 // *З історії української дипломатії: Науковий збірник на честь 70-річчя доцента В.П. Мельника.* — Ужгород, 2004. — С. 4–9.

Микола Олашин

МЕЛЬНИЧУК Тетяна Анатоліївна (12.07.1978, с. Мельниківці Немирівського р-ну Вінницької обл.) — дослідниця українського села 1989–2001 рр., к.і.н. (2006).

1995–2000 — навчалася на іст. ф-ті Вінницького держ. пед. ун-ту ім. М. Коцюбинського. 1999–2001 — учитель історії та правознавства зош № 19 м. Вінниця. 2001–2002 — заст. директора зош № 19. 2002–2005 — навчалася в аспірантурі ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2005–2006 — ст. викладач каф. гуманітарних дисциплін Вінницької філії «Ун-ту сучасних знань». 2006 у Черкаському нац. ун-ті ім. Б. Хмельницького захистила канд. дис. «Зміни у соціальному складі сільського населення України (1989–2001 рр.)» (наук. кер. — к.і.н., проф. П.С. Григорчук). 2006–2007 — ст. викладач Вінницького ф-ту менеджменту і бізнесу Київ. ун-ту культури. З 2007 — ст. викладач каф. історії слов'янських народів ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Авторка бл. 20 наук. праць.

Тв.: Теоретичні аспекти маятникової міграції в сучасних наукових розробках // Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія Історія. Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. П.С. Григорчука. — Вип. 5. — Вінниця, 2003. — С. 262–265; Вплив міграції на динаміку складу та чисельності сільського населення України (1989–2001 рр.) // Там само. — Вип. 6. — Вінниця, 2003. — С. 97–100; Зміни у чисельності та складі сільського населення Вінниччини (1989–2001 рр.) // Там само. — Вип. 7. — Вінниця, 2004. — С. 146–150; Динаміка змін національного складу сільського населення України (1989–2001 рр.) // Наук. праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту: Історичні науки. — Т. 13. — Кам'янець-Подільський, 2004. — С. 229–234; Динаміка чисельності та територіального розміщення сільського населення України (1989–2001 рр.) // Український селянин: Зб. наук. праць / За ред. С.В. Кульчицького, А.Г. Морозова. — Вип. 8. — Черкаси, 2004. — С. 314–315; Динаміка сільського населення України у міжпереписний період (1989–2001 рр.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 1 — Вінниця, 2003. — С. 27–30; Динаміка чисельності сільського населення Житомирської області (1989–2001 рр.) // Там само. — Вип. 2. — Вінниця, 2004. — С. 44–47; Соціальні наслідки міграційних явищ сільського населення України // Молодь, освіта, наука, культура і національна самосвідомість. — Т. 3. — К., 2004. — С. 91–95; Вплив аварії на Чорнобильській АЕС на динаміку чисельності сільського населення Житомирської області (1989–2001 рр.) // Житомиру — 1120 (884–2004): Наук. зб. «Велика Волинь»: праці Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині. — Т. 31 / Голов. ред. М.Ю. Костиця. — Житомир, 2004 — С. 445–448; Етнічний склад сільського населення Вінниччини за результатами Всеукраїнського перепису населення 2001 р. // Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. — Вінниця, 2005. — С. 293–297 (у спіавт.); Всеукраїнський перепис населення 2001 р. як історичне джерело // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 3. — Вінниця, 2005. — С. 33–35; Соціальні наслідки міграцій сільського населення України (1989–2001 рр.) // Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 9. — Серія: Історія: Зб. наук. пр. / За заг. ред. проф. П.С. Григорчука. — Вінниця, 2005. — С. 216–221; Соціальні зміни у складі сільського населення України (1989–2001 рр.): короткий історіографічний огляд // Український селянин. — Черкаси, 2006. — Вип. 10. — С. 84–87 (у спіавт.); Соціальна структура селянства України за результатами Всесоюзного

перепису населення 1989 р. // Актуальні проблеми вітчизняної та
всесвітньої історії. — Вип. 10. — Вінниця, 2006. — С. 182–185.

Дж.: Анкета Т.А. Мельничук.

Олег Рабенчук

МІНГАЗУТДІНОВ **Алек Фасхутдінович** (15.03.1938, м. Переяслав-Хмельницький Київської обл.) — дослідник історії Другої світової війни, к.і.н. (1968), проф. (2000).

1955–1960 навчався на іст.-філос. ф-ті КДУ. 1960–1962 — ст. лаборант каф. історії КПРС КДУ. 1962–1965 — зав. кабінетом історії. 1965–1967 — аспірант КДУ. Канд. дис. «Комуністична партія — вихователь патріотизму радянських воїнів в боях за визволення України (на матеріалах I і II Українських фронтів. 1943–1944 рр.)» захистив у КДУ 1968 (наук. кер. — к.і.н., доц. Г.П. Міщенко). 1967–1991 — ст. викладач, доц. каф. історії КПРС. 1972–1976 — відп. секретар редколегії вісника «Наукові праці з історії КПРС». 1976–1981 — вчений секретар спеціалізованої вченої ради по захисту докт. і канд. дис. 1991–2000 — доц. каф. історії для гуманітарних ф-тів. 1994–2002 — заст. декана з наукової роботи іст. ф-ту КНУ та відповідальний секретар «Вісника» іст. ф-ту. 1998–2005 — проф. каф. історії для гуманітарних ф-тів КНУ ім. Тараса Шевченка.

Автор близько 250 наук. праць.

Тв.: Великий подвиг. — К., 1975 (у співавт.); Інтернаціональне виховання радянських воїнів в роки Великої Вітчизняної війни // УІЖ. — 1975. — № 4; Подвиг партии и народа. — К., 1980 (у співавт.); Очерки истории Киевских городской и областной партийных организаций. — К., 1981 (у співавт.); Нездоланна сила братерської єдності // Комуніст України. — 1984. — № 9; В битвах за Советскую Украину. — К., 1985; Великое достояние социализма. — К., 1986 (у співавт.); Молодежь и идеологическая борьба. — К., 1986; Партия первопроходцев. — К., 1989 (у співавт.); Трудящиеся Украины — победе. — К., 1991 (у співавт.); Історія Другої світової війни (1939–1945 рр.). — К., 1999; Фронтowa преса як джерело дослідження битви за визволення України від німецько-фашистських загарбників (1943–1944 рр.) // Вісник Київського ун-ту. Історія. — Вип. 41. — К., 1999; Роль фронтовой прессы в патриотическом воспитании советских воинов в начале Великой Отечественной войны // Патриотизм советской прессы и народа — важнейший источник победы в Великой Отечественной войне. — Санкт-Петербург, 2000; Про характер радянсько-німецької війни 1941–1945 років // Сторінки воєнної історії України. — Вип. 5. — К., 2001; Виховна робота серед воїнів-новобранців під час

визволення України від фашистських загарбників // Там само. — Вип. 9, ч. 2. — К., 2005.

Дж. та літ.: Анкета А.Ф. Мінгазутдінова; Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Минуле і сьогодення (1834–2004 рр.). — К., 2004. — С. 253.

Оксана Янковська

МИРОНОВА Ірина Сергіївна (02.10.1976, м. Николаїв) — дослідниця історії України, національних меншин України, поштових установ, к.і.н. (2004).

1993–1998 навчалася на іст. ф-ті Николаївського держ. пед. ін-ту. 1998–1999 — викладач Николаївської держ. аграрної академії, 1999–2000 — викладач Николаївського держ. вищого училища культури. 2000–2003 навчалася в аспірантурі Николаївського держ. ун-ту. Канд. дис. «Культура національних меншин Півдня України в 20–30-ті роки ХХ століття» під керівництвом д.і.н. П.М. Тригуба захистила в ДонДУ 2003. З 2003 — ст. викладач, доц. каф. іст. дисциплін Николаївського навчально-наукового ін-ту ОНУ ім. І.І. Мечникова. Нагороджена Почесною грамотою МОН України (2005).

Авторка понад 50 наук. праць.

Тв.: Розвиток освіти національних меншин Півдня України у 20-ті рр. ХХ ст. // Наук. праці. — Николаїв, 2001. — Т. 10: Історичні науки. — С. 78–82; Робота освітніх і культосвітніх організацій серед німецького населення Ландауського району в 20-ті рр. ХХ ст. // Історія України. маловідомі імена, події, факти. — Вип. 17. — К. — Донецьк, 2001. — С. 49–53; Національний склад населення Півдня України в період впровадження політики «коренізації» (20-ті рр. ХХ ст.) // Наукові праці. — Николаїв, 2002. — Вип. 2: Історичні науки. — С. 121–125; Впровадження рідної мови в національних закладах освіти Півдня України в 20–30-і рр. ХХ ст. // Історичні та політологічні дослідження. — 2002. — № 2 (10). — Донецьк, 2002. — С. 105–112; Діяльність закладів професійної та вищої освіти національних меншин Півдня України в 20–30-ті рр. ХХ ст. // Наукові праці. — Т. 26. — Вип. 13. Історичні науки. — Николаїв, 2003. — С. 99–103; Краєзнавча робота серед національних меншин Півдня України у 1920–30-ті рр. // Наукові праці. — Т. 27. — Вип. 14. Історичні науки. — Николаїв, 2003. — С. 107–111; Єврейські колонії Березнегуватщини. — Николаїв — Березнегувате, 2005 (у співавт.); Реабілітовані історією. Николаївська область. — К.; Николаїв, 2005 (у співавт.); Діяльність поштових установ Півдня України (друга половина XVIII–XIX ст.) // Наукові праці. — Т. 37. — Вип. 24. Іст. науки. — Николаїв, 2005. — С. 14–18; Поштові

реформи на території України у ХІХ ст. // Науковий вісник «Гілея». Філософія. Історія, Політологія. — 2005. — № 2. — С. 59–67; Національні меншини України: Навч.-метод. посібник. — Одеса, Миколаїв, 2006.

Дж.: Анкета І.С. Міронової.

Віктор Крупина

МІХЄЄВ Володимир Кузьмич (12.11.1937, с. Луховка Саранського р-ну Мордовська АРСР — 24.12.2008, м. Харків) — український історик і археолог, спеціаліст з середньовічної історії кочівників Східної Європи, д.і.н. (1986), проф., дійсний член Української академії історичних наук (1999), Заслужений діяч науки та техніки України (2007).

Закінчив іст. ф-т ХДУ (1960). 1959–1965 працював ст. лаборантом Археологічного музею ХДУ. 1964–1967 — навчався в аспірантурі ХДУ. 1968 там само захистив канд. дис. «Основні ремісничі виробництва болгаро-аланського населення Подоння VIII–X ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. Б.А. Шрамко), а 1986 в Ін-ті археології НАНУ — докт. дис. «Економіка і соціальні відносини у населення салтово-маяцької культури Подоння-Приазов'я (середина VIII — середина X ст.)». 1965–1991 — викладач, ст. викладач, доц., проф. іст. ф-ту, 1991–2002 — зав. каф. історіографії, джерелознавства та археології, 1997–1999 — проректор з навчальної роботи ХНУ ім. В.В. Каразіна. 2002–2008 — проф. Східноукраїнської філії Міжнародного Соломонова ун-ту та керівник Міжнародного центру хозарознавства. Гол. редактор щорічного часопису «Хазарський альманах». Під керівництвом В.К. Міхеєва захищені 1 докт. та 8 канд. дисертацій.

Автор більше 140 наук. праць.

Тв.: Suchogomolszański zespół osadniczy w świetle danych archeologii i antropologii // Źródła do badań biologii i historii populacji słowiańskich. — Poznań, 1981. — S.147–157 (у співавт.); Подонье в составе Хазарского каганата. — Харьков, 1985; О социальных отношениях у населения салтово-маяцкой культуры Подонья-Приазовья в VIII–X вв. // Археология славянского Юго-Востока. — Воронеж, 1991. — С. 43–50; Археология залізного віку Східної Європи. — Харків, 2000 (у співавт.); Северо-западная окраина Хазарии в свете новых археологических открытий // Хазарский альманах. — Т. 3. — К., Харьков, 2004. — С. 74–93; Население Хазарского каганата в памятниках истории и культуры. «Сухогомольшанский могильник VIII–X вв.». — К., Харьков, 2006. (у співавт.).

Олександр Бубенок,

Олександр Головка

МИЩЕНКО (дівоче прізвище — ЛУЦЕНКО) Нінель Петрівна (05.08.1931, м. Ташкент, Узбекистан) — дослідниця історії робітничого класу Закарпаття другої половини ХХ ст., к.і.н. (1973), доц. (1977). Відмінник народної освіти (1966). Зі службовців.

Закінчила іст. ф-т Саратовського держ. ун-ту ім. М.Г. Чернишевського (1954) та однорічну аспірантуру УжДУ (1972). 1973 захистила канд. дис. «Робітничий клас Радянського Закарпаття (1945–1965 рр.)» (наук. кер. — проф. І.Г. Шульга).

Трудову діяльність розпочала у 1957 старшою піонервожатою Ужгородської сш № 3. Згодом працювала вчителем історії Ужгородської заочної сш (1958–1966). З 1966 — в Ужгородському ун-ті: викладач (1966–1967), ст. викладач (1967–1975), доц. (1975–1991) каф. політології. З 30 червня 1991 — на пенсії. Нагороджена медаллю «Ветеран праці» (1984).

Тв.: Підвищення загальноосвітнього рівня робітничого класу Закарпаття (1945–1965 рр.) // УІЖ. — 1969. — № 11. — С. 37–41; Робітничий клас Закарпаття в боротьбі за раціоналізацію виробництва (1945–1965 рр.) // Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 25 років Радянської влади. — Ужгород, 1970. — С. 40–50; Співробітництво робітників Саболч-Сатмарської області Угорської Народної Республіки і Закарпатської області УРСР (1945–1965 рр.) // Боротьба угорського народу за соціалізм. — Ужгород, 1970. — С. 216–223; Українська радянська історіографія про розвиток промисловості і робітничого класу Закарпаття за роки Радянської влади // Великий Жовтень і розквіт возз'єднаного Закарпаття. — Ужгород, 1970. — С. 339–347; Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття. — Ужгород, 1973 (у співавт.); Робітництва горде ім'я. — Ужгород, 1976 (у співавт.); Зміцнення союзу робітничого класу і колгоспного селянства Закарпаття за роки Радянської влади // Возз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі — торжество ленінської національної політики КПРС. — Ужгород, 1976. — С. 184–189.

Микола Олашин

МИЩЕНКО Сергій Олексійович (09.11.1925, с. Івангород Бахмачського р-ну Чернігівської обл. — 04.04.1986, м. Ужгород) — дослідник історії громадянської війни, к.і.н. (1955), доц. (1961). Із селян.

Закінчив іст. ф-т (1952) та аспірантуру КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1955 захистив канд. дис. «Розвиток народної освіти Української РСР в роки четвертої п'ятирічки (1946–1950)». З 1955 працював в УжДУ: ст. викладач (1955–1959), доц. (1959–1971, 1983–1986),

проф. (1971–1983), зав. (1972–1983) каф. історії СРСР, декан іст. ф-ту (1965–1974). Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденом Червоної зірки (1967) та чотирма медалями.

Автор близько 100 наук., навч.-метод. та краєзнавчих публікацій.

Тв.: Боротьба трудящих України проти білогвардійської армії Денікіна. — Ужгород, 1963; Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття. — Ужгород, 1973 (у співавт.); Оновлена земля: Соціалістичні перетворення на Закарпатті за 30 років Радянської влади. — Ужгород, 1975 (у співавт.); Ужгородський державний університет. — Ужгород, 1981, 1984 (у співавт.); Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації. — Ужгород, 1980 (у співавт.); Успіхи народної освіти на Україні в роки четвертої п'ятирічки // Наукові записки УжДУ. Серія історична. — Ужгород, 1957. — Т. XXX. — С. 153–166; Відгуки трудящих Радянської України на революцію в Угорщині в 1919 р. // Там само. — 1959. — Т. XXXVIII. — С. 40–44; З історії більшовицького підпілля на Україні в період денікінщини // Там само. — Т. XXXIX. — С. 102–114; Розгортання соціалістичного змагання в промисловості Закарпаття в період між XX і XXI з'їздами КПРС // Там само. — 1961. — Т. XLIV. — С. 80–92; З історії більшовицького підпілля на Україні в період денікінської окупації // Доповіді та повідомлення УжДУ. Серія історична. — Ужгород, 1958. — С. 36–37; З історії мобілізації сил українського народу на боротьбу з Денікіним // Там само. — Ужгород, 1959. — С. 17–19; Злодіяння денікінців на Україні // Там само. — Ужгород, 1961. — С. 7–14; Співробітництво робітників західних областей УРСР з робітничим класом європейських країн соціалізму (1959–1965 рр.) // Питання нової та новітньої історії європейських соціалістичних країн. — Ужгород, 1969. — С. 69–82.

Микола Олашин

МЛАКОВИЙ (ДЗУЛЬ, ДЖУЛЬ) Михайло Петрович (1895, м. Тростянець — 09.07.1976) — прозаїк, писав на іст. тематику.

Брав участь у першій Світовій війні як вояк Другого запорізького полку, потім курсант старшинської школи УГА. Учасник Другого зимового походу. Закінчив Ін-т політекономії (Київ–Харків, 1921–1928). За освітою інженер-економіст. Працював учителем нім. мови і руханки у київ. семиріччі. 11 разів арештовуваний, востаннє наприкінці 1937 в Харкові. Засланий на Колиму (Севвостлаг НКВД). Справу закрито 11 січня 1940, звільнений 1 квітня. Живучи у нестерпних умовах, син М-ого Славко захворів на туберкульоз і помер у лікарні. 1943 виїхав з дружиною до німеччини, перебував

у таборі ДП в Ліндеку (Австрія), 1952 переїхав до США. Дав інтерв'ю «My Three Years in Red Prison» (Boston Evening Globe. — 1953. — 30 квітня). автор кіносценарію «Горить Колима» (1960), спогадів «Про похід на Крим української армії» та про «Старшинську школу УГА», а також численних статей. Спільно з дружиною (літ. псевдонім Ол. Звичайна) написав повість «Ворог народу» (2 тт., Лондон, 1966, перша нагорода на літ. конкурсі Укр. літ. фонду ім. І. Франка в Чикаго 3 грудня 1967). Звернувся з відкритим листом до Г. Джонсона, Е. Коттон та Ф. Жоліо-Кюрі із закликом повернути Сталінську премію за «зміцнення миру між народами» або відвідати Колиму самим (Наш вік. — Канада, 1951. — 27 жовтня. — Ч. 10). Лишив статті про русифікацію України (Промінь. — 1948. — 20 жовтня; Самостійна Україна. — 1954. — Ч. 5–6) акцію М. Летрокера на могилі С.петлюри з нагоди 30-річчя виправдання його вбивці (Свобода. — 1959. — 21 березня. — Ч. 55) та М. Хвильового (Визвольний шлях. — 1970. — Квітень). Виступив у справі заявм 35 українців — співробітників амер. високошкільних закладів, що домагались самоуправи для компартії України (Народна воля. — 1968. — 11 липня. — Ч. 28; Гомін України. — 1969. — 10 травня. — Ч. 20; 17 травня. — Ч. 21). родинний архів (48 тек), що містить документи Спілки укр. науковців, літераторів і мистців табору ДП в Ляндеку (1947–1950, 70 с.) та листування (1947–1984, теки 23–41) зберігається у НТШ у Нью-Йорку.

Літ.: Свобода. — 1976. — 16 липня. — Ч. 133; Крупський К. світлій пам'яті михайла Млакового // Свобода. — 1976. — 1 вересня; Боднарук І. Олена Звичайна і Михайло Млаковий // Свободаж. — 1985. — 31 липня. — Ч. 144.

Сергій Білокінь

МУДРИЙ Мар'ян Михайлович (15.10.1970, с. Красів Миколаївського р-ну Львівської обл.) — дослідник історії українсько-польських відносин, національно-політичної орієнтації в українському суспільстві Галичини у XIX — на поч. XX ст., дидактики історії, к.і.н. (1997), доц. (2003).

1987 закінчив сш № 49 м. Львова, 1992 — іст. ф-т, 1995 — аспірантуру Львівського ун-ту ім. І. Франка. З 1995 — асистент, з 1998 по даний час — доц. каф. новітньої історії України Львівського ун-ту. 1997 у Львівському ун-ті захистив канд. дис. «Українсько-польські відносини в Галичині у 1867–1890 роках: політичний аспект» (наук. кер. — проф. К.К. Кондратюк). 1996–1999 — заст. декана іст. ф-ту цього ун-ту з навчально-виховної роботи, 1999–

2000 — з навчально-методичної роботи, 2000–2001 — з наук. роботи. 2000–2002 — відп. ред. «Вісника Львівського університету. Серія історична» (Вип. 35–37). 2001–2004 — докторант ЛНУ ім. І. Франка. Тема докт. дис. «Національно-політичні орієнтації в українському суспільстві Галичини (кінець XVIII — початок XX ст.)».

Автор понад 70 наук. праць.

Тв.: Польські ліберал-демократи та українське питання в Галичині у 80-х рр. XIX ст. // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1997. — Вип. 32; Спроби українсько-польського порозуміння в Галичині (60–70-і роки XIX ст.) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 1997. — Вип. 3–4; Галицькі намісники в системі українсько-польських взаємин (1849–1914) // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1998. — Вип. 33; Русофілство в Галичині в середині XIX — на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 1999. — Вип. 34; Австрорусинство в Галичині: спроба окреслення проблеми // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2000. — Вип. 35–36; Галицька автономія в 70–80-х роках XIX століття: українське та польське бачення // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Збірник на пошану професора Юрія Сливки. — Львів, 2000. — Вип. 7; Ідейні витоки ЗУНР: національні та політичні орієнтації галицьких українців у XIX — на початку XX ст. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2000. — Вип. 6; Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиції; Галицьке русофілство в сучасній історіографії: стан і перспективи дослідження // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2001. — Вип. 9; Ювілейний збірник на пошану Феодосія Стебля; Від Австрії до Польщі: проблема українського університету у Львові в першій чверті XX ст. // *Lwów. Miasto — społeczeństwo — kultura. Studia z dziejów Lwowa / Pod red. K.Karolczaka.* — Kraków, 2002. — Т. IV. — S. 291–309; Національно-політичні орієнтації в українському суспільстві Галичини австрійського періоду у висвітленні сучасної історіографії // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2002. — Вип. 37. — Ч. 1; Угода між галицькими народовцями та русофілами 1882 року // Записки Наукового товариства імені Шевченка. — Львів, 2002. — Т. CCXLIII: Праці Історично-філософської секції; Формування новочасної національно-політичної культури українського суспільства Галичини (проблема зовнішніх моделей) // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2003. —

Вип. 38; Рукописні джерела до історії Християнсько-суспільного союзу в Галичині // До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. — Київ; Львів, 2004. — С. 421–440; Поняття «наша земля» / «наш край» в українському русі Галичини XIX — початку XX століття // Шляхами історії. Науковий збірник історичного факультету ЛНУ ім. І.Франка на пошану професора Костянтина Кондратюка. — Львів, 2004. — С. 160–177; Юліан Лаврівський (1821 — 1873): портрет галицького полонофіла // *Lwów. Miasto — społeczeństwo — kultura / Studia z dziejów Lwowa pod red. K.Karolczaka.* — T. V: Ludzie Lwowa. — Kraków, 2005. — С. 37–65; Ідея польсько-української унії та «русини польської нації» в етнополітичному дискурсі Галичини 1859–1869 років // Вісник Львівського університету. — Серія історична. — Львів, 2005. — Вип. 39–40; «Згадки з життя свого і своєї родини»: Спогади Тита Реваковича як джерело до історії Галичини XIX століття // ЗНТШ. — Львів, 2006. — Т. ССІІ: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін; *Dylematy narodowościowe w Sejmie Krajowym galicyjskim (na przykładzie posłów formacji gente Rutheni natione Poloni)* // *Ukraińskie tradycje parlamentarne, XIX–XXI wiek / Pod red. Jarosława Mokłaka.* — Kraków, 2006; «Русини польської нації» (*gente Rutheni, natione Poloni*) в Галичині XIX ст. і поняття «вітчизни». Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. Збірник наукових праць. — Вип. 15. — Львів, 2006–2007; Активізація суспільно-політичного життя у Львові у 60–70-х роках XIX ст. // Історія Львова. У трьох томах. — Львів, 2007. — Т. 2; Тема «колоніального статусу» України у підручниках з історії // Шкільна історія очима істориків-науковців. Матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України. — К., 2008; Руський Собор 1848 року: організація та члени // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 16: Ювілейний збірник на пошану Івана Патера. — Львів, 2008.

Дж. і літ.: Анкета М.М. Мудрого; Історичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1940–2000). Ювілейна книга. — Львів, 2000. — С. 136.

Олена Ковальчук

МУРАВСЬКИЙ Олег Іванович (13.08.1983, с. Туринка Жовківського р-ну Львівської обл.) — фахівець із новітньої історії України, міжнаціональних, міжконфесійних відносин; к.і.н. (2009).

2000–2005 навчався на іст. ф-ті ЛНУ ім. І. Франка. З 2005 — аспірант відділу новітньої історії Ін-ту українознавства ім. І. Крип'я-

кевича НАНУ, з 2008 — м.н.с. того ж відділу. 2009 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича захистив канд. дис. «Суспільно-політичні процеси в західних областях УРСР (1985–1991): міжнаціональний та міжконфесійний аспекти» (наук. кер. — д.і.н., проф. І.Г. Патер).

Автор бл. 20 наук. праць.

Тв.: Львівська регіональна організація Народного Руху України за перебудову: історія створення // Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія «Історія». — Вип. 20. — Дрогобич, 2007. — С. 5–14; Російський національно-культурний рух у Львові // Вісник Прикарпатського університету. Серія «Історія». — Вип. 12–13. — Івано-Франківськ, 2007. — С. 39–44; Русинство на Україні // Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Історичні науки». — Вип. 10. — Острог, 2008; Особливості суспільно-політичного розвитку західноукраїнського регіону в період перебудови (1985–1991) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Львів, 2008. — С. 640–647; «Прийдешне покоління ніколи не забуде, якою ціною було вистраждане наше єднання» // Катакомбна церква. — Львів, 2009. — С. 42–54; Міжнаціональні відносини в західноукраїнських областях у контексті боротьби національно-демократичних сил за відродження української державності // 300 років Конституції гетьмана України Пилипа Орлика: проблеми становлення і розвитку українського державотворення. — Львів, 2010. — С. 136–141.

Дж.: Анкета О.І. Муравського.

Олена Ковальчук

МУСАЄВА (МУСАЕВА) Улькер Кязімівна (05.08.1979, м. Фергана, Узбекистан РСР) — історіограф, дослідниця культурної спадщини кримських татар, к.і.н. (2004).

Закінчила Таврійський нац. ун-т ім. В.І.Вернадського (2001). 2001–2004 —аспірантка каф. історія України і допоміжних історичних дисциплін. Під керівництвом проф. А.А. Непомняшого 2004 захистила у ДНУ канд. дис. «Історико-етнографічне дослідження народів Криму у 20-х — на поч. 30-х рр. ХХ ст.». З 2004 викладач каф. Соціально-гуманітарних дисциплін філол. ф-ту Кримського інженерно-педагогічного ун-ту. З 2005 зав. каф. історії іст.-філол. ф-ту Кримського інженерно-педагогічного ун-ту.

Тв.: Подвижники крымской этнографии, 1921–1941 гг.: Историографические очерки. — Симферополь, 2004; Деятельность Крымского научно-исследовательского института языка и лите-

ратуры по изучению крымских татар (1925–1940) // Етнічна історія народів Європи: Нац. меншини; Етноархеологія. — К., 1999. — С. 52–56; Исследования в области этнографии Всеукраинской научной ассоциации востоковедения (1926–1930 гг.) // Ученые записки Таврического национального ун-та им. В.И. Вернадского. Сер.: История. — 2002. — Т. 15 (54). — № 1. — С. 89–99; 3 історії сходознавчих досліджень у Кримській АРСР // Схід. — 2003. — № 6. — С. 82–84; Из истории изучения этнографии народов Крыма в 20–30-х годах XX века в Евпатории // Культура народов Причерноморья. — 2003. — № 39. — С. 74–81; Восточный музей в Ялте и этнографическое изучение крымских татар: Историографический аспект // Ученые записки Таврического национального ун-та им. В.И. Вернадского. Сер.: История. — 2003. — Т. 16 (55). № 2. — С. 33–41; Б. А. Куфтин в этнографических исследованиях Крыма в 1920-е годы // Київська старовина. — 2004. — № 3. — С. 155–161; Научная ассоциация востоковедения и изучения Крыма в 1920-х годах // Библиотечное дело и краеведение. — К.; Симферополь, 2000. — Вып. 2. — С. 206–213; К вопросу об изучение крымских татар в 1920-е годы // Археологія та етнологія Східної Європи. — Одеса, 2002. — Т. 3. — С. 211–212; Из истории изучения этнографии Крыма Всеукраинской научной ассоциацией востоковедения (1926–1930 гг.) // Этнография Крыма XIX–XX вв. и современные этнокультурные процессы. — Симферополь, 2002. — С. 336–347; Деятельность Научной ассоциации востоковедения в изучении Крыма в 1920-х годах // Исмаил-бей Гаспринский — великий сын крымскотатарского народа: Материалы международной научно-практической конференции. — Симферополь, 2003. — С. 49–51; Таврическое общество истории, археологии и этнографии и изучения крымских татар // Актуальные вопросы истории крымских татар: II научные чтения. — Симферополь; Алушта, 2003. — С. 80–81; К истории этнографических исследований в Крыму в 20-е годы XX века: Б. А. Куфтин // Археологія та етнологія Східної Європи. — Донецьк, 2004. — Т. 4. — С. 79–81; Полина Яковлевна Чепурина — исследователь этнографии народов Крыма (1920–1930 гг.) // Тюркские народы в истории Белоруссии: В 2 ч. — Минск, 2005. — Ч. 1: Тюркские народы в истории Белоруссии. — С. 210–226; Этнографические исследования Центрального музея Тавриды в 20-е гг. XX века // Музейна справа на Житомирщині: історія, досвід, проблеми. Наук. зб. «Велика Волинь». Житомир, 2005. — Т. 3. — С. 155–161; Внесок Кримського науково-дослідного інституту в історико-етнографічні дослідження (1925–1941) // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. — 2005. —

Вип. XXXX. — С. 239–243; Этнографические исследования в Таврическом обществе истории, археологии и этнографии (1923–1931) // Ученые записки Таврического национального университета. — 2005. — Т. 18 (57). — № 1. — С. 139–145; З історії існування центру вивчення кримськотатарської історії та культури у 20-ті рр. XX ст. // Історичний журнал. — 2005. — № 6. — С. 55–62; З історії сходознавчих досліджень у Кримській АРСР: Поліна Яківна Чепуріна (1920–1930 рр.) // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні. — К., 2006. — Вип. 15. — С. 288–297.

Сергій Білокінь

НЕПРИЦЬКИЙ Олександр Анатолійович (11.02.1977, м. Вінниця) — дослідник проблем європейської інтеграції кін XX — поч. XXI ст., к.і.н. (2003).

1994–1999 навчався на іст. ф-ті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 1999 — учитель історії Агрономічнянської ЗОШ Вінницького р-ну Вінницької обл., викладач історії України та краєзнавства навчально-виховного комплексу «Гармонія» м.Вінниця. 1999–2002 — аспірант ВДПУ ім. М. Коцюбинського (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.І. Поп). 2001–2002 — керівник інформ.-видавн. центру. 2002–2005 — заст. дир. з організації наук. роботи та освітнього менеджменту Вінницького обл. ін-ту післядипломної освіти пед. працівників. 2003 у ХНУ ім. В. Каразіна захистив канд. дис. «Велика Британія і європейська інтеграція (90-ті рр. XX ст.)». 2005 — ст. викладач, 2006 — доц. каф. всесвітньої історії Ін-ту історії етнології і права ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Автор понад 30 наук. праць.

Тв.: Великобританія: шлях до сепаратизму регіонів чи побудова «європейського дому» // Наук. зап. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. II. — Вінниця, 2000. — С. 226–232; Впровадження в країнах-членах ЄС єдиної грошової одиниці та реакція Великобританії // Наук. зап. ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. III. — Вінниця, 2001. — С. 176–187; Вхідження Великобританії до європейського співтовариства: уроки для України // Історичні і політологічні дослідження. — № 3(7) — 2001. — С. 49–52; European Integration as a Basic of Further Environmental Protection // Materials of 8th International Students Conference «Economics for Ecology» Sumy, Ukraine, May 3–8, 2001. — P. 76–77; Великобританія та впровадження євро // Вісник Чернігівського держ. пед. ун-ту. Серія: іст. науки. — Вип. 15. — № 1. — Чернігів, 2002. — С. 113–116; Великобританія та ратифікація Маастрихтського договору // Наукові праці Кам'янець-Подільського

держ. пед. ун-ту: іст. науки. — Кам'янець-Подільський, 2002. — Т. 8(10). — С. 494–507; Питання самоідентифікації мешканців Великої Британії в умовах європейської інтеграції та етнічної мобілізації в 90-х рр. XX ст. // Іст.-політ. проблеми сучасного світу. — Чернівці, 2002. — Т. 9. — С. 290–296; Україна — ЄС: використання досвіду Великої Британії в регіональній інтеграції // Світова цивілізація і міжнародні відносини. — № 3(5). — 2002. — С. 91–97; East Dimension of European Union Policy, Asymmetrical threats and environmental security in the region // Materials of 10th International Students Conference «Economics for Ecology» Sumy, Ukraine, May 5–9, 2004. — Р. 72–73; Формування різномовних інформаційних просторів і наслідки доступу до них українських громадян // Історія України. — 3 (403). — Січень, 2005. — С. 5–6; Велика Британія і Спільна зовнішня політика і політика безпеки ЄС у першій половині 90-х років ХХ ст. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. Наукові записки Рівненського держ. гуманіт. ун-ту. — Випуск 6. — Рівне, 2005. — С. 217–222; «М'яка» безпека України в контексті розширення НАТО і ЄС на Схід // Економічний часопис. — 2004. — № 5. — С. 35–37; Джерельна база вивчення європейської інтеграції Великої Британії наприкінці ХХ — початку ХХІ століть // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Серія: Історія. — Вип. 9. — Вінниця, 2005. — С. 395–400; Придністровський конфлікт: спроби врегулювання на початку ХХІ ст. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Історія. — Вип. 10. — Вінниця, 2006. — С. 328–331; Балто-Чорноморська ось безпеки — шлях реалізації польсько-українських інтересів у Європі // Україна в контексті євроінтеграції. — Суми, 2005. — С. 11–119.

Дж.: Анкета О.А. Неприцького.

Олег Рабенчук

НИКОРАК Олена Іванівна (16.05.1948 (за документами — 16.01), с. Космач Косівського р-ну Івано-Франківської обл.) — дослідниця теорії та історії народного мистецтва, к.і.н. (1987).

1972–1977 навчалася у Львівському держ. ін-ті прикладного та декоративного мистецтва на каф. художнього текстилю. 1968–1969 працювала художником на льонокомбінаті (РФ). 1969–1972 — викладач Луцької художньої школи. 1977–1979 — художник Луцького меланжевого комбінату. З 1979 — на наукових посадах у Львівському музеї етнографії та художнього промислу (нині — Ін-т народознавства НАНУ). Канд. дис. «Тенденції розвитку традиційного ткацтва українців Карпат (кінець ХІХ — 80-ті роки ХХ ст.)» захистила 1987 в Мінську (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.Г. Гошко).

Тв.: Гуцульщина: Іст.-етнограф. дослідження. — К., 1987 (у співавт.); Сучасні художні тканини Українських Карпат. — К., 1988; Украинские Карпаты. Культура. — К., 1989 (у співавт.); Українське народознавство: Навч. посібн. — Львів, 1994 (у співавт.); Українське ліжництво // ЗНТШ. — Т. 230. — Львів, 1995; Історія Гуцульщини: В 6 т. — Т. 6. — Львів, 2001 (у співавт.); Лемківщина: У 2-х т. — Т. 2. Духовна культура. — Львів, 2002; Українська народна тканина XIX–XX ст.: типологія, локалізація, художні особливості. — Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). — Львів, 2004.

Дж. і літ.: Анкета О.І. Никорак; I. Turnau. Elena Ivanovna Nykorak. Sučasni chudožni tkanyny Ukrain'skych Karpat. — Kyiv, 1988. — SS. 224 rys. 136, w tym barwnych 82 // Kwartalnik Historii Kultury materialncj. — Rok XXXIX. — № 3–4. — Warszawa, 1991. — S. 356–357; Сіреджук П.С. З літопису с.Космач // Проблеми Гуцульщини. — Чернівці, 1993. — С. 84; Арсенич П., Пелипейко І. Дослідники та краєзнавці Гуцульщини. Довідн. — Косів, 2002. — С. 167–170; Дутка Р. Панорама Подій // Мистецтвознавство'05. — Львів, 2005. — С. 208; Стельмашук Г.Г., Никорак О. Українська народна тканина XIX–XX ст. Типологія, локалізація, художні особливості. — Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). — Львів, 2004. — 584 с. // Вісник Львівської Академії мистецтв. — Вип. 16. — Львів, 2005. — С. 359–365.

Любов Шепель

НИКОЛАЄЦЬ Юрій Олексійович (15.03.1973, смт. Димер Вишгородського р-ну Київської обл.) — дослідник історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр, суспільно-політичних процесів в УРСР у сер. 1940-х — сер. 1960-х рр., д.і.н. (2009).

1990–1995 навчався на іст. ф-ті ВДПІ ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського). 1994–1995 — учитель історії зош № 16 м. Вінниця. 1995–1998 — аспірант КНУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. — д.і.н., проф. В.Ю. Король). 1999 там само захистив канд. дис. «Морально-політичний стан населення і воїнів Червоної Армії в перший період Великої Вітчизняної війни (на матеріалах України)». 1999 — учитель історії зош № 108 м. Київ. 1999 — до тепер — доц. каф. політології ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2004 — докторант КНУ ім. Т.Шевченка (наук. конс. — д.і.н., проф. А.Г. Слюсаренко). Там само 2008 захистив докт. дис. «Суспільно-політичні процеси в УРСР у другій половині 40-х — першій половині 60-х рр. XX ст.: Вітчизняна історіографія».

Автор понад 30 наук. праць.

Тв.: Дезертирство із лав Червоної Армії в Україні на початкових етапах Великої Вітчизняної війни // З архівів ВУЧК, ГПУ, НКВД, КГБ. — 1997. — № 1–2. — С. 169–175; Моральний стан Червоної Армії в Україні в перший період війни проти німецько-фашистських загарбників. Дезертирство та боротьба з ним. — К., 1998; Цивільне населення України на початку війни з німецько-фашистськими загарбниками. — К., 1998; Створення та діяльність винищувальних батальйонів України в 1941 році // Вісник Київ. у-ту. Історія. — Вип. 38. — К., 1998. — С. 40–44; Становище та настрої населення України на початку німецько-фашистської окупації (червень 1941 — липень 1942 рр.). — Вінниця, 1999; Настрої населення Житомирщини на початку нацистської окупації мовою німецьких документів (1941–1942 рр.) // Житомирщина на зламі тисячоліть. — Житомир, 2000. — С. 174–175; Діяльність партизанських полків НКВС на початку радянсько-німецької війни // Поділля у контексті української історії. — Вінниця, 2001. — С. 275–280; Підготовка поповнення до Червоної Армії під час визволення України // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 1. — Вінниця, 2003. — С. 22–23; Стан бойової та політико-моральної підготовки Червоної Армії у 1939–1941 рр. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. VI. Серія: Історія. — Вінниця, 2003. — С. 225–231; Морально-політичний стан населення України у перший період Великої Вітчизняної війни. — Вінниця, 2004; Культурно-освітня діяльність інтелігенції УРСР у середині 1940-х — середині 1960-х рр. (історіографія) // Вісник Черкаського ун-ту. — Вип. 66. — Черкаси, 2005. — С. 43–49; Впровадження комуністичної ідеології в українському селі у другій половині 1940-х — середині 1960-х: історіографія проблеми // Історія України. Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 30. — К., 2005. — С. 248–262; Вітчизняні історіографічні дослідження історії суспільно-політичних процесів в УРСР середини 40-х — середини 60-х рр. XX ст. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. IX. Серія: Історія. — Вінниця, 2005. — С. 352–357; Відображення ідеологічного протистояння у працях вітчизняних істориків (50–60-х рр. XX ст.) // Україна XX ст.: культура, ідеологія, політика. — Вип. 9. — К., 2005. — С. 393–404; Комуністичний ідеал особи у працях вітчизняних науковців часів «хрущовської відлиги» // Історія України. маловідомі імена, події, факти. — Вип. 29, ч. 2. — К., 2005. — С. 258–269.

Дж.: Анкета Ю.О. Ніколайця.

Олег Рабенчук

НИКОЛІНА Інна Іванівна (12.05.1981, смт. Вороновиця Вінницького р-ну Вінницької обл.) — дослідниця питань освіти України в 20–30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (2008).

1998 — 2004 навчалася на іст. ф-ті ВДПУ ім. М. Коцюбинського. 2003–2004 працювала викладачем суспільних дисциплін Вінницького будівельного технікуму. 2004–2007 — аспірантка КНЛУ. Канд. дис. «Загальноосвітня школа України в контексті суспільно-політичного життя 20-х — початку 30-х рр. ХХ століття» захистила в ЧНУ ім. Ю. Федьковича 2008 (наук. кер. — д.і.н., проф. В.М. Курило). З 2008 — ст. викладач каф. всесвітньої історії ВДПУ ім. М. Коцюбинського.

Тв.: Загальноосвітня школа України в контексті суспільно-політичного життя 1920-х — початку 1930-х рр.: огляд літератури // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. — Історія, економіка, філософія. — К., 2004. — Вип. 9. — С. 125-133; Вчительство Поділля у 1920 — 30-х рр. ХХ ст. // Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження. — Вінниця, 2005. — С. 155–161; Державна освітня політика на Україні в 20-х рр. ХХ ст. // Розвиток наукових досліджень 2005: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 7–9 листоп. 2005 р. — Т. 3. — Полтава, 2005. — С. 141–144; Політичні переслідування вчителів загальноосвітніх шкіл Поділля в 1920-х — на початку 1930-х рр. // Політичні репресії та голодомори на Вінниччині в ХХ столітті у контексті національної пам'яті. — Вінниця, 2006. — С. 62–72; Боротьба за подолання труднощів розвитку загальноосвітньої школи в УСРР на початку 20-х рр. ХХ ст. // Мандрівець. — 2006. — № 2. — С. 16-26; Впровадження ідей загального навчання та політехнізму в загальноосвітній школі // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. — Історія. — Тернопіль, 2006. — Вип. 1. — С. 227–235; Українізація загальноосвітньої школи України та вплив суспільно-політичного життя 20–30-х рр. ХХ ст. на її здійснення // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вінниця, 2006. — Вип. 10. — Історія. — С. 123–134; Загальноосвітня школа УСРР у 20–30-х роках минулого століття // Університет. — 2006. — № 4. — С. 51–64; Формування учительських кадрів загальноосвітніх шкіл України в умовах суспільно-політичного життя 20-х — початку 30-х рр. ХХ ст. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Історія. — Вінниця, 2006. — Вип. 11. — С. 223–233; Запровадження виробничого навчання в загальноосвітній школі України в 20-х — на початку 30-х рр. ХХ ст. // Лінгвістика та лінгводидактика у сучасному інформаційному суспільстві. — К., 2007. — С. 410–414; Місце загальноосвітньої

школи в системі народної освіти УСРР в 20-х — на початку 30-х рр. XX ст. // III Гуржіївські історичні читання. — Черкаси, 2007. — С. 406–409.

Дж.: Анкета І.І. Ніколіної.

Наталія Васильєва

ОВСІЄНКО Василь Васильович (08.04.1949, с. Леніне (Ставки) Радомишльського р-ну Житомирської обл.) — політ. і гром. діяч, політв'язень, історик, мемуарист. Із селянської родини.

Закінчив філол. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка (1972). За виготовлення та розповсюдження літератури самвидаву (1973) ув'язнений на 4 роки в таборах Мордовії. Вдруге ув'язнений (1979) на 3 роки за сфабрикованим звинуваченням в опорі міліції; знову звинувачений (1981) у проведенні «антирадянської агітації та пропаганди», засуджений на 10 років таборів особливого режиму та 5 років заслання з визнанням особливо небезпечним рецидивістом. Карався в таборах Пермської обл. Член Української Гельсінкської групи з 18 листопада 1978 р. Звільнений 21 серпня 1988 р.

Учасник експедиції на Урал, яка восени 1989 перевезла в Україну тлінні рештки Василя Стуса, Юрія Литвина, Олекси Тихого, член ради «Музею історії політичних репресій «Перм-36». З 1999 учасник, відтак організатор щорічних експедицій української громадськості на Дні пам'яті в урочище Сандармох та на Соловецькі острови.

Співголова Українського комітету «Гельсінкі-90» (з 1992). З 1990 член-засновник, секретар, керівник редакційно-видавничого відділу, з 1991 — член проводу Української Республіканської партії. Співголова Українського комітету «Гельсінкі-90» (з 1992). Член Республіканської християнської партії (з травня 1997), член Центрального проводу, голова Етичної комісії РХП (з травня 2001). З 1998 — працівник Харківської правозахисної групи. Член Харківської правозахисної групи, координатор програми (з червня 1998). З березня 1999 голова, з березня 2000 заст. гол. Наукового товариства ім. С.Подолінського.

Для харківського видавництва «Фоліо» підготував збірки спогадів, інтерв'ю, листів і документів: «Українська Громадська Група сприяння виконанню Гельсінкських угод: Документи і матеріали: В 4 тт.» (2001), «Харківська правозахисна група» (Харків: Фоліо, 2001); «Три повстання Січків: У 2 тт.» (2003), «Юнаки з огненної печі: Росохацька група» (2003); «Добром нагріте серце: До 90-річчя І.Б.Бровка» (2005), «Оксана Мешко: Не відступлюся! До 100-річчя з дня народження» (разом з О. Сергієнком, 2005).

Підготував 120 статей до видання «Міжнародний біографічний словник дисидентів країн Центральної та Східної Європи й колишнього СРСР. Том 1. Україна» (Кн. 1-2. Х., 2006). Записав автобіографічні розповіді біля 180 колишніх політ'язнів і дисидентів, які опрацював і розміщує в періодиці та на сайті Харківської правозахисної групи <http://archive.khpg.org>.

Лауреат премії ім. В.Стуса (2000) за публіцистику, премії ім. Івана Огієнка (2006) за громадську діяльність, Міжнародної літературної премії Фундації родини Воскобійників (2006) за книжку вибраного «Світло людей». 2005 нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, 2006 — орденом «За мужність» I ступеня.

Тв.: Світло людей: Мемуари та публіцистика. Кн. 1-2. — Харків: Харківська правозахисна група; К.: Смолоскип, 2005; Василь Стус у віддзеркаленнях. Спогади Василя Овсієнка про Василя Стуса. — Полтава, 2007. — 192 с.

Літ.: Хейфец Михаїл. Место и время. — Франція: Третья волна, 1978. — С. 123–125; Вісник репресій в Україні. Закордонне представництво Української Гельсінської групи. Редактор-упорядник Надія Світлична. — Нью-Йорк, 1980–1985; Українська Гельсінська Група. 1978–1982. — Торонто-Балтимор: Смолоскип, 1983. — С. 493–530; Хейфец М. Василь Овсієнко — мученик ГУЛАГу // Хейфец М. Українські силуети. — Нью-Йорк: Сучасність, 1983. — С. 273–285; Любиш Україну? В концтабір! // Віче. — 1991. — № 14; Касьянов Г. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. — К.: Либідь, 1995; Українська Гельсінська Група. До 20-ліття створення. — К.: УРП, 1996. — С. 19–20; Захаров Б. Нарис історії дисидентського руху в Україні, 1956–1987 / Харківська правозахисна група. — Харків: Фоліо, 2003; Хто є хто в Україні? — К.: К.І.С., 2004. — С. 591; Коцюбинська М. Література факту: між «великою» і «малою» зонами // Березіль. — 2006. — № 9. — С. 157–173.

Сергій Білокінь

ОЛАГ Василь Іванович (15.01.1932, с. Сасово, нині Виноградівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник новітньої політичної історії Угорщини, к.і.н. (1966), доц. (1968). Із селян.

Закінчив іст. ф-т УЖДУ (1954) та аспірантуру Ін-ту історії АН СРСР (1964). 1966 захистив канд. дис. «Боротьба класів і партій в Угорщині в 1919–1923 рр.» (наук. кер. — проф. Р.А. Авербух). Трудову діяльність розпочав 1954 вчителем історії Вишківської сш, працював коректором Закарпатської обласної друкарні (1957–1960) та вчителем історії Ужгородської сш робітничої молоді № 3

(1960–1961). З 1965 — в УжДУ: викладач (1965–1966), ст. викладач (1966) та доц. (1966–1988) каф. загальної історії. 1988–1993 — доц. каф. нової і новітньої історії.

Тв.: Політична боротьба в Угорщині напередодні і під час виборів 1920 р. до парламенту // Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції, присвяченої 20-річчю визволення Угорщини від фашистського гніту. — Ужгород, 1965. — С. 93–101; Політична боротьба в Угорщині напередодні і під час виборів 1922 р. до парламенту // Тези доповідей та повідомлення до XIX наукової конференції. Серія історична (загальна історія та історія СРСР). — Ужгород, 1965. — С. 75–78; До питання політичної консолідації в Угорщині на початку 1920-х років // Тези доповідей до XX щорічної наукової конференції Ужгородського держ. ун-ту. Серія історичних наук. — Ужгород, 1966. — С. 53–59; Роль правосоціалістичного уряду Пейдла у відновленні буржуазного режиму в Угорщині // Матеріали XXI наукової конференції Ужгородського держ. ун-ту. Серія історії. — 1967. — С. 128–131; Буржуазна та правосоціалістична історіографія і публіцистика про перші роки фашистського режиму в Угорщині (1919–1923 рр.) // Питання нової та новітньої історії європейських соціалістичних країн. — Ужгород, 1969. — С. 126–138; Документи про революцію і національно-визвольну війну 1848–1849 рр. в Угорщині, що зберігаються в Державному архіві Закарпатської області // Культура та побут населення Українських Карпат. — Ужгород, 1972. — С. 201–202 (у співавт.); Контрреволюция и белый террор. Установление фашистского режима (1919–1923) // История Венгрии: В 3 т. — М., 1972. — Т. III. — С. 162–201.

Микола Олашин

ОЛАШИН Микола Васильович (10.10.1957, с. Нижній Бистрий Хустського р-ну Закарпатської обл.) — історіограф, бібліограф, дослідник аграрних відносин в Закарпатті і західно-українських землях доби феодалізму, середньовіччя та нового часу, історії наукових та культурно-освітніх зв'язків Закарпаття з наддніпрянською Україною, Росією та Чехією, к.і.н. (1994), доц. (1998), педагог, громадський діяч. Із селянської родини.

Трудову діяльність розпочав 1975 учнем столяра Хустської меблевої фабрики, 1975–1977 — служба в армії. 1978–1983 навчався на іст. ф-ті УжДУ, був членом наук. гуртків та студкому ун-ту. 1983–1985 — вчитель історії Драгівської сш Хустського р-ну, 1985–1990 — дир. Стеблівської сш того ж р-ну. 1990–1993 навчався в аспірантурі УжДУ. Канд. дис. «Аграрні відносини в

Закарпатті в добу феодалізму в українській та російській історіографії» захистив 1994 у ДДУ. Наук. кер. — проф. В.І. Ілько. 1993–1994 — м.н.с. НДІ Карпатознавства УжДУ. З 1994 — викладач каф. нової і новітньої історії та історіографії УжНУ. З 2005 — ст.н.с. УжНУ. Завершує докт. дис. «Аграрні відносини в західноукраїнському селі (кін. XVIII–1918 р.) у вітчизняній історіографії та публікаціях джерел».

З 1998 — секретар редколегії «Наукового вісника Ужгородського ун-ту. Серія: історія» (з 1998), відповідальний секретар редколегії видання «Молодь — Україні: Наукові записки молодих учених УжДУ (1994–1997)». Голова іст. секції Закарпатського обласного осередку НТШ, член Закарпатського осередку укр. біографічного т-ва (з 1999) та Житомирського науково-краєзнавчого Т-ва дослідників Волині.

Автор понад 350 публікацій.

Тв.: Григорій Васильович Павленко. Бібліографічний покажчик. — Ужгород, 1996 (у співавт.); У вирі народно-визвольної війни 1648–1654 років. — Ужгород, 1996 (у співавт.); Професор Іван Гранчак // Професор Іван Гранчак: Бібліограф. покажчик /Упорядн. М. Зимомря. — Ужгород, 1997. — С. 109–161; Проблеми історії Закарпаття в працях російських істориків. — Ужгород, 1996–1997. — Ч. 1, 2; Питання селянського руху на західноукраїнських землях (кінець XVIII — перша половина XIX ст.) у вітчизняній історіографії новітнього часу // Науковий вісник УжНУ. Серія історія. — Ужгород, 1998. — Вип. 2. — С. 44–49; Українські історики про розвиток сільського господарства та становище селянства на західноукраїнських землях в другій половині XIX ст. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Історія. — Ужгород, 2000. — Вип. 5. — С. 27–33.

Літ.: Ілько В. Спогади декана // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 2000. — Вип. 5. — С. 9–11; Історичний факультет. Кафедра нової і новітньої історії та історіографії УжДУ. — Ужгород, 2000. — С. 24,25; Почесні і дійсні члени Житомирського науково-краєзнавчого Товариства дослідників Волині (1990–2000 рр.) // Костиця М.Ю. Товариство дослідників Волині: історія, діяльність, постаті. — Житомир, 2001. — С. 304; Доцент Микола Олашин. Біобібліографічний покажчик / Уклад. О.Д. Закривидорога; Вступ. нарис. В.І. Ілька. — Ужгород, 2001; Олашин Микола Васильович // Під покровительством музи Клію. — Ужгород, 2005. — С. 104 — 106; Довганич О. Микола Васильович Олашин: 50-річчя від дня народження науковця-історика // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік. — Ужгород, 2006. — С. 377–383.

Галина Герасимова

ОСТАШКО Тетяна Сергіївна (16.05.1960, м. Київ) — дослідниця історії національно-визвольних змагань, історії культури, біографістики та українського консервативно-монархічного руху, к.і.н. (1989).

Під час навчання на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г.Шевченка (1979–1984) працювала охоронцем фондів ЦДІА України в м.Києві (1978–1982), Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва України, інспектором Головного архівного управління при РМ УРСР. З 1982 — в Ін-ті історії України НАН України: ст. лаборант, н.с., ст.н.с., з 2005 — пр.н.с. відділу історії Української революції 1917–1921 рр.

Канд. дис. «Створення та діяльність Наркомосу України в роки громадянської війни та іноземної військової інтервенції» захистила 1989 в Ін-ті історії АН УРСР (наук. кер. — акад. АН УРСР Ю.Ю. Кондуфор). Доктор філософії УВУ (2001, Мюнхен), тема дисертації — «Українські консервативно-монархічні організації в Німеччині та Австрії (20-ті — поч. 30-х рр. XX ст.)».

Авторка більше 50 наук. праць.

Тв.: Вячеслав Липинський: З епістолярної спадщини. — К., 1996 (у співавт.); Діячі Української Центральної Ради: Біограф. довідн. — К., 1998 (у співавт.); Український патріот з династії Габсбургів. — К., 2000 (у співавт.); Полковник Петро Болбочан: трагедія українського державника. — К., 2004 (у співавт.); З історії літературно-мистецького життя в Україні за часів Центральної Ради // УІЖ. — 1998. — № 3; Український козацький рух в еміграції (1919–1939) // Український консервативний і гетьманський рух: Історія, ідеологія, політика: Вісник Київського держ. лінгвістичного ун-ту. — Вип. 4. — К., 2000; В. Липинський — ідеолог українського монархічного руху // Там само. — Вип. 5. — К., 2001; В. Липинський і П. Скоропадський: причини і наслідки конфлікту // В'ячеслав Липинський в історії України. — К., 2002; В'ячеслав Липинський: від посла Української Держави до УСХД // Молода нація: альманах. — К., 2002. — № 4; Українські політичні об'єднання в організаціях всенационального протесту проти голодомору в УСРР // Голод 1932–1933 років в Україні: причини і наслідки. — К., 2003 (у співавт.); Євген Чикаленко. Щоденник (1918–1919) (упорядник документів, автор приміток). — К., 2004; Микола Галаган. З моїх споминів... 1880–1920-ті (автор вступної статті та коментарів, упорядник документів). — К., 2005; Вячеслав Липинський та його доба. — К., Житомир, 2008 (автор статті та упорядник наук. зб.).

Дж. і літ.: Анкета Т.С.Осташко; Вчені Інституту історії України : Біобібліогр. довідн. / Серія «Українські історики». — Вип. 1. — К.,

1998. — С. 230; Інститут історії України НАНУ (1936–2006). — К., 2006. — С. 608.

Любов Шепель

ОФІЦІНСЬКИЙ Роман Андрійович (06.03.1969, с. Оглядів Радехівського р-ну Львівської обл.) — дослідник проблем політичного розвитку західноукраїнських областей у першій половині ХХ ст. та політичної історії незалежної України, д.і.н. (2006), доц. (2001). Із селян.

Закінчив іст. (1993) і юр. (2003) ф-ти та аспірантуру при каф. історії України (1996) УжДУ. 1996 захистив канд. дис. «Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини (1939–1944)» (наук. кер. — проф. М.М. Болдижар). 2006 захистив докт. дис. «Державотворчий процес в Україні 1991–2004 років (на матеріалах періодики Заходу)». З 1997 працює в Ужгородському ун-ті: асистентом каф. історії та теорії держави і права (1997), викладачем (1997–1998) та доц. (з 1998) каф. історії України. У 1990-х рр. керував різними громадськими і державними організаціями обласного рівня. Був редактором-засновником тижневиків «Соціал-демократ» і «Світлогляд», наукового квартальника «Молодь — Україні».

Автор близько 100 наук., наук.-популярних та навч.-метод. публікацій.

Тв.: Нелегальний перехід угорсько-радянського кордону в 1939–1941 роках. — Ужгород — Прага, 1993; Закарпатська молодь у роки Другої світової війни. — Ужгород, 1995 (у співавт.); Політичний розвиток Закарпаття у складі Угорщини. — К., 1997; Українсько-польські стосунки у дистрикті Галичина (1941–1944). — Ужгород, 2002 (у співавт.); Сучасні оцінки внутрішнього розвитку України 1990-х рр. // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Сер. історія. — Ужгород, 2002. — Вип. 2. — С. 179–185; Ядерне роззброєння України (1992–1996): випадковість чи закономірність? // Там само. — 2003. — Вип. 9. — С. 109–117; Зниження військової могутності України у 1992–2004 рр. // Там само. — 2004. — Вип. 10. — С. 87–96; Ліквідація ЧАЕС у контексті «повернення в Європу» // Там само. — Вип. 11. — С. 70–82; Українська Помаранчева революція (21 листопада 2004 — 23 січня 2005 рр.) // Там само. — 2005. — Вип. 12. — С. 150–187.

Літ.: Роман Офіцинський // Хланта І.В. Літературне Закарпаття у ХХ столітті: Біобібліографічний покажчик. — Ужгород, 1995. — С. 506–507; Офіцинський Роман // Редактор — 2000. — К., 2000. — С. 114–115; Офіцинський Роман // Українська журналістика в іменах. — Львів, 2003. — Вип. 10. — С. 357–358.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ПАВЛЕНКО Віктор Якович (01.01.1951, м. Гадяч Полтавської обл.) — дослідник актуальних проблем історії державності України в нові та новітні часи, к.і.н. (1985), доц. (1989).

Після закінчення іст. ф-ту ПДПі ім. В.Г.Короленка (1968–1972) працював учителем історії та суспільствознавства (1972–1973, 1974–1978); з 1978 — в Херсонському держ. пед. ін-ті ім. Н.К. Крупської: 1978–1985 — викладач, 1985–1987 — ст. викладач, 1987–1989 — доц. каф. історії КПРС; 1989–1993 — доц. каф. політичної історії, 1993–1995 — доц. каф. історії, 1995–1998 — доц. каф. історії України та слов'янських народів, 1998–2007 — доц. каф. історії України, з 2006 — доц. каф. історії України та методики викладання. 1980–1984 — навчався в аспірантурі ХДУ ім. О.М. Горького. Канд. дис. «Комсомол Украины — активный помощник партии по подготовке молодежи к защите Родины (1966–1980)» захистив 1985 в ХДУ ім. О.М. Горького (наук. кер. — к.і.н., доц. І.В. Танцюра).

Автор 50 друк. праць.

Тв.: Історія України: Посібн. для абітурієнтів. — Херсон, 1995 (у співавт.); Про деякі підходи до вивчення особливостей громадянської війни на Півдні України (1917–1920 рр.) // Вестник Херсонского государственного технического университета. — Херсон, 2001. — Вип. 4 (13); Революційний період народницького руху в Херсонській губернії та його специфіка // Південний архів. Іст. науки. — Херсон, 2003. — Вип. 11; Варшавський 1920 року договір між Україною і Польщею в контексті радянсько-польської війни // Там само. — Херсон, 2004. — Вип. 16; Українсько-польські стосунки 1919–1920 років у мемуарах учасників подій // Там само. — Херсон, 2004. — Вип. 17; Народницький рух після земської реформи на Півдні України // Там само. — Херсон, 2005. — Вип. 20.

Дж.: Анкета В.Я. Павленка.

Любов Шепель

ПАВЛОВ Платон Васильович (07.10/19.09/.1823 — 29.03/10.04/.1895) — історик, автор праць з російської історії, статистики, історії та теорії мистецтва, громадський діяч. Народився у родині дворянина-поміщика.

Закінчив Головний пед. ін-т у С.-Петербурзі (1844). 1847 одержав ступінь магістра грецької словесності. З 1847 призначений ад'юнктом-проф. на каф. російської історії Київського ун-ту Св. Володимира, де змінив М.І.Костомарова. Викладав у Київському ун-ті Св. Володимира до 1859. Уславився як талановитий і самотній лектор. 1849 захистив докт. дис. «Про історичне значення

царювання Бориса Годунова» у Московському ун-ті. Перший в Російській імперії читав «Курс історії пластичних мистецтв, у зв'язку з розвитком культури» (1858) та заснував при ун-ті Св. Володимира музей красного мистецтва зі спеціальною мистецтвознавчою бібліотекою. У 1859 переведений до С.-Петербургу як член Археографічної комісії. Один з організаторів недільних шкіл у Києві (1859) та С.-Петербурзі (1860). 1861 обраний проф. російської історії С.-Петербурзького ун-ту, але не прочитав жодної лекції, оскільки перебував у відпустці, а пізніше ун-т був тимчасово закритий. Підтримував стосунки з членами Харківсько-Київського таємного т-ва. Після публічної лекції в березні 1862 на тему «Тисячоліття Росії», в якій засудив кріпосницький устрій Російської імперії та паліативність реформи 1861, був висланий до Ветлуги, а звідти до Костроми. Повернувся з заслання у 1866 з підірваним здоров'ям. Відтоді відійшов від громадської діяльності, займався наук. працею та викладанням. Пізніше мешкав у Царському Селі, де викладав статистику в Констянтинівському військовому училищі. У 1870 призначений членом Археографічної комісії. Підготував до друку сибірські літописи. 1875–1885 ординарний проф. каф. історії та теорії мистецтв Київського ун-ту Св. Володимира. Кілька його великих праць, зокрема «Вступ до науки про мистецтво» (1880), залишилися незакінченими.

Тв.: Об историческом значении царствования Бориса Годунова. — М., 1850; О некоторых земских соборах XVI–XVII ст. // Отечественные записки. — 1859. — № 1, 3; Отрывки из посмертных записок // Современник. — 1862. — Т. 42. — № 3; Тысячелетие России. — СПб., 1863; Карманная книжка сравнительной статистики России, с картой промышленности. — СПб., 1869; Опыт введения в историю // Отечественные Записки. — 1874. — № 5/6; О значении некоторых фресок Киево-Софийского собора // Труды III археологического съезда. — Т. 1. — К., 1878.

Літ.: Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета Св. Владимира. 1834–1884 / Сост. и изд. под ред. В.С. Иконникова. — К., 1884; Богучарский В.Я. Материалы для истории революционного движения в России в 60-х годах. — Париж, 1905; Барабой А.З. Харьковско-киевское революционное тайное общество 1856–1860 гг. // Исторические записки. — Т. 52. — М., 1955.

Олексій Ясь

ПАЛІЄНКО Марина Геннадіївна (27.01.1968, м. Київ) — історик, педагог, дослідниця проблем громадсько-політичної та куль-

турної історії України XIX–XX ст., українського і зарубіжного архівознавства, історіографії, джерелознавства, археографії, у тому числі розвитку української історичної науки у XIX — на початку XX ст., наукових контактів українських та європейських університетів, історії виникнення та діяльності українських архівних центрів за кордоном, зарубіжної архівної україніки, д.і.н. (2009).

1990 закінчила іст. ф-т, 1994 аспірантуру КНУ ім. Тараса Шевченка, де 1994 захистила канд. дис. «Журнал «Киевская старина» в громадському та науковому житті України (кінець XIX — початок XX ст.)». Наук. кер. — д.і.н. В.О. Замлинський. З 1994 — асистент, з 1999 — доц. каф. архівознавства та спеціальних галузей історичної науки іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. Викладає лекційні курси «Зарубіжні архіви та порівняльне архівознавство», «Археографія», «Архівні центри україніки за кордоном», «Українська історична періодика як джерело» та ін. 1995–1996 стажувалася на філос. ф-ті УВУ (Мюнхен, Німеччина). Брала участь у роботі міжнародних наук. конференцій у Торуні (Польща), Будапешті (Угорщина), Лондоні (Великобританія), Празі (Чехія). 2009 в КНУ ім. Т.Г. Шевченка захистила докт. дис. «Архівні центри української еміграції в Європі у 1920–1940-х рр. (створення, функціонування, доля документальних колекцій)».

Авторка понад 100 наук. публікацій.

Тв.: Національна інтелігенція в боротьбі за українське слово (кінець XIX — початок XX ст.) // Українські проблеми. — 1997. — № 2; Джерелознавство історії України: Словник. — К., 1998 (у співавт.); Повернення із забуття: Портрет вченого, журналіста, видавця Володимира Науменка. — К., 1998; Київська Стара громада у суспільному та науковому житті України (друга половина XIX — початок XX ст.) // Київська старовина. — 1998. — № 2; З історії міжнародних зв'язків України в галузі науки та освіти (XIX — початок XX ст.) // Вісник Київського державного лінгвістичного університету. — Серія «Історія. Економіка. Філософія». — Вип. 3 — К., 1999; Українські архівні осередки в Північній Америці // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. — Ч. 6(7). — К., 2001; Скарбниця української історії в США (З історії створення та діяльності Музею-архіву ім. Д. Антоновича Української Вільної Академії Наук) // Студії з архівної справи та документознавства. — Т. 8 — К., 2002; Історичне джерелознавство. — К., 2002 (у співавт.); Нариси з історії архівної справи в Україні. — К., 2002 (у співавт.); Діяльність української еміграції із заснування національного архівного центру за кордоном у 20-х роках XX ст. // Історичний журнал. — 2004. — № 3; Український національний

музей-архів у Празі (1923–1930 рр.): історія створення та основні напрямки діяльності // Студії з історії архівної справи та документознавства. — 2004. — Т. 11; Внесок «Українського історика» у збереження та вивчення національної архівної спадщини // Український історик. — 2003. — № 1–5; Матеріали Празького архіву як джерело з історії української еміграції у Польщі та Чехословаччині (1920–1930-ті рр.) // Nad Wisłą i Dnieprem. Polska i Ukraina w przestrzeni europejskiej — przeszłość i teraźniejszość. — Toruń, Kijów, 2003–2004. — № 2–3; Пам'яткоохоронна діяльність Михайла Обідного в Україні, Польщі та Чехословаччині // Пам'ятки України. — 2005. — № 2; Невідомі сторінки історії архіву Уряду ЗУНР у Відні // Історичний журнал. — 2005. — № 5; «Киевская старина» у громадському та науковому житті України (кінець ХІХ — початок ХХ ст.). — К., 2005 (2006 здобула перше місце у номінації «Минувшина» Восьмого Всеукраїнського рейтингу «Книжка року»); «Киевская старина» (1882–1906): Систематичний покажчик змісту журналу. — К., 2005; Архіви української еміграції у радянських спецховищах (переміщення, опрацювання, використання) // УІЖ. — 2006. — № 1; Українська бібліотека імені Симона Петлюри в Парижі в світлі джерел та спогадів. — К., Париж, 2006 (у співавт.); Актуальні проблеми реконструкції документальної колекції Музею Визвольної Боротьби України (за матеріалами ЦДАВО і ЦДАГО України) // Muzeum osvobozeneského boje Ukrajiny: k 80 výročí založení. — Praha, 2006; Джерела з історії української еміграції у фондах російських архівів // Історичний журнал. — 2007. — № 5; Архівні центри української еміграції: створення, функціонування, доля документальних колекцій. — К., 2008.

Дж.: Анкета М.Г. Палієнко

Олена Ковальчук

ПАЛІНЧАК Микола Михайлович (07.01.1965, с. Хижа Виноградівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблем державно-церковних відносин у Чехословаччині у міжвоєнний період, к.і.н. (1993), доц. (1999). 3 робітників.

Закінчив іст. (1986) і юр. (1998) ф-ти та аспірантуру каф. загальної історії (1991) УжДУ. 1993 захистив канд. дис. «Держава і церква в Чехословаччині у 1918–1938 рр.: (На матеріалах Словаччини і Закарпаття)» (наук. кер. — проф. М.М. Болдижар).

Трудову діяльність розпочав 1985 заст. секретаря комітету комсомолу УжДУ. 1987–1988 рр. — інструктор Закарпатського обкому ЛКСМУ. Після закінчення аспірантури — в УжДУ: заст. начальника навчального відділу (1991–1992); викладач каф. історії

України (1992–1994); викладач (1994 –1995) та доц. (1995–2001) каф. історії та теорії держави і права; доц. каф. конституційного права та порівняльного правознавства (з вересня 2001); про-ректор з міжнародних зв'язків (2004–2005); декан ф-ту міжна-родних відносин (з травня 2005). За сумісництвом працює в Ін-ті державного управління та регіонального розвитку при УжНУ: заст. дир. (1997–2000) та дир. (з 2000).

Тв.: Масарик, релігія та церква // Науковий вісник Ужгородсь-кого ун-ту. — Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 88–93; Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1995. — Т. II (у співавт.); Деякі аспекти церковно-політичних відносин на Закар-патті у 20–30-і роки // Науковий збірник товариства «Просвіта». — Ужгород, 1996. — Річник I (XV). — С. 143–146; Державно-церковні відносини на Закарпатті та в Словаччині в 20 — середині 30-х років ХХ століття. — Ужгород, 1996; Карпатський Євро регіон як модель регіонального співробітництва у Центральній і Східній Європі. — Ужгород, 1998 (у співавт.); Моделі державно-церковних відносин // Регіональні студії. — Ужгород, 2001. — Вип. 1. — С. 51–56; Конституційно-правовий статус церкви в країнах Центральної Європи // Carpathica — Карпатика. — Вип. 20: Релігія і церква в країнах Центральної та Південно-Східної Європи. — Ужгород, 2002. — С. 189–195; Держава і церква у Чехословаччині в 40–50-х роках ХХ століття // Там само. — 2004. — Вип. 30. — С. 123–130.

Літ.: Творення майбутнього — справа делікатна / Інтерв'ю С. Мельник з деканом факультету міжнародних відносин УжНУ доц. М.М. Палінчаком // Трибуна. [Ужгород]. — 2006. — 4 берез. — С. 4.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ПАЛЬОК Василь Васильович (14.01.1930, с. Лисичово, нині Іршавського р-ну Закарпатської обл. — 08.01.2002, м. Ужгород) — фахівець в галузі урбаністики та вітчизняної історіографії, к.і.н. (1968), доц. (1970), Відмінник освіти України (1995). Із селян.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1953). 1968 захистив канд. дис. «Становище і боротьба робітничого класу Закарпаття у другій половині ХІХ — початку ХХ ст.» (наук. кер. — проф. І.Г. Шульга).

Трудову діяльність розпочав у 1953 вчителем історії Залу-жанської сш Мукачівського району, згодом був переведений на таку ж посаду в Ракошинську сш того ж району (1954–1962). З 1962 працював на іст. ф-ті УжДУ: викладачем (1962–1964), ст. викла-дачем (1964–1968) та доц. (1968–1976) каф. історії СРСР; доц. каф. історії УРСР, історіографії та джерелознавства (1976–1990)

та каф. історії України (1990–1998). 1998–2002 — доц. каф. історії та суспільних дисциплін Ужгородського держ. ін-ту інформатики, економіки і права (нині Закарпатський державний ун-т).

Тв.: Шляхом до щастя: Нариси історії Закарпаття. — Ужгород, 1973 (у співавт.); Місто над Ужем. — Ужгород, 1973; 1984 (у співавт.); Історія Закарпаття в українській радянській історіографії. — Ужгород, 1974; Робітництва горде ім'я. — Ужгород, 1976 (у співавт.); Імені комуніста Локоти: [Про історію Великобичківського лісохімічного комбінату ім. І.П. Локоти]. — Ужгород, 1977 (у співавт.); Іван Франко і Закарпаття. — Ужгород, 1986 (у співавт.); Нариси історії Закарпаття: У 3 т. — Ужгород, 1993. — Т. I (у співавт.).

Літ.: Мандрик І., Олашин М. Красна доля вченого з Лисичова // Новини Закарпаття. [Ужгород]. — 2000. — 13 січня. — С. 7, 8; Олашин М. Вчений і педагог: До 70-річчя доцента Василя Палька // Календар «Просвіти» на 2000 рік. — Ужгород, 2000. — С. 25–27; Василь Пальок // Пагиря В., Пищальник П. Боржавське відлуння: Історія Іршавщини та нариси про визначних людей Боржавського краю. — Ужгород, 2001. — С. 180–181; Пам'яті Василя Палька: [Некролог] // Срібна Земля. [Ужгород]. — 2002. — 12 січня. — С. 2; Пам'яті доцента Василя Палька: [Некролог] // Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. — Серія: Історія. — Ужгород, 2002. — Вип. 6. — С. 181.

Микола Олашин

ПАНЬКОВА Світлана Михайлівна (01.03.1957, с. Ковтуни Хорольського району Полтав. обл.) — джерелознавець, грушевськознавець, музейник. З родини учителів.

Закінчила іст. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка (1979), де спеціалізувалася на кафедрі археології та музеєзнавства. 1979–1982 — н.с. Полтавського краєзнавчого музею, брала участь в археологічних дослідженнях регіону. Від 1983 працює в Музеї історії міста Києва, з 1992 зав. його філії — Історико-меморіального музею Михайла Грушевського.

Автор його наукової концепції (2006) та концепції музейних виставок: «Хотіла б згадати я всі імена...» (пам'яті репресованих киян; 1992); «Мета, зміст і щастя життя...» (до 135-річчя від дня народження Михайла Грушевського; 1996–2004); «І оживе добра слава, слава України!» (до 80-річчя українського парламентаризму; 1997), «Українська Центральна Рада» (до 85-річчя утворення; 2002), «Життєпис Михайла Грушевського у світлинах» (Державний меморіальний музеї Михайла Грушевського у Львові; 2004); «Михайло і Катерина Грушевські: діалог; I Всеукр. музейний фестиваль; Дніпропетровськ; 2005; відзначена першою премією).

Від 2002 співпрацює з Ін-том укр. археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАНУ над проектом видання творів М. Грушевського у 50-и томах. Підготувала 2-4 томи, що вийшли в серії «Суспільно-політичні твори» (упорядник, автор коментарів, передмов, вступних статей від упорядника). У генеалогічній монографії «Я був їх старший син» (К., 2006) опрацювала рід Михайла Грушевського.

Бере участь у колективних працях: Довідник з історії України. — К., 2001; 2008; Звід пам'яток історії та культури України. Том «Київ». — К., 1999. — Кн.І, ч.1; К., 2004. — Кн. І, ч. 2; Народжені Україною. Меморіальний альманах. У 2-х т. — К., 2002; Видатні діячі науки і культури Києва в історико-краєзнавчому русі України. Біогр. довідник. — К., 2005. — Ч. 1, 2.

Член Українського іст. т-ва (США, з 1994), заст. гол. Київського осередку УІТ ім.Михайла Грушевського (з 2003).

Державні нагороди: Почесна грамота Кабінету Міністрів України (2002); відзнака Президента України «Орден княгині Ольги» III ступеня (2007). Стипендіат Міжнародного фонду «Україна 3000» (2005).

Тв.: Інститут транспортної механіки АН УССР: история и судьба // Очерки истории естествознания и техники. — К., 1991. — Вип. 40. — С. 94–100; Історико-меморіальний музей Михайла Грушевського в контексті розвитку грушевськознавчих студій // На службі Клію. Зб. наук. праць на пошану Л. Винара. [Київ–Нью-Йорк–Торонто–Париж–Львів, 2000. — С. 599-604; Мастера историографии: Михаил Сергеевич Грушевский (у співавт.) // Исторический архив. — М., 2002. — № 4. — С. 119-134; Невідома фотографія Михайла Грушевського // Український історик. — 2002. — № 1–4. — С.423–427; Чигирин і околиця 1917 року. Голоси тогочасної преси // Пам'ятки України: історія та культура. — 2002. — № 2. — С. 138–143; Сергій Шамрай: вибір шляху (Штрихи до біографії небожа і учня Михайла Грушевського) // Український історик. — 2002. — № 1–4. — С. 313–338; До витоків материнського роду Михайла Грушевського // Київ і кияни: Матеріали щорічної наук.-практ. конференції. — К., 2002. — Вип. 2. — С. 51–63; Іконографічна збірка Історико-меморіального музею Михайла Грушевського: шляхи комплектування та наукової атрибуції // Київ і кияни: Матеріали щорічної наук.-практ. конференції. — К., 2003. — Вип. 3. — С. 311–324; Михайло Грушевський та народна газета «Село» у світлі мемуарних та епістолярних джерел // Український історик. — 2004–2005. — Ч. 3–4; 1. — С. 25–46; «Літературно-науковий вістник» — рупор громадсько-політичної

праці Михайла Грушевського (1907–1914 рр.) // Київ і кияни: Матеріали щорічної наук.-практ. конференції. — К., 2005. — Вип. 4. — С. 139–157; Проблеми національної науки та вищої школи в публіцистиці Михайла Грушевського // Історична та літературна спадщина Михайла Грушевського. Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції. — Київ та ін., 2005. — С. 128–135; Щоденник Михайла Грушевського 1910–1914 рр. у купюрах Київського губернського жандармського управління // Записки НТШ. — Львів, 2006. — Т. ССІІ. Праці Іст.-філос. секції. — С. 607–633; «За сто літ» Показчик змісту (у співавт.) // Український археографічний щорічник. Нова серія. — К., 2006. — Вип. 10/11. — С. 240–287; «Я був їх старший син» (у співавт.). — К., 2006; Хто був автором брошури «В обороні правди»? // Український історик. — 2006–2007. — Ч. 4; 1–2. — С. 267–274; Адреси київської редакції, контори та книгарні «Літературно-наукового вістника» (1907–1919 рр.) // Київ і кияни. Матеріали щорічної наук.-практ. конференції. — К., 2007. — Вип. 7. — С. 118–136; Публіцистичні праці В'ячеслава Липинського на сторінках газети «Рада» // В'ячеслав Липинський в історії, теорії та практиці українського державотворення // Матеріали Міжнар. наук. конф. — Луцьк, 2007. — С. 285–310.

Сергій Білокінь

ПАХАРЄВ Анатолій Дмитрович (27.05.1937, м. Клетня Брянської обл., РФ) — фахівець у галузі політології, досліджує питання політичного лідерства, політичної еліти, політичних партій, політичних систем сучасності, історії політичної думки, д.політ.н. (2003), проф. (2006)

1959 закінчив іст. ф-т Воронежського держ. ун-ту, 1970 — аспірантуру Донецького політехнічного ін-ту. 1970–1974 — керівник лекторської групи Донецького обкому партії. 1970 в Донецькому держ. ун-ті захистив канд. дис. «Комсомол Донбасса в годы второй пятилетки (1933 — 1937)» (наук. кер. — д.і.н., проф. Г.Я.Пономаренко). З 1977 — доц. 1974–1977 — ст. викладач, доц. Донецького політехнічного ін-ту. 1977–1981 — зав. каф. марксизму-ленінізму Донецького держ. музично-педагогічного ін-ту (нині Донецька держ. консерваторія ім. С. Прокоф'єва). 1981–1984 — доц. каф. теорії і методів ідеологічної роботи ВПШ при ЦК КПУ, 1984–1987 — лектор відділу пропаганди і агітації ЦК КПУ, 1987–1992 — доц. кафедри політології ВПШ. 1992–1995 — доц. каф. історії Київського політехнічного ін-ту. З 1995 ст.н., пров., гол.н.с. відділу теоретичних та прикладних проблем політології

Ін-ту політичних і етнопонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАНУ, в якому 2003 захистив докт. дис. по темі «Політичне лідерство: історико-політологічний контекст і сучасне становище».

Автор понад 170 наук. і наук.-метод. праць, у т.ч. 3 індивідуальні монографії і підручник.

Тв.: Лідерство в політике. — К., 1998; Политическое лидерство и лидеры. — К., 2001; Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку. Підручник. — К., 2002 (у співавт.); Політичні ідеології та багатопартійність в Україні. Знайомі незнайомці // Віче. — 2002. — № 10; Політика центризму в Україні. Проблеми формування та перспективи розвитку // Трибуна — 2002. — № 3–4; Кадрова політика сучасної України. Підручник — К., 2005; Мыслители о правителях. — К., 2006; Теоретичні основи політичного лідерства в сучасній політичній науці // Політичний менеджмент. Спец. випуск. — 2006; Бюрократия переходных политических систем: специфика формирования и особенности развития // Наукові записки Інституту політичних і етнопонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. — Вип. 38. — К., 2008; Теоретико-методологічні проблеми політичного лідерства; Ідеї лідерства у світовій політичній думці // Політика в особах. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти — К., 2008; Політичний клас сучасної України: стан і тенденції розвитку // Трибуна. — 2008. — № 7–8; Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні. Підручник. — К., 2008 (у співавт.); Політико-управлінська еліта України: шляхи становлення, тенденції розвитку // Політичний менеджмент. Спецвипуск. 2008.

Дж. і літ.: Анкета А.Д. Пахарева; Пахарев Анатолій Дмитрович // Політологічний словник. — К., 2005. — С. 569–570; В.І.Меншун. Політологічні сюжети А.Д. Пахарева у людському вимірі // Трибуна. — 2007. — № 7–8. — С. 41.

Олена Ковальчук

ПАШКЕВИЧ Віктор Григорович (21.11.1928, с. Красна Слобода, нині Дубровенського р-ну Вітебської обл. Біларусі — 11.01.2004, м.Ужгород) — дослідник партизанського руху, к.і.н. (1978). 3 робітників.

Закінчив заочно дорожнє відділення Стрийського автодорожнього технікуму (1962) та філол. ф-т (відділення рос. мови та літератури) УжДУ (1966). 1978 захистив канд. дис. «Становлення і розвиток партизанського руху в Мінсько-Червенській зоні (1941–1944 рр.)» (наук. кер. — проф. А.Й. Залеський).

Учасник Великої Вітчизняної війни (керівник молодіжної підпільної групи в м.Борисів Мінської області). 1946–1953 служив в Радянській Армії. Працював начальником відділу інкасації Закарпатської облконтори Держбанку (1954–1960), техніком та начальником заgonу Ужгородської автоколони (1960–1964), начальником Закарпатського облавтотехпостачу (1964–1976). З 1979 в УжДУ: ст. викладач (1979–1985) та доц. (1985–1991) каф. історії СРСР. 1970–1972 працював за сумісництвом викладачем каф. історії КПРС. Нагороджений орденами Червоного Прапора, Червоної зірки та багатьма медалями.

Тв.: Партизанское движение на Борисовщине в годы Великой Отечественной войны. — Борисов, 1977; Партизанські рух у Мінска-Чэрвеньскай зоне (1941–1944 гг.) // Весці Акадэміі навук БССР. Серыя грамадскіх навук. — Мінск, 1978. — № 1. — С. 83–93; Сторінки бойової єдності // Комуніст України. — 1986. — № 11. — С. 83–85; Участь закарпатців у партизанському русі на території України і Білорусії в роки Великої Вітчизняної війни // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 78–89 (у спіавт.); Борці антифашисти. — Ужгород, 1988 (у спіавт.); Чехословацькі антифашисти в партизанських формуваннях України і Білорусії // УІЖ. — 1990. — № 5. — С. 30–39 (у спіавт.).

Літ.: Серета Л. Поруч стають онуки: [Про підпільника і партизана Віктора Пашкевича] // Молодь Закарпаття. [Ужгород]. — 1985. — 10 верес. — С. 3; Довганич О. Юність мужніла в боротьбі: [Про В.Г. Пашкевича] // Закарпатська правда. — 1987. — 17 лист. — С. 3; Світлої пам'яті [В.Г. Пашкевича] // Новини Закарпаття. — 2004. — 17 січ. — С. 15.

Микола Олашин

ПАШКУЙ Золтан Адальбертович (02.02.1932, м. Мукачево, нині Закарпатської обл. — 30.01.1987, там само) — дослідник політики Угорщини щодо Закарпаття в 1930–1940-х рр., педагог, к.і.н. (1974), Заслужений учитель України (1976).

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1958). 1974 захистив канд. дис. «Антинародна політика фашистської Угорщини в Закарпатті в 1938–1944 рр.» (наук. кер. — проф. М.В. Троян).

Трудову діяльність розпочав 1949 рахівником Мукачівського ліспромгоспу. Працював комірником (1950), обліковцем (1950) та начальником цеху (1950–1951) Мукачівської тютюнової фабрики. 1951–1952 — комсорг Мукачівської сш № 2 ім. Т.Г. Шевченка. З 1952 на педагогічній роботі в школах Мукачева: вчитель історії сш № 2 (1952–1959) та смш № 16 (1959–1960), дир. вш № 12

(1960–1962) та сш № 3 з угорською мовою навчання (нині зош I–III ст. № 3 ім. Ференца II Ракоці) (1962–1987).

Тв.: 3 історії окупації Угорщини фашистською Німеччиною весною 1944 р. // Тези доповідей та повідомлення до наукової конференції [УжДУ], присвяченої 20-річчю визволення Угорщини від фашистського гніту. — Ужгород, 1965. — С. 63–71; Політика мадяризації українського населення на Закарпатті в 1939–1944 рр. // УІЖ. — 1972. — № 4. — С. 98–104; До питання про автономію Закарпаття під час угорської окупації// Там само. — 1973. — № 2. — С. 93–98; Мукачево: [Ист. очерк] // История городов и сел Украинской ССР. Закарпатская область. — К., 1982. — С. 311–326 (у співавт.); Закарпаття в роки війни. — Ужгород, 1990 (у співавт.).

Літ.: Русин М. Йому було б нині шістдесят п'ять...: [Про З.А. Пашкуя] // Панорама. [Мукачево]. — 1997. — 1 лютого; Пашкуй Золтан // Дочинець М., Пагіря В. Енциклопедія Мукачева в іменах. — Мукачево, 2006. — С. 226.

Микола Олашин

ПЕДИЧ Василь Пилипович (20.11.1958, с. Кімличка Липоводолинського р-ну Сумської обл.) — дослідник історії української історіографії кін. ХІХ — поч. ХХ ст., к.і.н. (1996), доц. (1997).

1977–1982 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. З 1982 — в Івано-Франківському ін-ті нафти і газу. Канд. дис. «Львівська історична школа М. Грушевського (1894–1914 рр.)» захистив 1996 в Ін-ті археографії НАНУ. Наук. кер. — д.і.н., проф. В.В. Грабовецький. Нині — доц. каф. історії та політології Івано-Франківського нац. технічного ун-ту нафти і газу.

Тв.: Історична школа М.Грушевського у Львові (1894–1914 рр.). — Івано-Франківськ, 1996; Особливості формування галицької школи Михайла Грушевського // Академія пам'яті Володимира Антоновича. — Вип. 4. — К., 2000. — С. 218–228; Історія України. Курс лекцій. — Івано-Франківськ, 2002 (у співавт.); Історична школа Михайла Грушевського у Львові: історіографія джерел // Wielokulturowe srodowisko historyczne Lwowa XIX–XX w. — Т. II. — Rzeszow, 2004; Основні напрямки наукової діяльності історичної школи Михайла Грушевського у Львові // Багатокультурне історіографічне середовище Львова ХІХ–ХХ ст. — Том 4. — Львів, 2006.

Дж.: Анкета В.П. Педича.

Віктор Крушина

ПЕНЯК Павло Степанович (30.05.1958, м. Ужгород Закарпатської обл.) — дослідник слов'янської і давньоруської археології, середньовічної історії і археології Закарпаття, к.і.н. (1985). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т УЖДУ (1980) та аспірантуру Ін-ту археології АН УРСР (1984). 1985 захистив канд. дис. «Соціальна організація давньоруського ремесла X–XIII ст.» (наук. кер. — проф. П.П. Толочко).

Трудову діяльність розпочав методистом правління Закарпатського обласного відділення УТОПІК (1980–1981). Після закінчення аспірантури працював м.н.с. відділу давньоруської і середньовічної археології Ін-ту археології АН УРСР (1984–1993). З 1993 — ст.н.с., керівник Ужгородської групи відділу археології Ін-ту українознавства ім. І.Крип'якевича НАН України. Брав участь у численних археологічних експедиціях (Закарпаття, Середнє Подніпров'я, Середнє Подністров'я).

Тв.: Виробниче і внутрішнє життя в ремісничих цехах Закарпаття XVIII — першої половини XIX ст. // УІЖ. — 1982. — № 9. — С. 96–103; Структура ремесленного виробництва Чернигово-Северської землі в X–XIII вв. // Чернигов и его округа в IX–XIII вв. — К., 1988. — С. 80–86; Ремесло Київської Русі: структура і організація. — Ужгород, 1988; Організація ювелірного виробництва Древньої Русі // Ювелирное дело на Украине. — К., 1991. — С. 28–36; Археологічні дослідження Траянових валів у Середньому Подністров'ї // Археологічні дослідження на Україні у 1990 р. — К., 1991. — С. 37–38 (у співавт.); Про ремісничі об'єднання Русі та Візантії // УІЖ. — 1995. — № 1. — С. 122–125; Історія Закарпаття з найдавніших часів до приходу угорців в Карпатську улоговину: Навч. посібник з краєзнавства. — Ужгород, 1998 (у співавт.); Супроводжуючі речі слов'янських поховань VI–IX ст. у Карпатському басейні // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. Серія історія. — Ужгород, 2002. — Вип. 6. — С. 20–24; Із історії української археології першої половини XIX ст. // Там само. — Вип. 7. — С. 139–142; «Золотий період» археологічної науки Закарпаття (70–90-ті рр. XX ст.) // Там само. — 2003. — Вип. 9. — С. 176–185; Цехи і цехове ремесло Закарпаття. — Ужгород, 2005.

Літ.: Пеняк Павло Степанович // Мезенцева Г. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник. — Чернівці, 1997. — С. 186; Пеняк Павло Степанович // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: Наукова діяльність, структура, працівники. — Львів, 2001. — С. 277.

Микола Олашин

ПЕНЯК Степан Іванович (29.09.1927, м. Ужгород, тепер у Закарпатській обл.) — дослідник слов'яно-руських пам'яток Верхнього Потисся VI–XIII ст., к.і.н. (1969). Почесний член УТОПІК. Із селян.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1955) та аспірантуру при Ін-ті суспільних наук АН УРСР (відділ археології) (1965). 1969 захистив канд. дис. «Ранньослов'янське і давньоруське населення Верхнього Потисся VI–XIII ст.» (наук. кер. — проф. М.Ю. Смішко).

Трудову діяльність розпочав 1947 вчителем Ставенської семирічної школи Великоберезнянського р-ну Закарпатської області. Завідував початковими школами у селах Вишка і Княгиня того ж р-ну. 1955–1956 — директор Нересницької сш робітничої молоді Тячівського р-ну. 1956–1972 — н.с., зав. відділом, заст. директора з наук. роботи, дир. Закарпатського краєзнавчого музею. 1973–1985 — ст.н.с. Ін-ту археології АН УРСР. У 1985–1993 — ст.н.с. Ін-ту суспільних наук АН УРСР (м. Львів) (нині Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). З 1998 — відповідальний секретар редколегії «Зводу пам'яток історії та культури Закарпатської області». Нагороджений орденом «За мужність» III ступеня (1999) та медалями — «За трудову доблесть» (1971) і «60 років визволення України від фашистських загарбників» (2004).

Тв.: До питання про час заселення Верхнього Потисся слов'янами // Великий Жовтень і розквіт воз'єднаного Закарпаття. — Ужгород, 1970. — С. 73–85; К вопросу о времени заселения славянами Карпатского бассейна // Исследования по истории славянских и балканских народов. — Москва, 1972. — С. 68–77; Закарпатский краеведческий музей. — Ужгород, 1972; Слов'янське населення Закарпаття другої половини I тис. н.е. // Археологія. — К., 1973. — С. 3–13; Закарпаття — земля слов'янська: З історії слов'янських племен Закарпаття VI–XIII ст. — Ужгород, 1976 (у співавт.); Давні металурги Українських Карпат. — Ужгород, 1978 (у співавт.); Ранньослов'янське і давньоруське населення Закарпаття VI–XIII ст. — К., 1980; Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області. Довідник з археології України. — К., 1984 (у співавт.); Новые раннеславянские памятники середины I тыс. н.э. Закарпатской области УССР // Труды V Международного конгресса археологов-славистов. — К., 1988. — С. 174–181; Археология Прикарпатья, Волини и Закарпатья (раннеславянский период). — К., 1990 (у співавт.); Пам'ятки Празької культури на Закарпатті // Хозяйство древнего населения Украины. — К., 1997. — Ч. 2. — С. 292–302; Історія Закарпаття з найдавніших часів до приходу угорців в Карпатську улоговину: Навч. посібник з

краєзнавства. — Ужгород, 1998 (у співавт.); Пам'ятники і пам'ятні знаки періоду Другої світової війни на Закарпатті (1939–1945 рр.) // Науковий збірник Закарпатського краєзнавчого музею. — Ужгород, 2005. — Вип. VII. — С. 110–116.

Літ.: Пеняк Степан Іванович // Мезенцева Г. Дослідники археології України: енциклопедичний словник-довідник. — Чернігів, 1997. — С. 145; Мацкевий Л. До 70-річчя Степана Івановича Пеняка // Археологія. — 1998. — № 1. — С. 155–156; Мацкевий Л. Степан Пеняк — дослідник старожитностей Закарпаття // Постаті української археології: Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. — Львів, 1998. — Вип. 7. — С. 110–111; Пеняк Степан Іванович // Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України: Наукова діяльність, структура, працівники. — Львів, 2001. — С. 277–278; Довганич О. Вчений — археолог, краєзнавець, педагог: До 75-річчя з дня народження Степана Пеняка // Календар «Просвіти» на 2002 рік. — Ужгород, 2002. — С. 165–167.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ПЕСЧАНИЙ Олег Олександрович (28.06.1961, с. Марковці Бобровицького р-ну Чернігівської обл.) — дослідник історії чесько-українських зв'язків, української еміграції у країнах Центральної Європи, історії України XIX — XX ст., к.і.н. (1991).

1980–1987 навчався на іст. ф-ті КДУ. 1987–1990 навчався в аспірантурі на іст. ф-ті КДУ. 1991 у цьому ж вузі захистив канд. дис. «Чесько-українські зв'язки у другій половині XVI — першій половині XVII ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. А.Ф. Кізченко). З 1991 працює в Ін-ті української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ: н.с. (1991), ст.н.с. (1993) відділу вивчення та публікації зарубіжних джерел з історії України; з 2000 — вчений секретар Спеціалізованої вченої ради ін-ту. 1991–1992 викладав у Київському ін-ті цивільної авіації, 1992–1994 — у Київському ін-ті сухопутних військ М-ва оборони України. З 2003 — доц. Київського славістичного ун-ту.

1995–1996 стажувався в Ін-ті Східної та Південно-Східної Європи (Австрія); 1996 — стипендіат DAAD (Німецької служби академічних обмінів, Берлін).

Автор понад 30 наук. публікацій.

Тв.: З історії українсько-чеських зв'язків у першій половині XVII століття // Вестник Киевского университета. Исторические науки. — 1990. — Вып. 32; К истории украинско-чешских связей во второй половине XVI — начале XVII веков (украинско-польская

знати и Чехия) // Актуальные вопросы исторической науки. — 1990; Український вільний університет в Празі // Старожитності. — 1992. — № 20 (36); Волинські чехи // Пам'ятки України. — 1993. — № 1–6; Десять академічних літ на чужині: Український педагогічний інститут ім. М. Драгоманова у Празі // Старожитності. — 1994. — № 1–2; Чех (севський чех) // Енциклопедія Українознавства. Словникова частина — доповнення. — Т. 11. — Париж; Нью-Йорк, 1995; Від перекладача // Український музей в Празі (1659) 1925–1948. Опис фонду. — Київ; Прага, 1996; Український науковий інститут у Берліні // Український археографічний щорічник. — Нова серія. — Випуск 5–6. — Т. 8/9. — К., 2001; Українці міжвоєнної доби в мюнхенських архівах // Український археографічний щорічник. — Нова серія. — Випуск 7. — Т. 10. — К., 2002; Вступне слово // Там само; Німецькі військові кладовища в Україні в контексті німецько-українських відносин 90-х років ХХ століття // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. — Т. 9. — К., 2002; Швейцарія та Україна в 90-ті роки ХХ століття // Україна дипломатична — 2003. Науковий щорічник. Вип. 4. — К., 2004; Порівняльна характеристика історичних досліджень в Україні і центральноєвропейських країнах у 90-ті роки ХХ століття // Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. — Серія: Історичні науки. — 2004.

Дж.: Анкета О.О. Песчаного.

Юрій Черченко

ПЕТРОВ Михайло Назарович (1826, м. Вільно — 1887, м. Харків) — дослідник європейської історії середніх віків та нового часу, проф. З родини військового. Батько був мордвином, а мати походила зі збіднілого польського шляхетського роду.

Після закінчення Віленської гімназії у 1844 став казенно-коштным студентом іст.-філол. відділення філос. ф-ту Харківського ун-ту, де під керівництвом О.П. Рославського-Петровського написав канд. роботу «Цивілізація галло-франків в часи Меровінгів». 1850 склав магістерський іспит та захистив дис. «Про характер державної діяльності Людовика XI» і з наступного року до 1886 викладав у Харківському ун-ті. Читав лекції з історії середньовічної Європи, а пізніше — історії нового часу. Визначною віхою у його творчій біографії стало відрядження (1858–1860) в Німеччину, Францію, Англію, Бельгію, Італію, Чехію, де він познайомився з системою викладання у західноєвропейських ун-тах. Наслідком відрядження стала монографія «Новітня національна історіографія в Німеччині, Англії і Франції», на основі якої 1865 захистив докт.

дис. в Московському ун-ті. Отримавши ступінь докт. і звання ординарного проф., П. повністю зосередився на викладацькій діяльності в Харківському ун-ті. 1868 він опублікував свої знамениті «Нариси з всесвітньої історії», які рекомендовані міністерством народної освіти для використання в навчальному процесі і витримали чотири видання.

Першим серед російських істориків розробив цілісний курс «Всесвітньої історії» з власним оригінальним баченням історії людства. На основі літографованих і власноручних записів проф. його учні й послідовники по каф. (О. Деревицький, В. Надлер і В. Бузескул) 1888 видали курс П. «Лекції з всесвітньої історії» у 4-х томах. Оригінальна авторська концепція всесвітньої історії, її періодизація, структура лекцій і чудовий літературний виклад були схвально зустрінуті критикою і «Лекції» отримали велику премію імені Петра Великого РАН.

Тв.: Отчёт о занятиях адъюнкта Императорского Харьковского Университета М.Н.Петрова в Германии, Франции, Италии, Бельгии и Англии с июля 1858 г. до июля 1860 г. — Харьков, 1861; Новейшая национальная историография в Германии, Англии и Франции. — Х., 1861; Лекции по всемирной истории. — Т. I–IV. — Х., 1888; Пропедевтика // Петров М.Н. Лекции из всемирной истории. — Т. I. — Х., 1888. — С. 1–24; Об отношении исторических наук к естествознанию // Петров М.Н. Лекции по всемирной истории. — Т. 1. — Х., 1888. — С. I–VIII; Из всемирной истории очерки. Изд. четвертое. — СПб., 1904–1908.

Літ.: Бузескул В.П. М.Н. Петров. (Некролог) // Журнал Министерства Народного Просвещения. — 1887. — Март. — С. 35–47; Деревицкий А. Михаил Назарович Петров. (Страница из истории Харьковского университета). — Харьков, 1887; Бузескул В.П. Всеобщая история и ее представители в России в XIX и начале XX века. Часть первая. — Л., 1929. — С. 121–125; Hecker H. Russische Universalgeschichtsschreibung: Von den «Vierziger Jahren» des 19. Jahrhunderts bis zur sowjetischen «Weltgeschichte» (1955–1965). — München, Wien, 1983. — P. 92–98; Стельмах С. Історична думка в Україні XIX — початку XX століття. — К., 1997. — С. 50–69; Його ж. Давня історія слов'ян в іст.ій концепції М. Петрова // Вісник Київського ун-ту імені Тараса Шевченка. Історія. — Вип. 37. — 1998. — С. 68–73.

Сергій Стельмах

ПИРИГ Олександра Андріївна (13.03.1948, м. Горлівка Донецької обл.) — дослідниця історії ринку, торгівлі та приватного

підприємництва в Україні, проблем краєзнавства, д.і.н. (2002), проф. (2004).

1970 закінчила іст. ф-т ХДУ ім. М. Горького. Працювала викладачем цього вузу, навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка. 1983 в КДУ захистила канд. дис. «Партійне керівництво розвитком радянської торгівлі в роки дев'ятої п'ятирічки (на матеріалах Української РСР)» (наук. кер. — к.і.н., доц. В.С. Крижанівський). З 1983 — ст. викладач, доц., проф. Київського нац. торговельно-економічного ун-ту. 2002 в Ін-ті історії України захистила докт. дис. «Ринкові відносини періоду непу в Україні: історичний аспект» (наук. конс. — д.і.н., проф. С.В.Кульчицький). З 2006 — зав. каф. гуманітарної освіти Київського економічного ін-ту менеджменту. Відмінник народної освіти (1998).

Авторка понад 150 наук. праць.

Тв.: Ринок і торгівля України (історичний аспект). — К., 1996; НЕП: більшовицька політика імпровізації. — К., 2001; Історія підприємництва України. Навчальний посібник. — К., 2004; Історія України. Хрестоматія у 2-х частинах. Навч. посібн. — К., 2004 (у спіавт.); Історія Київського національного торговельно-економічного університету. — К., 2006 (у спіавт.); Село Уляники: хода крізь віки. — К., 2007; Історія України. Посібник для практичних занять. — К., 2008.

Літ.: Біобібліографічний словник учених Харківського університету. — Т. 2. — Х., 2001; Страницы истории студенческой науки в Харьковском университете. — Х., 2002; Київський національний торговельно-економічний університет. Біографічний довідник: ректори, проректори, декани, завідувачі кафедр, професори. — К., 2006.

Станіслав Кульчицький

ПІСКУН Валентина Миколаївна (31.03.1957, смт. Батурин Бахмацького р-ну Чернігівської обл.) — дослідниця питань охорони та використання культурної спадщини в Україні, української еміграції 20-х рр. ХХ ст., д.і.н. (2008).

1974–1975 працювала у Батуринському будинку піонерів та школярів. 1975–1980 — навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. 1981–1992 — викладач, асистент, ст. викладач Сумського державного педагогічного ін-ту ім. А.С.Макаренка. З 1992 — м.н.с., зав. сектором, вч. секретар, заст. дир. (з 2000) Центру українознавства КНУ. Канд. дис. «Проблеми охорони та використання культурної спадщини в Україні (сер. 70 — поч. 90 — х рр. ХХ ст.)» під керівництвом д.і.н., проф. Є.М.Скляренка захистила 1995 в Ін-ті

історії України НАН України. Докт. дис «Українська політична еміграція 20-х років ХХ ст.» захистила 2007 у КНУ ім.Тараса Шевченка. Наук. конс. — д.і.н., проф. Верба І.В.

Авторка понад 170 наук. праць.

Тв.: Зміновіхвіство як засіб формування більшовицько-радянського типу людини // Антропоцентризм і віталізм: сучасний синтез. — Луцьк, 2000 (у співавт.); Симон Петлюра: відхід і повернення // Українознавство — 2001. — К., 2000. — С. 154–157; Найбільша його любов — українська історія (до 70-річчя Любомира Винара) // Українознавство — 2002. — К., 2001. — С. 228–231; Українська національна ідея в контексті візії «і де я?» // Українознавство — 2002. — К., 2001. — С. 234–237; Більшовицький уряд УСРР у боротьбі з українською політичною еміграцією в Польщі (поч. 20-х рр. ХХ ст.): загальні тенденції // Україна і Польща — стратегічне партнерство на зламі тисячоліть. Історія, Сьогодення, Майбутня перспектива. — Ч. І. — К., 2001. — С. 257–266; Повернення Михайла Грушевського в Україну як зваба більшовизмом і надія на дії // Михайло Грушевський — науковець і політик у контексті сучасності. — К., 2002. — С. 45–55; Ідентитети «Україна — Батьківщина» й «український громадянин» у життєвому виборі українських політичних емігрантів (20-ті рр. ХХ ст.) // Історія України на межі тисячоліть. Вип. 7. — К., 2002. — С. 151–161; «Зміновіхвіство» як сутнісне явище поч. 20-х рр. ХХ століття (російський і український контекст) // Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Українознавство. Вип. 6. — К., 2002. — С. 75–80; Степан Рудницький: між наукою й політикою // Україна просторова в концепційному окресленні Степана Рудницького. Монографія. — К., 2003. — С. 24–32 (у співавт.); Українська еміграція у Польщі як визначальний чинник радянсько-польських стосунків (20-ті рр. ХХ ст.) // Історіографічні дослідження в Україні. — К, 2003. — Вип. 13. — Ч. 1. — С. 255–275; «Зміновіхвіство» галицьких політичних діячів як пошук шляху до України // Історія української науки на межі тисячоліть. — Вип. 11. — К., 2003. — С. 143–152; До питання про формування ідеологічної бази української політичної еміграції 20-х років ХХ ст.: особистості, чинники // Історія української науки на межі тисячоліть. Вип. 14. — К., 2004. — С. 135–150; Роль музейної спадщини у формуванні національної ідентичності українців (кін. ХІХ — поч. ХХ ст.) // Музейна справа та музейна політика в Україні ХХ ст. — К., 2004. — С. 14–20; Использование культурной антропологии и герменевтики в исследовании события и контекста // Мавродинские чтения. 2004. Актуальные проблемы историографии и исторической

науки. — СПб., 2004. — С. 168–170; Діяльність українських політичних емігрантів у міжнародних громадських організаціях // Вісник Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Українознавство. — 2004. — № 8. — С. 40–42; Що в імені твоїм? — Надія!? Надія Суворцова // Українки в історії. — К., 2004. — С. 157–163; Українська політична еміграція 20-х рр ХХ ст. на сторінках «Українського історика»: генеза та історична тяглість // Український історик. — 2004. — № 1–2. — С. 52–63; Українська еміграція в Туреччині // Україна — Туреччина: минуле, сучасне, майбутнє. — К., 2004. — С. 225–230; Формування світоглядно-правових засад понять «громадянство» і «Батьківщина» в українського соціуму (рефлексії Української революції 1917–1921 рр.) // Український соціум. — К., 2005. — С. 468–489; Мотивація розбудови мережі наукових установ українською політичною еміграцією у 20-х рр. ХХ ст. // Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія»: Іст. науки. — Вип. 5: — Острого; Торонто; Нью-Йорк, 2005. — С. 51–64; Трансформація національної ідентичності: історіософські, культурологічні та соціально-психологічні аспекти. // Фундаментальні орієнтири науки. — К., 2005. — С. 24–53; Процес натуралізації українських політичних емігрантів та його вплив на трансформацію української національної ідентичності (20-ті роки ХХ ст.) // Матеріали V Конгресу Міжнародної асоціації українців. Історія: Ч. 3. — Чернівці, 2005. — С. 84–93. Політичний вибір української еміграції (20-ті роки ХХ століття). — К., 2006.

Дж.: Анкета В.М. Пісчун.

Віктор Крушина

ПЛОХИНСЬКИЙ Михайло Мелетійович (1864–1906, Харків) — дослідник соціально-економічних відносин Слобідської та Лівобережної України XVII–XVIII ст., архівіст. Народився у селянській родині в Курській губернії.

Закінчив іст.-філол. ф-т Харківського ун-ту. Викладав історію у Харківській першій гімназії. Працював штатним архіваріусом Харківського іст. архіву (1888–1897) та архіваріусом іст.-філол. т-ва при Харківському ун-ті. Здійснив каталогізацію архіву Малоросійської колегії, обстежив та склав описи приватних, монастирських, церковних та відомчих архівів Чернігівської губернії. Член Харківського іст.-філол. т-ва (з 1889), Московського археологічного т-ва (з 1893). Автор праць етнографії та ряду описів архівних фондів.

Тв.: Архивы Черниговской губернии // Древности: Труды Московского археологического общества. — 1899. — Т. 1. — № 3;

Материалы для истории внутренней жизни Левобережной Украины. Бобровники. Стрельцы (с приложением документов) // Сборник Харьковского историко-филологического общества. 1891. — Т. 3; О гетманских рыболовных озерах // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1891. — Т. 3; Описание графского диплома гетмана Разумовского // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1891. — Т. 3; О гетмане Мазепе в роли великорусского помещика // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1892. — Т. 4; Поселение грузин в Малороссии в XVIII в. // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1893. — Т. 5; Описи дел Харьковского исторического архива. Харьковское отделение // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1893. — Т. 5; Стародубского магистрата книга справ поточных 1690–1722 гг. // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1894. — Т. 6; Путешествие Тарасия Капленского в Италию // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1896. — Т. 8; Иноземцы в Старой Малороссии. — Ч. 1 — М., 1905 (Греки, цыгане, грузины).

Літ.: Московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования (1864–1914) / Под ред. М.С. Уваровой, И.А. Бородина. — М., 1915. — Т. 2: Биографический словарь членов общества; Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. — К., 1999. — Вип. 1 (XIX–1930-і роки); Багалій Д.І. Вибрані праці: У 6 т. — Харків, 1999. — Т. 1: Автобіографія. Ювілейні матеріали. Бібліографія.

Олексій Ясь

ПОВХАН Іван Георгійович (13.09.1922, м. Нью-Кенсінгтон, штат Пенсільванія, США — 03.11.2000, м. Ужгород) — дослідник новітньої історії Угорщини, к.і.н. (1968), доц. (1972). 3 робітників.

Закінчив заочно іст. ф-т УжДУ (1952). 1968 захистив канд. дис. «Боротьба Угорської Народної Республіки за мир і безпеку в Європі (1945–1962 рр.)» (наук. кер. — доц. Я.І. Штернберг).

Трудову діяльність розпочав зав. поштового відділення с. Анталовці (1944–1945), працював інструктором Ужгородського окружного (1945–1946) та Закарпатського обласного (1946–1947) комітетів ЛКСМУ. З 1947 — в УжДУ: інспектор-методист заочного відділення вузу (1947–1952); ст. лаборант каф. генетики і дарвінізму (1952–1954); ст. методист заочного відділу УжДУ (1954–1959); асистент каф. загальної історії (1959–1960); помічник проректора по заочному навчанню (1960); ст. лаборант (1960–

1967), викладач (1967–1968), ст. викладач (1968–1970) та доц. (1970–1984) каф. загальної історії.

Автор понад 25 публікацій.

Тв.: Провал спроб імперіалістичної реакції використати Організацію Об'єднаних Націй для втручання у внутрішні справи Угорської Народної Республіки // Тези доповідей та повідомлення до XIX наукової конференції [УжДУ]. Серія історична (загальна історія та історія СРСР). — Ужгород, 1965. — С. 64–69; Боротьба Угорської Народної Республіки за мир і дружбу між народами в 1958–1959 роках // Тези доповідей до XX щорічної наукової конференції УжДУ. Серія іст. наук. — Ужгород, 1966. — С. 46–53; З історії угорсько-радянських відносин у 1945–1948 роках // Матеріали XXI наукової конференції УжДУ. Серія історії. — 1967. — С. 153–158; Вклад Угорської Народної Республіки в боротьбу країн соціалістичної співдружності за мир і колективну безпеку в Європі в 1950–1955 роках // Боротьба угорського народу за соціалізм. — Ужгород, 1970. — С. 198–207; Солідарність угорського народу з боротьбою трудящих Демократичної Республіки В'єтнам проти агресії американського імперіалізму (1964–1973 рр.) // Питання нової і новітньої історії. — Харків, 1978. — Вип. 24. — С. 47–53.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ПОЗНЯК Олена Володимирівна (01.08.1958, м. Київ) — дослідниця історії України періоду Другої світової війни, к.і.н. (1988), доц. (1995). З інтелігенції.

1975–1980 — навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. 1980–1984 працювала в Ін-ті підвищення кваліфікації при КДУ ім. Т. Шевченка. 1984–1987 — навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка. 1988 захистила в КДУ ім. Т. Шевченка канд. дис. «Діяльність Комуністичної партії по зміцненню дружби і співробітництва радянських народів у роки Великої Вітчизняної війни. Історіографія проблеми» (наук. кер. — д.і.н., проф. Д.Д. Піха). З 1987 — на викладацькій роботі: асистент (1987–1990), ст. викладач (1991–1995), доц. (з 1995) каф. історії України (з 2005 — історії та етнополітики) Національного пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова.

Авторка понад 30 наук. публікацій.

Тв.: Бойова співдружність слов'янських народів у Другій світовій війні (Історіографія проблеми) // Слов'янські народи у Другій світовій війні. — Вип. 6. — Ч. I. — К., 2000. — С. 18–23; Співдружність слов'янських народів у партизанській боротьбі в роки Великої Вітчизняної війни (історіографія проблеми) // Суд

пам'яті. — Умань, 2000. — С. 98–103; Розвиток середньої школи в Україні у 30-і роки ХХ ст. // Сторінки історії. — Вип. 17. — К., 2002. — С. 136–146; Дружба, загартована в боях за визволення України // Визволення Києва від німецько-фашистських загарбників. — К., 2004. — С. 56–62; Інтернаціональне співробітництво партизан в роки Другої світової війни // Україна у Другій світовій війні. — Бердянськ-Запоріжжя, 2004. — С. 58–63; Трудовий подвиг українського народу в останній період Великої Вітчизняної війни // Сторінки історії. — № 19. — К., 2006. — С. 32–42.

Дж.: Анкета О.В. Позняк.

Олена Подобед

ПОЛЯК (дівоче прізвище — ВОЛОЩУК) Володимира Степанівна (27.12.1931, м. Дрогобич, тепер у Львівській обл. — 28.02.1999, смт. Іршава Іршавського р-ну Закарпатської обл.) — історик польського робітництва другої половини ХХ ст., к.і.н. (1975), доц. (1984). Зі службовців.

Закінчила трирічну партійну школу при Львівському обкомі КПУ (1956), іст. ф-т (1963) та заочно аспірантуру при каф. загальної історії (1975) УжДУ. 1975 захистила канд. дис. «Робітничий клас Польської Народної Республіки в роки другої п'ятирічки (1961–1965 рр.)» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак, д.і.н. П.М. Калениченко).

Трудову діяльність розпочала податковим рахівником Солотвинського райфінвідділу (тепер у Івано-Франківській обл.) (1947–1949). 1949–1953 перебувала на комсомольській роботі. Навчалася у партшколі (1953–1956), працювала заст. голови з оргмасової роботи Іршавської промислової артілі (1956–1961), очолювала Берегівський кінотеатр (1961–1966), викладала історію в місцевій сш № 1 (1961–1968). З 1968 в Ужгородському ун-ті: викладач (1968–1970), ст. викладач (1970–1981) та доц. (1981–1992) каф. загальної історії. З 30 червня 1992 перебувала на пенсії.

Тв.: Боротьба трудящих ПНР за перетворення в життя рішень ІІІ з'їзду ПОРП (1959–1965 рр.) // Питання нової та новітньої історії європейських соціалістичних країн. — Ужгород, 1969. — С. 59–68; До питання про співробітництво СРСР і ПНР у використанні природних ресурсів Карпат // Культура та побут населення Українських Карпат. — Ужгород, 1972. — С. 191–193; Соціалістичне змагання в промисловості ПНР (1961–1965 рр.) // УІЖ. — 1974. — № 7. — С. 78–86; Роль советско-польского экономического сотрудничества в строительстве социализма в ПНР (1961–1965 гг.) // Узловые вопросы советского славяноведения. — Ужгород, 1982. —

С. 136–138; Научно-техническое сотрудничество ПНР с социалистическими странами (1982–1984 гг.) // Народно-демократические революции и развитие славянских стран по пути социализма. — Харьков, 1985. — С. 86–87.

Микола Олашин

ПОПОК Андрій Андрійович (14.12.1966, м. Боярка, Києво-Святошинського району, Київської області) — фахівець з історії української діаспори, к.і.н. (2002), доц. (2008).

1984–1988 навчався в Київському вищому військово-морському політичному училищі; в 1995–1999 — в аспірантурі Ін-ту соціології НАН України; 2003–2006 — на ф-ті вищих керівних кадрів НАДУ при Президентові України; 2004–2007 — в докторантурі НАДУ. 2002 в Ін-ті історії України НАН України захистив канд. дис. «Українські поселення на Далекому Сході як історичний та етнокультурний феномен (кінець XIX–XX ст.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. В.П. Трошинський).

1990–1993 — депутат Первомайської районної Ради м. Владивостока, голова постійної комісії з питань молоді і спорту. А.А. Попок — засновник і перший голова (1991–1993) Т-ва української культури Приморського краю. Входить до складу оргкомітетів першого і другого (1992–1997) Всесвітніх форумів українців, член Української Всесвітньої Координаційної Ради. 1992–1993 — офіційний представник Т-ва «Україна» на Далекому Сході. 1996–1999 — начальник Управління у справах української діаспори Державного комітету України у справах національностей та міграції; відповідальний секретар Міжвідомчої координаційної ради з питань співробітництва з українською діаспорою при Кабінеті Міністрів України. З 1999 — керівник громадської організації «Центр сучасного суспільствознавства». 2002–2004 — начальник Управління у справах української діаспори та міжнародних зв'язків Державного комітету України у справах національностей та міграції. З березня 2009 — перший заступник Голови Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі.

Автор (співавтор) бл. 100 наук. та наук.-попул. праць.

Тв.: Українське населення Приморського краю (за матеріалами соціологічного дослідження та переписів населення) // Українська діаспора. — К.-Чикаго. — 1996. — Ч. 9; Українці в Примор'ї. Портрет на фоні історії // Трибуна. — К., 1997. — Ч. 5–6; Проблеми етнічного відродження східної української діаспори (у співав.) // Українські варіанти. — К., 1997. — Ч. 2; Діяльність української

преси на Далекому Сході // Альманах УНСоюзу на 1998 р. — Парсіппані–Нью-Йорк. — 1997; Національно-культурне відродження українців у Росії на межі ХХ-ХХІ століть // Визвольний шлях. — Лондон, 1998. — Ч. 2; Громадсько-політичне та релігійне життя українців на Далекому Сході в ХХ ст. // УІЖ. — 1998. — № 6; До питання про українське шкільництво на російському Далекому Сході в 1917-му — 1930-х роках // Соціальні виміри суспільства. Збірка наукових робіт молодих науковців. — Вип. 2. — К., 1998; Еміграційний потенціал осіб українського походження та вихідців з України — жителів Республіки Казахстан. — К., 1998 (у співавт.); Українці Румунії: сучасний стан та перспективи етнокультурного розвитку. — К., 1999 (у співавт.); Українці у Казахстані: історія та нинішнє становище. // Трибуна. — К. — 2000. — № 7–8; Матір «Просвіта» на Далекому Сході // Бористен. — Дніпропетровськ., 2001. — № 4; Українська освіта на Далекому Сході в ХХ ст. // Київська старовина. — К., 2002. — № 3; Українське театральне та хорове мистецтво на Далекому Сході у ХХ ст. // Визвольний шлях. — Лондон, 2001. — Кн. 7; Українські поселення на Далекому Сході: історико-соціологічний нарис. — К., 2001; Історична батьківщина — діаспора: європейський досвід взаємин. — К., 2003; Українська діаспора: соціологічні та історичні студії. — К., 2003; До питання про становище українців Словаччини // Вісник Держкомнаціміграції України. — 2003. — № 1 (5); Закордонне українство в сучасному світі // Історичний журнал. — 2003. — № 4–5; Закордонне українство. — К., 2005 (у співавт.); Українці на пострадянському просторі: сучасне становище // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. — Вип. 16. — К., 2007; Закордонне українство як об'єкт державної політики. — К., 2007; Державотворчий процес в Україні: 1991–2006. — К, 2007 (у співавт.).

Літ.: Анкета А.А. Попка; Бай Н. «Необхідна міцна економічна база» (Інтерв'ю з Л. Грушевим) // Вісті з України. — 1994. — № 11; Винниченко І. Українці в державах колишнього СРСР: історико-географічний нарис. — Житомир, 1992. — С. 79; Єльцов О. Реанімація пам'яті // Україна молода. — К., 1991. — 14.04; Лучечко І. Українці на «Зеленому Клині» // Український голос. — Вінніпег-Манітоба. — 1994. — 21, 28.02; Плачинда Г. Зелений Клин: маленька частка України (Інтерв'ю з А.Попком) // Українське слово. — К., 1995. — 08.06; Світальський В. Відродження Українського Зеленого Клину // Український голос. — Вінніпег, Манітоба. — 1993. — 25.01; Світальський В. «Зелений Клин» живе і зеленіє // Свобода. — 1993. — 02.07; Тюков Л. »С удовольствием примем военных» (Інтерв'ю с А. Мамонтовым) // Боевая вахта. —

Владивосток. — 1991. — 08.02; Українці в Приморському краї // За вільну Україну. — Львів. — 1991. — 29.11.; Хто є хто в Україні. — К., 2004. — С. 675; Українські історики ХХ століття: Бібліографічний довідник. — 2004. — Вип. 2, ч. 2. — С. 279–281.

Олена Ковальчук

ПРЕЛОВСЬКА Ірина Миколаївна (09.10.1966, м. Чорнобиль Київської обл.) — дослідниця історії України ХХ ст., джерел з історії національно-визвольного руху в Україні, історії УАПЦ 1920–1930-х рр., к.і.н. (1998).

1986–1991 навчалася на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1991 працює в Ін-ті укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського у відділі пам'яток духовної культури, згодом — н.с і ст.н.с. відділу джерел з новітньої історії України. В цьому ж ін-ті захистила канд. дис. «Історико-джерелознавчий аналіз матеріалів І-го Всеукраїнського православного церковного собору УАПЦ 14–30 жовтня 1921 р.» (наук. кер. — к.і.н. Л.Б. Пилявець).

Авторка понад 90 наук. праць.

Тв.: Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ 14–30 жовтня 1921 р.: док. і мат. — К.; Л., 1999 (у співавт.); Три промови Василя Липківського // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 3/4. — К., 1999 (у співавт.); Джерелознавчий аналіз документальних матеріалів Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря за 1919 р. // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 5/6. — К., 2001; Епістолярна спадщина Івана Огієнка (1907–1968). — Серія «Пам'ятки». — Т. 2. — К., 2001 (у співавт.); Організація навчальних закладів УАПЦ в Києві у 1920-х рр. // Український археографічний щорічник. — Вип. 7. — Київ; Нью-Йорк, 2002; Перший Всеукраїнський Православний Церковний Собор УАПЦ: короткий огляд історіографії проблеми // Історіографічні дослідження в Україні. — Вип. 11. — К., 2002; «Боротьба за Софію Київську...» [публікація спогадів першого дир. Софійського держ. заповідника І.М. Скуленка] // Пам'ятки. Археографічний щорічник. — № 4. — К., 2003; Київська Академія: історія і сучасність // Труды Київської Духовної Академії. Богословсько-історичний щорічник Київської Духовної Академії УАПЦ-КП. — Т. 1. — К., 2003; Організація першої парафії УАПЦ в Софії 1919 р. // Нові дослідження давніх пам'яток Києва. — К., 2003; «Зважаючи на важливість роботи, яку мені пощастило починати, я намагався бути абсолютно об'єктивним...» До століття від дня народження першого дириктора Софійського державного заповідника І.М. Скуленка // Там само; Надбаня власної ієрархії

Українською Автокефальною Православною Церквою // Злочин. — Мельбурн–Київ, 2003; Слідчі справи братів Чехівських як нове джерело до вивчення біографій репресованих діячів УАПЦ (1921–1930 рр.) // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. — К., 2003. — № 1(20); До 70-ї річниці створення Софійського Державного Заповідника у 1919–1934 рр. // Сакральні споруди в житті суспільства: історія і сьогодення. — Вип. 2. — К., 2004; Нововиявлені архівні документи з історії I Всеукраїнського Православного Собору УАПЦ // Студії з архівної справи та документознавства. — Т. 11. — К., 2004; Діяльність Митрополита Львівського і Тернопільського Миколая (Юрика) // Митрополит Миколай (Юрик) — ієрарх, українець, людина. Спогади. Фотоісторія. — Л., 2004; Ідеологічні засади створення експозиції давньоруського періоду Музею історії історії Лаври державного історико-культурного заповідника «Всеукраїнський Музейний Городок» 1920–1930 рр. // VIII Міжнародні Могилянські читання. — К., 2004; Сторінки історії // Національний заповідник «Софія Київська». — К., 2004 (у спіавт.); Хресна дорога і гологофа православних священиків — листи священика Михайла Собкевича з архіпелага ГУЛАГ // Труды Київської Духовної Академії УПЦ-КП. — Т. 2 (у спіавт.); Організація музейної діяльності в Києві на початку 1920-х рр. // Могилянські читання 2004. — К., 2005; Комітети вшанування пам'яті Симона Петлюри в Україні та закордоном // Творча спадщина Симона Петлюри в контексті сучасного державотворення. — К., 2005.

Дж.: Анкета І.М. Преловської.

Юрій Черченко

РЕВЕГУК Віктор Якович (02.05.1938, с. Малі Будища Гадяцького р-ну Полтавської обл.) — дослідник історії України періоду Української революції 1917–1921 рр., Другої світової війни, к.і.н. (1975), доц. (1975).

1958–1963 — навчався на іст.-філол. ф-ті ПДПІ ім. В.Г. Короленка. 1963–1965 — вчитель СПТУ № 3 м. Білогірськ (Кримська обл.), 1965–1967 — вихователь Гадяцької школи-інтернату Полтавської обл., 1967–1968 — товарознавець Полтавської облспоживспілки, 1968–1971 — ст. лаборант Полтавської філії Львівського торгівельно-економічного ін-ту. 1971–1974 — навчався в аспірантурі ХДУ. Наук. кер. — д.і.н., проф. І.К. Рибалка. Канд. дис. «Донецько-Криворізька республіка» захистив 1975 у ХДУ. З 1975 — асистент, ст. викладач, доц. ПДПУ ім. В.Г.Короленка. З 2006 — на пенсії.

Автор понад 120 наук. праць.

Тв.: Нариси історії Полтавської обласної партійної організації — Полтава, 1981 (у співавт.); Полтавщина в Українській революції 1917–1920 рр. — Полтава, 1996; Полтава: Історичний нарис. — Полтава, 1999 (у співавт.); Миргородське повстання 1–4 квітня 1919 р. // Полтавська Петлюріана. Число 3. Матеріали IV Петлюрівських читань. — Полтава, 1999. — С. 63–75 (у співавт.); У боротьбі за волю України (Визвольні змагання на Полтавщині 1920–1925 рр.). — Полтава, 2000; Протибільшовицьке повстання 1920–1922 р. під проводом А. Шевченка // Полтавська Петлюріана. Число 4. Матеріали Петлюрівських читань. — Полтава, 2001. — С. 152–174; Полтавщина в добу Української революції 1917–1917 рр. — Полтава, 2002; Нестор Махно на Полтавщині // Полтавська Петлюріана. — Чис. 5. Матеріали Петлюрівських читань. — Полтава, 2003. — С. 120–140; Полтавщина в роки Другої світової війни (1939–1945). — Полтава, 2004; Протибільшовицьке національно-патріотичне підпілля на Полтавщині 1920–1923 рр. // Полтавська Петлюріана. Число 6. Матеріали сьомих Петлюрівських читань. — Полтава, 2005. — С. 283–300; Полтавщина: влада на історичних паралелях. — Полтава, 2005 (у співавт.); В.Г. Короленко в Полтаві (1917–1921). — Полтава, 2006 (у співавт.); Полтавщина: історичний нарис. — Полтава, 2006 (у співавт.).

Дж.: Анкета В.Я. Ревеуга.

*Віктор Крупина,
Любов Шепель*

РИБАЛКО Олександр Леонідович (псевд.: Олесь Боярчук, О.Р., Олесь Отава; 15.01.1951, с-ще Клавдієве-Тарасове Бородянського р-ну Київської обл. — 05.01.2009, там само) — джерелознавець, редактор, славіст. З родини вчителів.

Закінчив філос. ф-т КДУ ім. Т. Шевченка (1973). Працював у ків. вид-ві «Вища школа» (1973–1979), Ін-ті історії партії (1979–1980). Ст.н.с. (1980–1983), зав. відділу інформації і наук. використання документів (1983–1991) ЦДАЖР УРСР. Паралельно (з 1989) літ. редактор (за договором), штатний працівник — заст. гол. ред. (1991–1994), перший заст. гол. ред. (1994–2001), гол. ред. (2001–2008) ж. «Пам'ятки України (далі: ПУ)». Перетворив популярний журнал на унікальний науковий часопис. Згуртував колектив професіоналів, що розробляли найважливіші пам'яткоохоронні проблеми, не оминаючи найгостріших. Запровадив тематичне спрямування окремих випусків, присвячених окремим регіонам, включно з найзанедбанішими (Лемківщина, Берестейщина, Кубань), окремим культурним центрам України, її

історичним центрам, окремим музеям. Широко залучав матеріали з найрізноманітніших спеціальних історичних дисциплін. Як висококваліфікований редактор домігся дуже високого рівня свого журналу. Опублікував Звіт про роботу УКОПК за 1930–1931 (1997. Ч. 2), документ про руйнування пам'ятника Св. Орини (1989. Ч. 4) та ін. документи, спомини гуцульського музейника В. Кобринського (ПУ. 1998. Ч. 1), листи В.Кармазина-Каковського в Україну (ПУ. 1997. Ч. 2). Був змушений написати заяву про звільнення з 15 грудня 2008 р. Водночас (1993–96) — віце-президент вид-ва «Українознавство», створеного Міністерством культури України і Фондом катедр українознавства при Гарвардському ун-ті (серед зредагованих видань збірка есеїв Є. Сверстюка «Блудні сини України» (К., 1995), «Всесвітня історія України» М. Грушевського, т. 1–3 тощо), а також (з 2000) заст. гол. ред. «Військово-історичного альманаху», що його видає Центральний музей Збройних сил України. Надрукував багато статей в «Українській літературній енциклопедії» та «Пам'ятках України».

Тв.: Документи ЦДАЖР УРСР про вшанування пам'яті І. Франка на Україні // Архіви України. — 1986. — Ч. 4; Бойчук М. Curriculum vitae // Пам'ятки Ураїни. — 1988. — Ч. 2; Нововиявлені документи ЦДАЖР УРСР про діяльність П.Г. Тичини у Всеукраїнському видавництві в 1919 р. // Архіви України. — 1988. — Ч. 1; Доля проскрибованої літери: [Г] // Пам'ятки України. — 1989. — Ч. 2; Знайдено в архівах: Шкіц до життєпису В. Свідзинського // Вітчизна. — 1989. — Ч. 1; Із листування наркома В. Затонського: [Документи про руйнування Михайлівського Золотоверхого собору] // Пам'ятки України. — 1989. — Ч. 1; Передостання спроба [повернення літери «г» і форми двоїни у проекті правопису 1943] // Там само. — 1989. — Ч. 3; [Чи знаєте ви, який найменший тираж україномовної газети на Україні?..] // Там само. — 1989. — Ч. 2; «Русские галичане», «карпаторусы», «малорусы», «Малороссия»? // Там само. — 1990. — Ч. 1; Завжди з Україною: Добірка архівних документів про вшанування УАПЦерквою діячів української історії та культури, 20-ті роки // Там само. — 1992. — Ч. 2–3; Двоє вчених, дві знівечені долі: [О. Яната, Н. Осадча-Яната] // Україна: Наука і культура. — 1993. — Вип. 26–27 (у співавт.); Гамораки // Краєзнавство. — 1994. — Ч. 1–2; Корона і митра: [Доля національних інсигній] // Пам'ятки України. — 1994. — Ч. 1–2; Перелицювання пісні — перелицювання народу // Там само. — 1994. — Ч. 1–2; Остання праця Гната Хоткевича // Там само. — 1995. — Ч. 1; Руїники і оборонці: Документальні розповіді // Там само. — 1995. — Ч. 1; Армія, транспорт, церква і національно-мовні права українців: [Документи] // Там само. — 1996. — Ч. 3–4;

З харківських років Степана Рудницького // ПУ. 1996. Ч. 2; Архів Галини Мазепи // Там само. — 1997. — Ч. 2; В полоні системи: Володимир Кобринський та його музей у 1945–1952 роках // Там само. — 1998. — Ч. 1; Меценат і музейник Каленик Лисюк: реліквії зібрані і... втрачені? // Там само. — 1998. — Ч. 1 (у співавторстві); Дві слови про двоїну // Там само. — 2001. — Ч. 1–2; «Право вільно думати допустимо в певних межах...»: [Причини до історії цензури] // Там само. — 2001. — Ч. 1–2.

Літ.: Бібліографічний покажчик змісту наукового часопису «Пам'ятки України: Історія та культура» за 1989–2001 рр. / Уклала В. Карпенко // Пам'ятки України. — 2002. — Ч. 1 (134). Спец-випуск. — С. 1–64.

Сергій Білокінь

РІГЕЛЬМАН Микола Аркадійович (29.09/11.10/.1817, с. Андріївка, Чернігівського пов. Чернігівської губ. — 21.05/02.06/.1888, Київ) — український громадський діяч та історик-аматор, онук О.І. Рігельмана. Народився у родині поміщика Чернігівської губернії А.О. Рігельмана, мати — з роду Галаганів. Мав близькі родинні стосунки з Г. Галаганом, О. Лашкевичем та В. Тарновським.

Закінчив перше відділення філос. ф-ту Московського ун-ту (1839). У чині титулярного радника служив у канцелярії Московського цивільного губернатора (1839–1845). У середині 40-х років XIX ст. навчався за кордоном, зокрема у Празі та Відні. Підтримував взаємини з В. Ганкою, В. Караджичем, Я. Колларом, П. Шафариком, Л. Штуром та ін. Служив у канцелярії київського, подільського та волинського генерал-губернатора (1846–1850). Був близький до кирило-мефодіївських братчиків, зокрема до М. Костомарова, П. Куліша, Т. Шевченка. Матеріально підтримував Т. Шевченка у 1857. 1847 був допитаний у справі кирило-мефодіївців. До 1850 перебував під поліцейським наглядом. З 1848 — секретар канцелярії, а пізніше — скарбник Київського ін-ту шляхетних дівчат. Член-співробітник (1845), дійсний член Київської археографічної комісії (1848). У 1846 під час перебування у Москві він досяг домовленостей з керівництвом архіву Сенату, архіву МЗС Російської імперії та ін. державними інституціями про співробітництво з Київською археографічною комісією. Через Р. до Комісії надійшов літопис С. Величка, який належав російському історикові М.П. Погодіну. Разом з І.Самчевським редагував літопис С. Величка. Видав два томи літопису з чотирьох під назвою «Летопись событий в Юго-Западной России в 17 ст.» (К., 1848–1851. Т. 1–2). Відмовився від передачі літописного тексту методом

транслітерації. Дир. Другої Київської гімназії та дир. народних училищ Київської губернії (1850–1854). У 1857–1858 та 1867 перебував за кордоном в Австрії, Німеччині та Франції. Підтримував тісні стосунки з І.С. Аксаковим, Ф.В. Чижовим та ін.

Автор ряду публіцистичних праць, присвячених слов'янським і слов'янофільським проблемам, зокрема становищу та культурно-освітньому життю слов'ян 40–60-х років XIX ст. за межами Російської імперії. Фінансово підтримував галицьких москвофілів, у т.ч. сприяв виданню часопису «Слово». Один із засновників Київського приватного комерційного банку (1868). Голова Київського слов'янського благодійного т-ва та Київського відділення Російського музичного т-ва. Член Т-ва прихильників російської письменності (1860).

Тв.: Три поїздки за границю. — М., 1871; Два письма Н.А. Ригельмана к Вячеславу Ганке и Людвигу Штуру // Киевская старина. — 1897. — № 1; Допрос Т.Г. Шевченка в 1847 г. (Из рукописных заметок Н.А. Ригельмана) // Киевская старина. — 1902. — № 2.

Літ.: Николай Аркадьевич Ригельман // Известия Санкт-Петербургского славянского благотворительного общества. — 1888. — Кн. 4–5; Н.А. Ригельман (некролог) // Киевлянин. — 1888. — № 112; Колмаков Н.П. Очерк деятельности Киевского славянского благотворительного общества за 25 лет его существования. — К., 1894; Словарь членов Общества любителей российской словесности. — М., 1911; Дилакторский П. Ригельман Николай Аркадьевич // Русский биографический словарь. — М.; СПб., 1913. [Т. 16: Рейтерн-Рольцберг]; Міяковський В. Кирило-мефодіївці в Археографічній комісії // Ювілейний збірник на пошану академіка М.С. Грушевського з нагоди шістдесятої річниці життя та сорокових роковин наукової діяльності: У 3 ч. — Ч. 1. — К., 1928; Шевченківський словник: У 2 т. — Т. 2. — К., 1977; Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь. — М., 1979; Драгоманов М.П. Шевченко, українофіли і соціалізм // Драгоманов М.П. Вибране. — К., 1991; Журба О.І. Київська археографічна комісія 1843–1921: Нарис історії і діяльності. — К., 1993; Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. — К., 1999. — Вип. 1 (XIX ст. — 1930-і роки); Шандра В.С. Київське генерал-губернаторство, 1832–1914. — К., 1999; Мезько-Оглоблин О. Люди Старої України та інші праці. — Острог; Нью-Йорк, 2000.

Олексій Ясь

РОМАНЬКО Олег Валентинович (20.03.1976, м. Євпаторія) — дослідник проблем військово-політичної історії Другої світової

війни (міжнародні відносини, колабораціонізм, окупаційна політика Німеччини, партизанський рух); історії нацизму і політичної історії нацистської Німеччини; національних відносин ХХ ст., д.і.н. (2010), доц. (2006).

1998 — закінчив іст. ф-т Сімферопольського держ. ун-ту ім. М.В. Фрунзе, 2001 — аспірантуру Таврійського нац. ун-ту ім. В.І. Вернадського (кафедра нової та новітньої історії). 2002 у ХНУ ім. В.Н. Каразіна захистив канд. дис. «Мусульманські формування в німецьких збройних силах (1941–1945)» (наук. кер. — к.і.н., доц. С.С. Шевелєв). 2002–2006 — викладач, з 2006 — доц. каф. українознавства Кримського держ. медичного ун-ту ім. С.І. Георгіївського. 2010 у ХНУ захистив докт. дис. «Білоруський воєнний колабораціонізм у період Другої світової війни (1941–1945 рр.)».

Автор бл. 100 наук. праць.

Тв.: *The East Came West: Muslim, Hindu, and Buddhist Volunteers in the German Armed Forces, 1941–1945.* — New York, 2002; *Hitler's White Russians: Collaboration, Extermination and Anti-Partisan Warfare in Byelorussia, 1941–1944.* — New York, 2003; *Мусульманские легионы во Второй мировой войне.* — М., 2004; *Крым. 1941–1944 гг. Оккупация и коллаборационизм.* — Симферополь, 2005; *Советский легион Гитлера. Граждане СССР в рядах вермахта и СС.* — М., 2006; *Коричневые тени в Полесье. Белоруссия 1941–1945.* — М., 2008; *Крымско-татарские добровольческие формирования в германских вооруженных силах (1941–1945)* // *Новый Часовой.* — СПб., 2004. — № 15–16. — С. 126–140; *Підрозділи східних легіонів у німецьких збройних силах (1941–1945 рр.)* // *УІЖ.* — 2005. — № 3. — С. 50–61; *Освободительное движение народов России и украинский вопрос в период Второй мировой войны* // *Друга світова війна і доля народів України: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції.* — К., 2005. — С. 111–118; *Русское освободительное движение и «еврейский вопрос» в годы Второй мировой войны* // *Проблеми історії Голокосту: Науковий журнал.* — Дніпропетровськ, 2006. — № 3. — С. 109–129; *Забутий урок Ялтинської конференції* // *Історичний журнал.* — 2006. — № 6. — С. 26–34; *ОУН і УПА в Другій світовій: боротьба за національне визволення чи громадянське протистояння* // *Історичний журнал.* — 2007. — № 3. — С. 3–11; *Органы управления на оккупированной территории Крыма (1941–1944)* // *Сторінки воєнної історії України.* — К., 2006. — Вип. 10. — Ч. 1. — С. 451–468; *Формування Російськoп визвольнoп арміп на територіп Криму (1943–1944). До питання про організацію і використання* // *Збірник*

наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія «Історія та географія». — Х., 2006. — Вип. 24. — С. 211–218; Комуністична та націоналістична течія партизанського руху на території Білорусії (1941–1945): спроба порівняльного аналізу // Мандрівець. — Тернопіль, 2007. — №5. — С. 11–16; Союз белорусской молодежи как «позитивный элемент Новой Европы». 1943–1945 гг. // Вопросы истории. — М., 2007. — № 12. — С. 100–110; 30-я гренадерская дивизия войск СС (к истории иностранных формирований в составе германских вооруженных сил) // Сторінки воєнної історії України. — К., 2007. — Вип. 11. — С. 310–319; Білоруска еміграція і її взаємовідносини з військово-політичним керівництвом Третього рейху в 1933–1941 рр. // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія «Історія та географія». — Х., 2007. — Вип. 28. — С. 53–62; Органы управления на оккупированной территории Белоруссии в 1941–1944 гг. // Военно-исторический журнал. — 2008. — № 4. — С. 39–44; Немецкая оккупационная группировка и силовые структуры на территории Белоруссии // Военно-исторический журнал. — 2008. — № 6. — С. 23–26; Власовський рух і білоруські національні організації восени 1944 — навесні 1945 рр. // Історичні записки. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету ім. Володимира Даля. — Луганськ, 2008. — Вип. 17 (спеціальний). — С. 188–195; Немецкая оккупационная политика на территории Крыма и национальный вопрос (1941–1944). — Симферополь, 2009.

Дж. і літ.: Анкета Романка О.В.; Зайка, Віталь. Няскончаная вайна. Romanko, Oleg V., Munoz, Antonio J. Hitler's White Russians: Collaboration, Extermination and Anti-Partisan Warfare in Byelorussia, 1941–1944 (Bayside, NY: Europa Books, 2003), 512 pp. // АРСНЕ. — New York, 2004. — № 4(33); О коллаборационизме — объективно и беспристрастно // Интеллектуал. — Симферополь, 2008. — № 9. — С. 9.

Олена Ковальчук

РУБЕЛЬ Вадим Анатолійович (19.06.1966, м. Уфа) — дослідник проблем розвитку традиційної японської цивілізації, історії і культури Класичного Сходу та цивілізацій Доколумбової Америки, д.і.н. (1999), проф. (2002).

1990 закінчив іст. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1990–1993 — на викладацькій роботі, асистент каф. історії стародавнього світу та середніх віків КДУ ім. Тараса Шевченка. Без відриву від виробництва 1993 у Київ. ун-ті захистив канд. дис. «Політико-історичні

концепції середньовічної Японії XIII — першої половини XIV ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. О.П. Крижанівський). 1993–1994 — на дипломатичній роботі у відділі країн Азії і Тихоокеанського регіону МЗС України. З 1994 — ст. викладач, з 1995 — доц., з 2000 — проф. каф. історії стародавнього світу та середніх віків КНУ ім. Тараса Шевченка. Будучи науковим стипендіатом Кабінету Міністрів України у 1999 в Ін-ті сходознавства ім. А.Кримського НАН України захистив доктор. дис. «Походження військово-самурайської державності у традиційній Японії (сер. I тис. до н.е. — кін. XIV ст. н.е.)», яка стала першою в історії української історичної науки докт. дис. в галузі японістики. Член спеціалізованих вчених рад по захисту канд. і докт. дис. в Ін-ті міжнародних відносин КНУ ім. Тараса Шевченка та в Ін-ті сходознавства ім. А.Кримського НАН України, член Вченої Ради Ін-ту сходознавства ім. А. Кримського НАН України.

Автор 65 наук., навч. і навч.-метод. праць.

Тв.: Кітабатаке Тікафуса — поборник нової японської державності // Східний світ. — 1994. — № 1–2. — С. 73–79; Середньовічна Японія на шляху військової диктатури. Диктатура Тайра // Східний світ. — 1995. — № 1. — С. 68–75; Коріння й генезис стану bushi (самураїв) в середньовічній Японії // Східний світ. — 1996. — № 2. — С. 29–36; Середньовічний Схід у його сучасній інтерпретації // Історія в школах України. — 1996. — № 1. — С. 8–11; Історія середньовічного Сходу: Курс лекцій: Навч. посібник. — К., 1997; Японська цивілізація: традиційне суспільство і державність. — К., 1997; До питання про походження самурайського стану в середньовічній Японії // Вісник Київського університету. Історія. — К., 1997. — Вип. 36. — С. 101–112; Походження самурайського стану в середньовічній Японії // Наукові записки. Історія. — К., 1998. — Т. 3. — С. 137–142; Хто і як почав Велику селянську війну 874–884 рр. в Китаї? (Несподіваний аспект проблеми) // Східний світ. — 1998. — № 1–2. — С. 135–144; Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія: Навч. посібник. — К., 2000. — 624 с.; Японія // Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу: Підручник. — К., 2000. — С. 545–566; Проблема етногенезу японського народу в сучасній японській історіографії // Східний світ. — 2000. — № 1. — С. 156–162 (у співавт.); Політичний портрет яматоського царя Бурецу: спроба критичного переосмислення // Етноп. До 80-річчя академіка О. Прицака // Східний світ. — 1999. — № 1–2. — К., 2001. — С. 243–248; Сьогун Санетомо: особа і політик // Східний світ. — 2001. — № 1. — С. 107–111; Антиабасидське повстання Абу Харба: проблема етно-династійної

ідентифікації // Східний світ. — 2001. — № 2. — С. 141–145; Історія середньовічного Сходу: Підручник. — К., 2002; Історія середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія: Навч. посібник. — 2-ге вид., стереотип. — К., 2002; Війна інків з чанками: проблема датування // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Історія. — К., 2002. — Вип. 59–60. — С. 107–110; Встановлення диктатури Тайра в Японії: політико-клановий аспект проблеми // Східний світ. — 2003. — № 1. — С. 76–84; Shevchenko Olga. The Stories of bygone years / Edited by V.A. Rubel: Manual for post-graduates and students of Humanities. — К., 2003; К вопросу о методике определения уровня жизни средневекового крестьянства Кореи и Китая: Постановка проблемы // Напрямки розвитку корейстики в Україні та перспективи україно-корейських відносин. — К., 2004. — С. 78–94; Інсей Госандзьо: таємниця раптової смерті // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Наукові записки. — К., 2004. — Том VI. Історичний факультет. Центр українознавства. — С. 126–131; Китаю традиційного дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. — К., 2004. — Т. 1. — С. 616–617; Халіфату арабо-мусульманського дипломатія // Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. — К., 2004. — Т. 2. — С. 688–689; Про перші результати використання в університетському навчальному процесі тематичної хрестоматії з історії середньовічного Сходу // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету. — Чернігів, 2004. — Серія: Історичні науки. — Вип. 27. — № 2. — С. 145–148; Типология религиозно-философских воззрений Древнего Китая как продукт чжоусского завоевания: политико-исторический аспект проблемы // Вторые Торчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение / Сост. и отв. ред. С.В. Пахомов. — Санкт-Петербург, 2005. — С. 191–196; Історія цивілізацій Доколумбової Америки: Навч. посібник. — К., 2005; Заколот Тайра Масакадо: реконструкція політичної програми // Східний світ. — 2005. — № 2. — С. 82–90; К вопросу о методике определения уровня жизни японского самурайства эпохи Токугава: постановка проблемы // Третьи Торчиновские чтения. Религиоведение и востоковедение / Сост. и отв. ред. С.В. Пахомов. — Санкт-Петербург, 2006. — С. 219–225; Перспективи утвердження ліберально-демократичної моделі політичного устрою в ісламському світі: історико-цивілізаційний погляд // Актуальні проблеми міжнародних відносин. — К., 2006. — Вип. 62: У 2 ч. — Ч. I. — С. 11–15; Нова історія Азії та Африки: Постсередньовічний Схід (XVIII — друга половина XIX ст.): Навч. посібник. — К., 2007.

Дж. і літ.: Анкета В.А.Рубеля; Rubel Vadim Anatoliyovich // Japanese Studies in Europe (Japanese Studies Series XXXII): In 2 vol. — Tokyo, 1999. — Vol. I. Directory of Japan specialists. — P. 426; Казьмирчук Г.Д., Крижанівський О.П. Рубель Вадим Анатолійович // Історичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка: минуле й сьогодення / Під ред. Г.Д. Казьмирчука. — К., 2004. — С. 282.

Олена Ковальчук

РУБЛЬОВА Наталія Степанівна (01.02.1958, с. Морочне Зарічннського р-ну Рівненської обл.) — дослідниця з історії України ХХ ст., Римо-католицької церкви ХІХ–ХХ ст., етнополітології, к.і.н. (1999). Сфера спеціальних наукових інтересів — проблеми державно-церковних взаємин, вплив Римо-католицької та Української греко-католицької церков на етнополітичні процеси в Україні, історія польської та німецької національних меншин в Україні.

1979 закінчила з відзнакою іст. ф-т КДПІ ім. О.М. Горького (нині — Національний пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова), працювала у школі. 1981–1983 працювала архівістом І категорії, 1983–1997 — зав. відділом довідково-інформаційного апарату ЦДАЖР УРСР у м. Києві (нині ЦДАВО України). З 1997 — в Ін-ті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАНУ — м.н.с., н.с., ст.н.с. відділу етнополітології. 1999 в Ін-ті історії України НАНУ захистила канд. дис. «Політика радянської влади щодо Римо-католицької церкви в Україні, 20–30-ті роки ХХ ст.».

Член Міжнародної асоціації дослідників історії та культури російських німців. Учасниця польсько-українського наукового проекту «Поляки в Україні», який з 1998 виконується Південно-Східним науковим ін-том у Пшемислі (Польща) й передбачає комплексну публікацію документів і матеріалів з історії польської національної меншини в Україні упродовж ХХ ст.

Авторка понад 80 публікацій.

Тв. Євген Перкович: силует римсько-католицького священика на тлі державного атеїзму // УІЖ. — 1996. — № 6 (під прізвищем Ковалець Н.С.); Вплив доби революційних перетворень на життя Римсько-католицької церкви в Україні 1917–1921 рр. // Наукові записки Ін-ту політичних і етнонац. дослідж. НАН України. — Вип. 6. — К., 1998; Невідома ділянка «антирелігійного фронту»: Боротьба владних структур УСРР проти Римсько-католицької церкви, 1920-ті роки // З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. — 1998. — № 1/2 (6/7); Антикостьольна кампанія в УСРР: причини, інструментарій, перебіг (кінець 20–30-ті рр.) // Там мсамо. — 1999. —

№ 1/2 (10/11); Більшовики творили «нове місто» // Пам'ятки України: історія та культура. — 1999. — № 1; РКЦ і світська влада в Україні — боротьба за вплив у сфері шкільної освіти (перша третина ХХ ст.) // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. — Вип. 8. — К., 1999; Ліквідація в Україні ієрархії Римо-католицької церкви (кінець 1917–1937 рр.) // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. — 2000. — № 2/4 (13/15); Національний чинник у взаєминах світської влади і Римо-католицької церкви в Україні (перша третина ХХ ст.) // Етнічна історія народів Європи. — Вип.5. — К., 2000; Римо-католицька церква в Україні: сучасність на тлі історії // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. — Вип. 12. — К., 2000; Влада і Костьол в радянській Україні, 1919–1937 рр.: Римо-католицька церква під репресивним тиском тоталітаризму: Документи / Передмова, упорядкув., додатки, покажчики Н.С. Рубльової // 3 архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ. — 2003. — № 2 (21); Конфесійний чинник сучасного русинського націоналізму в українському Закарпатті // Історичний журнал. — 2003. — № 4–5 (у співавт.); Українська революція і Костьол // Історіографічні дослідження в Україні. — К., 2003. — Вип. 13: У 2-х ч.: Україна — Польща: історія і сучасність: Зб. наук. праць і спогадів пам'яті П.М. Калениченка (1923–1983). — Ч. 1; Автодафе житомирського ксьондза: [о. А. Федуковича] // Війни і мир, або «Українці — поляки: брати/вороги, сусіди...» — К., 2004; Римсько-католицька церква в Україні, 1914–1920 рр.: статус, структура, ієрархія, клір // States, Societies, Cultures: East and West: Essays in Honor of Jaroslaw Pelenski / Ed. by J. Duzinkiewicz et al.; National Academy of Sciences of Ukraine, European Research Institute; W. K. Lypynsky East European Research Institute. — New York: Ross Publishing Inc., 2004; Le facteur religieux dans le nationalisme ruthène // Revue d'études comparatives Est-Ouest (Paris). — Vol. 35. — № 4. — Décembre 2004. (у співавт.); Represje władz Ukrainy Radzieckiej wobec duchowieństwa rzymskokatolickiego w okresie międzywojennym: Nowe dokumenty // Przegląd Wschodni (Warszawa). — T.IX. — Z.2 (34). — 2004; Die Deutschen in der sowjetischen Ukraine 1933–1939 // Die «Volksdeutschen» in Polen, Frankreich, Ungarn und der Tschechoslowakei: Mythos und Realität / Herausgegeben von J.Kochanowski und M.Sach; Deutschen Historischen Instituts Warschau. — Osnabrück: Fibre, 2006.

Дж. і літ.: Анкета Н.С. Рубльової; Бібліографія праць співробітників інституту 1991–2001 рр. / Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень НАН України; Гол. ред. І.Ф. Курас. — К., 2002.

Олена Ковальчук

РУДА Світлана Петрівна (27.11.1936, м. Київ) — дослідниця історії науки, д.і.н. (2001), проф. (2005).

Після закінчення біологічного ф-ту КДУ ім. Т. Шевченка (1953–1958) навчалася в аспірантурі цього ж ун-ту (1960–1965).

1968–1970 — наук. консультант науково-організаційного відділу Президії АН УРСР; 1970–1978 — с.н.с. відділу промислових мікроорганізмів Ін-ту мікробіології та вірусології АН УРСР 1978–1986 — с.н.с. відділу історії природознавства Ін-ту історії АН УРСР; 1991–1992 — с.н.с. відділу історії науки і техніки Центру досліджень наук.-технічного потенціалу та історії науки АН України; 1992–1996 — зав. відділом історії АН України; 1996–2007 — пров.н.с. Центру досліджень наук.-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України. 1984–1991 — Учений секретар Укр. відділення Радянського нац. комітету з історії науки і техніки. Канд. дис. «Мінливість *Candida albicans*» захистила 1967 у КДУ ім. Т. Шевченка (наук. кер. — д.б.н., проф. М.М. Ротмістрів); докт. дис. «Становлення і розвиток мікробіології в Україні: гносеологічні і інституціональні аспекти» — 2001 в ЦДПІН НАН України (наук. конс. — д.ф-м.н. Ю.О. Храмов).

Авторка понад 200 наук. праць.

Тв.: Рання історія Академії наук України (1918–1921). — К., 1993 (у співавт.); Перший рік академії // Вісник АН України. — 1993. — № 10 (у співавт.); Учение Вернадского об автотрофности и будущее человечества // Чтения В.И. Вернадского (1991–1992). — К., 1994; 3 історії української науки і техніки: Хрестоматія — посібн. — К., 1999 (у співавт.); Історія НАН України в суспільно-політичному контексті. 1918–1998. — К., 2000 (у співавт.); 3 історії мікробіології в Україні. — К., 2000; Природознавство в Україні до початку ХХ ст. — К., 2001 (у співавт.); Культурологічна компонента історико-наукових досліджень // Наукові записки культурологічного семінару. — Вип. 1. — К., 2001; Питання типології історичних джерел в аспекті реконструкції минулого // Матеріали II Добровської конференції. — К., 2003; Інституціалізація історії науки в Україні (початок ХІХ — середина ХХ ст.) // Наука і наукознавство. — 2004. — № 4 (додаток).

Дж. і літ.: Анкета С.П. Рудої; Вчені Інституту історії України: Біобібліограф. довідник. Серія «Українські історики» — Вип. 1. — К., 1998. — С. 275-276; Українознавство: Календар-щорічник. 2001. — К., 2000. — С. 38; Вчені Академії наук вищої школи України. 1992–2005. Біографічний довідн. — Харків, 2005. — С. 239; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 633; Вісник Дніпропетровського університету. —

2006. — № 5. — Серія: Історія і філософія науки і техніки. — С. 108–109.

Любов Шепель

РУСЯЄВА (дівоче прізвище — БАШИНЬСЬКА) Анна Станіславівна (01.02.1937, с. Будо-Голубієвичі Житомирської обл.) — дослідниця античної історії, археології, культури, релігії, культурно-політичних відносин еллінів і скіфів Північного Причорномор'я, д.і.н. (1990), проф. (2003).

1957–1962 навчалася на іст.-філос. ф-ті КДУ ім. Т. Шевченка. З 1963 працює в Ін-ті археології АН УРСР у відділі античної археології: 1963–1968 — ст. лаборант, 1968–1980 — м.н.с., 1980–1986 — ст.н.с., 1986 — по теперішній час — пр.н.с. 1975 в Ін-ті археології АН УРСР захистила канд. дис. «Землеробські культури в Ольвії догетського періоду» (наук. кер. — д.філол.н., проф. А.О. Білецький). 1990 там само захистила докт. дис. «Духовна культура населення Ольвійської держави». Нагороджена Премією ім. М.І. Костомарова (1995), Почесними грамотами Президії НАНУ і РАН (1997), Державною премією України в галузі науки і техніки (2002).

Авторка і співавторка понад 250 др. праць.

Тв.: Земледельческие культуры в Ольвии догетского периода. — К., 1979; Античные терракоты Северо-Западного Причерноморья. — К., 1982; Археология Украинской ССР. — К., 1986. — Т. 2 (у співавт.); Милет–Дидимы–Борисфен–Ольвия. Проблемы колонизации Нижнего Побужья // Вестник древней истории. — 1986. — № 2. — С. 25–64; Архаическая архитектурная терракота из Ольвии // Античные древности Северного причерноморья. — К., 1988. — С. 33–51; Понтийская легенда о Геракле: вымесел и реальность // Духовная культура древних обществ на территории Украины. — К., 1991. — С. 96–116; Регилия и культуры античной Ольвии. — К., 1992; Протоген Ольвійський // Археологія. — 1993. — № 2. — С. 14–23; Ольвійська демократія // Археологія. — 1994. — № 2. — С. 44–57; Идеологический аспект трагедии Еврипида «Ифигения в Тавриде» // Боговете на Понта. — Варна, 1998. — С. 46–62; Античні держави Північного Причорномор'я. — К., 1998 (у співавт.); Давня історія України. — К., 1998. — Т. 2 (у співавт.); Верховная богиня античной Таврики. — К., 1999 (у співавт.); Проникновение эллинов на территорию Украинской Лесостепи // Вестник древней истории. — М., 1999. — № 4. — С. 84–98; Ольвия. Античное государство в Северном причерноморье. — К., 1999 (у співавт.); Славетний мудрець скіф Анахарсис. — К., 2001; Історія української

культури. — К., 2001. — Т. 1 (у співавт.); Ancient Civilizations from Scythia to Siberia. — Leiden, 2003. — Vol. 9. 1–2. — P. 1–16; Исторические личности эллино-скифской эпохи. — К., 2003 (у співавт.); Херсонес Таврический в середине I в. до н.э. — VI в. н.э. — Харьков, 2004 (у співавт.); На берегах Боспора Киммерийского. — К., 2004 (у співавт.); Ольвия Понтийская. — К., 2004 (у співавт.); Религия понтийских эллинов в античную эпоху. — К., 2005; Древнейший теменос Ольвии Понтийской. — Симферополь, 2006 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета А.С. Русяєвої; До 60-річчя від дня народження А.С. Русяєвої // Археологія. — 1997. — № 4. — С. 154–155; К 60-летию со дня рождения А.С. Русяевой // Вестник древней истории. — 1997. — № 2. — С. 237; Жінки-вчені Києва. — К., 2003. — С. 253–254; До 70-річчя від дня народження А.С. Русяєвої // Археологія. — 2007. — С. 110–111.

Наталія Васильєва

РЯЩЕНКО Дмитро Семенович (02.11.1936, с. Стави Кагарлицького р-ну Київської обл.) — дослідник історії України ХХ ст., проблем етнодержавознавства, етнополітики, освітнього руху в Україні у добу національно-державного відродження (1917–1920 рр.), методики викладання історії, к.і.н. (1976), доц. (1985). Із селян.

1960 закінчив іст.-філос. ф-т КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1960–1973 працював учителем історії та суспільствознавства в школах Києва. З 1973 — аспірант КДПІ ім. О.М. Горького. По закінченні — асистент (1976–1978), ст. викладач (1979–1984), доц. (з 1985) НПУ ім. М.П. Драгоманова. 1976 в КДПІ ім. О.М. Горького захистив канд. дис. «Діяльність КПРС по підвищенню провідної ролі робітничого класу в суспільно-політичному житті країни (1946–1950 рр. На матеріалах Української РСР)» (наук. кер. — д.і.н., проф. М.І. Кравчук).

Автор понад 150 наук., навч.-метод., краєзнавчих публікацій, навчальних програм, у тому числі 12 навч. посібників.

Тв.: Подвиг батьків — спадщина синів. Увічнення в Українській РСР пам'яті героїв Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. — К., 1990; Історія України. Курс лекцій з комплексною методикою самостійної роботи студентів для підготовки бакалаврів у вищих навчальних закладах. — Ч. I, II, III, IV. — К., 1993, 1994, 1995; Історія України. Навч. посібн. — К., 1993; Мала енциклопедія етнодержавознавства. — К., 1996; Світова та вітчизняна етнодержавницька думка. У персоналіях. — К.; Донецьк, 1997; Національно-

визвольна революція та державне будівництво в Україні (1917–1920). Причини поразки // Науковий часопис. — Серія 6. Історичні науки. — Вип. 1. — К., 2004. — С. 98–102.

Дж. і літ.: Анкета Д.С. Рященка; Його девіз: жити і працювати так, як навчили батьки // Педагогічні кадри. — 2006. — № 10. — С. 7.

Олена Подобед

САБІНІН Анатолій Степанович (28.08.1926, м. Наро-Фомінськ, тепер Московської обл. РФ) — дослідник політичної історії України 20-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1972), доц. (1975). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т УжДУ (1953) та однорічні курси викладачів сусп. наук при КДУ ім. Т.Г. Шевченка (1954). 1972 захистив канд. дис. «Ідейний і організаційний крах дрібнобуржуазних партій на Україні (кінець 1920–1925 рр.)» (наук. кер. — проф. П.П. Бачинський).

1943–1945 — служив в армії. 1945–1946 навчався у Курському військово-будівельному технікумі. 1947 — закінчив Мукачівську сш робітничої молоді. 1954–1955 — викладач каф. марксизму-ленінізму УжДУ, 1955–1958 — заст. зав. відділом пропаганди і агітації Ужгородського міськкому КПУ. З 1958 в УжДУ: ст. викладач (1958–1969), доц. (1969–1991) каф. політичної історії, декан вечірнього ф-ту (1978–1987). Нагороджений медалями «За відвагу» (1944), «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (1945), «За доблесну працю».

Тв.: Деякі питання боротьби Комуністичного Інтернаціоналу за єдність трудящих // Тези доповідей та повідомлення наук. сесії, присвяченої 100-річчю Першого Інтернаціоналу. — Ужгород, 1964. — С. 61–66; До питання про націоналістичну, дрібнобуржуазну суть УКП // Матеріали ХХІ наук. конференції УжДУ. Серія історії. — К., 1967. — С. 7–80; З історії краху і остаточної ліквідації меншовицьких організацій на Україні (1921–1923 рр.) // Матеріали наук. конференції аспірантів. — Ужгород, 1969. — С. 36–44; Боротьба проти ревізіоністських і націоналістичних перекирвань принципів соціалістичного інтернаціоналізму — важливий засіб зміцнення єдності і згуртованості соціалістичних країн // Зміцнення світової соціалістичної системи — торжество ідей пролетарського інтернаціоналізму. — Ужгород, 1975. — С. 248–250; Воловец: [Ист. очерк] // История городов и сел Украинской ССР. Закарпатская область. — К., 1982. — С. 226–233.

Літ.: Філь І. Анатолій Сабінін // Ветерани: (До 55-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні). — Ужгород, 2000. — С. 71–72.

Микола Олашин

САВЕНОК Людмила Андріївна (02.05.1959, м. Берислав Херсонської обл.) — історик, дослідник історії та методології історичного та соціогуманітарного пізнання, к.і.н (1991), доц. (1993), проф. (2008).

1981 з відзнакою закінчила іст. ф-т Гомельського держ. ун-ту. 1981–1985 працювала викладачем Херсонського машинобудівного технікуму. 1985–1997 — викладач, ст. викладач, доц. каф. історії Херсонського держ. ун-ту. 1988–1989 проходила стажування в Ін-ті історії. 1991 в ОДУ ім. І.І. Мечникова захистила канд. дис. «Становление системы научно-исследовательских учреждений и организаций в области общественных наук в Украинской ССР в 1917–1927 гг.» Наук. кер. — д.і.н., проф. С.В. Кульчицкий. 1985–1997 — викладач, ст. викладач, доц. Херсонського держ. ун-ту. З 1997 — доц. каф. державно-правових дисциплін Херсонського юридичного ін-ту.

Автор бл. 120 праць.

Тв.: Нові матеріали про науково-дослідну кафедру історії України в Харкові // Архіви України. — 1989. — № 4; 3 документів колишнього республіканського партархіву ЦК КП(б)У і ВУАН. Рік 1925 // Вісник АН України. — 1992. — № 8; Історія України: Навчально-методичний посібник. — Херсон, 1992; Історія України. Навчально-методичні поради студентам. — Миколаїв, 1993; Джерела про науково-дослідну та науково-організаційну діяльність М.Є. Слабченка // Вісник АН України. — 1993. — № 2; Україна в 1917–1945 рр.: методичні поради вчителям. — Херсон, 1993; Осередок україністики в Ленінграді // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — К., 1994. — Вип. 3; Матеріали до шкільного курсу історичного краєзнавства. — Херсон, 1995; Видавнича діяльність гуманітарних дослідних установ України у 1920-ті рр. // Харківський історіографічний збірник. — Харків, 1995. — Вип.1; Методологічні новації та традиції сучасного історико-правового знання // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. — К., 2002. — Вип. 6; Методологічні аспекти історичного аналізу в долі наукової інтелігенції на зламі XIX — XX ст. // Проблеми історії України: факти, проблеми, судження. — К., 2003. — Вип. 8; Історія держави і права України: навчально-методичний посібник. — Херсон, 2001; Виховання корпоративних цінностей у процесі викладання історико-правових дисциплін. Навчально-методичний посібник. — Херсон, 2004; Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. — Херсон, 2007; Методика викладання державно-правових сюжетів при вивченні курсу всесвітньої історії в школі. — Херсон, 2008; Херсонський

юридичний інститут Харківського національного ун-ту внутрішніх справ. Історія та сучасність. 1973–2008. — Херсон, 2008 (у співавт.); Голодомор 1932–1933 рр. на Херсонщині. Навчальний посібник. — Херсон, 2008.

Станіслав Кульчицький

САВЧЕНКО Олександр Іванович (23.12.1950, м. Запоріжжя) — дослідник історії української й російської політичної еміграції кінця XIX — початку XX ст. та діаспори, історії преси, журналістики, к.і.н. (1987), д.і.н. (1998), доц. (1994).

1971–1975 навчався на іст. ф-ті Запорізького пед. ін-ту. 1975–1982 працював вчителем історії Матвіївської сш Вільнянського р-ну Запорізької обл. 1982–1999 — асистент, ст. викладач, доц. каф. історії України ЗДУ. 1984–1987 — навчався в аспірантурі ДДУ, де 1987 захистив канд. дис. «В.І. Ленін та російська революційна еміграція в Австралії. 1907–1918 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. А.М. Черненко). 1998 у МПДУ захистив докт. дис. «Преса російської політичної еміграції наприкінці XIX — початку XX ст.» (наук. конс. — Г.Г. Касаров). 1999–2004 — зав. каф. українознавства, проф. Гуманітарного ун-ту «Запорізький ін-т державного та муніципального управління» (м.Запоріжжя). З 2004 по теперішній час — проф., зав. каф. культурології ЗНУ.

Автор 80 наук. праць.

Тв.: Пресса российских политических эмигрантов в конце XIX — начале XX веков. — М., 1997; Парижские газеты российских социал-демократов в годы первой мировой войны // Проблемы отечественной истории. — М., 1998. — С. 76–96; Первая русская газета в Австралии // Австралиада (Сидней). — 1998. — № 15. — С. 32–34; «Нова доба» Володимира Винниченка // Наукові праці історичного факультету ЗДУ. — Вип. V. — Запоріжжя, 1999. — С. 28–36; Видавнича діяльність українських емігрантів у США в роки Першої світової війни // Бористен. — 2004. — № 1. — С. 12–15; Сторінка з історії народовольської преси // Культурологічний вісник. — Вип. 14. — Запоріжжя, 2005. — С. 5–10; Російська закордонна преса кінця XIX — початку XX ст. (історіографія досліджень) // Грані. — 2006. — № 1(45). — С. 18–21; Українська зарубіжна преса наприкінці XIX — на початку XX ст. — Запоріжжя, 2006.

Дж. та літ.: Анкета О.І. Савченка; Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників історичного факультету ЗДУ. — Запоріжжя, 1997; Чернобаев А.А. Историки России. Библиографический словарь. — М., 2000; Історичний факультет. Ювілейна

книга. — Запоріжжя, 2001; Запорізький національний університет. Ювілейна книга. — Запоріжжя, 2006.

Наталія Васильєва

САДОВСЬКА Стефанія Степанівна (07.06.1889, м. Тернопіль — 20.01.1965, м. Тернопіль) — дослідниця історії українських земель у складі Речі Посполитої поч. XVII ст., питань археології та краєзнавства.

1907–1910 навчалася на філос. ф-ті Львівського та 1910–1914 — Чернівецького ун-тів. Після закінчення Чернівецького ун-ту, на початку Першої світової війни, трудову діяльність розпочала у Відні (Австрія), куди була евакуйована родина Садовських, викладала історію та географію в укр. школі для дітей Галичини (1916–1918). 1918–1933 займала посаду проф. історії та географії Тернопільської жіночої польської гімназії, відтак — української класичної гімназії. 1933 за категоричну відмову змінити національність та віддати метрику до польського костюлу втратила роботу і за національні переконання в статусі безробітної перебувала до 1940. 1940 — після створення в Тернополі на базі польського та укр. музеїв обласного історико-краєзнавчого музею — зав. відділу історії.

Член НТШ, член т-ва вчителів середніх і вищих шкіл, член прихильників Національного музею у Львові. Вільно володіла польською, німецькою, латинською мовами. Підготувала дис. з астрономічної географії, рукопис якої, як і більшість історичних розвідок, згоріли під час боїв за Тернопіль (1944).

Тв.: Історична довідка «Diocletianus». — Львів, 1935 (латин. мовою); Щоденник-хроніка власних спостережень за подіями, що відбувались у краї 1914–1939 роках // Рукопис. Фонди Тернопільського обласного краєзнавчого музею.

Дж. і літ.: Гайдукевич Я. Стефанія Садовська // Наукові записки Тернопільського обласного краєзнавчого музею. — Вип. III. — 2003. — С. 14–29; Савак Б. Стефанія Садовська // Краєзнавці Тернопільщини: біографічний довідн. — Денисів, 2003; Гайдукевич Я. Стефанія Садовська // Тернопільський енциклопедичний словник. — Т. 3. — 2006.

Любов Шепель

САРАНЧА Галина Василівна (04.07.1974, с. Бишки Козівського р-ну Тернопільської області) — дослідниця історії української діаспори США, к.і.н. (2006).

1989–1993 навчалася у Красноградському пед. училищі (Харківська обл.) за спеціальністю дошкільне виховання. 1997–2002 —

студентка Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. 1993–2002 — педагог-організатор, 1998–2002 — вчитель історії Бишківської зош I–II ст. Козівського р-ну Тернопільської обл. 2002–2005 — аспірантка Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка. З 2005 — асистент каф. стародавньої та середньовічної історії цього ун-ту. 2006 у Київському славистичному ун-ті захистила канд. дис. «Соціально-політична та культурна адаптація третьої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки (40–70 роки ХХ століття). Наук. кер. — к.і.н., доц. Т.М. Гонтар. Нині — асистент каф. стародавньої та середньовічної історії Тернопільського нац. пед. ун-ту ім. Володимира Гнатюка.

Тв.: Злучений Український Американський Допомоговий Комітет та його роль в організації масової еміграції українців до США після Другої світової війни // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. — Серія: Історія. — 2003. — Вип. 3; Національно-державне відродження слов'янських народів Центрально-Східної Європи крізь призму 85-річчя. — Тернопіль, 2003; Соціальна адаптація третьої хвилі української еміграції у США після Другої світової війни // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. — Серія: Історія. — Вип. 1. — Тернопіль, 2004; Докія Гуменна: життєвий і творчий шлях // Наукові записки Вінницького педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. — Вип. 8. — Серія: Історія. — Вінниця, 2004; Третя хвиля української еміграції у Сполучених Штатах Америки та внесок її представників у збереження та розвиток української національної культури // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. — Т. V. — К., 2005; Соціальна адаптація Четвертої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки та участь її представників у громадсько-культурному житті діаспори // Сторінки історії. — Вип. 21. — К., 2005; Джерела дослідження та історіографія проблеми української еміграції у Сполучених Штатах Америки // Наука. Релігія. Суспільство. — Донецьк, 2006. — № 1; Микола Денисюк — видавець українського літературно-мистецького журналу «Овид» (Чикаго, США) // Наукові записки Вінницького педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. — Вип. 11. — Серія: Історія. — Вінниця, 2006; Діяльність українських наукових установ в еміграції після Другої світової війни // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Серія: «Історія». — Тернопіль, 2008. — Вип. 1; Школи українознавства як чинник збереження національної культури в

діаспор США // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 6. — К., 2008.

Дж.: Анкета Г.В. Саранчі.

Олена Ковальчук

СВАРНИК Галина Іванівна (21.06.1959, м. Львів) — нім. філолог, архівіст-джерелознавець, археограф, історик, перекладач. Народилась у родині письменників.

З 1977 із перервами працювала в ЦДІА УРСР у м. Львові. Закінчила ф-т романо-германської філології Чернівецького ун-ту ім. Ю. Федьковича (1982). З 1985 до жовтня 2005 працювала зав. відділу інформації, публікації й наукового використання документів ЦДІА у Львові. Брала участь та керувала підготовкою збірників документів і матеріалів з фондів архіву. Організатор документальних виставок, міжнародних конференцій і науково-теоретичних семінарів з архівознавства та спеціальних історичних дисциплін, на яких виголосила ряд доповідей, присвячених джерелознавству й археографії. З квітня 2003 — зав. Науково-дослідного відділу іст. колекцій Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України.

Спеціально займається вивченням та публікацією епістолярної спадщини українських діячів науки й культури, зокрема, В. Липинського, П. Скоропадського, К. Студинського, М. Грушевського, Д. Донцова та інших, дослідженням життя та діяльності Олени Степанів та Романа Дашкевича, письменника Леопольда фон Захер-Мазоха та інших видатних осіб, пов'язаних з історією Галичини.

Досліджує історію та документальну спадщину Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові: Документи НТШ у Львові у фондах ЦДІА УРСР у м. Львові (Т. Шевченко і українська національна культура. Матеріали наукового симпозіуму. — Львів, 1990. — С. 130–132) і грушевськознавець: Джерелознавча база грушевськознавства (Михайло Грушевський і львівська історична школа. Матеріали конференції. — Львів, 1994. — С. 233–237; Михайло Грушевський і українська історична наука. — Львів, 1999. — С. 285–288). Організувала виставки, конференції з історії НТШ, готує каталог документальної спадщини НТШ. Працює над виявленням і вивченням українки за кордоном, зокрема, в Австрії та Польщі. Починаючи від 1989, займається впорядкуванням та описанням архіву НТШ, який опинився в Національній бібліотеці у Варшаві, підготувала низку статей про долю та склад цих збірок.

Дослідниця укр. націоналістичного руху, передусім в особі Дм. Донцова: Кілька документів до біографії Дмитра Донцова (ЗНТШ. — Т. ССХХVIII. Праці історично-філософської секції. [Львів, 1995. — С. 488–497]; Кілька штрихів до ідейної біографії Дмитра Донцова (Україна модерна. — Львів, 1996. — Ч. 1. — С. 150–156); До ідейної біографії Дмитра Донцова (Українські проблеми. — К., 1997. — № 1. — С. 142–148); Питання церкви і релігії у творчості Дмитра Донцова (Історія релігій в Україні. Матеріали VIII міжнародного круглого столу. — Львів, 1998. — С. 213–215); Юрій Липа і Дмитро Донцов крізь призму особистих і творчих взаємин (Юрій Липа. Голос доби і приклад чину. Зб. наук. праць. — Львів, 2001. — С. 213–228); Дмитро Донцов у невідомих документах 1890–1945 рр. з Національного архіву Канади (Воля і Батьківщина. — Львів, 2003. — Ч. 1–2. — С. 173–186), а також діячів його кола: Олена Теліга і Леонід Мосендз (На сторожі цілості, щастя і могутності більшої родини — нації. — Київ, 2006); Душа в червоній амазонці: [Про Ол. Теліги] (Січеслав (Дніпропетровськ). — 2006. — Липень–вересень. — № 9. — С. 118–123).

Зробила огляди архівних фондів: Архів наукового товариства ім. Шевченка у Львові (Євшан-зілля. — Львів, 1993. — Ч. 7); Архів Дмитра Донцова (Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ у Львові, 1992–1993. — Львів, 1994); Доля архіву Дмитра Донцова (Пам'ятки України. — К., 1994. — Ч. 3–6. — С. 122–128); Архів Наукового Товариства ім. Шевченка зі Львова в Національній бібліотеці у Варшаві (Слідами пам'яті. Літописний календар. — Варшава: Український архів, 1996); Список матеріалів з архіву НТШ у Львові, які тепер зберігаються у відділі рукописів Національної бібліотеки у Варшаві (Там само); Архів Наукового товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві (З історії Наукового товариства імені Шевченка. Збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові. — Львів, 1997); Архів Євгена Архипенка в Національній бібліотеці у Варшаві (Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ в Україні. — Вип. 2. — Львів, 1999); Архівна спадщина Дмитра Донцова (До джерел. Зб. наукових праць на пошану Олега Купчинського. — Т. I. — Київ–Львів, 2004).

Опублікувала велику кількість листів іст. діячів: серед них листи до Євгена Архипенка: Олександра Архипенка (Збережено в Україні: Олександр Архипенко. — К., 2001. — С. 54–64), до Дм. Донцова: Романа Бжеського (Українські проблеми. — 1997. — Ч. 2. — С. 144–149); Освальда Бурггардта (Юрія Клена; Українські проблеми. — К., 1999. — Ч. 1–2. — С. 177–219); Юрія Липи (Українські проблеми. —

К., 1995. — Ч. 3–4. — С. 130–160); Євгена Маланюка (Україна. Наука і культура. Щорічник. — К., [1998]. — Вип. 30. — С. 262–284); Леоніда Мосендза (ЗНТШ. — Львів, 2000. — Т. ССXXXIX. Праці Філологічної секції. — С. 479–541); Олега Ольжича (Українські проблеми. — К., 1994. — Ч. 4–5. — С. 128–146) та ін. (Пражские корреспонденты Дмитра Донцова // *Russian, Ukrainian and Belorussian Emigration between the World Wars i Chechoslovakia. Results and Perspectives of Contemporary Research. Holdings of the Slavonic Library and Prague Archives. Proceedings.* — Prague, 1995. — 2-nd part. — S. 918–927); до Кирила Студинського: Ілька Борщака (ЗНТШ. — Львів, 1991. — Т. ССXXII. Праці історико- філософської секції. — С. 375–391); Михайла Грушевського (Український історик. — Нью-Йорк та ін., 1996. — Ч. 1–4 (128–131). — С. 350–378; 1997. — Ч. 1–4 (132–135). — С. 288–323), а також листування В'ячеслава Липинського: його листи до Яр. Окуневського (Сучасність. — 1992. — Ч. 5. — С. 78–86) та огляд його епістолярія (За матеріалами ЦДІА України у Львові // В'ячеслав Липинський. Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. Студії. — Т. 1. — К.; Філадельфія, 1994. — С. 150–160).

На конкретному матеріалі вивчала загальні іст. (Редакторська та видавнича діяльність Дмитра Донцова львівського періоду (1922–1939) // *Україна в минулому.* — Київ-Львів, 1996. — Вип. IX. — С. 153–162) та текстологічні й археографічні проблеми: Листи Є. Маланюка до Д. Донцова за 1924–1925 рр. Проблеми передачі текстів // *Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісій НТШ в Україні.* — Випуск другий (1995–1997). — Львів, 1999. — С. 297–307; Листування «вістниківців» в архіві Д. Донцова: досвід та перспективи публікації // *Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісій НТШ в Україні.* — Випуск другий (1995–1997). — Львів, 1999. — С. 308–315; Листування Михайла Грушевського: видавничі позитиви та негативи (Український археографічний щорічник (Київ). 2006. — Вип. 10/11. — С. 779–789). Прорецензувала працю «Видання україномовних епістолярних джерел кінця XIX — сер. XX ст. Методичні рекомендації / І.Б. Гирич, В.П. Ляхоцький. (К., 2000. — 48 с.).

Вивчає проблеми збереженості архівної спадщини та її втрат: Архів без білих рукавичок (Проблеми збереження музейної та архівної спадщини в сучасній Україні у контексті втрат львівського архіву. — К., 2005. — С. 20–24). Відповідальний секретар журналу «Вісник Комітету захисту архівів» (Львів, 2006. — Ч. 1–2). Узяла участь у довідкових виданнях: «Українська журналістика в іменах», «Українські архівісти. Біобібліогр. довідник», «Довідник з історії України», «Енциклопедія сучасної України».

Упорядкувала вид.: Дашкевич Яр. Вірменія і Україна (Львів–Нью-Йорк, 2001. — 760 с.; у співавт.); Дашкевич Яр. Постаті. Нариси про діячів історії, політики, культури. — Львів, 2006 (у співавт.). Підготувала до перевидання історичні праці І. Борщака.

Проредагувала вид.: Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Путівник (Львів; Перемишль, 2003. — 500 с.), Борщак Ілько. Мазепа. Орлик. Войнаровський (Львів, 1991); Україніка в збірках Австрії. Бібліотеки, архіви, музеї. Попередній довідник / Уклав Петро Ричков (Київ, 1993); Листи М. Грушевського до М. Мочульського / Упорядник Р. Дзюбан (Львів, 2005. — 158 с.); Рукописи, документи і матеріали Михайла Грушевського у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові / Упорядник Оксана Мартиненко (Львів, 2005. — 220 с.).

Член редколегій: Історія Львова в документах і матеріалах. Зб. док. і мат. — К., 1986; Робітничий рух на Україні (1885–1994). Збірник документів і матеріалів (Київ, 1990); *Mapra Mundi*. Збірник наукових праць на пошану Яр. Дашкевича. (Львів та ін., 1996. — 910 с.); Вячеслав Липинський. Листування. — Том 1. (А-Ж). — К.; Філадельфія, 2003. — 960 с.

Переклала з німецької: Лясота Еріх. Щоденник // Жовтень. — Львів. — 1984. — № 10 (у співавт.), німецькомовні документи у вид. «Привілеї міста Львова XIV-XVIII ст.» (Львів, 1998), «Українське державотворення. Акт 30 червня 1941» (Львів–Київ, 2001), Отт-Скоропадська Олена «Остання з роду Скоропадських» (Львів, 2004), а також худ. прозові твори.

Член Археографічної комісії НТШ (з 1989) та Українського іст. т-ва (з 1990).

Тв.: У півстолітніх змаганнях. Вибрані листи до Кирила Студинського, 1891–1941. — К., 1993; Чи існувала «Працька школа» української літератури? // Українські проблеми. — К., 1995. — Ч. 2. — С. 87–97; Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського, 1894–1931. — Львів; Нью-Йорк, 1998; Центральний державний історичний архів України, м. Львів. Путівник. — Львів; Перемишль, 2003 (у співавт.); Архівні та рукописні збірки Наукового товариства ім. Шевченка в Національній бібліотеці у Варшаві. Каталог-інформатор. — Варшава; Львів, 2005.

Сергій Білокінь

СВІТ Іван (Джон) Васильович (15/27/.04.1897, Старобільський повіт Харківської губ. — 08.03.1989, Сіетл, Вашингтон, США) — публіцист, громадський діяч, дослідник історії українських громад на Далекому Сході, у Північній Америці та Сибіру, українсько-

японських відносин першої половини ХХ ст., інтервенції 1918–1922, економіки та національних проблем Далекого Сходу та Середньої Азії, студій про Агапія Гончаренка та укр. духовних осіб на Далекому Сході, розвідок з філателії.

Навчався у Харків. духовній семінарії (1916) та на фіз.-мат. ф-ті Харківського ун-ту (1917–1918). Співробітник щоденної газети «Щире Слово» у Владивостоку. Редагував «Коммерческий Телеграф» (1925–1929) «Маньджурський Вістник» (1932–1937) в Харбіні та українську сторінку в китайському часописі «Гун-бао» (1928–1929). Працював у філії т-ва «Просвіта» в Харбіні. Секретар адміністрації Українського національного дому в Харбіні. Один із засновників громадської організації «Українська національна колонія в Маньчжурії» (1935–1941). Разом з М. Мільком та О. Дроб'язко редагував часопис «Український голос на Далекому Сході» в Шанхаї (1941–1944). З 1951 — у США. Д. чл. УВАН, Українського іст. т-ва та Американського т-ва філателістів.

Автор понад 300 наук. праць та публіцистичних розвідок.

Бібліогр.: Биковський Л. Іван Світ: Біобібліографічні матеріали [Рукопис]. — Нью-Йорк, 1951.

Тв.: Украинский Дальний Восток // Маньджурский вестник (Харбин). — 1934. — №4 — 20; Український Національний Дім. — Харбін, 1937; Українське військо в Маньчжурії // Календар Червоної Калини на 1937. — Львів, 1936; Український далекий схід / З передм. та доповненням В. Кійовича. — Одеса; Хабаровськ, 1944; Зелена Україна: Короткий історичний нарис українського політичного і громадського життя. — Нью-Йорк; Шанхай, 1949; The Soviet Far East // Ukrainian Quarterly. — 1954. — Vol. 11, № 1; 1917 рік на Далекому Сході // Календар-Альманах Українського народного союзу на 1967. — Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1966; Українсько-японські взаємини // Визвольний шлях (Лондон). — 1967. — № 1–12; 1968. — № 1, 3–5, 7–9; 1969. — № 1–8, 12; 1970. — № 1–2, 4–8, 11–12; 1971. — № 1; Українсько-японські взаємини, 1903–1945: Історичний огляд і спостереження. — Нью-Йорк, 1972; «Свобода» й Далекий Схід // Альманах Українського Народного Союзу на 1973 рік. — Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1973; «Свобода» за 85 літ // 1978 рік. — Джерсі Сіті; Нью-Йорк, 1978.

Літ.: Звідомлення про працю Української Національної Колонії в Маньчжу-Ді-Го. — Харбін, 1937; Винар Л. Передмова // Світ І. Українсько-японські взаємини, 1903–1945: Історичний огляд і спостереження. — Нью-Йорк, 1972; Биковський Л. Іван Васильович Світ (У 75-ліття) // Свобода (Джерсі Сіті). — 1973, 25 верес. — № 177; Ukrainians in North America: A Biographical Directory of

Noteworthy Men and Women of Ukrainian Origin in the United States and Canada / Ed. D.M. Shtohryn. — Champaign, 1975; Бойко М. Українська бібліографія Материка і Діаспори (Матеріали). — Блумінгтон, 1989.

Олексій Ясь

СИЛАНТЬЄВ Василь Іванович (13.02.1949, с. Малий Сурмет Оренбурзької обл., Російська Федерація) — дослідник історії Православної церкви і державно-церковних взаємин в Україні, д.і.н (2005), проф. (2006). Нагороджений орденом Трудової слави III ступеня (1975).

1981 закінчив іст. ф-т ХДУ. 1981–1985 — асистент каф. історії КПРС ХПІ; 1984–1988 — аспірант ХДУ; 1988–1990 — ст. викладач каф. політичної історії ХПІ; 1990–2002 — доц. каф. політичної історії; 2002–2005 — докторант каф. політичної історії; 2005–2006 — доц. каф. політичної історії; з 2006 — проф. каф. політ. історії НТУ «ХПІ». 1988 у ХДУ захистив канд. дис. «Деятельность партийных организаций Украины по повышению культурно-технического уровня рабочих машиностроительной промышленности (1976–1980 гг.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. П.Т. Рущенко); 2005 там само — докт. дис. «Влада і Православна церква в Україні (1917–1930 рр.)» (наук. конс. — д.і.н., проф. М.М. Олійник).

Автор понад 50 друк. праць.

Тв.: Политические партии и организации в России и СССР (80-е гг. XIX в. — середина 20-х гг. XX века). — Х., 1991; Современные политические партии и общественные движения на Украине. — Х., 1992 (у співавт.); Большевики и Православная церковь на Украине в 20-е годы. — Х., 1998; Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів. — Х., 2001 (у співавт.); Антиклерикальні видання радянських дослідників 20-х — початку 30-х рр. XX ст.: історіографічний огляд // Грані.— 2003. — № 3(29); Історія України. Курс лекцій: Навч. посібник. — Х., 2007 (у співавт.); Політична історія (1900–1945): Навч. посібник. — Х., 2007 (у співавт.).

Дж. і літ.: Анкета В.І. Силантьєва; Кучемко М.М., Плиско Л.М. Рецензія на монографію В.І. Силантьєва «Большевики и Православная церковь на Украине в 20-е годы» // Збірник наукових праць ХДПУ ім. Г.С. Сковороди. Серія «Історія та географія». — Х., 2001. — Вип. 7. — С. 168–170; Многих лет творчества! / Ювілей В.І. Силантьєва // Політехнік: Газета НТУ «ХПІ». — 2009. — № 2–3.

Олена Ковальчук

СИМАШКЕВИЧ (СИМАШКЕВИЧ) Митрофан Васильович (1845, с. Голодьки Літинського повіту Подільської губ. — 28.07.1902, м. Новочеркаськ) — вчений-історик, дослідник історії Поділля, один із фундаторів наукового поділезнавства, церковний і культурно-освітній діяч.

Народився у сім'ї парафіяльного священика. Закінчив Подільську духовну семінарію (1861–1864, за відомостями О. Баблонюк — 1861–1867), Санкт-Петербурзьку духовну академію (1864–1869, за відомостями О. Баблонюк — у 1867–1871). Досконало оволодів латинською, грецькою, французькою, єврейською та сирійською мовами.

1868 перевівся на заочне навчання, 1869 повернувся до м. Кам'янця-Подільського. Працював у Подільській духовній консисторії (1869–1871). Входив до складу Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (згодом — його голова). Збирав фольклорно-етнографічні матеріали до історії сіл Літинського повіту Подільської губернії. Встановив тісні зв'язки з П. Чубинським, В. Антоновичем, О. Пчілкою. 21 жовтня 1871 затверджений на посаді викладача каф. Священного Писання Подільської духовної семінарії. Викладав російську історію, літературу, богослів'я, французьку мову.

Обраний дійсним членом Південно-Західного відділу Імператорського Російського географічного товариства (6 березня 1873), кореспондентом Церковно-археологічного товариства при Київській духовній академії (1 червня 1874), членом Імператорського Російського географічного товариства (16 березня 1876). Призначений діловодом Історико-статистичного Комітету для опису церков та монастирів Подільської єпархії.

У духовній семінарії М. Сіماشкевич реалізував себе як науковець. 1872 у «Подільських єпархіальних відомостях» опублікував ряд статей, які вийшли окремою монографією («Римское католичество и его иерархия на Подолии»), що досі є фундаментальною розробкою регіональної історії католицизму. Під впливом роботи на Поділлі етнографічно-статистичної експедиції П. Чубинського протягом 1869–70 М. Сіماشкевич написав тритомний «Историко-этнографический очерк Подолии». 5 жовтня 1875 на засіданні ради Санкт-Петербурзької духовної академії захистив магістерську дисертацію «Пророцтво Наума про Ніневію. Екзегетичне дослідження з нарисом історії Асирійської держави та історико-критичним вирішенням питання про походження книги пророка Наума», йому присвоєний ступінь магістра богослів'я. Призначений головою комітету для опису архіву Подільської державної консисторії (16 листопада 1875).

1877 висвячений у стан протоієрея. М. Сімашкевичу присудили звання проф., згідно наказу Священного Синоду 15 лютого 1877 його призначили ректором Подільської духовної семінарії.

Редагував «Подольские епархиальные ведомости», з 1876 ініціював видання «Трудов» Подільського епархіального історико-статистичного комітету, з 1880 — «Сборника сведений о Подольской губернии». Призначений цензором неофіційної частини «Подольских епархиальных ведомостей» (23 лютого 1879), згодом — редактором видання (до 18 жовтня 1884).

Отримав знак Червоного хреста (18 серпня 1880), вшанований каміглавкою (18 квітня 1881). Обраний дійсним членом Київського юр. т-ва (13 лютого 1882).

Після проведення ротації керівних церковних кадрів обійняв посаду ректора духовної семінарії м.Новочеркаська (18 жовтня 1884–1905). 1890 передав Кам'янець-Подільському історичному музею оригінальну грамоту польського короля Яна Казимира та низку інших раритетних документів Смотрицькому домініканському монастирю (1654). Займався громадсько-політичною діяльністю, значну увагу приділяв теологічним дослідженням. Автор наукових розробок у галузі історії та теорії богослів'я.

Висвячений в стан єпископа, згодом — архієпископа.

Протягом 1877–1884 світ побачило 45 публікацій М. Сімашкевича.

Тв.: Историко-статистическое описание заштатного города Хмельника (Под. губ. Лит. уезда // ПЕВ. — 1896. — № 10–13; Кое-что из жизни преосвященного Иоаникия, первого архиепископа Подольского // ПЕВ. — 1870. — № 16; Римское католичество и его ієрархія въ Подоліи. — Каменец-Подольскъ, 1872. — 469 с.; Подольскій архієрейський домъ // ПЕВ. — 1874. — № 2–5; Историко-географический и этнографический очеркъ Подоліи // ПЕВ. — 1875. — № 4–8; № 23–24; 1876. — № 1–2; Труды Комитета для историко-статистического описания Подольской епархии // ПЕВ. — 1876. — Вып. 1; Историко-этнографический очерк Подоліи. — Каменец-Подольскій, 1875. — Ч. I; 1876. — Ч. II–III; Подольскій край. Очерк Подоліи // Современная Россия. — 1876. — № 39–41; Программа для собрания историко-археологических сведений о Подоліи // Труды комитета для историко-статистического описания Подольской епархии. — Каменец-Подольск, 1876. — Вып. 1; Историко-статистическое описание прихода и церкви села Почапинець (Каменецкаго уезда) // Труды Комитета для историко-статистического описания Подольской епархии. — Каменец-Подольск, 1876. — Вып. 1; Одно из древней-

ших народних суеверій (о пении курицы петухом) // ПЕВ. — 1879. — № 2; Древний религиозный обычай у подольского простонародья // ПЕВ. — 1879. — № 15; Заметка о христианском обычае носить кресты // ПЕВ. — 1879. — № 29; Показчик історико-археологічних старожитностей Поділля // Сборник сведений о Подольской губернии. — Каменец-Подольский, 1880. — Вып. 1; Вказівник історико-археологічних пам'яток Поділля // Сборник сведений о Подольской губернии. — Камянец-Подолький, 1884; Об обычае гадать на книгах Святого Писания // ПЕВ. — 1890. — № 22.

Літ.: Баблонюк О. Митрофан Сімашкевич. Подільські сторінки життя і творчості // Українська історична наука на сучасному етапі розвитку: II Міжнародний науковий конгрес українських істориків: У 2 т. — Кам'янець-Подільський, 2005. — Т. 1. — С. 331–337; Баженов Л.В., Кошель О.М. Архієпископ, ректор, учений (дослідник Поділля Митрофан Сімашкевич) // Освіта, наука і культура на Поділлі. — Кам'янець-Подільський, 1998. — Т. 1. — С. 197–201; Гуцал В.А. М.В. Сімашкевич — педагог і вчений Поділля // Духовні витоки Поділля: творці історії краю. — Хмельницький, 1994. — Ч. . — С. 17–178; Кошель О. Архієпископ, історик М.В. Сімашкевич // Людина і політика. — 1999. — № 3. — С. 70–71; Сімашкевич Митрофан Васильевич // ПЕВ. — 1896. — № 43. — С. 888–900.

Ольга Малюта

СІНКЕВИЧ Євген Григорович (14.01.1958, с. Микулинці Снятинського р-ну Івано-Франківської обл.) — дослідник регіональної історії України, української та польської історіографії, к.і.н. (1990), доц. (2003), Відмінник освіти України (1997).

Після закінчення іст. ф-ту ХДУ (1980–1985) — в Херсонському держ. ун-ті (до 1998 — пед ін-т, до 2002 — пед. ун-т): 1994–2006 — зав. каф. історії України, 1995–2004 — декан іст. ф-ту (до 1998 — іст.-правознавчого ф-ту). З 2004 — в докторантурі.

Випусковий редактор зб. наук. праць «Південний архів (Історичні науки)» — з 1999; чл. редколегії інформаційно-методичного ж. вид-ва Херсонського держ. ун-ту «Печатное слово» — з 2003; член Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців від Херсонської обл.; з 2003 — зав. Південного осередку та пр.н.с. (за сумісництвом) Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського.

1987–1990 навчався в аспірантурі ХДУ на каф. історіографії, джерелознавства та археології. Канд. дис. «П.И. Лященко — историк народного хозяйства СССР» захистив 1990 в тому ж ун-ті (наук. кер. — к.і.н., проф. Ю.Й. Журавський).

Автор 100 друк. праць.

Тв.: Индустриализация — ключевое направление переустройства сельского хозяйства в условиях нэпа: (К изучению научного наследия П.И. Лященко 20-х гг.) // Вестник Харьковского университета. — 1989. — № 343: История. — Вып. 23. — С. 106–110; Центральный промышленный район в трудах И.П. Лященко // Проблемы историографии и источниковедения истории пролетариата Центрального промышленного района России. — М., 1990. — Т. 2. — С. 233–236; Петр Иванович Лященко, 1875–1955: Библиограф. указатель. — Харьков, 1991; Дискусії 20-х років і внесок П.І. Лященка в розробку теоретичних питань кооперації сільського господарства СРСР // Вестник Харьковского университета. — 1992. — № 362: История. — Вып. 25. — С. 16–20; Історія народного господарства: методологічні та методичні особливості її наукової розробки // Історична наука на порозі XXI століття: підсумки та перспективи. — Харків, 1995. — С. 34–38; Херсонський педагогічний з минулого — в майбуття. — Херсон, 1997 (у співавт.); Петро Іванович Лященко — дослідник історії народного господарства. — Херсон, 2002; Ректори Херсонського державного педагогічного інституту (1945–1998 рр.). — Херсон, 2002; Зародження «Краківської історичної школи» та діяльність визначних її представників у другій половині XIX ст. // Південний архів: Іст. науки. — Херсон, 2002. — Вып. 7. — С. 134–140; Історична наука в II Речі Посполитій — основні риси та взаємовпливи з провідними європейськими науковими течіями // Там само. — Вып. 8. — С. 30–42; Херсонська обласна організація Всеукраїнської спілки краєзнавців // Проблеми краєзнавства, музеєзнавства та відродження культури українського народу / Херсон. краєзн. музей. — Херсон, 2002. — С. 32–34.

Дж. і літ.: Всеукраїнська спілка краєзнавців від «А» до «Я»: Довідн. — К., 2001. — С. 77–80; Кто есть кто в Херсоне: Биографический справочник. — Херсон, 2002. — С. 193; 2004. — С. 275; Краєзнавці України (Сучасні дослідники рідного краю): Довідн. — Т. 1. — К.; Кам'янець-Подільський, 2003. — С. 205; Sarnat A. Konstruktor. Jewgienij Grigorijewicz Sinkiewicz Dziekan Wydzia u Historycznego Chersońskiego Uniwersytetu Państwowego // Częstochowski magazyn sportowo-akademicki. — 2003. — № 11(4). — S. 9; Всеукраїнська спілка краєзнавців: 1997–2003 роки. — К., 2003. — С. 76–77; Імена і постаті XXI століття (провідні вчені та фахівці Херсонського державного університету). — Херсон, 2005. — С. 57–58.

Любов Шепель

СКОБЛИК Володимир Павлович (27.03.1963, смт. Дашава Стрийського р-ну Львівської обл.) — фахівець у галузі історії міжцивілізаційних взаємин, к.і.н. (1993), доц. (2000). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т (1985) та аспірантуру УжДУ (1992). 1993 захистив канд. дис. «Взаємозв'язки цивілізацій Заходу і Сходу в культурно-історичній концепції А.Дж. Тойнбі» (наук. кер. — проф. Г.В. Павленко). Трудову діяльність розпочав вчителем історії, суспільствознавства та основ держави і права Порошківської сш Перечинського р-ну Закарпатської обл. (1985–1989). Після закінчення аспірантури — в Ужгородському ун-ті: ст. лаборант каф. історії України (1992–1993), викладач (1993–1997) та доц. (з 1997) каф. нової і новітньої історії та історіографії. З 1997 працює за сумісництвом н.с. НДІ державного управління і регіонального розвитку, що діє при УжНУ.

Автор бл. 50 наук. та навч.-метод. публікацій.

Тв.: Майбутнє ісламу в концепції А.Дж. Тойнбі // *Carpatica* — Карпатика. Вип. 2: Актуальні питання історії, історіографії і культури країн Центральної і Південно-Східної Європи. — Ужгород, 1993. — С. 119–130; Основи громадських зв'язків для органів місцевого самоврядування України. — Ужгород, 1997; Залучення громадян до державного управління. — Ужгород, 1997; Західна соціал-демократія (1863–1998): Навч. посібн. — Ужгород, 1998; Історія Русі — України XI–XVIII ст. у контексті міжцивілізаційних відносин (особливості тойнбіанської інтерпретації) // *УІЖ*. — 1998. — № 5; Два підходи до української проблеми у контексті міжцивілізаційних взаємин // *Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Сер. історія*. — Ужгород, 1998. — Вип. 2. — С. 27–33; Участь громадян у політиці: західні концепції 1960–90-х років: Навчальний посібник. — Ужгород, 1999; Структура викладацького складу та наукових інтересів викладачів історичних відділень Берклі і Принстона // *Там само*. — 1999. — Вип. 3. — С. 150–154; Східна Європа після 1989 року: третя чи четверта хвиля демократизації? // *Там само*. — Вип. 4. — С. 189–192; Велика Британія, 1914–1939: (Джерела, коментарі, завдання): Методичний посібник. — Ужгород, 2000; США, 1914–1941: (Джерела, коментарі, завдання): Методичний посібник. — Ужгород, 2000; Закарпаття – 2004: етапи і віхи суспільно-політичних змін // *Політичний процес в Україні у 2004 році: регіональні аспекти*. — Львів, 2005. — С. 132–138.

Микола Олашин

СКОРИЙ Сергій Анатолійович (14.12.1949, м. Старий Крим, АР Крим) — дослідник передскіфського та скіфського періодів в лісостепу Східної Європи, д.і.н. (1997).

1975–1979 навчався на іст. ф-ті Сімферопольського (Таврійського) держ. ун-ту. 1979–1982 — аспірант Ін-ту археології АН УРСР. З 1982 працює в Ін-ті археології АН УРСР: 1982–1986 — м.н.с., 1986–1990 — н.с., 1990–1997 — ст.н.с., 1997–2002 — пр.н.с. відділу раннього залізного віку, з 2002 зав. відділу археології раннього залізного віку. 1983 в Ін-ті археології захистив канд. дис. «Вооружение скифского типа в Средней европе (К вопросу о связях Скифии и населения Средней Европы)» (наук. кер. — д.і.н., проф. Є.В.Черненко). 1997 там само захистив докт. дис. «Кочовики передскіфської та скіфської доби в Дніпровському Правобережному Лісостепу (питання етнокультурної історії)».

Автор 202 наук. праць.

Тв.: Скіфські довгі мечі // Археологія. — 1981. — Вип. 36. — С. 19–26; Доспех скифского типа в Средней Европе // Вооружение скифов и сарматов. — К., 1984. — С. 82–103; Скифские погребальные памятники степей Северного Причерноморья. — К., 1986 (у співавт.); Про скіфський етнокультурний компонент у населення Дніпровського Лісостепоного правобережжя // Археологія. — 1987. — Вип. 60. — С. 36–49; Памятники скифской эпохи Днепровского Лесостепного Правобережья. — К., 1989 (у співавт.); Курган Переп'ятиха. — К., 1990; О скифских походах в лужицкие земли // Советская археология. — 1990. — № 1. — С. 34–41; Die Skythen der Waldsteppenzzone // Gold der Steppe. Archdologie der Ukraine. — Schlezvig, 1991; Стеблєв: скифський могильник в Поросьє. — К., 1997; Киммерийцы в украинской Лесостепи. — К. — Полтава, 1999; Мотронинское городище скифской эпохи. — К., Краков, 2001 (у співавт.); Великая Скифия. Учебн. пособ. для специального курса лекций по археологии. — К., Запорожье, 2002 (у співавт.); Скифы в Днепровской Правобережной Лесостепи. — К., 2003; Скифская усадьба в Причерноморской Лесостепи // Стратум плюс. — 2003. — № 3. — С. 263–292; Ранние скифы в Добрудже: историография проблемы и археологические реалии // Древности скифской эпохи. — М., 2006. — С. 140–171.

Дж. і літ.: Анкета С.А. Скорого; Скорый Сергей Анатольевич. Библиографический указатель. К 55-летию со дня рождения. — К.; Полтава, 2004; Грицюк В.М. Военна історія. Портрети науковців // Вісник Національної академії оборони України. — 2007. — № 1(3). — С. 144–146.

Наталія Васильєва

СКРЖИНСЬКА Марина Володимирівна (23.08.1939, м. Ленінград) — дослідниця історії та культури Давньої Греції й

античних держав Північного Причорномор'я, джерелознавець, досліджує і видає давньогрецькі й латинські джерела з іст. минулого території України, д.і.н. (2005).

1961 закінчила класичне відділення філол. ф-ту Ленінградського ун-ту. Канд. дис. «Новелістична традиція про тиранію в Греції VII–VI ст. до н.е.» (наук. кер. — д.і.н. А.І. Доватур) захистила в Ленінградському ун-ті 1968. 1968–1972 — викладач давньогрецької й латинської мов в Ленінградському держ. ун-ті й Медичному ін-ті. 1972–2005 — ст.н.с. і пр.н.с. Ін-ту археології НАНУ. Докт. дис. «Античні писемні джерела VII–IV ст. до н. е. про Північне Причорномор'я» захистила в Ін-ті історії РАН у Петербурзі 1992. З 2005 — ст.н.с. відділу історії середніх віків Ін-ту історії України НАНУ.

Авторка 150 наук. і наук.-попул. праць, у т.ч. 5 монографій.

Тв.: Тема тиранії в поезії Феогнида // Вестник древней истории. — 1971. — № 4; Образ коринфского тирана Периандра в устной традиции и в древнегреческой литературе // Античность и современность. — М., 1971; Северное Причерноморье в описании Плиния Старшего. — К., 1977; Сочинения Цицерона как источник о положении врачей в древнем Риме // Язык и литература античного мира. — Л., 1977; Опис Північного Причорномор'я в Периклі ойкумени псевдо — Скімна // Археологія. — 1980. — № 5; Скифские сюжеты в исторических преданиях ольвиополитов // Вестник древней истории. — 1982. — № 2; Происхождение кимерийской топонимии в Северном Причерноморье // Античные древности Северного Причерноморья. — К., 1988; Скиф Анахарсис // Вопросы истории. — 1990. — № 7; Древнегреческий фольклор и литература о Северном Причерноморье. — К., 1991; Античні автори про Ольвію // Археологія. — 1994. — № 2; Скифия глазами эллинов. — СПб., 1998; Быт ольвиополитов VI–I вв. до н. э. // Ольвия. Античное государство в Северном Причерноморье. — К., 1999; Будни и праздники Ольвии. — СПб., 2000; Посвящения боспорян в элевсинские таинства // Северное Причерноморье в античное время. — К., 2002; Ольвиополиты и боспоряне в Афинах // Вестник древней истории. — 2002. — № 2; Награды граждан античных городов Северного Причерноморья // Вестник древней истории. — 2003. — № 4; Побут. Фольклор, музика, театр. Художні ремесла // Історія української культури. — Т. 1. — К., 2004 (у спів-авт.); Повседневная жизнь херсонеситов // Херсонес Таврический в середине I в. до н. э — VI в. н. э. — Харьков, 2004; Античні свята у Північному Причорномор'ї // Україна в Центрально — Східній Європі. — Т. 5. — К., 2005.

Літ.: До 60-річчя Марини Володимирівни Скржинської // Археологія. — 1999. — № 3.

Микола Котляр

СМИРНОВ Михайло Павлович (1833, С.-Петербург — 01/13./02.1877, м. Одеса, Херсонської губ.) — історик-медієвіст.

Закінчив іст.-філол. відділення головного пед. ін-ту (1855). Учень Ф.К. Лоренца та М.Г. Устрялова. Захистив магістерську дис. «Доля Червоної або Галицької Русі до об'єднання її з Польщею» (1860), докт. дис. «Ягелло–Яків–Владислав та перше об'єднання Литви з Польщею» (1868). Ад'юнкт Рішельєвського ліцею з російської історії та статистики (1855), екстраординарний (1865), ординарний (1868) проф. російської історії Новоросійського ун-ту в Одесі. Автор праць з історії українських земель XIV–XVI ст.

Тв.: Судьбы Червоной, или Галицкой Руси до соединения её с Польшей. — СПб., 1860; Спор между Литвой и Польшей о правах на Вольнь и Подолье. — Одесса, 1863; Ягелло–Яков–Владислав и первое соединение Литвы с Польшей. — Ч. 1. — Одесса, 1868.

Літ.: Кочубинский А.А. У гроба М.П. Смирнова // Кочубинский А.А. Памяти товарищей. — Одесса, 1878; Маркевич А.И. Двадцатипятилетие имп. Новороссийского университета. — Одесса, 1890; Купалов А. Смирнов Михаил Павлович // Русский биографический словарь. — М.; СПб., 1904. [Т. 18: Смеловский — Суворина]; Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь. — М., 1979.

Олексій Ясь

СОБЧУК Володимир Дмитрович (06.03.1956, с. Лідихів Кременецького р-ну Тернопільської обл.) — спеціаліст у галузі генеалогії, історичної географії та історії культури, к.і.н. (2002).

1977 закінчив Кам'янець-Подільський держ. пед. ін-т ім. В.П. Затонського, 1991 — Київський ін-т політології і соціального управління, 1998 стажувався у Варшавському ун-ті. 1977–1983 — працював учителем історії і суспільствознавства середніх шкіл, 1983–1987 — викладач сусп. дисциплін медичного училища, 1998–2004 — пед. коледжу, 1991–1998 — наук. працівник і заст. дир. краєзнавчого музею. 2002 в Ін-ті українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ захистив канд. дис. «Знать Південної Волині на схилі середніх віків: Історико-генеалогічне та історико-географічне дослідження» (наук. керівник — д.і.н., проф. Н.М. Яковенко). З 2005 — доц. каф. суспільних дисциплін Кременецького обласного

гуманітарно-педагогічного ін-ту ім. Тараса Шевченка і вчений секретар Кременецько-Почаївського держ. історико-архітектурного заповідника.

Тв.: Шляхта волинського походження в реєстрі Війська Запорозького 1649 року // В'ячеслав Липинський: Історико-політологічна спадщина і сучасна Україна. — К.— Філадельфія, 1994; Украинская шляхта русского происхождения на юге Волыни во второй половине XVI — первой половине XVII в. // Историческая генеалогия: Ежеквартальный науч. журн. — Екатеринбург–Париж, 1994. — Вып. 4; Крем'янецька волость у XVI столітті: територія і поселення // Записки НТШ. — Львів, 1996. — Т. 231; Рід Ісєрницьких (3 історії волинської шляхти другої половини XV — першої половини XVII ст.) // Наукові записки. Зб. праць молодих вчених та аспірантів. — К., 1999; 3 історії землеволодінь шляхетських родів із княжими титулами у Південній Волині XV — першої половини XVII століть // Записки НТШ. — Львів, 2000. — Т. 240; Волинський шляхетський рід вірменського походження // Волинський музей: історія і сучасність. — Луцьк, 2004. — Вип. 3; Боговитиновичі: Генеалогія і маєтки // До джерел: Зб. наук. пр. на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. — К. — Львів, 2004. — Т. 1; Волинський шляхетський рід Гостських // Соціум: Альманах соціальної історії. — К., 2005. — Вип. 5; Początki rodu Ledóchowskich // Przegląd Humanistyczny. — 2006. — Nr.1; Шляхетський рід Денисків-Матвіївських // Записки НТШ. — Львів, 2006. — Т. 252; Мережа оборонних споруд Південної Волині (сер. XIV — I пол. XVII ст.) // Середньовічні і ранньомодерні оборонні споруди Волині. — Кременець, 2006; Замки князів Несвіцьких та похідних від них князів Збараських, Вишневецьких і Порицьких на Волині (XV — I пол. XVII ст.) // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». — Львів, 2006. — № 571; Пам'ятки міста Кременця, зв'язані з Волинськими Афінами // Волинські Афіни. 1805–1833. — Тернопіль, 2006; Почаївська лавра і народна освіта // Релігія і церква в історії Волині. — Кременець, 2007; Волинський шляхетський рід Лабунських // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. — Львів, 2006–2007. — Вип. 15: Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. — С. 134–146.

Дж. і літ.: Анкета В.Д. Собчука; Кметь В., Турмис Н., Шуст Р. Стан і перспективи розвитку спеціальних історичних дисциплін // Українська історіографія на зламі XX і XXI століть: здобутки і проблеми: Колективна монографія / Під ред. Л. Зашкільняка. — Львів, 2004. — С. 255–256; Дем'янова І. Собчук Володимир

Дмитрович // Тернопільський енциклопедичний словник. — Т. 3: П–Я. — Тернопіль, 2008. — С. 306.

Олена Ковальчук

СТАРОВОЙТЕНКО Інна Михайлівна (23.08.1971, с. Карапиші Миронівського р-ну Київської обл.) — дослідниця історії України XIX–XX ст., джерел з історії національно-визвольного руху в Україні, к.і.н. (2004).

1988–1993 — навчалася на іст. ф-ті Київського нац. пед. ун-ту ім. М. Драгоманова. З 1993 працює в Ін-ті укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ у відділі пам'яток духовної культури, згодом — н.с. і ст.н.с. відділу джерел з новітньої історії України. В цьому ж ін-ті захистила канд. дис. «Листування Євгена Чикаленка як історичне джерело» (наук. кер. — д.і.н., проф. Н.І. Миронець).

Авторка понад 20 наук. публікацій.

Тв.: Листи Євгена Чикаленка з еміграції до Сергія Єфремова (1923–1928 рр.) — К., 2003; Листи Л. Жебуньова до Є. Чикаленка (1907–1914 рр.) як джерело дослідження історії української щоденної газети «Рада» // Студії з архівної справи та документознавства. — К., 2004. — Т.11; Події української революції в 1917–1918 рр. у листуванні Євгена Чикаленка // Історичний журнал. — К., 2004. — № 10–11; Листування Є.Х. Чикаленка з П.Я. Стебницьким як історичне джерело // Археографічний щорічник. — Київ; Нью-Йорк, 2004. — Випуск 8/9; З епістолярної спадщини Євгена Чикаленка: листування із Сергієм Єфремовим // УІЖ. — 2004. — № 3; Натхненний трудівник на ниві національного відродження України (народознавчі сюжети у мемуарній та епістолярній спадщині Євгена Чикаленка) // Народна творчість та етнографія. — 2005. — № 1; Епістолярна спадщина українських громадських та культурних діячів к. XIX — поч. XX ст. у її джерелознавчому вимірі // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. — 2005. — Вип. 7; Листи Л. Жебуньова до Є. Чикаленка. 1907–1919. — К., 2005; П.Я. Стебницький: київський період життя та діяльності (1918–1923 рр.) // Київ і кияни. — К., 2005. — Вип. 5; Кубанці й наддніпрянці в українській громадській праці (За листуванням початку XX ст.) // Пам'ятки України. — 2005. — № 3; Гідне ім'я, що повертається з непам'яті (До видруку спогадів Степана Ерастова) // Пам'ятки України. — 2005. — № 3/4; Ганна Келлер — Чикаленко (1885–1964) — активна діячка українського та міжнародного жіночого руху XX ст. // Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє. — К., 2006; Листи Євгена Чикаленка до

Миколи Аркаса // Праці центру пам'яткознавства. — К., 2005. — Вип. 8; Листування П. Стебницького з Є. Чикаленком як джерело просопографічної інформації про кореспондентів // Рукописна та книжкова спадщина. — К., 2005. — Вип. 10; Український національний рух поч. ХХ ст. в інтерпретації публіциста П. Стебницького // Україні: світова нація перед викликами ХХІ століття. — К., 2006; Степан Ерастов. Спогади / Упор., публ., примітки // Пам'ятки України. — 2006. — № 1–2, 3; Листи Василя Доманицького до Миколи Аркаса. 1907–1908 роки // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 9–10. — К., 2006.

Дж.: Анкета І.М. Старовойтенко.

Юрій Черченко

СТЕЛЬМАХ Сергій Петрович (11.03.1961, м. Київ) — дослідник теорії та методології історії, історії історичної науки, зарубіжної історіографії, д.і.н. (2005), проф. (2008).

1982–1988 — навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1988 — м.н.с. НДІ педагогіки УРСР. 1989–1992 — аспірант КДУ ім. Т. Шевченка. Канд. дис. «Політика самодержавия в області народного образования на Украине в 60–90-х гг. XIX в.» під керівництвом д.і.н., проф. Серіщева Я.М. захистив у КНУ ім. Т. Шевченка. З 1992 працює в КНУ ім. Тараса Шевченка: асистент (1992–1995), доц. (1995–1997, 2000–2006), проф. (2006). 1997–2000 — докторант КНУ ім. Тараса Шевченка. Докт. дис. «Історична думка та методологія історії в Україні ХІХ — початку ХХ ст.» захистив у КНУ ім. Тараса Шевченка 2005. Нині — проф. каф. історії Росії КНУ ім. Тараса Шевченка.

1995 проходив наукове стажування в Семінарі східноєвропейської історії Університету Кельн (ФРН) під керівництвом проф. Андреаса Каппелера. У 1996 і 1997 — лауреат третього і четвертого конкурсу наукових проектів Московського громадського наук. фонду. 1998–1999 проводив наук. дослідження в Семінарі східноєвропейської історії Університету Кельн (ФРН) під керівництвом проф. Манфреда Александра. 2002 — стипендіат німецького фонду DAAD (Університети Галле і Лейпціг). Керівник спільного українсько-німецького проекту «Інтернаціональні впливи — національні традиції: українська та німецька історичні науки в 20 столітті».

Автор бл. 90 наук. праць.

Тв.: Всесвітня історія ХХ століття. — К., 1995; Всесвітня історія. Запитання і відповіді. — К., 1996; Історична думка в Україні ХІХ — початку ХХ століття. — К., 1997; Всесвітня історія. Новий період

(кінець XVIII — початок XX ст.). — К., 1998 (у співавт.); Всесвітня історія. 1900–1945 рр. — К., 1998 (у співавт.); Всесвітня історія. Новітній період. 1945–1997 рр. — К., 1998 (у співавт.); Історична наука в Україні епохи класичного історизму. XIX — початок XX століття. — К., 2005.

Дж.: Анкета С.П. Стельмаха.

Віктор Крушина

СТЕЛЬМАЦУК (дівоче прізвище — ОЛЕКСЮК) Галина Григорівна (10.05.1943, м. Луцьк) — дослідниця етнології, історії та теорії народної традиційної культури та мистецтва, к.і.н. (1983), д.мистецтв. (1994), проф. (1996).

1966–1971 навчалася у Львівському держ. ін-ті прикладного та декоративного мистецтва на відділі моделювання одягу. 1974–1975 — викладач естетики в ПТУ. 1976–1983 — м.н.с. відділів: мистецтвознавства, народних художніх промислів, етнографії Музею етнографії та художнього промислу АН УРСР (з 1982 — Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського Львівського відділу АН УРСР).

1983 в Ін-ті мистецтвознавства, етнографії і фольклору АН БРСР в Мінську захистила канд. дис. «Народный костюм украинского Полесья конца XIX — начала XX вв.» (наук. кер. — д.і.н. Ю.Г. Гошко). Докт. дис. «Традиційні головні убори українців (Функції. Класифікація. Символи та обереги. Художні особливості)» захистила у Львівській академії мистецтв 1994.

1985–1989 — ст.н.с. відділів: етнографії, мистецтвознавства Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім.М.Т. Рильського АН УРСР (Львівське відділення). 1989 прийнята до Національної спілки художників України. 1989–1992 — ст. викладач, 1993–2001 — проф. каф. історії і теорії мистецтва Львівського держ. ін-ту прикладного та декоративного мистецтва (з 1994 — Львівська академія мистецтва). 2001–2002 — проректор з наук. роботи Української академії дизайну (м. Львів). 2003 — зав. каф. історії і теорії мистецтва Львівської нац. академії мистецтв.

Авторка понад 140 публікацій.

Тв.: Український народний одяг XVII — початку XX ст. в акварелях Ю. Глоговського. — К., 1988 (у співавт.); Традиційні головні убори українців — К., 1993; Микола Опанашук. Графіка. Малярство. — Торунь (Польща) 1997; Україна в контексті етнокультурних зв'язків (на матеріалах українського вбрання XII–XVIII ст.) // Діалог культур: Україна у світовому контексті. — Львів, 1996. — Вип. 2; Український стрій. — Львів, 2000 (у співавт.); Одяг

// Історія української культури. У 5 т. — Т. 2. Українська культура XIII — першої половини XVII століть. — К., 2001; У XXI ст. з мистецтвом. — Львів, 2002; Одяг козацького народу // Україна козацька держава. — К., 2004.

Дж. і літ.: Анкета Г.Г.Стельмашук; Гречанюк О. Невичерпна криниця пам'яті // Жінка. — 1998. — С. 9; Про наукову, педагогічну та громадську діяльність проф. Г. Стельмашук // Хто є хто в Україні: Довідник. — К., 2000. — С. 463; Жінки України: Біографічний енциклопедичний словник. — К., 2001. — С. 463; Голубець О. Галина Стельмашук: вшануємо ювіляра // Українське мистецтво. — К., 2004. — С. 131; Галина Стельмашук. Бібліографічний покажчик: Афіша. — Львів, 2004; Львівщина та Львів'яни. Енциклопедичний біографічний довідник. — Львів, 2004. — С. 317–318.

Любов Шепель

СТЕПАНЧУК Юрій Степанович (29.03.1970, с. Кононівка Драбівського р-ну Черкаської обл.) — дослідник історії України, громадсько-політичного життя в Україні у 20–30-і рр. XX ст., к.і.н. (2006).

1991–1992 — учитель історії та права Журжевицької сш Житомирської обл. 1991–1996 навчався на іст. ф-ті ВДПІ ім. М. Островського (нині пед. ун-т ім. М. Коцюбинського). 1997–1998 — учитель історії зош № 2 м. Вінниці. 1998–2002 — аспірант ВДПУ ім. М. Коцюбинського (наук. кер. — к.і.н., проф. П.С. Григорчук), одночасно — ст. лаборант каф. історії України. 2003 — дотепер — ст. викладач цієї ж каф. 2006 у Черкаському нац. ун-ті ім. Б. Хмельницького захистив канд. дис. «Діяльність громадських і політичних організацій УСРР у контексті соціальної політики більшовицького режиму в 1920-х — на початку 1930-х рр.».

Автор понад 25 наук. праць.

Тв.: Диференціація селян України щодо їх господарської спроможності в умовах нової економічної політики // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 2. — Серія: Історія. — Вінниця, 2000; Демографічна характеристика та соціальна структура населення Поділля після громадянської війни // Там само. — Вип. 3. — Серія: Історія. — Вінниця, 2001; Місце робітників у соціальній структурі населення Поділля в період нової економічної політики // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 4. Серія: Історія. — Вінниця, 2002; Робітники України в період побудови соціалізму: герої трудового фронту чи жертви більшовицького ідеологічного міфу? // Література та культура Полісся. —

Випуск 20. — Ніжин, 2002; Робсількорівський рух в умовах формування тоталітарної системи в Україні // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». Держава та армія. — № 493. — Львів, 2003; Пролетаризація вищої школи та формування нової інтелігенції в Україні у 1920-х рр. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 5. — Серія: Історія. — Вінниця, 2003; Періодичні видання як джерело у дослідженні громадсько-політичного життя УСРР у 1920-х рр. // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 6. — Серія: Історія. — Вінниця, 2003; Органи низової преси та стінкори у соціальній структурі населення України у 1920-х рр. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 1. — Вінниця, 2003; Соціальні особливості кадрової політики КП(б)У у 1920-х — поч. 1930-х рр. // Наукові записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка. — Серія: Історія. — Тернопіль, 2003; Діяльність Товариства Червоного Хреста України в 20-ті — початку 30-х рр. ХХ ст. // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 2. — Вінниця, 2004; Становище профспілкових організацій України в перші роки впровадження нової економічної політики // Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. — Вип. 9. — Серія: Історія. — Вінниця, 2005; Місце робітничо-селянських кореспондентів — робсількорів у системі радянської влади у 20-х — поч. 30-х рр.: аспекти взаємодії // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — Вип. 3. — Вінниця, 2005.

Дж.: Анкета Ю.С. Степанчука.

Олег Рабенчук

СТЕПОВИЧ (ДУДКА–СТЕПОВИЧ) Андроник Іоаникійович (1857, с. Лебединці Прилуцького повіту Полтавської губ. — 1935, м. Київ) — історик-славист, літературознавець, історик літератури, перекладач творів слов'янських письменників.

Закінчив Колегію П.Галагана (1875), іст.-філол. ф-т Київського ун-ту Св. Володимира (1879). Учень О.О. Котляревського та П.Г. Житецького. Працював інспектором народних училищ Волинської губернії та викладачем київських гімназій. Приват-доц. (1892) по каф. слов'янської філології Київського ун-ту Св. Володимира. З 1893 — дир. Колегії П. Галагана. 1906 відкрив приватну гімназію в Києві. Після 1917 — проф. Київського ун-ту. 1924 вийшов на пенсію, але продовжував займатися наук. та літ. діяльністю.

Автор підручників та наук. праць з історії слов'янських літ. (чеської, болгарської, сербської, хорватської, словенської та ін.)

для вищої школи та студій з соціальної історії Правобережної України. За працю «Нарис історії чеської літератури» (К., 1886) нагороджений золотою медаллю М-ва народної освіти. Редагував «Ежегодник Коллегии П.Галагана», збірник «Славянская Беседа» (У 2 т. 1888–1891) та ін. видання. Опублікував ряд матеріалів з архіву Г. Галагана.

Тв.: Очерк истории чешской литературы. — К., 1886; К мало-русским лечебникам // Киевская старина. — 1890. — № 4; К биографическому материалу о А.А. Котляревском // Киевская старина. — 1892. — № 3; К вопросу о происхождении дум // Киевская старина. — 1893. — № 1; Очерки из истории славянских литератур. — К., 1893; Лебединский будынок // Киевская старина. — 1895. — № 11; Очерки истории сербохорватской литературы. — К., 1899; Письмо П.А. Кулиша к Г.П. Галагану // Киевская старина. — 1902. — № 1; Новый шлях в деле взаимного ознакомления славян. — К., 1913; Семилетие Киевской А.И.Степовича гимназии. — К., 1913; Про київське життя 1849 року // Україна. — 1925. — Кн. 6; 3 подробности реформи 1861 р. Лист Г.П. Галагана про його козелецький і прилуцький маєток // Україна. — 1927. — Кн. 4; Новини сербської етнографічної літератури // Етнографічний вісник. — К., 1928. — Кн. 7; Дещо про стан славістики на Заході // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. — К., 1929. — Кн. 21/22; 3 аграрної політики на Правобережжі 1880-х років // За сто літ. — К., 1929. — Кн. 4; 3 листування В.П. Горленка // Записки історично-філологічного відділу ВУАН. — 1929. — Кн. 23; На Галаганівщині літом 1927 р. // Україна. — 1929. — Кн. 32 (січ.–лют.); До Києво-Галицьких зв'язків початку 1870-х років (3 щоденників Г.П. Галагана) // За сто літ. — К., 1930. — Кн. 5.

Літ.: 25-летие Коллегии Павла Галагана в Киеве (1 октября 1871 — 1 октября 1896) / Под ред. А.И. Степовича. — К., 1896; Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии с пол. XVIII века. — Полтава, 1912; Бернштейн И.А. Чешская литература в русской критике второй половины XIX в. // Из истории связей славянских литератур. — М., 1959; Ровда К.И. Чехи и русские в их литературных взаимосвязях (50–60-е годы XIX в.). — Л., 1968; Беляева Ю.Д. Сербская литература в русской науке и критике последней четверти XIX — начала XX в. // Русско-югославянские литературные связи. Вторая половина XIX — нач. XX в. М., 1975; Славяноведение в дореволюционной России: Библиографический словарь. — М., 1979.

Олексій Ясь

СТЕПЧЕНКО Ольга Петрівна (10.09.1953, с. Півні Фастівського р-ну Київської обл.) — дослідниця історії України 20–30-х рр. ХХ ст., бібліотекознавства, документознавства, к.і.н. (1997).

1988 закінчила Київський держ. ін-т культури ім. О.Є. Корнійчука. З 1978 працює бібліотекарем, з 1982 — ред., з 1994 до теперішнього часу — зав. відділом фондів рукописної спадщини в Ін-ті рукопису НБУ ім. В.І. Вернадського. Член Асоціації архівістів України, Асоціації бібліотекарів України. Професійна діяльність зосереджена в напрямку розробки теоретичних та прикладних методик організації, використання та збереженості рукописних фондів. Працює в галузі удосконалення методологічних та методичних розробок стосовно ведення документації Інституту рукопису НБУВ з питань обліку і збереження рукописів у процесі їх комплектування та опрацювання. Має почесну відзнаку від Президії НАНУ. 1997 у НБУ ім.В.І. Вернадського захистила канд. дис. «Особові архівні фонди видатних українських учених як джерело з історії організації спеціалізованих фондів Всенародної (Національної) бібліотеки України (1918–1934)» (наук. кер. — чл.-кор. НАНУ Л.А. Дубровіна).

Авторка та редактор понад 50 наук. робіт.

Брала участь у підготовці та виданні фундаментальних видань: Особові архівні фонди Інституту рукопису. Путівник. — К., 2002; Історія Національної академії наук України (1934–1937): Докум. і матеріали.— К., 2003; Істину встановлює суд історії. Збірник документів на пошану Ф.П. Шевченка. — Т.І. Джерела. — К., 2004; Листування Євгена Чикаленка і Петра Стебницького (1901–1918 роки). — К., 2008.

Тв.: Архів Калістрата Анищенка // Рукописна та книжкова спадщина України. — К., 1994. — Вип. 2; З історії бібліотечної справи на Україні: Микола Баллін про реорганізацію бібліотечної діяльності // Рукописна та книжкова спадщина України — К., 1996. — Вип. 3; Особовий архівний фонд С.І. Маслової як джерело для вивчення історії Всенародної бібліотеки України // Наукові записки: Зб. наук. праць молодих вчених. — К., 1997. — Вип. 3. — Т. 2; Концепція національного бібліотечного та архівного фонду «Україніка»: історія становлення і розвитку // Студії з архівної справи та документознавства. — К., 1997. — Т. 2; Роль Тимчасового комітету по заснуванню Національної бібліотеки Української Держави в збереженні бібліотек духовних закладів // Наукові праці НБУВ НАН України. — Вип. І. — К., 1998; Дослідження з археографії та архівознавства в діяльності Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського (1992–2004 рр.) // Студії

з архівної справи та документознавства. — К., 2004. — Т. 12; Листування П.Я. Стебницького з С.О. Єфремовим як джерело з історії просвітництва в Україні початку ХХ ст. // Рукописна та книжкова спадщина України. — Вип. 10. — К., 2005; П.М. Попов та археограф та історик книги: маловідомі сторінки наукової біографії // Рукописна та книжкова спадщина України. — Вип. 11. — К., 2007; Українські вчені — фундатори спеціалізованих відділів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (1918–1934) — К., 2008.

Дж.: Анкета О.П. Степченко.

Олена Ковальчук

СТОКОЛОС Надія Георгіївна (05.05.1951, м. Гайворон Кіровоградської обл.) — історик, музеєзнавець, краєзнавець, дослідник історії Православної та Української греко-католицької церков, д.і.н. (2004), проф. (2005), почесний наук. співробітник Відділення релігієзнавства Ін-ту філософії імені Г.С. Сковороди НАНУ (2005).

1974 закінчила іст. ф-т Київського ун-ту. Упродовж 1974–1987 та 1990–1998 працювала в Рівненському обл. краєзнавчому музеї спочатку ст.н.с., з 1981 — зав. відділу. З 1976 суміщала основну роботу з викладацькою у вищих навчальних закладах м. Рівне. 1996 в Ін-ті філософії імені Г.С. Сковороди НАНУ захистила канд. дис. «Динаміка полонізації та українізації православної церкви в Польщі у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)» (наук.кер. — д.філос.н., проф. П.Л. Яроцький). Там само 2003 захистила докт. дис. «Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (XIX — перша половина ХХ ст.)». Від 1998 працює в Рівненському ін-ті слов'янознавства Київського славістичного ун-ту. 1998–2004 — доц. каф. мистецтвознавства та культурології, з 2004 — проф., зав. каф. філософії і соціальних наук. Одночасно з 2001 — доц., а з 2005 — проф. каф. культурології Рівненського держ. гуманітарного ун-ту та каф. релігієзнавства Національного ун-ту «Острозька академія», заст. голови спеціалізованої вченої ради із захисту канд. дис. з релігієзнавства в Національному ун-ті «Острозька академія». Здійснює наукове керівництво здобувачами. Є членом ред. колегій кількох збірників наук. праць, зокрема «Слов'янський вісник» (серія «Історичні науки») Рівненського ін-ту слов'янознавства Київського славістичного ун-ту й «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» Рівненського держ. гуманітарного ун-ту.

Автор понад 100 наук. і наук.-метод. праць, у тому числі 5 індивідуальних та колективних монографій і навчального посібника.

Тв.: Національне обличчя автокефалії // Віче. — 1997. — № 3; Українізація православної церкви у 20–30 рр. ХХ століття. — К., 1998; Православ'я в Україні, т. 3. — К., 1999 (у співавт.); Історія релігії в Україні: Навчальний посібник. — К., 1999 (у співавт.); Неоунія як експеримент східної політики Ватикану в Польщі. // УІЖ. — 1999. — № 4; Католицизм. — Т. 4. — К., 2001 (у співавт.); Після Ужгородської унії. Етноконфесійні трансформації та адаптація греко-католиків Закарпаття // Людина і світ. — 2001. — № 9; Етноконфесійні і національні проблеми Греко-католицької церкви (1918–1939) // Українське релігієзнавство. — 2002. — № 23; Трагедія уніатів Холмщини і Підляшшя (1875–1905 рр.) // УІЖ. — 2002. — № 6; Уніатська церква у контексті конфесійних трансформацій на Правобережній Україні під владою Російської імперії // УІЖ. — 2002. — № 4; Конфесійно-етнічні трансформації в Україні (ХІХ — перша половина ХХ ст.). — Рівне, 2003; Конфесійна політика окупаційної адміністрації і рейхскомісаріату «Україна» в 1941–1942 рр. // УІЖ. — 2004. — № 3; Політика урядів міжвоєнної Польщі (1918–1939 рр.) щодо православної церкви і українців // УІЖ. — 2005. — № 5; Українське православ'я на завершальному етапі Великої Вітчизняної війни: аспект конфесійно-інституційних трансформацій // Слов'янський вісник. — 2005. — Вип. 5; Друга фаза ревіндикації сакральних об'єктів, земельних угідь та майна Православної церкви в міжвоєнній Польщі (1929–1933 рр.) // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії. — 2006. — Вип. 10; Викорінення уніатської духовно-культурної спадщини на Правобережній Україні в ХІХ ст.: причини, методи та наслідки. Українсько-ватиканські відносини в контексті суспільних і міжконфесійних проблем. Івано-Франківськ — К., 2008 (у співавт.); Трансформації релігійно-церковного життя в Галицько-Волинській Русі другої половини ХІІІ — першої половини ХV ст.: геополітичний контекст. — Рівне, 2009 (у співавт.).

Дж.: Анкета Н.Г. Стоколос.

Олена Ковальчук

СТОРОЖЕНКО Андрій Володимирович (псевд.: А. Царинний; 12/24/.08.1857, с. Велика Круча Пирятинського пов. Полтавської губ. — ?) — історик, славіст. Син поміщика Володимира Андрійовича С. (1820–1895), що служив інспектором студентів Харківського ун-ту (1857–1959). Брат Миколи С.

Закінчив Катковський лицей у Москві (1875) із срібною медаллю та слов'яно-російське відділення іст.-філол. ф-ту Ун-ту Св. Володимира зі ступенем кандидата (1879). Учень В. Антоновича.

Земський і дворянський діяч. Голова Переяславської земської управи (1886–1892), переяславський повітовий предводитель дворянства (1912–1916). Редагував 8 томів фамільного архіву. Видавець «Малороссийского родословника» В.Л. Модзалевського (два перші томи у складі 7-8 томів фамільного архіву «Стороженки», третій і четвертий - окремо). У 1882–1899 надрукував бл. 30 статей в «Киевской старины»: «Старинные малороссийские портреты» (1882), «Родион Григорьевич Дмитрашко, полковник переяславский» (1893), «Киев триста лет назад (Тогдашний проект благоустройства Киева и его автор бискуп Юзеф Верещинский)» (1894), «Фастовская типография», «Старинный проект заселения Украины» (1895), «Князь Дмитрий Иванович Вишневецкий, по народному прозвищу Байда» (1897). Член Київ. археогр. комісії, заст. гол. Іст. т-ва Нестора-літописця, Чернігівської та Вітебської вчених архівних комісій, московського іст.-родосл. т-ва. Ол. Оглоблин на сторінках «Енциклопедії українознавства» писав: «Як гром.-політ. діяч, С. стояв на позиціях укр. дворянського консерватизму. Замолоду ліберал і українофіл, він згодом (особливо під впливом лівих течій новітнього укр. руху), перейшов на платформу рос. націоналізму з його антиукр. спрямуванням і став одним з лідерів київ. «малоросів» («Клуб русских националистов»); автор антиукр. праці «Происхождение и сущность украинофильства» (1911). Відродження укр. державности у 1917 С. зустрів вороже (див. редагований ним зб. «Малая Русь», 1917), а на еміґрації видав під псевд. «А. Царинный» антиукр. памфлет «Украинское движение» (1926)». Дружина (1892) Марія Патрикіївна Ілляшенко (1873–?), дочка дійсного статського радника. Як старший у родині володів майоратними маєтками у Переяславському та ін. повітах та будинком у Києві на Печерську (вул. Московська, 11). Товариш обер-прокурора Св. Синоду Н.Д. Жевахов писав про нього у роки революції: «Один только мудрейший А.С. (sic), глубокий ученый и мыслитель, автор произведений, ставших пророческими, занимал среди киевлян особое место» (Жевахов Н.Д. Воспоминания. — Том 2. — Новый Сад, 1928. С. 26–27).

Тв.: Очерк литературной истории Зеленогорской и Крале-дворской рукописей. — К., 1880; Очерки Переяславской старины. — К., 1900; Стефан Баторий и Днепровские козаки. — К., 1904; (награда гр. Уварова Имп. АН); Иосиф Верещинский, бискуп Киевский. — К., 1911; Малая Россия или Украина? // Малая Русь. — Вып. 1. — К., 1918. — С. 8–19 (перевид.: Украинский сепаратизм в России. — М., 1998. — С. 280–290); Украинское движение. —

Берлин: А.М. Волконский, 1925. Підп.: А. Царинный (перевид.: Украинский сепаратизм в России. — М., 1998. — С. 133-252).

Літ.: Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии. — Полтава, 1912. — С. 198–199; Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. — Т. 4. — К., 1914. — С. 792–793; Оглоблин Ол. М. Василенко й В. Модзалевський // Укр. історик. — Ч. 11–12. — Нью-Йорк; Мюнхен, 1966. — С. 11 (окремо [С. 9]); О.О. [Оглоблин] Стороженко // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. — [Кн.] 8. — [Paris; New York, 1976]. — С. 3065; Сарбей В.Г. // Славяноведение в дореволюционной России: Библиограф. словарь. — М.: Наука, 1979. — С. [323[324; Палієнко М. «Кіевская (sic) старина» у громадському та науковому житті України. — К.: Темпора, 2005. — С. 331–332.

Сергій Білокінь

СТОРОЖЕНКО Микола Володимирович (29.05.1862, с. Веліка Круча Пирятинського пов. Полтавської губ. — 31.10.1944, Франція?) — історик, педагог. Зі спадкових дворян Полтавської губ.

Закінчив Київ. 2 гімназію з золотою медаллю (1881) та іст.-філол. ф-т Ун-ту Св.Володимира (1885) зі ступенем кандидата (1886). Директор Київ. 4 гімназії (1895–1909) та I гімназії (з 1909). Разом зі старшим братом Андрієм з 1902 видавав фамільний архів «Стороженки». Зредагував 3 т. «Столетие Киевской 1-й гимназии» (К., 1911). Статті в ж. «Киевская старина», «Ист. вестник», «Русская мысль», «Церковь и народ». Дійсний пожиттєвий член київського відділення Рос. муз. т-ва (1893), член-співробітник комісії для розбору давніх актів (1893). Приятелював з П. Кулішем, В. Горленком, братами Рудченками, Ор. Левицьким. Як підкреслював Ол. Оглоблин, С. «завжди, в глибині своєї душі, був українець» (Україна. 36. 7. Париж, 1952. С. 559). 27 листопада 1919 виїхав з Києва до Одеси, звідки потрапив до Константинополя. Прийняв запрошення обійняти посаду інспектора класів Маріїнського Донського ін-ту шляхетних дівчат, евакуйованого з Ростова-на-Дону до Білої Церкви в Югославії. За ініціативи Дм. Дорошенка написав укр. мовою спогади, вперше видані 2005 року в Києві. Одружений (1901) з кн. Варварою Давидівною Жеваховою. Мав 2497 дес. землі у Пирятинському пов. і будинок № 36 по Пушкінській вул. у Києві.

Тв.: Стороженки: Семейная летопись. — К., 1884; Охочеконный полковник Илья Федорович Новицкий. — К., 1885; Отчет 7 о занятиях в архивах: киевском центральном и яготинском кн.

Н.В. Репнина. — К., 1886; Очерк литературной деятельности А.Я. Стороженка. — К., 1886; АрЮЗР. — Ч. II. — Т. 2. — К., 1888; Западно-русские провинциальные сеймики во второй половине XVII в. — К., 1888; З моего життя: [Спогади] / Упорядник В. Ульяновський. — К.: Либідь, 2005. — 432 с.

Літ.: Столетие Киевской Первой гимназии. — Т. I. — К., 1911. — С. 182–184; Павловский И.Ф. Краткий биографический словарь ученых и писателей Полтавской губернии. — Полтава, 1912. — С. 196–198; Модзалевский В.Л. Малороссийский родословник. — Т. 4. — К., 1914. — С. 793–794; Русская мысль. — Париж, 1948. — № 81; З невиданих листів Василя Горленка до Миколи Стороженка, 1893–1905 / Вступ і прим. О. Оглоблина // Україна. — Париж, 1952. — 36. 7. — С. 556–569; 36. 8. — С. 658–676; О.О. [Оглоблин] Стороженко // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. — [Кн.] 8. — [Paris; New York, 1976]. — С. 3066; Палієнко М. «Кієвська (sic) старина» у громадському та науковому житті України. — К.: Темпора, 2005. — С. 332–333; Чуваков Вадим Никитич. — Т. 6. — Кн. 2: Скр — Ф. — М.: РГБ, 2006. — С. 205.

Сергій Білокінь

СТУДИНСЬКИЙ Кирило Йосипович (псевд.: К. Віторин, І. Лаврин, І. Зорян; 04.10.1868, с. Кип'ячка Тернопільського р-ну Тернопільської обл. — ймовірно 1941) — дослідник слов'янської філології та історії, історії та філософії християнства, укр.-польських взаємин, докт. філософії (1894), д.чл. НТШ (1899), акад. ВУАН (1924). З родини священника.

1878–1883 — навчався у Тернопільській гімназії, 1883–1887 — в Академічній гімназії у Львові, 1887–1889 — богословські студії у Львові, 1889–1891 — богословські студії у відні. 1891–1894 — навчався на філос. відділі Віденського ун-ту. 1894 здобув ступінь докт. філософії за спеціальністю «слов'янська філософія». Наук. кер. — проф. В. Ягич. Один семестр перебував на студіях у Берлінському ун-ті під кер. проф. О. Брікнера. 1893 обраний послом до австрійського парламенту. 1895–1897 — вчителював у Львові, Кракові. 1897–1899 працював в Ягелонському ун-ті, де читав лекції з укр. письменства. Надзвичайний (1900), звичайний (1908) проф. Львівського ун-ту (до 1918). 1903–1906 — член Виділу т-ва «Просвіта», ред. його видань. 1905–1914 — член Крайової Шкільної Ради у Львові. 1906–1909 — заст. голови НТШ. 1908–1911, 1916–1920 — голова хорового т-ва «Боян» у Львові. 1916 — охоронець пам'яток старовини при Архівній раді на Бібркській, Богородицінській і Буцацькій повіті. 1916–1920 —

голова «Учительської громади» у Львові. Входить до складу Української національної ради ЗУНР–ЗО УНР 1918–1919. Під час польської війни 1918–1919 — в'язень польських таборів у Барнові і Домб'ю. 1922–1925 — голова Укр. фонду воєнних вдов і сиріт, голова Крайового комітету допомоги голодуючій Україні у Львові. Голова НТШ (1925–1932). 1922 — член Комісії у справах заснування Укр. ун-ту. 1924 обраний позаштатним акад. ВУАН на каф. давнього письменства. 1934 позбавлений звання акад. 1939 — відновлений у штатах АН УРСР. У жовтні 1939 обраний головою Народних зборів Зах. України. 1940 — обраний депутатом ВР СРСР і депутатом ради Львова. Загинув за нез'ясованих обставин після відступу Червоної армії зі Львова у червні 1941.

Автор понад 500 праць.

Тв.: Лірники (1894); Пересторога (1895); Пам'ятки полемічного письменства кін. XVI і поч. XVII в. (1900); Котляревський і Артемовський (1901); Літ. замітки (1901); Pierwszy występ literacki Rosieja (1902); Кореспонденція Я. Головацького (2 т., 1905–1909); До історії взаємин Галичини з Україною (1906); 3 листів П. Куліша до Ом. Партицького» (1908); Geneza poetycznych utworów Markiana Szaszkiewicza (1896, укр. переклад 1910); В пятьдесятиліте смерти Т.Шевченка (1911); Копітар і Зубрицький (1918); Матеріяли до історії культ. життя в Галичині в 1795–1857 рр. (1920); Антіграфіе, полемічний твір М. Смотрицького (1925); Поль. конспірації серед руських питомців і духовенства в Галичині в роках 1831–1848.

Літ.: Свенціцький І. Загальна характеристика наукової діяльності академіка Кирила Студинського. — Львів, 1927. — 9 с.; Гординський Я. Академік Кирило Студинський як дослідник літератури XVI–XVII ст. — Львів: Друк. НТШ, 1929. — 84 с.; Тершаковець М. Акад. Студинський як дослідник галицько-українського відродження. — Львів, 1930. — 18 с.; Колесса Ф. Академік Кирило Студинський про вплив усної словесности на поетів українського літературного відродження // ЗНТШ. — Т. 99. — Ч. 1. «Праці філологічні: Ювілейний збірник на пошану Акад. Кирила Студинського». — 1930; Студинській (Кириль) // Энциклопедическій словарь. Томъ XXXI. — С.-Петербургъ. Типографія Акц. Общ. «Издательское Дѣло», Брокгаузъ–Ефронъ, 1901. — С. 851.; Studziński Cyryl // Ottu Slovník Naučný. Ilustrovaná Encyclopedie Obecných Vědomostí. Dvacátýčtvrtý díl. Vydavatel a nakladatel J. Otto v Praze. — S. 302–303.; Студинський Кирило Йосипович // УРЕ. — 2 вид. — К., 1963. — Т. 14. — С. 138.; Студинський Кирило Йосипович (1868–1941): Коротка біогр. довідка // Історія Академії Наук Української РСР. — К., 1982. — С. 721.; Студинський Кирило

Йосипович // Український радянський енциклопедичний словник. — К., 1968. — Т. 3. — С. 407.; В.Т. Кирило Студинський (1868–1941) // Український календар 1981. — Варшава, 1980. — С. 92–94.; Єдлінська У. Суспільно-громадська та наукова діяльність академіка Кирила Студинського / Наукове товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження: Збірник наукових праць і матеріалів першої наукової сесії НТШ. — Львів, 1992. — С. 90–97.; Єдлінська У. Учений великих заслуг і доброго серця // Свобода. — 1993. — 2 жовт.; Єдлінська У. Кирило Студинський — видавець листування Якова Головацького // Шашкевичіана. — Вип. 1–2. — Львів–Броди–Вінніпег, 1996. [Нова серія]. — С. 349–351; Сенік Л. Кирило Студинський про етапи українського культурно-національного відродження // Т. Шевченко і українська національна культура. — Львів, 1990. — С. 83–85.; Сенік Л. Марк'ян Шашкевич в оцінці Кирила Студинського // Шашкевичіана. — Львів, 1996. — С. 344–348.; Сенік Л. Кирило Студинський // Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років: Хрестоматія. — Л., 2002. — Т. 1 — С. 60–64.; Чопик Р. Заходами Кирила Студинського // Наукові записки / Терноп. краєзнав. обл. музей. Голов. ред. В. Лавренюк. — Тернопіль, 1997. — Кн. 2. — Ч. 2. — С. 201–207.; Дашкевич Я. Михайло Грушевський як особа і особистість // Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1849–1932). — Львів, Нью-Йорк, 1998. — С. V–XI.; Кравченко О. Кирило Студинський (1868–1941) // Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіональний історично-мемуарний збірник. — Нью-Йорк; Торонто, 1983. — Т. 3. — С. 580–581.; Студинський Кирило (1868–1941) // Енциклопедія українознавства: Словникова частина. — Париж — Нью-Йорк, 1976. — Т. 8. — С. 3085.; Studynsky, Kyrylo Studyns'kyj // Encyclopedia of Ukraine. — Toronto, Buffalo, London: Canadian Institute of Ukrainian Studies, Shevchenko Scientific Society, 1988. — Vol. V. — P. 84.; Сварник Г. Студинський Кирило // Довідник з історії України / За ред. І. Підкови та Р. Шуста. — Київ, 1999. — Т. 3. — С. 284–285; Студинський Кирило Йосипович // Енциклопедія «Українська мова». — К., 2000. — С. 609; Кліш А.Б. Громадсько-політична та наукова діяльність Кирила Студинського (1868–1941 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук. — Львів, 2008.

Віктор Крушина

СУРНІН Володимир Борисович (04.09.1946, м. Коломия, тепер в Івано-Франківській обл.) — фахівець в галузі національних відносин у СРСР, к.і.н. (1978), доц. (1984). Зі службовців.

Закінчив іст. ф-т (1969) та аспірантуру (1974) УжДУ. 1978 захистив канд. дис. «Діяльність парторганізацій вузів України по інтернаціональному вихованню студентської молоді (1966–1970 рр.: На матеріалах західних областей УРСР)» (наук. кер. — проф. В.В. Хайнас).

Після закінчення ун-ту служив в армії (1969–1970). Згодом працював вчителем історії та суспільствознавства Ужгородської сш робітничої молоді № 1 (1971). З 1971 — в Ужгородському ун-ті: ст. лаборант каф. політекономії (1971), аспірант (1971–1974), асистент (1974–1980), ст. викладач (1980–1982), доц. (1982–1984, 1986–1991), ст.н.с. (1984–1986) каф. політичної історії; доц. каф. історії СРСР (1991–1992). З 1992 — доц. каф. нової і новітньої історії та історіографії.

Автор бл. 40 наук. і навч.-метод. публікацій.

Тв.: Інтернаціональне виховання студентської молоді. — Львів, 1976 (у співавт.); Формы и методы патриотического и интернационального воспитания. — К., 1988; Деякі питання національних відносин і національно-державного будівництва в 70 роки // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. — Серія історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 99–105; Культура в контексті «вирішення» національного питання в СРСР // Там само. — 1998. — Вип. 2. — С. 23–26; Проблема федеративного договору в СРСР на рубежі 80–90-х рр. // Там само. — 1999. — Вип. 3. — С. 7–11; Національна політика Москви у ХХ столітті: До питання про наступність // Там само. — Вип. 4. — С. 177–182; Націоналізм як феномен радянської історії (1920–1930-ті рр.) // Там само. — 2002. — Вип. 7. — С. 119–124.

Літ.: Олашин Н. Учений и педагог: К 50-летию доцента В.Б. Сурнина // Единство — плюс.[Ужгород]. — 1996. — 24 августа. — С. 4.

Микола Олашин

СУХОБОКОВ Олег Васильович (26.10.1937, м. Трубчевськ Брянської обл., Росія — 21.07.2008, м. Київ) — український вчений-славист, дослідник слов'янської та давньоруської історії та археології, д.і.н. (1993), провідний науковий співробітник Інституту археології НАНУ, почесний громадянин м. Путивль (1989). Нагороджений дипломом та почесною відзнакою «Золота Ярославна» (2000), Почесною грамотою Президії НАНУ (2007).

З родини вчителів. Служив у лавах радянської армії (1956–1959). Закінчив історичний ф-т Харківського держ. ун-ту ім. О.М. Горького (1964), працював учителем історії у сш м. Торез

Донецької обл. (1966 — 1969). В Ін-ті археології АН УРСР (з 1994 — Ін-т археології НАН України) від 1966: аспірант, м.н.с., ст.н.с., пров.н.с. відділу давньоруської та середньовічної археології.

1973 в Ін-ті археології АН УРСР захистив канд. дис. «Населення Дніпровського Лівобережжя у другій половині першого тисячоліття н. е.» (наук.кер. д.і.н. — В.Й. Довженок). 1993 — докт. дис. «Етнокультурний розвиток населення лісостепової Лівобережної України наприкінці I — початку II тис. н.е.». У дисертаційних та пізніше у монографічних дослідженнях було вперше детально відтворено етнокультурні процеси слов'янського населення Дніпровського Лівобережжя др.пол. I — поч. II тис. н.е. Вчений розробив оригінальну концепцію історичного процесу у етнокультурно неоднорідному маргінальному регіоні Київської Русі — Дніпро-Донському межиріччі впродовж 500-літнього періоду.

У 1968–1973 очолював Лівобережний загін Ранньослов'янської експедиції, з 1974–2006 — керівник Лівобережної слов'яно-руської експедиції Ін-ту археології АН УРСР і НАН України. Більш ніж за 40-річний період польових археологічних робіт О.В. Сухобоков виявив та дослідив десятки важливих археологічних пам'яток України. Серед них: роменсько-давньоруське городище Ніцаха (літописний Нічен), роменське городище біля м. Опішне, ранньороменське городище, селище і могильник біля с. Кам'яне, літописні давньоруські міста Путивль, Лубни та Ромен, епонімну пам'ятку волинцівської культури — поселення Волинцево, ранньосіверянське городище біля с.Битиця, епонімне роменське городище «Монастирище» та ін. Досліджував середньовічні турецькі пам'ятки Очаків, Акерман в складі Міжнародної Південної Середньовічної українсько-турецької експедиції (1997–2004). Встановив дати заснування міст Путивль, Лубни, Ромни.

О.В. Сухобоков був членом спеціалізованих вчених рад з захисту дисертацій Ін-ту археології та Ін-ту сходознавства ім. А. Кримського НАНУ. Входить до складу редколегій періодичних наук. видань Ін-ту сходознавства ім. А. Кримського «Сходознавство» і «Хозарський альманах», Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту ім. Г. Сковороди «Наукові записки з української історії», Сумського держ. ун-ту «Сумська старовина», Донецького обласного краєзнавчого музею «Археологічний альманах» та ін. Вів педагогічну роботу, працюючи (за сумісництвом) проф. Міжнародного Соломонова ун-ту (м.Київ), Педагогічного ун-ту ім. Г. Сковороди (м. Переяслав-Хмельницький).

Очолував групу з підготовки зводу пам'яток салтівської культури в Ін-ті пам'ятникоохоронних досліджень Міністерства куль-

тури і мистецтв України (1996–2000 рр.), наук. консультант археологічних розділів «Зводу пам'яток історії та культури України» Полтавської та Сумської областей (1990–2008).

Автор понад 200 наук. праць, в тому числі п'яти монографій (одна у співавт.).

Тв.: Підсумки і завдання вивчення роменської культури // Слов'яно-руські старожитності. — К., 1969; Населення Дніпровського Лівобережжя напередодні утворення Київської Русі // УІЖ. — 1971. — № 6; Славяне Дніпровського Лівобережжя (роменская культура и ее предшественники). — К., 1975; Этнокультурные процессы на Левобережной Украине в I-м тысячелетии н. э. // Проблемы этногенеза славян. — К., 1978 (в співавт.); Древнерусские поселения Днепроовского Лівобережжя // Древнерусские поселения Среднего Поднепровья. — К., 1984; Роменская культура // Этнокультурная карта территории Украинской ССР в I тыс. н. э. — К., 1985; Славянские древности последней четверти I-го тыс. н. э. Днепроовского Лівобережжя (волынецовская и роменская культуры) // Археология Украинской ССР. — Т. 3. — К., 1986; Південно-східне порубіжжя давньоруської держави // Археологія. — 1989. — № 3; Древнерусский Путивль и его округа. — Путивль, 1990; Дніпровське лісостепове Лівобережжя у VIII–XIII ст. — К., 1992; Опошнянське городище. — Полтава, 1995 (у співавт.); К хронологии славянских памятников Днепроовского Лівобережжя последней четверти I-го тысячелетия н. э. // Історія Русі–України. — К., 1998; Древнерусский Ромен: археология и летопись // А се его сребро. Збірник праць на пошану чл.-кор. НАН України М.Ф. Котляра з нагоди його 70-річчя. — К., 2002; До витоків історії ранніх контактів тюркських та слов'янських етносів на Лівобережній Україні // Східний світ. — 2003; Розкопки у літописному Ромні (до 100-річчя роменської культури) // Археологія. — 2004. — № 4; Тюркомовні народи в історії населення лівобережнодніпровської лісостепової України (археологічний аспект) // Хозарський альманах. — Т. III. — К. — Харків, 2004; Озброєння і військова справа Хозарського каганату // Нариси воєнної історії давнини. — К., 2005 (у співавт.); Акінак доби ранньої скіфської архаїки // Ант. — 2007–2008. — № 19–21 (у співавт.).

Літ.: Г. Мезенцева. Дослідники археології України. — Чернігів, 1997. — С. 151; До 60-річчя Олега Васильовича Сухобокова // Археологія. — 1998. — № 1. — С. 157; Сумщина в іменах: Енциклопедичний довідник. — Суми, 2004. — С. 449; Бубенок О.Б. Життя, присвячене науці. До 70-річчя від дня народження Олега Васильовича Сухобокова // Східний світ. — 2007. — № 4. —

С. 163–166; Комар О. Олег Сухобоков // Ант. — 2007–2008. — № 19–21. — С. 112–114; Комар О.В. Пам'яті Олега Васильевича Сухобокова // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. — Переяслав-Хмельницький, 2008. — Вип. 20. — С. 3–9.

Світлана Юренко

СУХОБОКОВА Ольга Олегівна (07.10.1983, м. Київ) — дослідниця проблем новітньої історії України, к.і.н. (2008).

Народилася у сім'ї вчених-істориків. Зі шкільних років брала участь у роботі археологічних експедицій, зокрема Лівобережної слов'яно-руської та Міжнародної Південної Середньовічної українсько-турецької експедицій. 2000–2005 навчалася на іст. ф-ті КНУ ім. Тараса Шевченка, який закінчила з відзнакою. 2005–2008 навчалася в аспірантурі на каф. новітньої історії України іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка. 2008 захистила канд. дис. «Громадсько-політична та культурно-просвітницька діяльність Н.Я. Григорієва (1883–1953 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф., чл.-кор. НАН України Даниленко В.М.). З 2008 — асистент каф. нової та новітньої історії зарубіжних країн іст. ф-ту КНУ ім. Тараса Шевченка.

Сфера наукових інтересів — суспільно-політична історія України I пол. XX ст., доба Української національної революції, громадсько-політична, наукова та культурна діяльність української політичної еміграції у Чехословаччині, США та Канаді міжвоєнного та повоєнного періоду.

Авторка 15 друкованих праць.

Тв.: З думкою про рідний край: Н.Я. Григорієв — громадський та політичний діяч, педагог і вчений // Н.Я. Григорієв. Поділля. Географічно-історичний нарис. — Кам'янець-Подільський, 2003. — С. 5–16; Никифор Григорієв: формування світогляду, початки громадсько-політичної діяльності // Наукові записки з української історії: Збірник наукових статей. — Переяслав-Хмельницький, 2004. — Вип. 15. — С. 120–125; Никифор Григорієв: про навчання дітей рідній історії // Рідна школа. — Київ, 2004. — Квітень. — С. 50–54; Концепція і тактика національно-державного будівництва в Україні за доби Центральної Ради Н.Я. Григор'єва // Україна XX ст.: Культура, ідеологія, політика. — К., 2005. — Вип. 9. — С. 78–87; Никифор Григорієв про Україну в системі міжнародних відносин напередодні та під час Другої світової війни // Український історичний журнал. — 2006. — № 3. — С. 95–111; Стратегія і тактика Н.Я. Григор'єва здобуття національного суверенітету України в 1917 р. // Вісник Київського національного університету

ім. Тараса Шевченка. Історія. — К., 2006. — Вип. 85–86. — С. 52–55; Культурно-просвітницька та педагогічна діяльність Н.Я. Григорієва // Український історичний збірник. — К., 2006. — Вип. 9. — С. 157–172; Григоріїв Никифор Якович // Енциклопедія сучасної України. — Т. 6. — К., 2006. — С. 439; Постаць Никифора Григорієва у контексті розвитку українського руху на Поділлі початку ХХ ст. // Місто Хмельницький в контексті історії України. Матеріали наукової конференції, присвяченої встановленню дати «1431 рік» датою найдавнішої згадки про Хмельницький в історичних документах. — Хмельницький, Кам'янець-Подільський, 2006. — С.419–432; Український Робітничий Університет у м. Празі (1927–1931) // Проблеми історії України. Факти, судження, пошуки: міжвідомчий збірник наукових праць. — К., 2007. — Вип. 17. — С. 320–335; Фундатор вітчизняного суспільствознавства // Сучасна україністика: наукові парадигми мови, історії, філософії. Збірник наукових робіт. — Харків, 2008. — Ч. 5. — С. 119–124.

Дж.: Анкета О.О. Сухобокової

Олена Ковальчук

ТЕЛЬВАК Віталій Васильович (27.04.1974, м. Турка Львівської обл.) — дослідник історії укр. історичної науки другої пол. ХІХ — першої пол. ХХ ст., польської історіографії кін. ХІХ — поч. ХХ ст., грушевськознавець, краєзнавець, д.і.н. (2009), доц. (2002).

1992–1997 навчався на іст. ф-ті Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка. 1998–2001 навчався у аспірантурі згаданого вузу. Під кер. к.і.н., проф. Л.В. Тимошенка захистив канд. дис. «Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кін. ХІХ — поч. ХХ ст.)» у ЛНУ 2001. Докт. дис. «Рецепція творчої спадщини Михайла Грушевського в історичній думці кінця ХІХ — 30-х років ХХ століття» захистив 2009 в Ін-ті історії України НАНУ (наук. конс. — д.і.н., проф.Р.Я. Пиріг). З 1997 — викладач, з 2002 — доц. каф. всесвітньої історії Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка.

Автор понад 70 наук. праць.

Тв.: Історіографія. Навч. посібн. — Дрогобич, 1996; Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського. — Нью-Йорк; Дрогобич, 2002; Методологічні основи історичних поглядів М.С. Грушевського (кін. ХІХ — поч. ХХ ст.) // Київська старовина. — 2002. — № 2. — С. 3–28; Теоретико-методологічна проблематика на сторінках «Kwartalnika Historycznego» (до вибуху Першої світової війни) // Wielokulturowe srodowisko historyczne Lwowa ХІХ–ХХ в. — Т. ІІ. — Rzeszow, 2004. —

S. 85–106; Польська грушевськіана кінця XIX — початку XX ст. // Український історик. — 2004–2005. — № 3–4/1. — С. 47–60; Михайло Грушевський як дослідник української історіографії — К., Дрогобич, 2005 (у співавт.); Organizacja i działalność Lwowskiego Grona Komisji Historycznej AU // Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie. — Rok. L. — Krakow, 2005. — S.13–25.

Дж.: Анкета В.В. Тельвака.

Віктор Крупина

ТЕОДОРОВИЧ Микола Іванович (бл.1856 — ?) — історик церкви. Народився у родині священика.

Закінчив Литовську духовну семінарію (1879), С.-Петербурзьку духовну академію. З 1883 — викладач Священного Письма у Волинській духовній семінарії. З 1899 — інспектор нар. училищ Калітської учбової дирекції у м.Турську, пізніше переведений на аналогічну посаду в Сідлецьку дирекцію. Подальша доля невідома.

Автор ряду праць з історії Волині та Підляшшя, історії церкви на Волині. Опублікував ряд документів з церковної історії Волині, у т.ч. з історії Почаївського монастиря. Активно співробітничав з Волинським епархіальним історико-статистичним комітетом та з «Волинськими епархиальними ведомостями».

Тв.: Волинь. Историко-статистическое описание церквей и приходов Волинской епархии. — Почаев, 1888–1903. — Т. 1–5 [вид. не завершено]; Архив князей Сангушек // Волинские епархиальные ведомости. — 1891. — № 23; Город Владимир Волинской губернии в связи с историей Волинской епархии. — Почаев, 1893; Город Заславль Волинской губернии. Исторический очерк. — Почев, 1894; Город Кременец Волинской губернии. Исторический очерк. — Почаев, 1894; Три подлинных завещания дворян Фёдора и Евы Домашевских Почаевскому монастырю: 1649, 1659, 1665 гг. // Волинские епархиальные ведомости. — 1895. — № 17; Грамота Сигизмунда I, данная кременецкому старосте Якову Монтовтовичу по просьбе владельца м. Почаева Василия Богдановича Гойского // Волинские епархиальные ведомости. — 1896. — № 20; Дарственная запись Романа Гавриловича Гойского, старосты владимирского, дворянам Фёдору и Еве Домашевским суммы 2500 золотых, обеспеченной на его имени с. Устечко и нескольких подданных в с. Рыдомле Кременецкого уезда. (10.06.1636 г.) Подтверждение этой записи его родной сестрой Ириной Гавриловной княгиней Соломирицкой // Волинские епархиальные ведомости. — 1896. — № 26; Декрет короля Стефана Батория по тяжбе владелицы Почаева и части

Бережцов Анны Тихоновны Гойской с Иваном Некрашевичем Бережецким и его братьями, владельцами другой части Бережцов // Волынские епархиальные ведомости. — 1896. — № 22; Разграничение Почаевского имения от Бережецкого // Волынские епархиальные ведомости. — 1896. — № 24; Разграничение Почаевского имения от Лосятинского имения // Волынские епархиальные ведомости. — 1896. — № 25; Заставная запись каштеляна владимирского князя Николая Четвертинского, данная дворянам Адаму и жене его Констанции Клунским на сёла Рыдомиль и Хотовицу в обеспечение долга 60000 злотых польских // Волынские епархиальные ведомости. — 1898. — № 22; Город Староконстантинов Волынской губернии: Исторический очерк. — Почаев, 1899; Волынская духовная семинария. История первоначального устройства ее и подведомственных ей духовных училищ. Списки воспитанников, окончивших в ней курс учения, а также начальников и наставников ее в период времени с 1796 по 1900 гг. — Почаев, 1901; Дарственная запись дворянки Анны из Новицких Кубаевской Почаевскому монастырю на 500 злотых, находящихся в долгу у князя Адама Вишневецкого // Волынские епархиальные ведомости. — 1903. — № 16; Договор игумена Почаевского монастыря Дорофея Третьякевича со всею братиею с Евой Домашевской относительно завещания ею земель монастырю // Волынские епархиальные ведомости. — 1903. — № 14; Завещание владельца с.Куликова Георгия Молчана Почаевскому монастырю // Волынские епархиальные ведомости. — 1903. — № 17; Удостоверение игумена Почаевского монастыря Иосифа Добромирского с братией дворянину Себастиану Глуховскому в получении от него 11000 злотых на выкуп заложенных Почаевскому монастырю сёл Устечка и Островца // Волынские епархиальные ведомости. — 1903. — № 23; Уступительная запись дворянина Петра Вышгерд-Заблоцкого Почаевскому монастырю на 3000 злотых, составленная в дому луцкого епископа Дионисия Жабокрицкого // Волынские епархиальные ведомости. — 1903. — № 25; С. Верещаки как заставное владение Почаевского монастыря в 1687 — 1700 гг. // Волынские епархиальные ведомости. — 1904. — № 7, 12.

Літ.: Баженов Л.В. Історичне краєзнавство Правобережної України ХІХ — на початку ХХ ст.: Становлення. Історіографія. Біобібліографія. — Хмельницький, 1995; Силюк А.М. Микола Теодорович: біобібліографічний нарис // Минуле і сучасне Волині. Олександр Цинкаловський і Волинь. — Луцьк, 1998.

Олексій Ясь

ТЕСЛЕНКО Ігор Анатолійович (02.07.1979, м. Київ) — дослідник руської магнатерії XVI — пер. пол. XVII ст., землеволодіння та клієнтели князів острозьких, генеалогії шляхетських родів, історії Острога й острожчини, к.і.н. (2006).

2002 з відзнакою закінчив НаУКМА. 2001–2002 — Президентський стипендіат. Учасник двох сесій Міжнародної гуманістичної школи (2001, 2002, Варшавський ун-т, Польща). 2002–2005 — аспірант НаУКМА. 2003 отримав стипендію ім. Юзефа Мянвського на проведення досліджень в польських архівах. 2006 у НаУКМА захистив канд. дис. «Острозька волость у 1565–1608 роках: формування території, структура землеволодіння та механізм управління» (наук. кер. — д.і.н. Н.М. Яковенко). 2007–2008 — володар ґранту Президента України для обдарованої молоді (проект підготовки до видання першого тому кореспонденції брацлавського воєводи кн. Олександра Заславського). 2007 учасник Першого конгресу іноземних дослідників історії Польщі (Краків). З 2004 працює ст. викладачем на каф. історії НаУКМА. З 1998 член Укр. геральдичного т-ва у Львові. 2000–2002 — співредактор «Генеалогічних записок Українського геральдичного товариства у Львові» (Біла Церква).

Автор понад 30 наук. публікацій.

Тв.: М.К. Дітеріхс (1874–1937) — автор нарисів з історії Острозького князівства // Збірник наукових праць на пошану професора Миколи Павловича Ковальського з нагоди 70-річчя. — Острого; Нью-Йорк, 1999; Острожчина у фондї Волинського церковно-археологічного товариства // Наукові записки НаУКМА. Спеціальний випуск. — К., 1999. — Ч. 1; До історії роду Клочків герба Огончик // Генеалогічні записки Українського геральдичного товариства. — Біла Церква, 2000; Помянник Любарського монастиря // Генеалогічні записки Українського геральдичного товариства. — Біла Церква, 2001; З джерел до історії торгових зв'язків міста Острога // Острозька Академія. Студентські наукові записки. — Острого, 2001. — Т. 2; Акт поділу володінь між кнг. Беатою з Костельця і кж. Гальшкою Острозькою 1542 року як джерело з соціально-економічної історії Острозької волості // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство. — К., 2001. — Вип. 3; Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657–1687). Матеріали до українського дипломатарію / Упор. І. Бутич, В. Ринсевич, І. Тесленко. — Київ; Львів, 2003; Боротьба за Острого: князь Острозький проти острозького старости // Соціум. Альманах соціальної історії. — Київ, 2003. — Вип. 3; Роди острозьких міщан у помяннику Межигірського монас-

тиря // Сангушківські читання. — Львів, 2004; Родинний клан Єрличів // Соціум. Альманах соціальної історії. — Київ, 2004. — Вип. 4; Старий Кривин: дослідження та матеріали з історії Південно-Східної Волині / Вступ, нарис історії села та упорядкування додатків Т. Вихованця й І. Тесленка. — Білий Дунаєць; Остріг, 2005; Джерелознавчі клопоти з Острожчиною // Український гуманітарний огляд. — Київ, 2005. — Вип. 11; Чечелі-Новоселецькі та їхнє родове гніздо // Метафора спільного дому. Заславщина багатьох культур. — Ізяслав; Острог, 2006; Шата «презацного уроження» отця Ігнатія Старушича (нові матеріали про походження та волинську рідню ректора Київського колегіуму) // Київська Академія. — К., 2007. — Вип. 4; Інкорпорація підострозьких володінь Луцької єпископії до складу Острозької волості в останній чверті XVI ст. // Релігія і Церква в історії Волині. Збірник наукових праць / Під ред. Володимира Собчука. — Кременець, 2007; Хто є хто в імперії «старого» князя. «Острозька шляхта» // Соціум. Альманах соціальної історії. — К., 2008. — Вип. 8.

Дж.: Анкета І.А. Тесленка.

Олена Ковальчук

ТИЩЕНКО Костянтин Миколайович (30.07.1941, м. Глухів, Сумська обл.) — мовознавець, історик, педагог, перекладач; д.філол.н. (1992), проф. (1995), Заслужений працівник освіти України (2008). Син архітектора й історика архітектури М.П. Тищенко (1911–2004).

Закінчив КДУ ім. Т. Шевченка (1963). Стажування з мов при ун-тах: Краківському, Міланському, Країни Басків (Еспанія), Тегеранському, Куопіо (Фінляндія). Працює в КДУ–КНУ з 1963. Засновник і завідувач першого у світі Лінгвістичного навчального музею (1992, з 2002 його пр.н.с.; е-адреса lingmus@univ.kiev.ua; премія Ради вчених т-в Америки за лідерство в гуманітарних науках, 1999); проф. каф. Близького Сходу (у 1992–2000 її завідувач), співзасновник відділення сходознавства (1995). Член спецради з захисту докт. дис. Ін-ту сходознавства НАНУ (з 1993), у 1993–2001 пр.н.с цього ін-ту і заст. голови спецради.

Фахівець із загального мовознавства, романістики, іраністики. Автор понад 150 праць в різних галузях мовознавства: крім згаданих — у кельтології, баскології, балканістиці, германістиці, алтаїстиці, славістиці. Канд. дис. «Дієслівна парадигма романських мов: зіставно-типологічне дослідження» (1969; наук. кер. — проф. А.О. Білецький); докт. дис. «Метатеорія мовознавства» (1992). Доповіді на міжнародних мовознавчих конгресах у Києві,

Віторії-Гастейсі (Країна Басків), Гранаді, Будапешті, Граці (Австрія), Кракові, на краєзнавчих конференціях у Глухові й Батурині. Підготував 5 кандидатів філол. наук. За науковий і педагогічний внесок до італознавства і фінознавства нагороджений орденом «За заслуги перед Італійською Республікою» (2003) та Рицарським орденом I ступеня Білої Троянди Фінляндії (2005).

Останніми роками працює в галузі палеонтології мови. Як спеціальне історичне джерело широко вивчає топоніми. Для їх системного дослідження опрацював нові методи (фракталів, топонімічного контексту), показав відмінність фонетичного розвитку топонімів порівняно з лексикою (на матеріалі ґотських і гунських етнофорних топооснов). Поєднує мовні й історичні дослідження пам'яток матеріальної культури (народна номенклатура вітряків, берестяні грамоти, місця знахідок римських монет, скіфських старожитностей). Запровадив системне порівняльне вивчення топонімії України й суміжних земель, що зумовило виявлення серед усіх спільнослов'янських топонімів масових іншомовних назв часів раннього Середньовіччя.

Шляхом суцільного взаємного зіставлення дво- і триосновних топонімів виявив у їхньому складі морфема кельтського, ґотського й алтайського походження, етномовна належність яких визначає їхнє датування; навів документовані етимології для кількох сотень цих назв. Виявив закономірності статистичного розподілу Зіпфа серед топооснов у масивах назв на певній території та у тематичних групах (у 230 кельтських назвах селищ на витоках річок України та у 1400 однокоренових назвах вцілому по Україні; у 440 назвах селищ із знахідками римських монет; на масивах ойконімів з формантами -івщина, -ище тощо), що свідчить про осмислений і тривалий період надання цих назв відповідним селищам. Виходячи зі схеми топонімічної стратиграфії України, запропонованої О. Трубачовим (1968), розбудував її загальну систему, описав 27 складових хронологічних пластів. Показав взаємну відповідність етномовних пластів запозичень в українському словнику й топонімії України, унаочнивши її в залі історичних контактів українського словника в експозиції Лінгвістичного музею КНУ (2002, е-версія на створеному у співавторстві з Б.А. Рудим сайті музею www.langs.com.ua; навчальна версія у фільмі «Мовні дарунки давніх сусідів»). Має низку історіографічних праць.

Тв.: *La presenza linguistica e culturale italiana in Ucraina // Pagine della Dante.* — № 2. — Roma, 1995; *Oro delle steppe dell'Ucraina. Gold of the Ukrainian Steppe.* Vicenza: Ed. Fiera di Vicenza, 1997;

Механіка млинова (народна термінологія і номенклатура вітряків) // Пам'ятки України. — 1998. — № 3–4; «Скандинавщина в давній Русі» [О. Партицького]: повернення через 113 років // Стоголоосник. — 2000. — № 3–4; Литва на Сіверщині: Топонімічні свідчення // Пам'ятки України. — 2001. — № 1; Нові підходи в дослідженні берестяних грамот. Давньоновогородсько-українські мовні паралелі // Пам'ятки України. — 2002. — № 2; Аналоги кельських назв України в топонімії Росії // Київський географічний щорічник. — 2003. — № 3; Кельтські назви селищ на витоках річок України // Народна творчість та етнографія. — 2003. — № 5–6; 2004. — № 3; Живий слід Риму в мові і географічних назвах України // Дивослово. — 2004. — № 10; Мовні дарунки давніх сусідів: від скіфів до хозарів // Урок української. Вкладка. — 2004. — № 5-6; Про географічні назви Конотопщини // Київський географічний щорічник. — 2004. — № 4; Про кельтську спадщину деревлян // Україна. Наука і культура. — Вип. 32. — К., 2004; Гунські і аварські топоніми Сіверщини // Збереження історико-культурних надбань Сіверщини. IV конференція. — Глухів, 2005; Дописемна історія в місцевих назвах Путивльського Посем'я // Путивльський краєзнавчий збірник. — Вип. 2. — Суми, 2005; Монгольська топонімія у Центральній Європі // IX сходознавчі читання А. Кримського. — К., 2005; Тюринги — германське плем'я з гунськими зв'язками // Етнічна історія народів Європи. — Вип. 18. — К., 2005; Мовні контакти: свідки формування українців. — К., 200.; Прадавні сліди кельтів у топонімії Туреччини // Східний світ. — 2006. — № 1; Українська частина іранської топонімії Європи // Східний світ. — 2006. — № 2; Мовні контакти: Свідки формування українців. — К., 2006; Основи мовознавства: Системний підручник. — К., 2007; Арабський пласт топонімії України VII–XIII ст. — К., 2008; Етномовна історія прадавньої України. — К., 2008.

Літ.: Тищенко К.М. // Хто є хто в Україні. — К., 2004. — С. 845; — К., 2000. — С. 484; — К., 1997. — С. 514; Тищенко К.М. // Українська мова: Енциклопедія. — Вид. 2. — К., 2005. — С. 687; Клименко Н. До вершин мовознавчої теорії: Післямова // Тищенко К. Метатеорія мовознавства. — К., 2000. — С. 297–307; Марченко М. Професор К. М. Тищенко // Євробюлетень. Інформ. бюлетень Представництва Європ. комісії в Україні. 2001. Травень. — С. 7–9; Клименко Н. Унікальний світ впорядкованої мовної стихії // Україна. Наука і культура. — Вип. 32. — К., 2004. — С. 141–149; Вихованець І.Р. Про автора // Тищенко К. Мовні контакти: свідки формування українців. — К., 2006. — С. 414–415.

Сергій Білокінь

ТКАЧЕНКО Василь Миколайович (01.01.1944, м. Брусилів Житомирської обл.) — дослідник зарубіжної історіографії, історіософ, політолог, д.і.н. (1993), проф. (1998), академік Міжнародної кадрової академії (1997), Академії політичних наук України (2006), чл.-кор. Академії пед. наук України (2006), лауреат Міжнародної премії ім. Г.С. Сковороди (1997 р.), лауреат премії НАН України ім. М.І. Костомарова (2006); державний службовець 2-го рангу (2004).

1968 закінчив іст. ф-т КДУ. 1968–1971 — аспірант, 1972–1973 — м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, де і захистив кан. дис. з питань української діаспори в США (наук. кер. — акад. АН УРСР А.Д. Скаба). 1973–1974 — наук. співробітник-консультант Президії АН України; 1974–1979 — ст. викладач ф-ту міжнародних відносин і міжнародного права КДУ; 1979–1990 — ст.н.с. відділу зарубіжної історіографії, 1990–1993 — завідувач відділу історіософії України Ін-ту історії АН України. 1993 в Ін-ті захистив докт. дис. «Україна і Росія: проблеми національного самовизначення (Історіософський аналіз поточного моменту)». 1993–1994 ст. консультант прогностико-аналітичної служби Адміністрації Президента України; 1994 — проректор з наук. роботи та зовнішніх зв'язків Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту; 1994–1995 — заст. керівника центру комп'ютеризованих інформаційних систем Секретаріату Верховної Ради України; 1995–1996 — гол. наук. консультант науково-експертного відділу Секретаріату Верховної Ради України; 1996 — гол. консультант Служби з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України; 1996–1997 — завідувачий відділу загальних проблем гуманітарного розвитку Служби з питань гуманітарної політики Адміністрації Президента України; 1997–1998 — зав. відділу суспільно-політичного аналізу Адміністрації Президента України; 1998–2001 — радник Посольства України в Республіці Білорусь; 2001–2003 — перший секретар Посольства України в Республіці Молдова; 2003–2005 — перший заст. Міністра освіти і науки України; 2005 — зав. відділу міжнародних зв'язків АПН України; 2005–2006 — директор Ін-ту вищої освіти АПН України; з 2006 — радник Президії АПН України;.

Автор (співавтор) понад 150 публікацій, зокрема 12 монографій.

Тв.: В чужій далекій стороні. — К., 1975 (у співавт.); Україна і Росія: проблеми національного самовизначення (Історіософський аналіз поточного моменту). — К., 1993; Україна: історіософія самоорганізації. — К., 1994; Україна: проблеми самоорганізації (Начерки новітньої доби). — К., 1995 (у співавт.); Україна на межі

цивілізацій (Історико-політологічні розвідки). — К., 1995 (у співавт.); Україна: альтернативи поступу (Критика історичного досвіду). — К., 1996 (у співавт.); Україна: проблеми самоорганізації (Начерки новітньої доби). — К., 1996; Україна в контексті глобалізму. — К., 1998 (у співавт.); Україна: шлях до себе. Проблеми суспільної трансформації. — К., 1998 (у співавт.); Україна: проблеми самоорганізації. Т.1. — Критика історичного досвіду. — К., 2003 (у співавт.); Україна: проблеми самоорганізації. Т. 2 — Десятиліття суспільної трансформації. — К., 2003 (у співавт.); Українська національна ідея в контексті безперервного навчання // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. — Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. — Вип. 11. — К., 2007. — С. 141–147; Проблеми національної ідентичності в громадській свідомості та освітньому процесі України // Педагогічна і психологічна науки в Україні. Зб. наук. праць до 15-річчя АПН України у 5 томах. — Т. 4. Педагогіка і психологія вищої школи. — К., 2007. — С. 57–73; Україна: сучасне майбутнього, сучасне минулого // Політичний менеджмент. — 2008. — № 3. — С. 51–61; Іронія історії, або монументальні колізії сьогодення // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. — Вип. 12. — К., 2008. — С. 10–25; Суд над Кліо: «переформатування» історичної пам'яті // Політичний менеджмент. — 2008. — № 6. — С. 54–78; Україна в пошуку ідентичності. — К., 2009 (у співавт.).

Літ.: Вчені Інституту історії України НАН України. Біобібліографічний довідник. — К., 1998 — С.325-326; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 659.

Олена Ковальчук

ТОЩЕВ Геннадій Миколайович (25.02.1951, м. Пологи Запорізької обл.) — фахівець з доби бронзи північного Причорномор'я, к.і.н. (1982), доц. (1991).

1968–1973 навчався на іст. ф-ті Одеського держ. ун-ту ім. І. Мечнікова. 1973–1976 — вчитель історії. 1976–1986 — у відділі археології Північно-Західного Причорномор'я Ін-ту археології АН УРСР (м. Одеса). З 1986 — в ЗДУ (нині — ЗНУ): доц. каф. історії України, керівник археологічної лабораторії ЗНУ.

Заочну аспірантуру проходив в Ін-ті археології АН України в 1976–1980, де 1982 захистив канд. дис «Середній період бронзового века Северо-Западного Причерноморья» (наук. кер. — д.і.н. С.С. Березанська).

Автор 170 др. праць.

Тв.: О памятниках катакомбной культуры на территории Северо-Западного Причерноморья // Древности Северо-Западного Причерноморья. — К., 1981; Западные связи культуры многовековой керамики в Северо-Западном Причерноморье // Исследования по археологии Северо-Западного Причерноморья. — К., 1986; Курганы эпохи бронзы междуречья Ялпуга и Калуга. — Запорожье, 1992; Курганные древности Крыма. I. — Запорожье, 1994 (у співавт.); Великознаменские курганы. — Запорожье, 1995 (у співавт.); Курганные древности Крыма. II. — Запорожье, 1998 (у співавт.); Курганные древности Крыма. III. — Запорожье, 2000 (у співавт.); Археологические древности Буджака (курганная группа у с. Лиман). — Запорожье, 2002 (у співавт.); Могильник Мамай-Гора. Кн. III. — Запорожье, 2004 (у співавт.); К вопросу о Кеми-Обинской культуре // Древности. — Харьков, 2004.

Дж. і літ.: Анкета Г.М. Тощева; Тощев Геннадій Миколайович // Бібліографічний покажчик наукових праць співробітників історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя, 1997. — С. 18–24; Тощев Геннадій Миколайович // Ювілейна книга. Історичний факультет Запорізького державного університету. 30 років (1971–2001). — Запоріжжя, 2001. — С. 76–82; Турченко Ф.Г., Шаповалов Г.І. Вже 50, ще 50! (До ювілею Г.М. Тощева) // Старожитності степового Причорномор'я і Криму. — Т. IX. — Запоріжжя, 2001. — С. 255–256; Бузов Г.М. Тощев Геннадій Николаевич // Енциклопедія кримських древностей. — К., 2006. — С. 266.

Любов Шепель

ТРИФІЛЬЄВ Євген Парфенович (1867, м. Маріуполь Катеринославська губ. — 17.08.1925, м. Одеса) — історик, археограф та археолог.

Закінчив Маріупольську гімназію, іст.-філол. ф-т Харківського ун-ту (1890). Викладав у навчальних закладах Харкова та працював хранителем фондів Музею мистецтв та старожитностей при Харківському ун-ті. Захистив дис. «Нариси з історії кріпосного права в Росії. Царювання імператора Павла I» (1905). Приват-доц. Харківського ун-ту (1901). Брав участь у роботі XII (1902) та XIII (1905) Археологічних з'їздів у Харкові та Катеринославі. З 1911 — проф. та зав. каф. Новоросійського ун-ту в Одесі. З 1920 — зав. каф. російської історії в ІНО ім. О.О. Потебні. Голова Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. На початку 20-х років XX ст. залучений Одеським губернським архівним управлінням до розробки місцевих архівних фондів. Співпрацював з Одеським істпартком.

Автор праць з історії кріпацтва в Росії кінця XVIII ст., Слобідської України XVII–XIX ст., селянського руху на Херсонщині на поч. XX ст. та студій, присвячених В.Н. Каразину. Член Іст.-філол. т-ва при Харківському ун-ті та Московського археол. т-ва.

Тв.: Очерки из истории промышленности Слободской Украины. 1. Селитроварение 17–19 вв. // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1894. — Т. 6; Очерки из истории крепостного права в России. Царствование императора Павла I. — Харьков, 1904; Археологическая экскурсия в Купянский уезд Харьковской губернии // Труды XII Археологического съезда в Харькове. — Т. 1 — М., 1905; К биографии В.Н. Каразина. Попытки бегства его за границу // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1905. — Т. 14; Краткий отчет об археологической экскурсии по течению рр. Кальмиуса и Кальчика в Мариупольском уезде, Екатеринославской губернии, летом 1904 года // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1905. — Т. 16; Курганы с каменными бабами Купянского уезда // Труды XII Археологического съезда в Харькове. — Т. 1. — М., 1905; Ответ г. Павлову — Сильванскому // Журнал Министерства народного просвещения. — 1905. — № 10; Археологическая экскурсия в с. Дергачи Харьковского уезда в августе 1903 года // Труды XIII Археологического съезда в Екатеринославле. — Т. 2. — М., 1908; В ссылке. К биографии Василия Назаровича Каразина // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1913. — Т. 19; Избрание Михаила Федоровича Романова на царство (Речь, произнесенная в торжественном заседании Совета Новороссийского университета, 21 февр. 1913 г.). — Одесса, 1913; К биографии В.Н. Каразина. Дело о закладной. — Харьков, 1913; Новые культурные течения в Московском государстве в XVII в. (Речь в торжественном годовичном акте Новороссийского университета, 1 мая 1913 г.) — Одесса, 1913; Памяти проф. Е.К. Редина // Сборник Харьковского историко-филологического общества. — 1913. — Т. 19; Тридцатилетие научно-педагогической деятельности профессора Сергея Федоровича Платонова (Речь в заседании Историко-филологического общества при Новороссийском университете, 5 мая 1912 г.). — Одесса, 1913; О Феодосийском музее древностей. — Одесса, 1916; Секция социально-историческая [Одесской комиссии краеведения] // Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. — Ч. 1. — Одесса, 1924; Аграрное движение на Херсонщине // 1905 год: Сб. — Харьков, 1925.

Літ.: Московское археологическое общество в первое пятидесятилетие его существования (1864–1914). — М., 1915. — Т. 2:

Биографический словарь членов общества; Загоровский Е.А. Е.П. Трифильев (некролог) // Вісник Одеської комісії краєзнавства при ВУАН. — Одеса, 1925. — № 2/3; Попова Т.Н. Из истории краеведения в Одессе: Е.П. Трифильев // Тезисы докладов 1-ой Одесской областной историко-краеведческой конференции: Воспитание историей. — Одесса, 1989; Михеев В.К. Шрамко Б.А. Вклад ученых Харьковского университета в развитие археологии (1805–1990 гг.) // Вестник Харьковского университета: Сер.: История. — 1991. — № 357; Багалій Д.І. Вибрані праці: У 6 т. — Харків, 1999. — Т. 1: Автобіографія. Ювілейні матеріали. Бібліографія; Українські архівісти: Біобібліографічний довідник. — К., 1999. — Вип. 1: (XIX ст. — 1930-і роки); Біобібліографічний словник учених Харківського університету. — Харків, 2001. — Т. 2, ч. 1: 1905–1920.

Олексій Ясь

ТРОНЬКО (дівоче прізвище — ПОГОРЕЛОВА) Тетяна Володимирівна (03.03.1963, м. Полтава) — дослідниця питань розвитку жіночої освіти в Україні та Росії XIX ст., к.і.н. (2002).

Після навчання на іст. ф-ті ПДПі ім. В.Г. Короленка (1980–1984) працювала вихователем у школі, з 1984 — в ПДПі: 1984–1989 — ст. лаборант каф. історії СРСР і УРСР; 1989–1992 — асистент цієї ж каф.; 1995–1997 — асистент каф. історії України; з 1997 — на каф. всесвітньої історії на посаді асистента, доц.

1992–1995 навчалася в аспірантурі ПДПУ. Канд. дис. «Діяльність органів державної влади в галузі жіночої середньої освіти в Наддніпрянській Україні другої половини XIX століття» захистила 2002 в ЗДУ (наук. кер. — д.і.н., проф. В.Є. Лобурець).

Авторка бл. 50 др. праць.

Тв.: Заходи Св. Синоду щодо влаштування училищ для жінок у Наддніпрянській Україні (др. пол. XIX ст.) // Исторична пам'ять. — 1999. — № 1–2; Розвиток середньої жіночої освіти в Наддніпрянській Україні (ост. чв. XIX — поч. XX ст.) // Україна XX століття: культура, ідеологія, політика. — Вип. 4. — К., 2001; З історії розвитку приватної жіночої освіти в Наддніпрянській Україні перш. пол. XIX ст. // Исторична пам'ять. — 2003. — № 11–12; Інститут шляхетних дівчат у другій половині XIX ст. // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. — Ізмаїл, 2003. — Вип. 14; Організаційно-правові заходи фундації жіночих середніх навчальних закладів в Україні та Росії (серед. XIX ст.): досвід історичних зв'язків та перспективи співробітництва. — Кривий Ріг, 2004.

Дж.: Анкета Т.В. Тронько.

Любов Шепель

ТРОЯН Микола Петрович (16.10.1942, м. Макіївка Донецької обл.) — дослідник історії індустріалізації України, стаханівського руху, голодомору 1932–1933 рр. в Україні, актуальних проблем регіональної історії, к.і.н. (1988), доц. (1991).

Після закінчення Великонадольського лісового технікуму працював в сільськогосподарських підприємствах Донецької обл. 1964–1968 — студент іст. ф-ту ДонДУ. 1968–1973 працював відповідальним секретарем Донецької міської організації УТОПІК. З 1973 по тепершній час працює доц. каф. історії України іст. ф-ту ДонНУ. 1969–1973 — аспірант без відриву від виробництва ДонНУ. 1988 у ДДУ захистив канд. дис. «Зростання культурно-технічного рівня робітників Донбасу на завершальному етапі соціалістичної індустріалізації (1933–1937 рр.)» (наук. кер. — д.і.н., проф. З.Г. Лихолобова).

Автор понад 50 наук. праць.

Тв.: Голод 1932–33 років у Донбасі // 33-й: голод: Народна Книга-Меморіал. — К., 1991. — С. 217–220, 222–224; Стахановський рух: новий погляд // Проблеми історії України: Факти, судження, пошуки. — 1991. — Вип. 1. — С. 69–84; Соціальний портрет робітника Донбасу 30-х років // Там само. — 1992. — Вип. 2. — С. 60–68; Культура України в 16–18 вв.; Развитие культуры в 19 в. — начале 20 в. // Курс лекций по истории Украины. — Донецк, 1994. — С. 98–106, 133–144; Голод 1932–1933 років у Донбасі // Голод 1932–1933 років в Україні: Причини і наслідки — К., 1995. — С. 132–140; Стахановський рух // Довідник з історії України. — Т. 3. — К., 1999. — С. 263–264.

Дж.: Анкета М.П. Трояна.

Наталія Васильєва

ТУРЧЕНКО Федір Григорович (19.02.1947, с. Тимофіївка Краснопільського р-ну Сумської обл.) — дослідник модерної історії України, історії національного руху, історичного краєзнавства, д.і.н. (1988), проф. (1990).

1965–1970 студент іст. ф-ту ХДУ ім. Горького. 1970–1973 — на педагогічній і комсомольській роботах. 1973–1976 — аспірант іст. ф-ту ХДУ ім. Горького. 1977 захистив канд. дис. «Основні зміни в соціально-класовій структурі міського населення Радянської України у 20-і роки». Наук. кер. — д.і.н., проф. В.М. Довгопол.

1976–1981 — викладач, ст. викладач каф. історії СРСР і УРСР Запорізького держ. пед. ін-ту. 1981 — доц. каф. історії СРСР і УРСР, 1985–1989 — зав. каф. історії СРСР і УРСР ЗДУ. 1989–1992 зав. каф. історії радянського суспільства ЗДУ. 1988 захистив докт. дис.

«Ліквідація експлуататорських класів на Україні в роки соціалістичної революції і громадянської війни». З 1990 — проф. каф. історії радянського суспільства ЗДУ. 1991–2005 — декан іст. ф-ту ЗДУ. 1992 — зав. каф. новітньої історії України ЗДУ. 2005 — перший проректор ЗНУ. 1992 голова спеціалізованої вченої ради по захисту дис. у ЗДУ, 2005 ЗНУ. Член спеціалізованої вченої ради по захисту дис. у ДНУ.

Підготував 12 кандидатів і 5 докторів іст. наук. Заслужений діяч науки і техніки України, Відмінник освіти України. Нагороджений: Почесною грамотою Кабінету Міністрів України, грамотою Міністерства освіти і науки України, орденом за Заслуги III ступеню.

Автор бл. 130 наук. праць.

Тв.: Великий Октябрь и ликвидация эксплуататорских классов на Украине. — К.; Одесса, 1987; Новітня історія України (1917–1993 рр.). Навч. посібн. — Вип. 1: Українська національно-демократична революція (1917 — поч. 1918 рр.). — Запоріжжя, 1993; Новітня історія України (1917–1993 рр.). Навч. посібн. — Вип. 2: Україна в умовах боротьби за збереження державної незалежності (1918–1920 рр.). — Запоріжжя, 1993; Новітня історія України (1945–1995 рр.). — Ч. II. Підручник для 11 класу. — К., 1995; (у співав.); Новейшая история Украины (1945–1995 гг.). — Ч. II. Учебник для 11 класса. — К., 1996 (у співав.); Історія України ХХ століття в запитаннях і відповідях. — К., 1996 (у співав.); Історія України ХХ століття: в запитаннях і відповідях. — К., 1997 (у співав.); Історія України ХХ століття в запитаннях і відповідях / Творча спілка вчителів України. — 2. вид., змінене — К., 1997; Хрестоматія з новітньої історії України. 1917–1945. Посібник для 10-го класу середньої школи. — К., 1997 (у співав.); Історія рідного краю. 9 клас. Підручник для середньої загальноосвітньої школи. — Запоріжжя, 2000 (у співав. і редакція); Всесвітня історія. Нові часи. Кін.ХVІІІ — поч. ХХст. Підручник для 9-го класу. — К., 2001 (у співав. і редакція); Новітня історія України. 1914–1939 рр. Ч. 1. Підручник для 10-го класу. — К., 2001; Новітня історія України 1939–2001 рр. Ч. 2. Підручник для 11-го класу. — К., 2001 (у співав.); Новейшая история Украины. 1939–2001 г. Ч. 2. Учебник для 11-го класса. — К., 2001; Південна Україна: модернізація, світова війна, революція. — К., 2003 (у співав.); Новітня історія України. 11 клас: Підручник. — 4 вид., доопрац. й доп. — К., 2005 (у співав.); Микола Міхновський: Життя і Слово. — К., 2006; Українське козацтво: Мала енциклопедія / Ф.Г. Турченко (керівн. авт. колект.). — 2-е вид., доповн. і переробл. — К., 2006; Новітня історія України. 11 клас: Підручник. — 4 вид., доопрац. й доп. — К., 2006. — Ч. 2: 1939–2001 (у співав.).

Літ.: Історичному факультету — 25 років // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — 1997. — Вип. 2; Турченко Федір Григорович // Запорізький Національний університет. — Запоріжжя, 2006. — С. 242.

Ганна Капустян, Віктор Ткаченко

ФЕДАКА Павло Михайлович (03.03.1945, с. Кальник, нині Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) — етнограф, пам'яткознавець та громадський діяч, к.і.н. (1984). Із селян.

Закінчив з відзнакою відділення укр. мови та літератури філол. ф-ту УжДУ (1968). 1984 захистив канд. дис. «Селянські будівлі українців Закарпаття ХІХ — початку ХХ ст.» (наук. кер. — д.і.н. Ю.Г.Гошко).

Трудову діяльність розпочав у 1968 ст.н.с. Закарпатського краєзнавчого музею. Згодом працював зав. науково-експозиційного відділу (1969–1971) та заст. дир. з наук. роботи (1971–1981) Закарпатського музею народної архітектури та побуту. З 1981 займає таку ж посаду в Закарпатському краєзнавчому музеї. Нагороджений орденем «За заслуги» ІІІ ступеня (2001). Лауреат Всеукраїнської премії в галузі фольклористики та етнології ім. Павла Чубинського (1998) і обласної премії ім. Августина Волошина (2001).

Автор бл. 800 публікацій.

Тв.: Закарпатський музей народної архітектури і побуту. — Ужгород, 1971; 1981; 1986 (у співавт.); Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. — Київ, 1987 (у співавт.); Народна архітектура Українських Карпат ХV–ХХ ст. — Київ, 1987 (у співавт.); Нарис історії товариства «Просвіта» Карпатської Русі — України (1920–1939). — Ужгород, 1991; Правда про Народний Дім товариства «Просвіта». — Ужгород, 1992; Пам'ять рідної землі. — Ужгород, 1996; Пам'ятки Замкової гори. — Ужгород, 1999; Десять років відродженої «Просвіти» (1990–2000). — Ужгород, 2000; Вони боронили Карпатську Україну: Нариси історії національно-визвольної боротьби закарпатських українців. — Ужгород, 2002 (у співавт.); Закарпатський краєзнавчий музей. — Ужгород, 2004 (у співавт.); Постать Олександра Духновича у діяльності крайового товариства «Просвіта» (1920–1939, 1990–2003). — Ужгород, 2003; Закарпатський краєзнавчий музей. — Ужгород, 2004 (у співавт.); Народне житло Закарпаття ХVІІІ–ХХ століть. — Ужгород, 2005.

Літ.: Павло Михайлович Федака: Бібліографічний покажчик: До 50-річчя від дня народження. — Ужгород, 1995; Павло Федака: Біо-бібліографічний покажчик: До 60-річчя від дня народження. — Ужгород, 2005.

Микола Олашин

ФЕДОРЧАК Петро Степанович (22.08.1933, с. Росохач Городенківського р-ну Івано-Франківської обл.) — дослідник історії України і зарубіжних слов'ян, українсько-польських відносин, історичного краєзнавства, науково-методичного забезпечення навчального процесу, д.і.н. (1977), проф. (1978), заслужений працівник народної освіти Української РСР (1990), почесний проф. ун-ту (2007).

1951 закінчив Коломийське пед. училище, 1951–1955 — навчався на іст.-філ. ф-ті Станіславського держ. пед. ін-ту. 1955–1956 — інструктор міському партії (за сумісництвом учитель історії і географії сш), 1958–1960 — секретар обкому комсомолу. 1960–1963 — аспірант КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1963 там само захистив канд. дис. «Комсомол — активний помічник Комуністичної партії у боротьбі за дострокове виконання семирічки в галузі важкої індустрії» (на матеріалах західних областей Української РСР за 1959–1961 рр.). Наук. кер. — д.і.н., проф. І.І. Шевченко. З 1963 в Івано-Франківському держ. пед. ін-ті. (з 1992 — Прикарпатський нац. ун-т): 1963–1965 — ст. викладач, 1965–1966 — в.о. доц., 1966–1972 — доц. каф. марксизму-ленінізму, 1972–1990 — зав. каф. історії КПРС. 1977 у КДУ — захистив докт. дис. «Партійне керівництво промисловістю в умовах розвинутого соціалізму» (Досвід партійних організацій підприємств важкої індустрії України 1959–1970 рр.). 1982–1993 — проректор з наук. роботи. 1991–1992 — зав. каф. політ. історії, 1993–2006 — зав. каф. історії слов'ян, з 2006 — проф. каф. історії слов'ян Прикарпатського нац. ун-ту ім. В. Стефаника. Член редкол. «Вісника Прикарпатського університету» (серія «Історія»), редакційної ради наук. і культ.-просвіт. краєзн. часопису «Галичина», вченої і наук.-техн. рад ун-ту та спеціалізованої вченої ради.

Автор понад 150 публікацій.

Тв.: Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область. — К., 1971 (у співавт., член редколегії тому); Шляхом трудових подвигів (Комуністична партія України — організатор боротьби за виконання завдань у галузі важкої промисловості 1959–1971 рр.). — Львів, 1974; Назустріч мрії. Нариси історії Прикарпаття. — Ужгород, 1978 (у співавт.); Івано-Франківський педагогічний інститут імені Василя Стефаника (Документальний нарис). — Ужгород, 1990 (у співавт., член редколегії); Історія Польщі. Навчально-методичний посібник. — Івано-Франківськ, 1995 (у співавт., редактор); Відродження вищої освіти на Прикарпатті в умовах незалежної України // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Випуск II. — Івано-Франківськ, 1999; Коротка історія Чехії і Словаччини. — Івано-

Франківськ, 1999 (у співавт., редактор); Розвиток економіки Чехословаччини між Першою та Другою світовими війнами // Перша світова війна: історичні долі народів Центральної та Східної Європи. — Чернівці, 2000; Утворення ЗУНР та національно-визвольний рух слов'янських народів // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. — Вип. 6: Західно-Українська Народна Республіка: історія і традиції. — Львів, 2000; Розвиток українсько-польських мовних контактів та взаємин у галузі освіти на Прикарпатті (90-ті рр. XX ст.) // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського державного лінгвістичного університету LINGUAPAX — VIII. Мова, освіта, культура: наукові парадигми і сучасний світ філології. Педагогіка. Психологія. Вип. 4 — К., 2001 (у співавт.); Історичне слов'янознавство у Прикарпатському університеті імені Василя Стефаника // Вісник Прикарпатського університету. Історія. Вип. 6. — Івано-Франківськ, 2002; Історичне краєзнавство у курсі новітньої історії зарубіжних слов'ян у Прикарпатському університеті // Історичні пам'ятки Галичини. — Львів, 2003; Зовнішня політика Чехословацької республіки між Першою та Другою світовими війнами // Наукові записки: національно-державне відродження слов'янських народів Центрально-Східної Європи крізь призму 85-річчя. — Серія: історія. — Вип. 3. — Тернопіль, 2003; Українсько-польське наукове та навчально-освітнє співробітництво (на матеріалах навчальних закладів Прикарпаття. 1991–2003 рр.) // Проблеми інтеграції науково-освітнього потенціалу в державотворчому процесі. — Вип. 3. — Тернопіль, 2004; Голодомор 1932–1933 років в Україні і західний світ // Голодомор 1932–1933 років : геноцид української нації, трагедія всесвітньої історії — Івано-Франківськ, 2005; Прикарпаття: спадщина віків. — Львів, 2006 (у співавт., член редколегії); Удосконалення підготовки науково-освітнього потенціалу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника // Проблеми інтеграції науково-освітнього потенціалу в державотворчому процесі. — Тернопіль, Бахчисарай, 2006 (у співавт.); Новітня історія Польщі XX століття. Навч. посібн. — Івано-Франківськ, 2006; Політика Польщі в Галичині // Західно-Українська народна Республіка. 1918–1923: Ілюстрована історія. — Львів, Івано-Франківськ, 2008. — С. 360–373; Соціально-економічне та політичне становище Польщі. 1921–1926 рр. // Покликання служити науці і людям. Наук. зб. на пошану доктора історичних наук, професора Георгія Кожолянкі. — Чернівці, 2008. — С. 281–286.

Літ.: Кугутяк М., Марущенко О., Томин Ю. Професор Петро Федорчак — учений, педагог і громадський діяч. До 70-річчя від

дня народження // Галичина. Науковий і культурно-просвітній краєзнавчий часопис. — 2003. — № 9. — С. 6–13; Наукова еліта Івано-Франківщини. Доктори наук, професори Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2007. — С. 111–112.

Олена Ковальчук

ФЕНИЧ Володимир Іванович (05.09.1970, с. Тросник Виноградівського р-ну Закарпатської обл.) — фахівець у галузі історії церкви, к.і.н. (1997), доц. (2001). З робітників.

Закінчив іст. ф-т (1992) та аспірантуру (1994) УжДУ. 1997 захистив канд. дис. «Греко-католицька церква в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1771–1867 рр.)» (наук. кер. — проф. В.Є. Задорожний). З 1994 працює в Ужгородському ун-ті: викладачем (1994–1997), доц. (1997–2005), заст. декана (1999–2000), деканом (з квітня 2005) іст. ф-ту.

Автор 100 наук., навч.-метод. та краєзнавчих публікацій.

Тв.: Ужгородська унія 1646 р. у вітчизняній і зарубіжній історії (Ретроспективний погляд на проблему) // Проблеми української історіографії: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 30-річчю Українського Історичного Товариства і журналу «Український історик». — Мукачево, 1996. — С. 97–105; Релігія та церква в житті й творчості Михайла Грушевського // Спадщина великого українця: Науково-методичний збірник матеріалів конференцій, присвячених 130-й річниці ювілею М.С. Грушевського та п'ятій річниці незалежності України. — Ужгород, 1997. — С. 95–103; З історії радянської церковної політики (1943–1949 рр.) // Українські землі в роки Другої світової війни. — Ужгород, 1998. — С. 170–180; Вплив слов'янського відродження на релігійне і культурне життя Закарпаття в кінці XVIII — середині XIX ст. // Історична школа професора Володимира Задорожного. — Вип. 1. — Ужгород, 1999. — С. 81–99; Між Сходом і Заходом: Ужгородська унія та греко-католицька церква в історії Закарпаття (спроба методологічного аналізу) // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. — Сер. Історія. — Ужгород, 1999. — Вип. 3. — С. 165–177; Заснування Імстичівського монастиря та його діяльність в австрійські і австро-угорські часи // Carpatica — Карпатика. — Вип.10: Актуальні проблеми політичного та етнокультурного розвитку Карпатського регіону в XIX–XX століттях. — Ужгород, 2001. — С. 21–30; Церковна політика угорського уряду та національно-політична заангажованість греко-католицького і православного духовенства Закарпаття (березень 1939 — жовтень

1944 рр.) // Там само. — 2002. — Вип. 20. — С. 61–103; Конфесійно-національний портрет сучасного греко-католицького священика Мукачівської єпархії // Там само. — 2003. — Вип. 21. — С. 238–259; Між окциденталізмом та орієнталізмом: Ordo sancti Basilii Magni Ruthenorum в релігійному та культурному житті Мукачівської єпархії (до початку XX ст.) // Там само. — Вип. 24. — С. 87–140; Етнонаціональна ідентичність греко-католиків Мукачівської єпархії // Там само. — 2004. — Вип. 30. — С. 38–62; Малоберезнянський Свято-Миколаївський монастир та нарис історії чину Св. Василя Великого на Закарпатті. — Ужгород, 2004 (у співавт.); Заснування Мукачівської єпархії у XV ст.: історіографічні міфи та історичні реалії // Там само. — Ужгород, 2005. — Вип. 32. — С. 168–184; Церковна політика автономного уряду о. Августина Волошина та національно-політична ідентичність греко-католицьких і православних священиків Карпатської України (жовтень 1938 — березень 1939 рр.) // Науковий вісник Ужгород. ун-ту. — Сер. Історія. — Ужгород, 2005. — Вип. 13. — С. 48–67.

Літ.: Токар М. Історики обрали нового декана // Трибуна. [Ужгород]. — 2005. — 12 квітня.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ФІГУРНИЙ Юрій Степанович (11.09.1965, м. Жмеринка Вінницької обл.) — дослідник етнічної історії українського народу, козацтва, к.і.н. (1999).

1988–1993 навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1993–1996 — в аспірантурі цього ж закладу. Наук. кер. — д.і.н., проф. Л.Л. Залізник. 1999 в Ін-ті українознавства КНУ ім. Тараса Шевченка захистив канд. дис. «Архаїчні елементи козацтва в контексті українознавства». 1997–2000 — м.н.с. Ін-ту українознавства КНУ ім. Тараса Шевченка; 2000–2003 — н.с., з 2004 — зав. відділу української етнології НДІ українознавства МОН України.

Проблематика досліджень — архаїчні елементи традиційної козацької культури, українське військове мистецтво, етнонаціональні державотворчі процеси в Україні, етнічна історія українського народу.

Автор понад 60 праць.

Тв.: Історичні витоки військової культури українського козацтва. — К., 1997. (2-е вид. — К., 1999); Новітні джерела про боротьбу УПА за незалежність і державність України // Українознавство. — 2002. — № 3; Діяльність гетьмана Івана Мазепи в контексті українського державотворення: досягнення і прорахунки // Там

само. — 2002. — № 4; Київ — головний центр України осереддя формування і становлення національного війська (від княжих часів до сьогодення) // Там само. — 2003. — № 1; Український етнос як один з важливих центрів українознавства // Там само. — 2003. — № 4; Українське козацтво — минуле, сьогодне і перспективи // Там само. — 2003. — № 4; Проблеми українського державотворення в працях Степана Рудницького // Україна просторова в концепційному окресленні Степана Рудницького. — К., 2003; Історичні витoki українського лицарства: Нариси про зародження і розвиток традиційної культури та національне військово мистецтво в українознавчому вимірі. — К., 2004; Державотворча діяльність Миколи Міхновського: теорія, практика, уроки минулого в контексті сучасного українського націєтворчого процесу // Збірник праць Науково-дослідного інституту українознавства. — 2004. — Т. III; Державотворча діяльність Петра Дорошенка в контексті українознавства // Українознавство. — 2005. — № 1.
Дж.: Анкета Ю.С. Фігурного.

Петро Бондарчук

ФІЛАРЕТ (світське ім'я та прізвище Гумілевський Дмитро Григорович; 23.10/06.11/.1805, с. Конобеєво, Шацького повіту Тамбовської губ. — 09/22/.08.1866, Конотоп, Чернігівської губ.) — богослов та історик, автор праць з теології, історії церкви, Слобожанщини, Чернігівщини. Народився у родині священика.

Навчався у Шацькому духовному училищі, Тамбовській духовній семінарії, Московській духовній академії. У 1830 прийняв постриг. Викладач, інспектор, проф., ректор Московської духовної академії. З 1835 — архімандрит. Заснував часопис «Творения святых отцов в русском переводе, с прибавлениями духовного содержания». Висвячений єпископом Ризьким (1841). З 1848 — у Харкові. З 1857 архієпископ. З 1859 — Чернігівський архієпископ. Один із засновників періодичного видання «Черниговские епархиальные ведомости». Дійсний та почесний член Російського археол. т-ва, Російського географічного т-ва, Т-ва історії та старожитностей у Москві та ін. У 1860 Київська духовна академія присудила Ф. ступінь доктора богослов'я.

Тв.: Историко-статистическое описание харьковской епархии. — М, 1852–1858; Слова и беседы. — СПб., 1859; Историческое учение об отцах церкви. — СПб., 1859; Общий обзор черниговской епархии. — Чернигов, 1861; Опыт объяснения на послание апостола Павла к Галатам. — Чернигов, 1862; Исторический обзор песнопевцев и песнопения греческой церкви. — Чернигов, 1864;

Православное догматическое богословие. — Чернигов, 1864; Святые южных славян. — Чернигов, 1865; Учение Евангелиста Иоанна о слове. — М., 1869; Святые подвижницы восточной церкви. — СПб., 1871; Историко — статистическое описание черниговской епархии. — Кн. 1–6. — Чернигов, 1873–1874; Русские святые, чтимые всей церковью или местно. — СПб., 1881; Обзор русской духовной литературы. — СПб., 1884; История русской церкви. — СПб., 1894.

Літ.: Пономарёв С. Преосвященный Филарет, архиепископ черниговский и неженский // Полтавские епархиальные ведомости. — 1866. — № 18–19; Смирнов С. История Московской академии до ее преобразования. — М., 1870; Листовский И.С. Филарет архиепископ черниговский. — Чернигов, 1895; Коваленко О.Б. Архієпископ Філарет (Гумілевський) і розвиток історичного краєзнавства на Україні // Релігійна традиція в духовному відродженні. — Полтава, 1992; Коваленко О.Б., Тарасенко О.Ф. Філарет Гумілевський як публікатор і дослідник «Сказання» про князя Михайла Чернігівського // Святий князь Михайло Чернігівський та його доба. — Чернігів, 1996; Тарасенко О. Філарет Гумілевський як історик Чернігівщини // Сіверянський літопис. — 1996. — № 2/3; Тарасенко О. Архієпископ Філарет (Гумілевський) і Чернігівська духовна семінарія // Сіверянський літопис. — 1999. — №6.

Олексій Ясь

ХОПТЯР Юрій Анатолійович (09.07.1961, смт. Ярмолинці Хмельницької обл.) — дослідник історії України ХХ ст., історії Української революції, історії міст і сіл Хмельниччини, демографії, етнології, генеалогії, біографістики, мемуаристики, к.і.н. (1990), проф. (2006).

1978 закінчив Кам'янець-Подільську сш № 1. 1978–1982 навчався на іст. ф-ті Кам'янець-Подільського держ. пед. ін-ту. Після закінчення ін-ту працював вчителем історії у сш с. Нове Село, Ярмолинського р-ну та м. Кам'янець-Подільського Хмельницької обл. З 1987 працює у Кам'янець-Подільському нац. ун-ті, з 1995 — доц., з 2006 — проф. каф. історії народів Росії та спеціальних історичних дисциплін. 1990 в КДУ ім. Т. Шевченка захистив канд. дис. «Селянський рух на Лівобережній Україні (березень 1917 — січень 1918 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф. Н.І. Миронець). Нагороджений знаком «Відмінник освіти України» МОН України (2005).

Автор понад 70 наук. публікацій, у т.ч. 1 монографії, 3 розділів у колективних монографіях, 5 навч. посібників.

Тв.: Населення подільських міст і містечок на рубежі 20–30-х рр. ХХ ст. // Проблеми етнографії, фольклору і соціальної географії Поділля. — Кам'янець-Подільський, 1992. — С. 143–194; Переселенський рух населення Подільської губернії на початку ХХ ст. // Науково-практична конференція: «Культура України і слов'янський світ». Тези доповідей. — Ч. 1. — К., 1992. — С. 84–95; До питання про проведення аграрної політики П.А. Столипіна в Глухівському повіті Чернігівської губернії // Історико-культурна спадщина Глухівщини. — Глухів, 1992. — С. 35–67; Залізничне будівництво на Поділлі в кінці ХІХ — на початку ХХ ст. // Наукові праці історичного факультету. — Т. 2. — Кам'янець-Подільський, 1996. — С. 70–73; Населення Літинського повіту Подільської губернії в кінці ХІХ — на початку ХХ ст. // АКАДЕМІА на пошану професора Л.А. Коваленка. — Кам'янець-Подільський, 1997. — С. 133–134; Адміністративно-територіальний поділ та загальне управління Правобережною Україною (кінець ХVІІІ — початок ХХ ст.) // Творчі вершини вченого / Збірник наук. праць до 60-річчя від дня народження доктора історичних наук, професора М.Г. Кукурудзяка. — Кам'янець-Подільський, 1998. — С. 182–189; Запровадження загальної початкової освіти та розширення мережі шкільних навчальних закладів м. Кам'янця-Подільського (1907–1914 рр.) // Освіта, наука і культура на Поділлі. — Т. 1. — Кам'янець-Подільський, 1998. — С. 106–109; Утворення та розвиток ярмарків на Поділлі (ХVІ–ХVІІІ ст.) // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. — Кам'янець-Подільський, 1998. — Т. 2(4). — С. 108–113; Розвиток ярмаркової торгівлі в Подільській губернії у другій половині ХІХ ст. // Там само. — 1999. — Т. 3(5). — С. 171–176; Налагодження судноплавства по Дністру в межах Подільської губернії (60-ті — поч. 90-х рр. ХІХ ст.) // Матеріали Х-ї Подільської історико-краєзнавчої конференції. — Кам'янець-Подільський, 2000. — С. 269–275; Шляхове будівництво в Подільській губернії у 70–90-х рр. ХІХ ст. // Наукові праці Кам'янець-подільського державного педагогічного університету: історичні науки. — Кам'янець-Подільський, 2000. — Т. 4(6). — С. 181–186; Основи конституційного права: курс лекцій. — Коломия, Кам'янець-Подільський, 2000; Місцеве самоврядування Хмельниччини: нариси історії місцевих громад Ярмолинецького району. — Хмельницький, 2004 (у співавт.); Етнологія: навч. посібн. — Кам'янець-Подільський, 2005; Історія Росії (ХVІІІ ст.). — Кам'янець-Подільський, 2006; Родина Орловських і Ярмолинці у кінці ХVІІІ — на початку ХХ ст. // Освіта, наука і культура на Поділлі. — Кам'янець-Подільський, 2007. — Т. 9: Матеріали п'ятого круглого

столу «Культура, освіта і просвітницький рух на Поділлі». — С. 403–412; Родовід Хоптярів (вісім поколінь): Науково-генеалогічне видання. — Кам'янець-Подільський, 2007.

Дж. і літ.: Анкета Хоптяра Ю.А.; Кам'янець-Подільський державний університет: минуле і сьогодення. — Кам'янець-Подільський, 2003. — С. 155; Кам'янець-Подільський державний університет в особах. — Кам'янець-Подільський, 2005. — Т. 2. — С. 553–559; Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Кам'янець-Подільський державний університет: курсом зростання (2002–2006 рр.). — Кам'янець-Подільський, 2006. — С. 63; Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Кам'янець-Подільський державний університет (1918–2006): історичний нарис. — Кам'янець-Подільський, 2006. — С. 97; Завальнюк О.М., Комарніцький О.Б. Кам'янець-Подільський державний університет (1918 — 2007): історичний нарис. — Кам'янець-Подільський, 2007. — С. 102, 164.

Наталія Васильєва

ХОРОШУН Борис Іванович (06.08.1948, с. Ступки Зіньківського р-ну Полтавської обл.) — дослідник політичної та соціально-економічної історії України 20–30-х рр. ХХ ст., д.і.н. (1999), проф. (2004), Відмінник освіти України (2002).

1969–1973 навчався на іст. ф-ті ПДПі ім.В.Г. Короленка. 1973–1976 — навчався в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка. Канд. дис. «Керівництво Комуністичної партії підготовкою і вихованням спеціалістів сільського господарства (Досвід партійних організацій України 1921–1925 рр.)» під кер. д.і.н., проф. О.А. Бородіна захистив 1977 у КДУ. 1977–2000 — асистент, доц. каф. історії КПРС, українознавства Київського автомобільно-дорожнього ін-ту (з 1994 — Український транспортний ун-т). Докт. дис. «Продовольча політика в Україні в 1920–1930-х рр.» захистив у КНУ 1999. 2000–2003 — проф. каф. соціально-гуманітарних дисциплін Європейського ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу. З 2003 — зав. каф. теорії та історії держави і права Національного транспортного ун-ту. Нагороджений знаком МОН України «Петро Могила» (2006).

Автор понад 50 друк. праць.

Тв.: Неп і вирішення продовольчої проблеми // Наукові праці з питань політичної історії. — К., 1991. — Вип. 170; Правда про голод 1932–1933 років // Наука і суспільство. — 1991. — № 6; Продовольча проблема і ринкові відносини // Питання політичної історії. — К., 1992. — Вип. 222 (у співавт.); Документи свідчать і звинувачують // Трибуна. — 1993. — № 7; Велика народна

трагедія: Голодомор 1932–1933 років в Україні і його відображення в науковій та громадській думці Заходу // Політика і час. — 1993. — № 8 (у співавт.); Від голоду до голоду: Комуно-радянська продовольча політика в Україні в 20–30-х роках. — К., 1998; Центральна Рада і селянство // Історія України: Маловідомі імена, події, факти. — К., 1999. — Вип. 5; Історія України у запитаннях і відповідях: Навч. посібн. — К., 2002, 2003 (у співавт.); Історія України: Навч. посібн. — К., 2003, 2006; Вища освіта і Болонський процес: Навч. посібн. — К., 2006 (у співавт.); Українська та зарубіжна культура: Навч. посібн. — К., 2006; Концептуальна модель підготовки фахівців у вищому технічному навчальному закладі // Управління проектами, системний аналіз і логістика: Наук. журнал. — Вип. 4. — К., 2007 (у співавт.).

Дж.: Анкета Б.І. Хорошуна.

Віктор Крупина

ЦІБОРОВСЬКА-РИМАРОВИЧ Ірина Олегівна (31.08.1956, м. Київ) — історик, книгознавець, архівіст, дослідниця приватних і монастирських бібліотек України XVIII ст., діяльності друкарень XVIII — I чв. XIX ст. на етнічних українських землях, книжної культури України XVIII ст.

1979 закінчила іст. ф-т КДУ ім. Т.Г.Шевченка. 1980–1990 — м.н.с., ст. палеограф, зав. Відділу давніх актів ЦДІА України у м. Києві. З 1990-х працює на посадах: 1990–1994 — м.н.с., 1995–2003 — н.с., з 2003 — по теперішній час — ст.н.с. відділу стародруків та рідкісних видань НБУ ім. В.І. Вернадського. 2001 у НБУ ім. В.І. Вернадського захистила канд. дис. «Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: історія та бібліографічна реконструкція» (наук. кер. — академік НАН України, д. філос.н., проф. О.С. Онищенко). Член Міжнародного наук. т-ва дослідників XVIII століття. Учасник міжнародних наукових конференцій з питань книгознавства, бібліотекознавств, джерелознавства, які проходили в Україні та за кордоном (Польща, Росія, Словаччина). У рамках угоди про наукове співробітництво між Національною бібліотекою України ім. В. І. Вернадського та Бібліотекою Народнової (Варшава) брала участь у підготовці каталогу бібліотеки польського короля Станіслава Августа Понятовського.

Авторка бл. 40 наук. праць.

Тв.: Нововиявлені твори мініатюрної графіки XVI–XVIII ст. в актових книгах ЦДІА УРСР у м. Києві // Архіви України. — 1987. — № 4; Книги Франциска Скорини у зібранні Центральної наукової

бібліотеки Академії наук УРСР: Каталог. — К., 1991 (у співавт.); Видання друкарень, що діяли в українських землях у XVI–XVIII ст., у бібліотеці Вишневецького замку // Бібліотечний вісник. — 1998. — № 6; Колекція Ф. Мікошевського: видання друкарень, що діяли в українських землях у XVI–XVIII ст. // Бібліотечний вісник. — 1999. — № 2; Каталог стародрукованих видань, що зберігаються у Центральному державному історичному архіві України у м. Києві (ЦДІАК України). 1494–1764. — К., 1999 (у співав.); Сходознавець Тадей Крусинський і його праці у фондах Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського // Київські полоністичні студії. — Т. 4: Українсько-польські літературні контексти. — К., 2003; Рідкісне видання XVIII століття друкарні Луцького домініканського монастиря у фондах Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. — Вип. 10. — К., 2003; Історико-книгознавчий огляд примірників книжки Д. Братковського «Світ, по частинах розглянутий» з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського // Братковський Д. Світ, по частинах розглянутий. Фототипічне видання. Переклад, Джерела. Студії. — Луцьк, 2004; Родова міщанська бібліотека Алембеків доби бароко: історія та її книжки в Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського // Київські полоністичні студії. — Т. 6: Українсько-польські літературні контексти доби бароко. — К., 2004; Стародруки як джерело біографічних досліджень // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. — Вип. 13. — К., 2004; Бібліотекар XVIII століття: фах, звання, соціальний статус // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. — Вип. 13. — К., 2004; Видання друкарні Луцького домініканського монастиря в зібраннях Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського // Волинська книга: історія, дослідження, колекціонування. — Вип. 1. — Остріг, 2005; Видання друкарні Бердичівського монастиря босих кармелітів (1760–1840) як джерело до історії видавничої справи в Україні // Рукописна та книжкова спадщина України. — Вип. 10. — К., 2005; Календарі друкарні Бердичівського монастиря босих кармелітів: зміст, особливості друкарського оформлення, побутування // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського. — Вип. 16. — К., 2006; Родові бібліотеки Правобережної України XVIII ст. (Вишневецьких-Мнішеків, Потоцьких, Мікошевських): історична доля та сучасний стан. — К., 2007; Книжковий фонд відділу стародруків та рідкісних видань Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського як джерельна база історичних

досліджень // Рукописна та книжкова спадщина України. — Вип. 12. — К., 2007.

Дж.: Анкета І.О. Ціборовської-Римарович.

Олена Ковальчук

ЧАБАН Анатолій Юзефович (09.09.1946, с. Джулинка Бершадського р-ну Вінницької обл.) — дослідник історії українського козацтва, козацької держави сер. XVII ст., проблем регіональної історії, д.і.н. (1996), проф. (1997), Відмінник народної освіти (1996).

1964–1970 — навчався в Уманському держ. пед. ун-ті ім. П.Г. Тичини. 1964–1965 — учитель сш на Кіровоградщині, дир. районного будинку піонерів; 1965–1991 — на комсомольській та партійній роботі в Кіровоградській та Черкаській областях; 1972–1974 — служба в лавах Радянської армії; 1979–1981 — в аспірантурі АСН (м. Москва). Під кер. д.і.н., проф. О.І. Яковлева там само захистив канд. дис. «Формування соціальної активності молоді села України (1970–1976 рр.)». 1991–2000 — ст. викладач, доц., проф., зав. каф. історії України Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького. Докт. дис. «Історія Середнього Подніпров'я з найдавніших часів до середини XVII ст. (Геополітичний аспект)» захистив 1996 (наук. консультант — акад. В.А. Смолій). 2000–2003 — заст. голови Черкаської обласної держ. адміністрації з гуманітарних питань; 2003–2006 — перший секретар Посольства України в Республіці Казахстан. З 2006 — зав. каф. історіографії, джерелознавства та спеціальних іст. дисциплін України Черкаського нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького.

Під його керівництвом захищено 4 канд. дис., діє науковий Центр вивчення історії Середнього Подніпров'я. Дійсний член Української академії іст. наук (1999); нагороджений орденом «Знак пошани» (1976), Грамотою президії Верховної Ради УРСР (1979), почесним знаком «За заслуги перед Черкащиною» (2006). Ред. збірників «Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку»; «Книга пам'яті. Черкаська область»; «Українські студії про «Слово»»; «Українці Казахстану».

Автор понад 140 друк. праць.

Тв.: Витоки. — 1994; Середнє Подніпров'я. — 1999; Феномен Тараса Шевченка // Громадсько-політичний та літературно-художній журнал Казахстану «Аманат». — 2004. — № 4, березень; Раз добром налите серце вік не прохолоне // Українські новини (Казахстан). — 2004. — № 18; Витязь української поезії // Громадсько-політичний та літературно-художній журнал Казахс-

тану «Нива». — 2005. — №4; Я для тебе горів український народу // Українські новини (Казахстан). — 2006. — № 12; Постаті. — 2006.

Дж. і літ.: Анкета А.Ю. Чабана; Черкаський педагогічний інститут. — 1991; Черкаський державний університет. — 1996; Черкаський край — 1999. — серпень; Нова доба. — 2000. — Вересень; Відомі люди Бершадського району. — 2003; Целина. — 2004. — Грудень; Українські новини. — 2005. — Вересень; Казахстанская правда — 2006. — Серпень.

Віктор Крупина

ЧАВАРГА Іван Михайлович (18.05.1935, с. Гусний, тепер у Великоберезнянському р-ні Закарпатської обл.) — дослідник проблем соціально-економічного та культурного розвитку Закарпаття у повоєнний період, педагог та адміністратор вищої школи, к.і.н. (1974), доц. (1975). Із селян.

Закінчив іст. ф-т (1962) та аспірантуру (1973) УжДУ. 1974 захистив канд. дис. «Боротьба трудящих Закарпаття за дальший розвиток народного господарства і культури в 1959–1965 рр.» (наук. кер. — проф. Б.І. Співак, проф. І.М. Гранчак). Трудову діяльність розпочав у 1961 зав. лекторської групи Закарпатського обкому ЛКСМУ. 1962–1963 — зав. кабінетом політосвіти Хустського райкому КПУ. З 1963 в Ужгородському ун-ті: помічник проректора по заочному навчанню (1963–1965), проректор по навчальній роботі (1965–1981), доц. (1981–1987) та зав. (1987–1991) каф. політичної історії; доц. каф. історії України (з 1991). Нагороджений медалями: «За доблесну працю. В ознаменування 100-річчя з дня народження Володимира Ілліча Леніна» (1970) та «Ветеран праці» (1984).

Автор бл. 65 наук. і навч.-метод. публікацій.

Тв.: Розвиток освіти і культури на Закарпатті у 1959–1965 рр. // УІЖ. — 1969. — № 10. — С. 84–89; Культурне співробітництво трудящих Радянського Закарпаття і Саболч-Сатмарської області Угорської Народної Республіки в 1959–1969 рр. // Боротьба угорського народу за соціалізм. — Ужгород, 1970. — С. 224–232; Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації. — Ужгород, 1980 (у співавт.); Проблемы развития культуры в материалах XVI съезда КПЧ // Узловые вопросы советского славяноведения. — Ужгород, 1982. — С. 300–301; Вільна Україна на міжнародній арені // Матеріали наук. конф. викладачів іст. ф-ту. — Ужгород, 1994. — С. 3–7 (у співавт.); Смерть президента: (Останні дні життя і смерть президента Карпатської України Августина Волошина). — Ужгород, 1995 (у співавт.); Нові матеріали про останні дні життя президента Карпатської України А. Воло-

шина // 1945 рік. Закарпатська Україна. — Ужгород, 1995. — С. 68–72 (у співавт.); Роль Августина Волошина у героїчній та трагічній долі Карпатської України // Українські землі в роки Другої світової війни. — Ужгород, 1998. — С. 41–48 (у співавт.).

Літ.: Макара М. Звідки витікають чисті потічки...: І.М. Чаварзі — 60 // Новини Закарпаття. [Ужгород]. — 1995. — 18 травня; Макара М. Проректор з Верховини // Ужгородський університет. — 1995. — 12 травня; Олашин М. Людина з активною життєвою позицією: До 70-річчя з дня народження доцента Івана Чаварги // Трибуна. [Ужгород]. — 2005. — 17 травня.

Микола Олашин

ЧЕЙПЕШ Елла Петрівна (11.08.1933, с. Королево, тепер Виноградівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідниця новітньої історії Угорщини к.і.н. (1978), доц. (1987). 3 робітників.

Закінчила фіз.-мат. ф-т Ужгородського учительського ін-ту (1953), іст. ф-т (1962) та аспірантуру каф. загальної історії (1974) УжДУ. 1978 захистила канд. дис. «Подальший розвиток культурної революції в Угорській Народній Республіці і поглиблення радянсько-угорського культурного співробітництва (1962–1975 рр.)» (наук. кер. — проф. І.М. Гранчак).

Трудову діяльність розпочала 1950 вчителем Тячево-Черятської початкової школи, що на Закарпатті. Згодом працювала бухгалтером Тячівської окружної контори зв'язку (1951). Після закінчення учительського ін-ту перебувала на комсомольській роботі: секретар комітету комсомолу цього ж вузу (1953), зав. відділом по роботі серед шкільної молоді і піонерів Ужгородського міськкому ЛКСМУ (1953–1956). 1956–1960 — перекладач з угорської мови у військовій частині (Південна група військ). 1960 — вихователь Ужгородської школи-інтернату № 1. 1960–1973 — перекладач з угорської мови в Управлінні КДБ по Закарпатській області. 1973–1974 — аспірантка, 1974–1978 — учений секретар Ужгородського ун-ту. Деякий час (1978–1980) працювала м.н.с. Ужгородського відділу Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. З 1980 — асистент, з 1985 до 1990 — доц. каф. наукового комунізму (тепер каф. політології). Крім того, у 1974–1980 працювала викладачем каф. загальної історії УжДУ.

Тв.: Вивчення історії культурної революції в Угорській Народній Республіці в радянській історіографії (1945–1965) // Боротьба угорського народу за соціалізм. — Ужгород, 1970. — С. 233–240; Розквіт українсько-угорських творчих зв'язків працівників мистецтва (1956–1970 рр.) // Українська РСР у радянсько-угорському

співробітництві (1945–1970 рр.). — К., 1972. — С. 264–283 (у співавт.); Розвиток і удосконалення культурного співробітництва СРСР і братніх соціалістичних країн на сучасному етапі: (На матеріалах радянсько-угорських зв'язків) // Зміцнення світової соціалістичної системи — торжество ідей пролетарського інтернаціоналізму. — Ужгород, 1975. — С. 103–105 (у співавт.); Королево: [Ист. очерк] // История городов и сел Украинской ССР. Закарпатская область. — К., 1982. — С. 207–215 (у співавт.); Совершенствование социалистического образа жизни в европейских странах социалистического содружества // Узловые вопросы советского славяноведения. — Ужгород, 1982. — С. 82–84 (у співавт.); Культурные преобразования в Закарпатье в период Советской власти в 1919 г. // Великий Октябрь и Венгерская Советская Республика. — Москва, 1983. — С. 244–250.

*Степан Віднянський,
Микола Олашин*

ЧЕРЕВАНЬ Антон Самійлович (04.08.1906, с. Глинське, Опішнрянського р-ну Полтавської обл. — 24.03.1975, м. Полтава) — дослідник історико-аграрної проблематики, історичного краєзнавства, д.і.н. (1968), проф. (1971).

1926–1928 працював на комсомольській роботі у рідному селі. 1928–1930 служив у Червоній Армії. 1930–1931 — навчався на робфаці Харківського ін-ту соціального виховання, 1931–1933 — у Харківському юридичному комвузі. 1932–1934 — пропагандист ЦК ЛКСМУ і голова Всеукраїнського бюро пролетстуду. 1934 А.С. Черевань завуалював особисту першу репресію після вбивства Кірова: «1934–1935 — педагог дитячого прийомника Харківського обласного управління НКВС». 1935–1941 — студент, аспірант іст. ф-ту Харківського держ. ун-ту. У червні 1941 добровольцем вступив до лав Червоної Армії. У травні 1942 під Харковом потрапив у німецький полон, через що вибув з лав ВКП(б). Наприкінці березня 1945 А.С.Череваню вдалося втекти, згодом взяв участь у воєнних діях на Далекому Сході.

1946 поновлений в аспірантурі ХДУ. 1948 у ХДУ захистив канд. дис. «Боротьба селян і козаків Лівобережної України проти закріпачення». Через політичну недовіру по причині перебування у полоні не зміг отримати роботу у жодному вищому навчальному закладі України і змушений виїхати на Урал, у Перм, де отримав посаду ст. викладача Пермського держ. ун-ту. 1950 — присвоєно вчене звання доц. 1953 з причин політичної недовіри був звільнений з роботи. З червня 1954 — доц., з 1956 — зав. каф. історії

СРСР Карельського пед. ун-ту. 1956 поновлений у лавах членів КПРС.

1962 звільнений із займаної посади у зв'язку з переведенням у розпорядження Міністерства освіти УРСР. Черевань А.С. повернувся на Полтавщину. З 1962 — доц. 1971–1975 проф. каф. історії СРСР УРСР ПДПІ ім. В.Г. Короленка. 1968 у КДУ захистив докт. дис. «Очерки истории социально-экономического и правового положения государственных крестьян Урала и европейского Севера России до реформы Киселева». А.С. Черевань — перший д.і.н. Полтавщини. Створив наукову історико-аграрну школу. Нагороджений орденом Трудового Червоного прапору.

Автор бл. 45 праць.

Тв.: Научная работа кафедры истории СССР Молотовского государственного университета им. А.М. Горького в 1947–1949 гг. // Вопросы истории. — 1950. — № 3. — С. 151–152; Крестьянская война в России под руководством Е.Пугачова и антикрестьянское движение в 50–70-х гг. XVIII на Украине // Молотовский ун-т им. А.М. Горького. Доклады научных конференций. Вып. 5–6. Историко-филологический. — 1951. — С. 17–25; Развивать интерес к научной работе // Вестник высшей школы. — 1952. — № 7. — С. 52–54; Совместная борьба украинских и русских крестьян против феодального гнета в 60–70-е гг. XVIII века // Вопросы истории. — 1953. — № 12. — С. 29–41; Классовая борьба в южной части Левобережной Украины в третьей четверти XVIII в. // Молотовский гос. ун-т им. А.М. Горького. Ученые записки. — Т. 8. — Вып. 2. — Молотов, 1953. — С. 255–260; Из истории антикрепостнического движения накануне Крестьянской войны под руководством Е.И.Пугачова (Воронежская, Белгородская губ. и Слободская Украина) // Карельский пединститут. Ученые записки. — Т. 3. — Вып. I. — Петрозаводск, 1956. — С. 25–33; Эволюция земельных отношений государственных крестьян Урала и Европейского севера России во второй половине XVIII — первой трети XIX в. // Ученые записки Петрозаводского Гос. Ун-та. — Петрозаводск, 1957. — Т. VII. — Вып. I. — С. 65–100; Формирование сословия государственных крестьян на Урале и Европейском севере России. — Петрозаводск, 1960; Из истории земледельческого хозяйства государственных крестьян Карелии, Европейского севера России и Урала во второй половине XVIII — первой трети XIX в. (к вопросу разложения крестьянства) // Вопросы истории. — Вып. I. Сб. Петрозаводского гос. ун-та. — Петрозаводск, 1961. — С. 68–106; К вопросу о роли государственных крестьян Карелии, Европейского севера России и Урала в

развитии промышленности (вторая половина XVIII — первая треть XIX в.) // Вопросы истории. — Сб. Петрозаводского гос. ун-та. Вып. 2. — Петрозаводск, 1962; К вопросу о роли государственных крестьян Карелии, Европейского севера России в развитии судостроения и судоходства (вторая половина XVIII — первая треть XIX в.) // Ученые записки Петрозаводского гос. ун-та. — Т. 11. — Вып. 1. Исторические науки. — Петрозаводск, 1962. — С. 223–254; До перебування О. Пугачова на Україні і в Білорусії // УІЖ. — 1963. — № 3. — С. 108–110; Соціальний зміст законодавства царської Росії у другій половині XVIII — першій чверті XIX ст. // Питання історії народів СРСР. — Вип. 2. — Харків, 1966; О развитии товарно-денежных отношений на Урале и Европейском севере России во второй половине XVIII — первой трети XIX вв.) // Ученые записки Петрозаводского гос. ун-та. — Т. 14. — Вып. 6. Исторические науки. — Петрозаводск, 1967. — С. 31–40.
Літ.: Капустян Г.Т.: Наукова і людська школа професора Череваня // Зоря Полтавщини. — 2006. — 23 травня.

Ганна Капустян

ЧЕРНЯВСЬКИЙ Федір Федорович (03.08.1918, с. Давидів Брід, тепер Великоолександрівського р-ну Херсонської обл. — 04.07.1993, м. Тернопіль) — фахівець в галузі соціально-економічних перетворень в західноукраїнських областях 40–50-х рр. XX ст., д.і.н. (1980), проф. (1983). Із селян.

Закінчив робітфак Херсонського філіалу Всесоюзного механіко-технологічного ін-ту консервної промисловості (1933) та іст. ф-т Одеського держ. пед. ін-ту (1937). Також навчався на іст. ф-ті Херсонського держ. пед. ін-ту (1933–1935). 1958 захистив канд. дис. «Початок соціалістичних перетворень в Закарпатті (жовтень 1944 — січень 1946 рр.)», 1980 — докт. дис. «Діяльність Комуністичної партії по посиленню провідної ролі робітничого класу в соціалістичних перетвореннях в західних областях України (1939–1950 рр.)».

Трудову діяльність розпочав 1937 викладачем історії СРСР Первомайського педучилища. 1938–1941 — викладач історії СРСР, зав. навчальною частиною фельдшерсько-акушерської школи (м. Первомайськ Одеської обл.). 1941–1945 — на фронтах Великої Вітчизняної війни. 1945–1946 — агітатор політвідділу 340-ї артилерійської бригади (м. Мукачево Закарпатської обл.). Згодом працював дир. маслозаводу в Ужгороді (1946–1950), заст. голови Ужгородської Ради депутатів трудящих (1950–1953), ст. викладачем каф. історії СРСР УжДУ (1953–1957) та каф. історії КПРС

обласної трирічної партшколи (1957–1958). З 1958 у Тернопільському мед. ін-ті (тепер Тернопільський держ. мед. ун-т ім. І.Я. Горбачевського) — зав. каф. марксизму-ленінізму (1958–1976), доц. (1976–1981) та проф. (1981–1990) цієї ж каф. Нагороджений орденом Червоної Зірки (двічі), орденом Вітчизняної війни II ступеня, орденом Вітчизняної війни I ступеня (двічі), медалями та чеським військовим Хрестом.

Тв.: По пути социализма: Деятельность Коммунистической партии по укреплению руководящей роли рабочего класса при построении основ социализма в западных областях Украинской ССР (1939–1950). — Львов, 1978; Тернопіль: Історико-краєзнавчий нарис. — Львів, 1979 (у співавт.); Соціалістичні перетворення в промисловості Закарпаття в 1944–1945 рр. // Наукові записки УжДУ. — Ужгород, 1957. — Т. XXIX. — С. 281–306; Провідна роль робітничого класу в колективізації сільського господарства західних областей УРСР (1939–1950 рр.) // УІЖ. — 1980. — № 11. — С. 77–86; Участь робітничої молоді в соціалістичному змаганні в роки четвертої п'ятирічки // УІЖ. — 1983. — № 1. — С. 50–55 (у співавт.).

Микола Олашин

ЧЕРНЯКОВ Іван Тихонович (21.10.1936, с. Нова Слобода Путивльського р-ну Сумської обл.) — історик, культуролог, археолог, фахівець у галузі первісної археології України та Південно-Східної Європи, музеєзнавець, к.і.н. (1975).

1951–1955 — студент Путивльського пед. училища, 1955–1960 — іст. ф-ту Одеського ун-ту. 1959–1961 — м.н.с., 1961–1965 — заст. директора з наук. роботи, 1965–1973 — дир. Одеського археологічного музею Міністерства культури УРСР, 1973–1976 — зав. відділом історії стародавнього Єгипту Одеського археологічного музею АН УРСР. 1975 в Ін-ті археології АН УРСР захистив канд. дис. «Північно-Західне Причорномор'я у добу пізньої бронзи» (наук. кер. — д.і.н. В.М. Даниленко). 1976–1977 — м.н.с., 1977–1984 — ст.н.с., 1984–1986 — зав. сектором новобудовних експедицій, 1986–1988 — ст.н.с та Голова Польового Комітету, 1988–1992 зав. відділом первісної археології, 1992–1998 — ст.н.с. Інституту археології НАНУ, 1998–1999 — заст. дир. з наук. роботи історико-архітектурного заповідника «Стародавній Київ», 1999–2001 — зав. сектором охорони пам'яток археології Центру з охорони пам'яток історії та культури м. Києва Київської міської державної адміністрації, 2001–2004 — ст.н.с. науково-дослідного ін-ту пам'яток охоронних досліджень Міністерства культури і мистецтв України.

Член-кор. Українського відділення Міжнародної організації ІКОМОС. Член правління та виконавчий дир. Українського благодійного фонду «Трипілля».

Автор понад 300 публікацій, серед яких 10 монографічних праць, два посібники для вузів. Серед наукових відкриттів — перші знахідки пам'яток енеолітичної культури Гумельниці на лівобережжі Дунаю на території України і Молдови, розкопки трипільських курганів, розробка концепції про роль трипільської культури в давній історії Європи, створення першої періодизації старожитностей міжріччя Дунаю та Дністра, сотні розкопаних курганів, виділення буджацької культури III тис. до н. е., дослідження сабатинівської культури другої половини II тис. до н. е., до н. е., створення етногенетичної концепції кіммерійців з їх археологічною інтерпретацією найдавніших відомих за назвою племен, яким належали пам'ятки культури багатоваликої кераміки, сабатинівської та білозерської культур кінця II тис. до н. е., обґрунтування археологічних реалій «міста людей кіммерійських» Гомера в залишках сабатинівського поселення біля Виноградного Саду в Південному Побужжі, інтерпретаціяповідомлень Геродота про кіммерійців в конкретних археологічних пам'ятках Північного Причорномор'я. В останні десять років активно займається дослідженням середньовічної історії України.

Тв.: Археологічні пам'ятки Хаджибейського лиману. Праці Одеського університету. — Т. 149. — Вип. 5. — Одеса, 1959; Некоторые археологические находки из Болградского района Одесской области. Материалы по археологии Северного Причерноморья. — Вип. 4. — Одеса, 1962; Новые находки памятников сабастиновского типа в Северо-Западном Причерноморье // Краткие сообщения Института археологии АН СССР. — Вип. 102 — М., 1964; Позднетрипольский курган у с. Сарата Одесской области. Краткие сообщения о полевых археологических исследованиях Одесского государственного археологического музея 1962 года. — Одесса, 1964; Краснояцкий клад литейщика. Краткие сообщения о полевых археологических исследованиях Одесского государственного археологического музея 1963 года. — Одесса, 1965; Курганы степной части междуречья Дуная и Днестра (1964–1966 гг.) // Материалы по археологии Северного Причерноморья. — Вип. 6. — Одесса, 1970 (у співавт.); Найден город. — Одесса, 1971; Клад бронзовых предметов из Нижнего Подунавья. Археологические открытия 1973 года. — М., 1974; Некоторые проблемы древнейшей истории Северо-Западного Причерноморья. Материалы по археологии Северного Причерноморья. —

Вып. 8 — Одесса, 1976 (у співавт.); Золотая чаша Вылцентрыновского типа из Северо-Западного Причерноморья // Советская археология. — 1981 — № 1 (у співавт.); Хронологія археологічних пам'яток епохи міді-бронзи на території України. — К., 1988 (у співавт.); Археологія та стародавня історія України. Курс лекцій. — К., 1992 (у співавт.); Северо-Западное Причерноморье во второй половине II тыс. до н. э. — К., 1985; Місце трипільської культури в стародавній історії Європи // Археологія. — 1993. — № 3; Ноуа-Кослодженско-Сабатиновская культурно-историческая общность и проблема фрако-киммерийского единства в эпоху поздней бронзы — раннего железа // Massivul Traco-Cimerian. Probleme actuale. Simpozion International. — Chsinau: «Stiinta», 1994 (рос. та молд. мовами); Історії української культури. — Т.1 — К., 2001; Стела бронзової доби з Верхоріччя // Археологія. — 2005. — № 1; Путивль на перепутьях истории Украины и России. — К., 2005; Вікентій Хвойка (1850–1914). — К., 2006.

Літ.: Г. Мезенцева. Дослідники археології України. Словник-довідник. — Чернігів, 1997. — С. 55; До 60-річчя Івана Тихоновича Чернякова // Археологія — 1996. — № 3. — С. 157–158; До 60-річчя Івана Тихоновича Чернякова. — Северо-Восточное Приазовье в системе евразийских древностей (энеолит — бронзовый век). — Ч. 1. — Донецк, 1996. — С. 138; Filip Jan. Enzyklopedbuch zur Ur — und Fruhgeschichte Europas. — Band III. Addende. — Praga: Jiri Hrala, 1998; Фурманчук Г.Й. Історія створення Нетішинського міського краєзнавчого музею // Вісник Нетішинського краєзнавчого музею. — 2002. — № 1. — С. 17–18; Дегтярьов С.І., Казаков А.Л. Черняков Іван Тихонович // Сумщина в іменах. — Суми, 2003. — С. 558; Івану Тихоновичу Чернякову виповнилося 65 років // Сумська старовина. — 2001. — № VIII–IX; Бурдо Н.Б. Черняков Іван Тихонович // Енциклопедія трипільської цивілізації (в двох томах). — К., 2004. — С. 604–605; Рябова В.О. Черняков Іван Тихонович // Сумське земляцтво в м. Києві. — Вип. 1. — К., 2005. — С. 236–237.

Олена Ковальчук

ЧЕРЧЕНКО Юрій Анатолійович (06.12.1956, м. Київ) — дослідник історії України ХХ ст., джерел з історії ОУН і УПА, к.і.н. (1992). Лауреат премії ім. М.С.Грушевського НАНУ (1997).

1973–1978 — навчався на іст. ф-ті КДУ ім. Т.Г. Шевченка. 1984–1992 — м.н.с. Ін-ту історії АН України. Там само 1992 захистив канд. дис. «Інтеграційні процеси в західних областях України у 1940-і роки» (наук. кер. — д.і.н., проф. Р.Г. Симоненко). З 1992 —

н.с., ст.н.с. відділу джерел з новітньої історії України Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ.

Автор бл. 50 наук. публікацій.

Тв.: Згадка на сумні роковини / Інститут історії НАН України. — Препринт № 10. — К., 1990 (у співавт.); Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції (20–40-і рр. XX ст.) // УІЖ. — 1991. — № 1–7 (у співавт.); Документи про терор органів НКВС проти населення західних областей України // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 2. — К., 1993; Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20–50-і роки XX ст. — К., 1994 (у співавт.); Документи з історії національно-визвольного руху в Україні XX ст. Інформ. бюллетень. — Вип. 1. — К., 1995 (вступ і ред.); Літопис УПА. Нова серія. — Т. 1. Видання Головного Командування УПА. — Київ; Торонто, 1995 (у співавт.); Літопис УПА. Нова серія. — Т. 3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України. — Київ; Торонто, 2001; Документи і матеріали з історії ОУН. — Т. 7. Документи Комісії державного планування ОУН (КДП ОУН). — К., 2002 (у співавт.); Документальні видання з історії ОУН і УПА // Архіви України. — 2003. — № 1–3; Неопублікований лист Мілени Рудницької до Беніто Муссоліні // Історичний журнал. — 2004. — № 12 (у співавт.); Документи і матеріали з історії ОУН. — Т. 1. 1927–1930. — К., 2005 (у співавт.); Неопубліковані листи Дмитра Донцова до Дмитра Андрієвського (1927–1928 рр.) // Історичний журнал. — 2006. — № 1; Листи Омеляна Сеніка до Євгена Коновальця (листопад–грудень 1932 р.) // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 10/11. — К., 2006; Документи і матеріали з історії ОУН. — Т. 2. Ч. 2. Листування Є. Коновальця з Д. Андрієвським. (1927–1934 рр.). — К., 2007. Упорядкування, вступна стаття; Документи Українського національного об'єднання Канади в Архіві ОУН у Києві // Пам'ятки. Археографічний щорічник. — Т. 7. — К., 2007; Неопубліковані документи про Олега Ольжича (1937–1941 рр.) // Історичний журнал. — 2007. — № 5; Архів ОУН у Києві // Український археографічний щорічник. Нова серія. — Вип. 12. — К., 2007.

Дж. і літ.: Анкета Ю.А.Черченка; Вчені Інституту історії України НАН України: Біобібліографічний довідник. — Вип. 1. — К., 1998; Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 675.

Олена Ковальчук

ЧОРНИЙ Володимир Павлович (15.07.1931, с. Киданів Бу-
чацького р-ну Тернопільської обл.) — дослідник визвольної
боротьби слов'янських народів проти національного поневолення,
к.і.н. (1966), доц. (1971), д. чл. НТШ (1992).

1948–1953 навчався на іст. ф-ті ЛДУ. 1956–1967 — лаборант,
викладач та ст. викладач, заст. декана, пом. проректора цього ж
ун-ту. 1967–1968 — заст. зав. відділу науки і навч. закладів
Львівського обкому КПУ. 1968–1973 — ректор Дрогобицького пед.
ін-ту ім. І. Франка. 1973 — по т.ч. — зав. каф., декан іст. ф-ту, доц.,
дир. Ін-ту славістики ЛНУ ім. І. Франка. 1975 — по т.ч. — заст.,
відповідальний ред. наук. зб. «Проблеми слов'язнавства».
З 1992 — по т.ч. — голова оргкомітету Міжнародного славистичного
колоквиуму.

1953–1956 навчався в аспірантурі ЛДУ ім. І. Франка, де 1966
захистив канд. дис. «Квітневе повстання 1876 р. в Болгарії» (наук.
кер. — д.і.н., проф. О.С. Бейліс).

Автор більше 150 наук. праць.

Тв.: Болгарська еміграція в період підготовки квітневого пов-
стання 1876 // Питання загальної історії. — Львів, 1959; Герої-
ческая эпопея болгарского народа. Апрельское восстание 1876 г. —
Львів, 1976; Незабываемый подвиг. Некоторые аспекты русско-
турецкой войны 1877–1878 гг. — Львів, 1980 (у співавт.); Історія
південних і західних слов'ян: Підручн. — К., 1987 (у співавт.); Праця
Д. Дорошенка «Слов'янський світ»: українська візія слов'янства //
Проблеми слов'язнавства. — Вип. 47. — Львів, 1995; Лужицькі
серби: Посібн. — Львів, 1997 (у співавт.); Історія Південно-Східної
Європи: Посібн. — Львів, 2001 (у співавт.); Слов'язнавчі студії. —
Львів, 2002.

Дж. і літ.: Анкета В.П. Чорнія; Генова Л. Апрельското въстание в
изследованията на един съветски историк // Исторически прегляд
(София). — 1976. — № 2. — С. 140–143; Историчний факультет
Львівського національного університету ім. І. Франка (1940–2000). —
Львів, 2000. — С. 173–174; Стеблій Ф. Славист широкого діапазону.
До 70-річчя від дня народження Володимира Чорнія // Проблеми
слов'язнавства. — Вип. 52. — Львів, 2002. — С. 235–236.

Любов Шепель

ЧОРПИТА Яромир Іванович (02.01.1941, м. Чортків Терно-
пільської обл.) — дослідник регіональних проблем історії Чорт-
ківщини, засл. працівник культури України (2006).

Після закінчення іст. ф-ту Львівського ун-ту ім. І. Франка (1962–
1968) працював викладачем історії в школах, в дяківсько-

катехитичній академії м.Чортків, з 1991 — на посаді дир. Чортківського районного краєзнавчого музею.

Підготував канд. дис. «Ремесло, цехи і зародження мануфактури в Руському воеводстві Речі Посполита в XVII — XVIII ст.» (наук. кер. — д.і.н., проф. Ю.М. Гроссман). Не захистив через причетність родини до ОУН-УПА.

Автор понад 300 публікацій.

Тв.: Bericht der Handels und Ugewerde-kommer in Czortkiw in den 1772–1849. — Відень, 1989; Чортків: Історико-краєзнавчі нариси. — К., 1993, 2002; Моє знайомство з правдивою історією. — Нью-Йорк, 1994; З історії стоматологічної служби Чортківщини. — Чортків, 1995; Вознесеньська церква і її далеке минуле. — Чортків, 1996; Земля Тернопільська. — Тернопіль, 2003.

Дж. і літ.: Анкета Я.І. Чорпіти; Чортків: Історико-краєзнавчі нариси. — К., 1993; Книги пам'яті України. — Т. 3. — К., 1996.

Любов Шепель

ЧУБУКОВ Яків Арсенович (04.11.1911, с. Круті, тепер Знаменського р-ну Смоленської обл., РФ — 27.07.1988, м. Ульяновськ, РФ) — дослідник проблем національно-визвольного руху та соціалістичних перетворень в Середній Азії, д.і.н. (1965), проф. (1966). Із селян.

Закінчив іст. ф-т Ленінградського держ. ун-ту (1938). 1965 захистив докт. дис. «Боротьба трудящих Киргизії за перемогу Радянської влади і розвиток соціалістичної революції (1917–1926 рр.)».

З юнацьких років наймитував, пізніше працював на різних будівельних роботах. 1930–1931 — голова колгоспу, потім інструктор Знаменського райвиконкому (1931–1932), заст. начальника райвідділу міліції по політчастині (1932) та заст. редактора Знаменської районної газети (1932–1933). Після закінчення ун-ту (1938) був направлений на роботу в Киргизький держ. пед. ін-т, де працював до квітня 1942 (ст. викладач, декан іст. ф-ту, зав. каф. нової і новітньої історії). 1942–1943 — зав. відділом пропаганди і агітації Іссик-Кульського обкому партії. 1943–1945 — зав. відділом вузів і шкіл Брянського обкому партії. 1945–1947 — дир. Кримського держ. пед. ін-ту. З 1947 працював в УЖДУ: зав. каф. історії СРСР (1947–1958), доц. (1958–1963) та проф. (1963–1968) цієї ж каф. З 1968 — в Ульяновському держ. політехнічному ін-ті (тепер Ульяновський держ. технічний ун-т): зав. каф. історії КПРС (1968–1981) та проф. цієї ж каф. (1981–1988).

Тв.: Революционная борьба в северных районах Киргизии (1917–1918 гг.). — Фрунзе, 1941; Из истории борьбы трудящихся

Киргизии за победу Советской власти // Наукові записки Ужгородського держ. ун-ту. — Львів, 1956. — Т. XX. — С. 53–104; Земельно-водная реформа в Северо-Восточной Киргизии (1921–1922 гг.) // Там само. — Ужгород, 1957. — Т. XXVII. — С. 151–64; Из истории гражданской войны в северных районах Киргизии // Там само. — Т. XXIV. — С. 129–155; Из истории гражданской войны в Киргизии в 1919–1920 гг. // Там само. — 1958. — Т. XXXVI. — С. 153–179; Лютнева буржуазно-демократична революція в Росії і Закарпаття // Матеріали XXI наук. конференції УЖДУ. Серія історії. — [К.], 1967. — С. 171–175; XXIII съезд КПСС о дальнейшем развитии партии // В.И. Ленин и научные основы руководства процессами общественного развития при социализме. — Ульяновск, 1972. — С. 255–264.

Літ.: Чубуков Яків Арсенович // Учені вузів Української РСР. — [К.], 1968. — С. 464.

Микола Олашин

ЧУЧКО Михайло Костянтинович (11.11.1972, смт. Путила Чернівецької обл.) — дослідник історії культового будівництва, соціально-релігійного життя православного населення Буковини в добу пізнього середньовіччя та новий час, традиційної культури буковинців, д.і.н. (2008), доц. (2006). Батько і мати — художники.

1994 закінчив іст. ф-т Прикарпатського ун-ту імені В. Стефаника в м. Івано-Франківську. 1994–1998 працював у Чернівецькому музеї народної архітектури і побуту. 1998–2000 заст. гол. Робочої групи з підготовки матеріалів до тому «Зводу пам'яток історії і культури Чернівецької області».

2000 під керівництвом д.і.н., проф. Кожолянка Г.К. в І-ті мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського НАН України захистив канд. дис. «Буковинська дерев'яна культова архітектура XVII–XIX ст. (До проблеми взаємодіявлив народних традицій та церковних канонів)».

2000 працює на іст. ф-ті Чернівецького нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. 2008 у Чернівецькому нац. ун-ті захистив докт. дис. «Соціорелігійні аспекти повсякденного життя православного населення північної частини Молдавського воеводства та австрійської Буковини (друга половина XIV — початок XX ст.)». Коло наук. зацікавлень — історія соціально-релігійного життя на Буковині, культове будівництво та етнологія Буковини. Автор понад 60 наук. праць.

Тв.: Організаційно-обрядова практика дерев'яного церковного будівництва на Буковині в XV–XIX ст. // Питання стародавньої та

середньовічної історії, археології й етнології: Зб. наук. праць. — Чернівці, 2002. — Т. 1. — С. 221–240; Дерев'яна церква Св. Миколая в Чернівцях // Археологія та етнологія Східної Європи: матеріали і дослідження: Зб. наук. праць. — Одеса, 2002. — Т. 3. — С. 268–269; Регіональні особливості етнодемографічної та конфесійної ситуації на Буковині в середині XIV — на початку XXI ст. // Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології: Зб. наук. праць. — Чернівці, 2004. — Т. 1. — С. 124–139; В полоні колективних страхів і надій: з історії народного благочестя на півночі Молдавської землі та в австрійській Буковині // Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. — Одеса, 2007. — № 9 (46). — С. 146–157; Проблема взаємин православного парафіяльного кліру і мирян на Буковині в кінці XVIII — на початку ХХ ст.: нормативний та традиційний аспекти // Матеріали до української етнології. Зб. наук. праць. — К., 2004. — Вип. 4 (7). — С. 161–165; Соціально-економічне становище та побут буковинського православного духовенства в імперії Габсбургів // Український історичний збірник. — К., 2004. — Вип. 7. — С. 141–152; Вознесенська церква в Лужанах: історія, архітектура та опорядження найдавнішої пам'ятки середньовічного культового будівництва в північній частині Буковини. — Чернівці, 2006; «И възят Бога на помощь»: соціально-релігійний чинник в житті православного населення північних волостей Молдавського воєводства та австрійської Буковини (епоха пізнього середньовіччя та нового часу). — Чернівці, 2008.

Дж. і літ.: Анкета М.К. Чучка; Чучко Михайло // Дослідники та краєзнавці Гуцульщини. Довідник. — Косів, 2002. — С. 242–243.

Святослав Юсов

ШЕРШУН Іван Георгійович (24.12.1936, с. Старе Давидково, тепер Мукачівського р-ну Закарпатської обл.) — дослідник проблеми державного будівництва на Закарпатті, к.і.н. (1974), доц. (1982). Із селян.

Закінчив шкільний відділ Мукачівського пед. училища (1955), іст. ф-т (1963) та аспірантуру при каф. історії КПРС (1972) УжДУ. 1974 захистив канд. дис. «Радянське будівництво в Закарпатті (1946–1958 рр.)» (наук. кер. — доц. В.В. Хайнас).

Педагогічну діяльність розпочав у 1955 вчителем семирічної школи с. Вишка Великоберезнянського р-ну, що на Закарпатті. Потім служив в армії (1955–1958) та навчався у вузі (1958–1963). 1963–1969 — інструктор відділу пропаганди і агітації Мукачівського райкому Компартії України. Після закінчення аспірантури працю-

вав в Ужгородському ун-ті: викладач (1972–1976), ст. викладач (1976–1978), доц. (1978–1992) каф. історії СРСР; доц. каф.и нової і новітньої історії та історіографії (1992–1997). 1981–1986 — декан іст. ф-ту УжДУ. З 1997 — в Мукачівському технологічному ін-ті: доц. каф. гуманітарних дисциплін (з 1997 і дотепер), декан ф-ту заочної форми навчання (2000–2002).

Тв.: Утворення і зміцнення Рад депутатів трудящих на Закарпатті // УІЖ. — 1972. — № 1. — С. 26–30 (у співавт.); Великий Жовтень і революційна боротьба в Угорщині (1917–1919 рр.) // Там само. — 1977. — № 6. — С. 45–56 (у співавт.); Розквіт Закарпаття за роки Радянської влади // Там само. — 1980. — № 6. — С. 47–54; Розвиток народовладдя на Закарпатті в умовах соціалізму // Закарпаття: минуле і сучасне. — Ужгород, 1986. — С. 191–201 (у співавт.); Деякі суперечності в соціальній сфері на Закарпатті в перше повоєнне десятиліття // Матеріали наук. конференції викладачів іст. ф-ту [УжДУ]. 1993 р. — Ужгород, 1994. — С. 27–31; Негативний вплив сталінщини на суспільно-політичне життя Закарпаття 40-х — початку 50-х років // Науковий вісник Ужгородського ун-ту. Серія: Історія. — Ужгород, 1995. — Вип. 1. — С. 83–87; До питання про перехід влади на Закарпатті від народних комітетів до місцевих Рад депутатів трудящих // Там само. — 1998. — Вип. 2. — С. 71–76 (у співавт.); Нагромадження господарських і соціально-економічних суперечностей у 50–70-х рр. на Закарпатті // Там само. — 2004. — Вип. 10. — С. 168–172 (у співавт.).

Літ.: Шершун Іван Георгійович // Під покровительством музи Клію: Історичному факультету Ужгородського національного університету — 60 років. — Ужгород, 2005. — С. 52–53; Шершун Іван Юрійович // Дудаш А. Старе Давидково: сторінки історії, суспільного і духовного життя. — Мукачево, 2006. — С. 97–98.

Микола Олашин

ШУЛЬЦ Павло Миколайович (09/22/.10.1900, м. С.-Петербург — 20.09.1983, Ленінград) — історик, археолог та мистецтвознавець. Народився у родині вченого-біолога.

Закінчив ф-т сусп. наук Ленінградського держ. ун-ту (1923). Працював як науковий співробітник Ермітажу (1924–1926). Ст.н.с. Держ. академії історії матеріальної культури в Ленінграді та доц. Ленінградського держ. ун-ту (1929–1936). Доц. Академії мистецтв у Ленінграді (1936–1941). Брав участь в обороні Ленінграду від німецьких військ та партизанському русі (1941–1942). Інвалід війни. Ст.н.с. ІІМК (пізніше — Ін-ту археології) АН СРСР (1942–

1949). Зав. античного відділу Державного музею образотворчого мистецтва (1944–1948). Зав. Кримською філією Ін-ту археології АН СРСР у Сімферополі, а після її розформування — зав. відділу у складі Ін-ту археології АН УРСР (1949–1966). Брав участь в Ольвійській експедиції (1926, 1929–1930, 1939). Керував археол. експедиціями у Південному Криму, зокрема у Неаполі Скіфському.

Автор ряду праць з археології Північного Причорномор'я скіф-сарматської та античної доби. Редагував ряд наукових праць, у т.ч. монографії Е.І. Соломоника «Сарматські знаки Північного Причорномор'я» (К., 1959) та О.П. Іванової «Скульптура та живопис Боспору: Нариси» (К., 1961) та ін. Нагороджений орденами Слави III ступеня, Знак Пошани.

Тв.: Техника античного рабовладельческого общества // Очерки истории техники докапиталистических формаций. — М.; Л., 1936; Розкопки Неаполя скіфського в 1946 р. // Матеріали польових досліджень Інституту археології АН УРСР за 1945–1946 рр. — К., 1949; Историко-археологические исследования в Крыму (1920–1950) // Крым. — Симферополь, 1950. — № 6; Тавро-скіфська експедиція 1947 р. // Археологічні пам'ятки. — Т. 4. — К., 1952; Мавзолей Неаполя Скифского. — М., 1953; Работы Северо-Крымской экспедиции // Краткие сообщения Института археологии АН УССР. — Вып. 4. — К., 1955; Исследования Неаполя скифского (1945–1950 гг.) // История и археология древнего Крыма. — К., 1957; Таврское укрепленное поселение на горе Кошка в Крыму // Краткие сообщения Института археологии АН УССР. — Вып. 7. — К., 1957; О некоторых вопросах истории тавров // Проблемы истории Северного Причерноморья в античную эпоху. — М., 1959; Скифский город на реке Булганак // Археологические исследования на Украине в 1965–1966 гг.: Информационные сообщения. — Вып. 1. — К., 1967; Позднескифская культура и ее варианты на Днестре и в Крыму // Материалы и исследования по археологии СССР. — 1971. — № 177; Скифские изваяния // Художественная культура и археология античного мира. — М., 1976.

Літ.: Щеглов А.Н. Памяти Павла Николаевича Шульца // Советская археология. — 1984. — № 3; Мезенцева Г. Дослідники археології України: Енциклопедичний словник — довідник. — Чернігів, 1997.

Олексій Ясь

ЩЕПКИН Євген Миколайович (13/25.05.1860, Москва — 12.11.1920) — дослідник історії дипломатії та військової історії

XVII–XVIII ст., методології історії, взаємин давньої Русі з варягами, педагог, громадський та політичний діяч. Онук актора М.С. Щепкіна за батьківською лінією та племінник М.В. Станкевича за матір'ю.

Закінчив Московський ун-т (1883). З 1892 — приват-доц. Московського ун-ту. У 1893–1896 — перебував у закордонному відрядженні, працював в архівах і бібліотеках Австро-Угорщини, Англії, Германії, Данії, Італії, Нідерландів, Франції та Швеції, вивчав іноземні мови. Проф. каф. загальної історії Ніжинського іст.-філол. ін-ту ім. князя Безбородька (1897–1898), Новоросійського ун-ту в Одесі (1898–1906, 1917–1920). Член Конституційно-демократичної партії «Народної Свободи». Депутат Державної Думи першого скликання від м.Одеси у складі кадетської фракції (1906). За підписання Виборзької відозви звільнений зі служби (1906) і відбув трьохмісячне ув'язнення (1908). Наприкінці 1907 вийшов з партії кадетів. Викладав у приватних навчальних закладах, зокрема на Вищих жіночих курсах, Новоросійському приватному ін-ті, заснованому Л.П. Вертинським та ін. З 1914 — декан іст.-філол. ф-ту на Вищих жіночих курсах. Член партії боротьбистів (1918), більшовицької партії (1919). У серпні 1919 заарештований контррозвідкою Добровольчої армії. Перебував до січня 1920 в одеській в'язниці. Зав. відділом вищих навчальних закладів Одеської народної освіти.

Автор бл. 300 наук. праць.

Бібліогр.: Евгений Николаевич Щепкин (1860–1920): Библиографический указатель / Сост. И.В. Максименко, В.В. Самодурова; авт. вступн. ст. И.В. Максименко, Т.Н. Попова. — Одесса, 1998.

Тв.: Автобиография Л. Ранке // Русская мысль. — 1893. — № 8; 1894. — № 1–2; Падение канцлера графа А.П. Бестужева-Рюмина: По новым данным Копенгагенского и Венского архивов. — Одесса, 1901; Русско-австрийский союз во время Семилетней войны: Исследование по данным Венского и Копенгагенского архивов. — СПб., 1902; Методология. Идея психологии народов: [Лекции]. — [Одесса, 1904]; Вопросы методологии истории. — Одесса, 1905; Введение в новейшую историю Франции: Падение старого порядка в конце XVIII в. — Одесса, 1907; Варяжская вира. — Одесса, 1915.

Літ.: Памяти Евгения Николаевича Щепкина: Сб., изданный Одесской секцией научных работников и Одесским домом ученых по случаю пятилетия годовщины со дня смерти Е.Н. Щепкина. — Одесса, 1927; Бузескул В. Всеобщая история и ее представители

в России в XIX и начале XX века: В 2 ч. / Ред. и послесловие С.А. Жебелева. — Л., 1931. — Ч. 2: (Материалы); Думова Н.Г. Кончилось Ваше время... — М., 1990; Максименко И.В. Евгений Щепкин о Леопольде Ранке: опыт биографического исследования // Записки исторического факультета ОГУ им. И.И. Мечникова. — Одесса, 1995. — Вып. 1: Историография и специальные исторические дисциплины; Максименко И.В. Вопросы методологии истории в научно-педагогической деятельности Е.Н. Щепкина // Записки історичного факультету ОДУ ім. І.І. Мечникова. — Вип. 5. — Одеса, 1997; Самойленко О.Г. Методологія історії та історіографія у науковій спадщині вчених ніжинської вищої школи (друга пол. XIX — поч. XX ст.): Автореф. дис. ... к.і.н.: 07.00.06. — К., 2000; Стельмах С. Участь істориків України у міжнародній методологічній дискусії наприкінці XIX — на початку XX ст. // Український історичний збірник. 2000. — К., 2000. [Вип.2]; Стельмах С. Історична наука в Україні епохи класичного історизму XIX — початок XX століття. — К., 2005.

Олексій Ясь

ЩЕРБАК (дівоче прізвище — ШЕВЧУК) Надія Олександрівна (10.08.1959, с. Підлісне Деражнянського р-ну Хмельницької обл.) — дослідниця історії України кін. XVIII — поч. XX ст., національної політики уряду Російської імперії, міжетнічних взаємин, д.і.н. (2007), доц. (2000).

Навчалася на іст. ф-ті КДУ ім.Т.Шевченка (1976–1981). 1981–1991 працювала в музеях Києва. 1991–1994 навчалася в аспірантурі КДУ ім. Т. Шевченка. Наук. кер. — д.і.н., проф. Я.М. Серіщев. Канд. дис. «Національна політика царизму у Правобережній Україні в кінці XIX — на поч. XX ст. (За матеріалами звітів місцевих державних установ)» захистила 1995 у КДУ ім. Т. Шевченка. З 2000 — доц., проф. каф. гуманіт. дисциплін юр. ф-ту НАВСУ. Докт. дис. «Особливості національної політики російського уряду на Правобережній Україні наприкінці XVIII — початку XX ст.» захистила 2006 у КНУ ім. Тараса Шевченка (наук. конс. — д.і.н., проф. В.Й. Борисенко).

Авторка понад 50 наук. праць.

Тв.: Національна політика царизму на Правобережній Україні (друга половина XIX — початок XX ст.): Навч. посібн. — К., 1997; Політика царизму щодо євреїв України в XIX столітті // Проблеми міграції. — 1999. — № 1. — С. 19–27; Асиміляційна політика царизму на Правобережній Україні (друга половина XIX ст.) // Етнічна історія народів Європи. — 2001. — Вип. 10. — С. 55–58;

Єврейське питання у внутрішній політиці царизму наприкінці XVIII — у першій чверті XIX ст. // УІЖ. — 2004. — № 6. — С. 16–26; Національні проблеми Російської імперії та становлення українського парламентаризму на початку XX ст. // Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. — Історія. — 2005. — Вип. 77–79. — С. 151–155; Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець XVIII — початок XX ст.). — К., 2005.

Дж.: Анкета Н.О. Щербак.

Віктор Крушина

ЮРЕНКО Світлана Павлівна (30.03.1950, смт. Диканька Диканського р-ну Полтавської обл.) — історик та археолог, фахівець у галузі слов'яно-руської археології, історії та культури населення України доби Середньовіччя, педагог, к.і.н. (1983), вчене звання ст.н.с. із спеціальності «Історія України» (1994), доц. ().

1971 закінчила іст. ф-т ПДПі ім. В.Г. Короленка, 1982 — аспірантуру Ін-ту археології АН УРСР. 1983 у цьому ж ін-ті захистила канд. дис. «Дніпровське лісостепове Лівобережжя у VII–VIII ст. (Волинцівська культура)». Наук. кер. — д.і.н. В.Д. Баран. 1984–1990 — ст.н.с. Ін-ту археології АН УРСР, 1991–2000 — ст.н.с. Ін-ту історії України НАНУ. З 1996 — доц. каф. давньої та нової історії України іст. ф-ту КНУ ім. Т. Шевченка. Викладає курси з давньої історії України, етнокультурної історії українського Середньовіччя, іст. урбаністики.

Брала участь у археологічних експедиціях Ін-ту археології НАНУ: «Дніпро–Донбас» (1972–1974), Лівобережній Дніпровській слов'яно-руській (1975–1992), Міжнародній Південній середньовічній (1997–1998, 2001). Досліджувала поселення літописних сіверян (Волинцеве, Кам'яне, Опішне, Ніцаха, Битиця), давньоруські міста Путивль, Лубни, Полтава. 1990–2000 — член робочої групи Головної редколегії Зводу пам'яток історії та культури України.

Автор понад 140 наук. публікацій.

Тв.: Етнокультурные процессы на территории Левобережной Украины в 1 тыс.н.э. // Проблемы этногенеза славян. — К., 1978; Восточные славяне в VII–IX ст. // Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период. — К., 1990; Опошнянское городище. — Полтава, 1995 (у співавт.); Пам'ятки археології в томах Зводу пам'яток історії та культури України // Актуальні проблеми підготовки Зводу пам'яток історії та культури України. — К., 1996; Пам'ятки археології України: сучасний стан досліджень, проблеми їх збереження та охорони // Історико-культурна спадщина України:

проблеми дослідження та збереження. — К., 1998; Державний реєстр національного культурного надбання. Пам'ятки археології // Пам'ятки України. Історія та культура. — К., 2000. — Ч. 2; Історія України. Підручник для 7 класу. — К., 2001 (у співавт.); Археологічні з'їзди в Україні. — К., 2004; Пам'ятки археології та історії України. — К., 2004 (у співавт.); Українські землі у складі Великого князівства Литовського та Речі Посполитої (XIV–XVI ст.) // Історія України. Навч.-метод. посібн. для семінарських занять. — К., 2006; місто Русі-України IX–XIII ст. Навч. посібн. — К., 2008.

Літ.: Юренко Світлана Павлівна // Мезенцева Г. Дослідники археології України: Енциклопедичний словник — довідник. — Чернігів, 1997 — С. 154; Юренко Світлана Павлівна // Вчені Інституту історії України. Біобібліографічний довідник. — К., 1998. — Вип. 1 — С.374–375; Інститут історії України Національної академії наук України. 1936–2006. — К., 2006. — С. 687–688.

Олена Ковальчук

ЮСОВА Наталія Миколаївна (21.06.1972, м. Заставна Чернівецької обл. — 12.07.2008, м. Київ) — дослідниця східноєвропейської історіографії XIX–XX ст., української етнографії, персоналій українських і російських істориків, к.і.н. (2005).

1999 закінчила іст. ф-т Чернівецького ун-ту ім. Ю. Федьковича. З 1999 працювала на посаді м.н.с. в оргбюро Міжнародної асоціації українців. З 2001 — аспірантка, м.н.с., н.с., с.н.с. відділу української історіографії Ін-ту історії України НАНУ. Канд. дис. «Генеза концепції давньоруської народності в історичній науці СРСР: 1930-ті — перша половина 1940-х рр.» захистила 2005 в Ін-ті історії України НАНУ, наук. кер. — д.і.н. В.М. Ричка.

Основне коло наук. інтересів: генезис і легітимація концепції давньоруської народності, персоналії вчених — істориків, етнографів, археологів (К.Г. Гуслистого, О.М. Косачевської, В.В. Мавродіна, Я.П. Прилипка, М.Л. Рубинштейна та ін.), етнографія Буковини. Учасниця і організатор кількох десятків міжнар. наук. конф.

Авторка понад 100 наук. публ., у т.ч. 2-х монографій.

Тв.: Генезис концепції давньоруської народності в історичній науці СРСР (1930-ті — перша половина 1940-х рр.). — Вінниця, 2005; «Давньоруська народність»: зародження і становлення концепції в радянській історичній науці (1930-ті — перша половина 1940-х рр.). 2-е вид., перероб. і доп. — К., 2006; Генеза концепту «давньоруська народність» у радянській історичній науці // УІЖ. — 2001. — № 6.; Яків Павлович Прилипко: історик, археолог, етно-

граф (1925–1978) // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Вип. 5. — К., 2001; «Проблема давньоруської народності» в праці В.В. Мавродіна «Образование Древнерусского государства» (1945 р.) // *Ruthenica*. — Т. I. — К., 2002; «Древнерусская народность»: один из первоначальных взглядов на проблему // *Российская государственность: история и современность*. — СПб., 2003; Проблема «приєднання» України до Росії в оцінці істориків УРСР кінця 30-х — першої половини 40-х рр. // *УІЖ*. — 2004. — № 5; Легітимація концепції про Київську Русь як спільноруську державу в контексті зміни історичної парадигми (30-ті рр. ХХ ст.) // «Істину встановлює суд історії» / Зб. на пошану Ф.П. Шевченка. В 2-х тт. — Т. 2. Наукові студії. — К., 2004; Питання щодо «спільноруськості» Київської Русі у доробку Мирона Кордуби // *Україна в Центрально-Східній Європі (з найдавніших часів до кінця XVIII ст.)*. — Вип. 4. — К., 2004; К вопросу о взаимоотношениях В.В. Мавродина и Н.Л. Рубинштейна: по поводу рецензии 1946 г. // *Мавродинские чтения*. 2004. Актуальные проблемы историографии и исторической науки. — СПб., 2004; Розробка теоретичних проблем етногенезу Серафимом Володимировичем Юшковим (1940-і рр) // *СІД: питання теорії та методики*. Число 12. У 2-х ч. — Ч. I. — К., 2005; Започаткування в СРСР досліджень із проблем східнослов'янського етногенезу (кінець 1930 — початок 1940-х рр.) // *УІЖ*. — 2005. — № 4; Письма В. Мавродина к К. Гуслистому как источник по изучению интеллектуальной биографии и социокультурной среды 1930-х — первой половины 1960-х гг. // *СІД: питання теорії та методики*. — К., 2006. — Число 13, У 2-х ч. — Ч. 1; Легитимація поняття «древнерусская народность» в полемике советских историков конца 1940-х — начала 1950-х гг. // *Историк в меняющемся пространстве российской культуры*. — Челябинск, 2006; Некоторые аспекты жизни и деятельности ленинградских историков В.В. Мавродина и Е.М. Косачевской: украинский аспект (попытка реконструкции на основе материалов ИР РНБУВ) // *Исследования по русской истории и культуре*. Сб. ст. к 70-летию проф. И.Я. Фроянова. — М., 2006; «Давньоруська народність»: неоднозначність термінологічного трактування // *Confraternitas*. Ювіл. зб. на пошану Ярослава Ісаєвича. Львів, 2006–2007 (Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 15); «У святле Сталінскага вучэння пра мову і нацыю» // *Беларускё Гестарычны Агляд*. Т. 14. — Вільнюс, 2007; Первое академическое совещание по вопросам этногенеза (конец 1930-х гг.) // *Славянские форумы и проблемы славяноведения*. — Москва–Ставрополь, 2008; Коллективный

поиск этногенеза: подготовительные заседания к междисциплинарной дискуссии по методологии этногенетических исследований «в свете Сталинского учения об языке и нации» // Проблемы славяноведения. — Брянск, 2008. — Вып. 10; В.В. Мавродин: письмо к коллегам. Публикация Н.Н. Юсовой // Проблемы отечественной истории: источники, историография, исследования. — СПб.; К.; Мн., 2008.

Літ.: Юсова Наталія Миколаївна // Інститут історії України НАН України. 1936–2006. — К., 2006; Памяти Наталіи Николаевны Юсовой // Вестник Удмуртского университета. Серия: История и филология. — Ижевск, 2008. — Вып. 2. — С. 201-202; Наталія Юсова // Україна модерна. — Вип. 3(14): Марксизм на сході Європи. — С. 344; Памяти Наталіи Николаевны Юсовой // www.vestnik.udsu.ru/2008/2008-11/vuu_08_052_20.pdf

Оксана Юркова

ЯРОШИНСЬКИЙ Олег Богданович (30.11.1974, м. Корець Рівненської обл.) — дослідник історії західноукраїнських земель у роки Української національної революції середини XVII ст., українознавець, к.і.н. (2001), ст.н.с. (2006).

Після закінчення Корцівської СШ № 3 в 1991 вступив до іст. ф-ту Прикарпатського ун-ту ім. В. Стефаника в м. Івано-Франківську, який закінчив у 1996. 1996–1999 — навчався в аспірантурі цього ж ун-ту. Канд. дис. «Волинь у період Національно-визвольної війни 1648–1657 рр.» (наук. кер. — д.і.н., проф., акад. АН Вищої школи України В.В. Грабовецький) захистив 2001 у ХНУ ім. В. Каразіна. 2000 — помічник керівника ВО «Єдність — 2000». 2001 — н.с. відділу історичних та теоретико-методологічних проблем українознавства НДІ українознавства МОН України, з 2001–2007 — вчений секретар, з 2007 — пр.н.с. відділу геополітики та геостратегії цього ж ін-ту. З 2003 відповід. редактор «Збірника наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства». Член оргкомітету НДІ українознавства з проведення щорічної Міжнародної науково-практичної конференції українознавців. Член редколегії ж. «Українознавство».

Народи і відзнаки: грамота Київської міської державної адміністрації (2002), Почесна грамота МОН України (2005), нагрудний знак МОН України «За наукові досягнення» (2007), нагрудний знак МОН України «Відмінник освіти України» (2008), стипендія для молодих учених Кабінету Міністрів України (на 2008–2010).

Автор бл. 60 друк. праць.

Тв.: Визвольна боротьба на Волині у 1648–1657 рр.: Огляд опублікованих джерел. — К., 2000; Наслідки визвольної боротьби 1648–1657 рр. на Волині. — К., 2000; Характер визвольної боротьби на Волині у 1648–1657 рр. — К., 2000; Волинь у політичних планах Б. Хмельницького // Людина і політика. — 2000. — № 1 (7). — С.18–21; До питання про економічні наслідки подій Національної революції середини XVII ст. в західно-українському регіоні (за матеріалами Волинського воєводства) // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. — К., 2004. — Т. II. — С. 387–401; Волинь у роки Української національної революції середини XVII ст. — К., 2005; Історичний феномен Української національної революції середини XVII ст. // Збірник наук. праць Науково-дослідного інституту українознавства. — К., 2007. — Т. XIV. — С. 380–386; Ярослав Калакура — видатний український учений (до 70-річчя з дня народження) // Збірник наук. праць Науково-дослідного інституту українознавства. — К., 2007. — Т. XVI. — С. 11–22 (у співавт.); Теоретичні розробки вчених Науково-дослідного інституту українознавства з проблем розвитку українознавчої науки та їх практична цінність: хроніка 2008 року // Українознавство. — 2009. — № 1. — С. 74–88.

Дж. і літ.: Анкета О.Б. Ярошинського; Фігурний Ю. Цінна наукова праця з історії Української національної революції середини XVII ст. [про кн.: Волинь у роки Української національної революції середини XVII ст. — К., 2005] // Українознавство. — 2005. — Число 4. — С. 313–316; Ярошинський Олег Богданович // Бібліографічний покажчик праць наукових співробітників та аспірантів Науково-дослідного інституту українознавства (2000–2006 рр.). — К., 2007. — С. 224–227; Фігурний Ю. «Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства» — дієвий і конструктивний засіб фахового осягнення професійних знань про Україну, українців і світове українство у цивілізаційному часопросторовому розвитку (до 5-річчя виходу в світ першого тому) // Українознавство. — 2009. — № 2. — С. 306–311; Ярошинський Олег Богданович // <http://rius.kiev.ua/section/geo.html>; Ярошинський Олег Богданович // http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpndiu/yaroshynsky.html;

Наталія Васильєва

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

акад. — академік

АН — Академія наук

АПН — Академія педагогічних наук

археол. — археологія, археологічний

АСН — Академія суспільних наук

ВДАУ — Вінницький державний аграрний університет

ВДУ — Волинський державний університет

ВДПІ — Вінницький державний педагогічний інститут

ВДПУ — Вінницький державний педагогічний університет

ВНТУ — Вінницький національний технічний університет

вид-во — видавництво

визв. — визвольний

відп. — відповідальний

в.о. — виконуючий обов'язки

ВПШ — Вища партійна школа

внз — вищий навчальний заклад

ВУАМЛПН — Всеукраїнська асоціація марксистсько-ленінських інститутів

вш — вища школа

газ. — газета

гол. — головний

гром. — громадянський, громадський

ГУАК — Губернська Учена Архівна Комісія

губ. — губернія

д. — додаток

ДАІМК — Державна академія інституту матеріальної культури

ДАК — Державний архів м. Києва

ДАКО — Державний архів Київської області

держ. — державний

ДДУ — Дніпропетровський державний університет

ДНУ — Дніпропетровський національний університет

див. — дивись

дир. — директор

дис. — дисертація

д.і.н. — доктор історичних наук

док. — документ
докт. — докторська
ДонДУ — Донецький державний університет
ДонНУ — Донецький національний університет
досл. — дослідний
доц. — доцент
д. чл. — дійсний член

ж. — журнал

зав. — завідувач
засл. — заслужений
заст. — заступник
зах. — західний
зб. — збірник
ЗДУ — Запорізький державний університет
ЗІДМУ — Запорізький інститут державного та муніципального управління
ЗНТШ — Записки Наукового Товариства ім. Шевченка
ЗНУ — Запорізький національний університет
зош — загальноосвітня школа

ІМК — Інститут історії матеріальної культури
ІМЛ — Інститут марксизму-ленінізму
ІМФЕ АН УРСР — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології

ін. — інший
ІНГ — Інститут народного господарства
індивід. — індивідуальний
ін-т — інститут
ІНО — Інститут народної освіти
ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса — Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса
ІСН — Інститут суспільних наук
іст. — історичний, історично-

екон. — економічний, економічно-
ЕУ — Енциклопедія українознавства
канд. — кандидатська
каф. — кафедра

КДПІ ім. О.М. Горького — Київський державний педагогічний інститут ім. О.М. Горького

КДУ ім. Тараса Шевченка — Київський державний університет ім. Тараса Шевченка

кер. — керівник

кн. — книга

КНЕУ — Київський національний економічний університет

КНЛУ — Київський національний лінгвістичний університет

КНУ ім. Тараса Шевченка — Київський національний університет ім. Тараса Шевченка

КНУКІМ — Київський національний університет культури і мистецтв

колект. — колективний

культ. — культура, культурний

конс. — консультант

КПЗУ — Комуністична партія Західної України

КПУ — Комуністична партія України

КСМЗУ — Комуністична спілка молоді Західної України

КСУ — Київський славістичний університет

латин. — латинський

ЛДУ — Львівський державний університет

ЛКСМУ — Ленінська Комуністична спілка молоді України

ЛНПУ — Луганський національний педагогічний університет

ЛНУ ім. І. Франка — Львівський національний університет

літ. — літературний, літературно-

ЛНВ — Літературно-науковий вісник

м. — місто

м-лів — матеріалів

магістер. — магістерський

МДУ — Московський державний університет

мед. — медичний

метод. — методичний, методично-

МЗС — Міністерство закордонних справ

міжнар. — міжнародний

м.н.с. — молодний науковий співробітник

МОН — Міністерство освіти і науки

МПДУ — Московський педагогічний державний університет

НАВСУ — Національна академія внутрішніх справ України
НАДУ — Національна академія державного управління при
Президентові України
НАНУ — Національна академія наук України
навч. — навчальний, навчально-
НАОУ — Національна академія оборони України
наук. — науковий, науково-
нац. — національний
НБУ ім. В.І. Вернадського — Національна бібліотека України
ім. В.І. Вернадського
НДІ — науково-дослідний інститут
НДР — Німецька Демократична республіка
НПУ ім. М.П. Драгоманова — Національний педагогічний уні-
верситет ім. М.П. Драгоманова
н.с. — науковий співробітник
НТЕ — Народна творчість та етнографія (журнал)
НТШ — Наукове товариство ім.Т. Шевченка
НаУКМА — Національний університет «Києво-Могилянська
академія»

обл. — область, обласний
ОДУ — Одеський державний університет
ОНУ ім. І. І. Мечнікова — Одеський національний університет
ім. І. І. Мечнікова

ПДПІ — Полтавський державний педагогічний інститут
ПЕВ — Подольские епархиальные ведомости
пед. — педагогічний
півд. — південний
півн. — північний
пов. — повіт
політ. — політичний
посібн. — посібник
пр.н.с. — провідний науковий співробітник
проф. — професор
п/с — поштова скринька
пту — професійне технічне училище

р-н — район
рад. — радянський

РАН — Російська академія наук
РВ — районний відділ
револ. — революція, революційно-
ред. — редактор
РЕІУ — Радянська енциклопедія історії України
РК — районний комітет
рос. — російський
РФ — Російська Федерація

с. — село
СБУ — Служба безпеки України
с/г — сільськогосподарський
сел. — селище
ст.н.с. — старший науковий співробітник
СПб — Санкт-Петербург
співавт. — співавтор, співавторство
ст. — стаття
стан. — станиця
сусп. — суспільний, суспільно-
сх. — східний
сш — середня школа

т. — том
тв. — твір
т-во — товариство
техн. — технічний
т/ч — теперішній час

УВАН — Українська Вільна Академія Наук
УВУ — Український Вільний університет
угор. — угорський
УжДУ — Ужгородський державний університет
УІЖ — Український історичний журнал
УІТ — Українське історичне товариство
укр. — український
УМВС — Управління міністерства внутрішніх справ
УНПУ ім. М. Драгоманова — Український національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова
ун-т — університет

УНТ — Українське наукове товариство
УСС — Українські січові стрільці
УТОПСК — Українське товариство охорони пам'яток історії
і культури

ф-т — факультет
фіз.-мат. — фізико-математичний
філол. — філологічний
філос. — філософський

ХДУ — Харківський державний університет
ХНУ ім. В.Н. Каразіна — Харківський національний універ-
ситет ім. В.Н. Каразіна
ХПІ — Харківський політехнічний інститут

ЦДАВО України — Центральний державний архів вищих орга-
нів влади та управління України
ЦДАГО України — Центральний державний архів громадських
об'єднань

ЦАДА — Центральний архів давніх актів
ЦДАДА — Центральний державний архів давніх актів
ЦДАЖР УРСР — Центральний державний архів Жовтневої
революції і соціалістичного будівництва
УРСР

центр. — центральний
ЦДІАК — Центральний державний історичний архів у м. Києві
ЦНБ ім. В.І. Вернадського — Центральна наукова бібліотека
ім. В.І. Вернадського

ЧДУ — Чернівецький державний університет
ЧДПІ ім. Т.Г. Шевченка — Чернігівського державний педагогіч-
ний інститут ім. Т.Г. Шевченка
ЧНУ ім. Ю. Федьковича — Чернівецький національний універ-
ситет ім. Ю. Федьковича
чл.-кор. — член-кореспондент

ЮЕ — юридична енциклопедія
юр. — юридичний

ЗМІСТ

Від упорядників	3
АНТОНОВИЧ Михайло Дмитрович	5
АРКУША Олена Георгіївна	5
БАБЕНКО Людмила Леонідівна	8
БАЖАН Олег Григорович	8
БАРВІНСЬКИЙ Євген Іванович	9
БАТИРСВА (дівооче прізвище – ОЛІЙНИК) Ірина Миколаївна .	10
БАЧИНСЬКИЙ Дмитро Володимирович	11
БЕРКОВСЬКИЙ Владислав Георгійович	12
БЕРНАДСЬКИЙ Богдан Васильович	14
БЕСЕДІНА Наталія Василівна	14
БЕСОВ Леонід Михайлович	15
БИСАГА Юрій Михайлович	17
БІЛАК Степан Михайлович	18
БОВГІРЯ Андрій Маркович	19
БОЖУК Ганна Василівна	20
БОЙКО Олена Дмитрівна	21
БОЛХОВІТІНОВ Євфимій Олексійович	23
БОНДАРЕНКО Раїса Іванівна	24
БОРЯК Тетяна Геннадіївна	26
БРУН Пилип Карлович	27
БУНЯТЯН Катерина Петрівна	28
БУРТЯК Григорій Якович	29
ВАСИЛЕВСЬКИЙ Леон	30
ВЕГЕШ Микола Миколайович	31
ВЕЛИЧЕНКО Степан	33
ВЕРБОВСЬКИЙ Вадим Володимирович	35
ВЄДЕНЄВ Дмитро Валерійович	36
ВИСКВАРКО Сергій Анатолійович	38
ВІТКОВ Захар Аронович	39
ВІЧ Касій Маркович	39
ВОВКАНИЧ Іван Іванович	40
ВОДОТИКА Сергій Григорович	41

ВОЙНАРОВСЬКИЙ Анатолій Володимирович	42
ВОЙТОВИЧ Леонтій Вікторович	43
ВОЛОСНИК Юрій Петрович	44
ГАЛАС Володимир Іванович	45
ГАЛЬКА Гнат Михайлович	46
ГАЛЬКО Оксана Юріївна	46
ГАНЖА Оксана Іванівна	47
ГАНЧИН Василь Юрійович	48
ГАПЕСЬВ Степан Антонович	49
ГАРАГОНИЧ Василь Васильович	50
ГАРАЙДА Іван	51
ГАРМАСАР Валентина Григорівна	52
ГАСАЙ Єфрем Олександрович	53
ГЕРЕТА Ігор Петрович	53
ГЕРИНОВИЧ Володимир Олександрович	56
ГЛАДСТЕРН Олександр Миколайович	57
ГОДЛЕВСЬКА Валентина Юріївна	58
ГОЛИШ Григорій Михайлович	59
ГОЛОВКО Олександр Борисович	61
ГОЛУБЄВ Степан (Стефан) Тимофійович	63
ГОРОБЕЦЬ Віктор Миколайович	64
ГРАБ Василь Іванович	66
ГРЕЧЕНКО Володимир Анатолійович	67
ГРИГОР'ЄВА Тетяна Федорівна	68
ГРИЦАК Ярослав Йосипович	70
ГРІДІНА Ірина Миколаївна	71
ГУРНИЦЬКИЙ Казімір Іванович	72
ГУЦАЛ Петро Зеновійович	73
ДАНИЛЕНКО Олександр Вікторович	75
ДАРІЄНКО Василь Миколайович	76
ДЕЛЕГАН Василь Васильович	78
ДЕЛЕГАН Михайло Васильович	79
ДЕМ'ЯН Григорій Васильович	80
ДЕНИСКО Людмила Михайлівна	81
ДЕРЖАВІН Микола Севастьянович	82
ДЗЮБА Олена Миколаївна	83

ДИБЧУК Людмила Василівна	84
ДИМІНСЬКИЙ Андрій Іванович	85
ДІПТАН Ірина Іванівна	86
ДМИТРЕНКО Володимир Петрович	87
ДОБРОЛЮБСЬКИЙ Андрій Олегович	87
ДОБРОЛЮБСЬКИЙ Костянтин Павлович	89
ДОМАНИЦЬКИЙ Василь Миколайович	90
ДОНІК Олександр Миколайович	91
ДРАГАН	92
ДРАГОМАНОВ Михайло Петрович	92
ДРИНОВ Марин Степанович (Стоянович)	93
ДУДИКЕВИЧ Богдан Корнилович	94
ДУНАЄВСЬКИЙ Володимир Аронович	95
ЄРМАК Олександр Петрович	96
ЖАЛОБА Ігор Володимирович	96
ЖДАНОВИЧ Олесь Петрівна	97
ЖИЛЕНКОВА Ірина Миколаївна	98
ЖМУД Наталка Вікторівна	99
ЖУРБЕЛЮК Галина Володимирівна	100
ЗАЙЦЕВА (дівоче прізвище — КОНДРСВА) Зінаїда Іванівна	101
ЗВОНКОВА (дівоче прізвище — БЕСОВА) Галина Леонідівна	103
ЗІНЬКО (дівоче прізвище — ШУМАРІНА) Олена Василівна	104
ЗІНЬКО Юрій Анатолійович	104
ЗУБАР Віталій Михайлович	107
ІВАНЦОВ Іван Овсійович	108
ГОЛЬНИКОВА (дівоче прізвище — ЧЕП'ЮК) Ганна Іванівна	110
КАЗАКЕВИЧ Ольга Михайлівна	111
КАЗЬМИРЧУК Марія Григорівна	112
КАПТАН Лариса Іванівна	113
КАПУСТЯН Ганна Тимофіївна	114
КАРОЄВА (дівоче прізвище — СОЛОМОНОВА) Тетяна Робертівна	117
КАЧАРАБА Степан Петрович	118

КАШЕВАРОВА Наталія Григорівна	120
КЕНТІЙ Анатолій Вікторович	122
КЕРЕЦМАН Василь Юрійович	124
КЕРЕЦМАН (дівоче прізвище — ГРАНЧАК) Надія Павлівна	125
КИЛИМНИК Степан Іванович	126
КІСЬ Ярослав Павлович	126
КЛИМОВ Анатолій Олексійович	127
КОВАЛЕНКО Леонід Антонович	128
КОВАЛЬЧУК Галина Іванівна	130
КОЛЕСНИК Ірина Іванівна	132
КОЛОМІЄЦЬ Іван Гаврилович	134
КОНИК Олександр Олександрович	135
КОННОВА (дівоче прізвище — КОСТЮКЕВИЧ) Майя Вікторівна	135
КОНСТАНТИНОВА Вікторія Миколаєвна	136
КОРЕНЕЦЬ Денис	137
КОРНІЄНКО Вадим Валерійович	138
КОТЛЯР Юрій Вадимович	139
КОЧЕРГА (дівоче прізвище — КОРОБЕЙНИК) Надія Костянтинівна	140
КРАВЧУК Олександр Миколайович	141
КРИВЕЦЬ Наталія Василівна	142
КРИЖАНІВСЬКИЙ Володимир Прокопович	143
КРИКУН Микола Григорович	144
КРИМСЬКИЙ Агатангел Юхимович	146
КСЬОНДЗИК Наталія Миколаївна	150
КУПЧИНСЬКИЙ Олег Антонович	152
КУЦ Олена Ремівна	153
КУЦЕНКО Костянтин Панасович	154
КУЧАБСЬКИЙ Василь Васильович	155
КУЧЕРУК Олександр Сергійович	157
ЛАБУНЬКА Мирослав Олексійович	159
ЛАСТОВСЬКИЙ Валерій Васильович	160
ЛЕГУН Юрій Вікторович	162
ЛЕНДЬБЕЛ (дівоче прізвище — ПЕЦКАР) Мирослава Олександрівна	164
ЛИМАН Сергій Іванович	165

ЛІХТЕЙ Ігор Михайлович	166
ЛОБОДА Тетяна Михайлівна	167
ЛОХМАТОВА Алла Іванівна	168
ЛУНІН Михайло Михайлович	169
ЛУЧИЦЬКИЙ Іван Васильович	170
МАГОМЕДОВ Борис Вікторович	173
МАКІЄНКО Олексій Анатолійович	174
МАРИНА Василь Васильович	175
МАСЛОВСЬКИЙ Віталій Іванович	176
МАТЬОВКА Микола Петрович	177
МАТЯХ Валентина Миколаївна	178
МЕЖБЕРГ Наум Ісакович	179
МЕЛЬНИК Василь Петрович	180
МЕЛЬНИЧУК Тетяна Анатоліївна	181
МІНГАЗУТДІНОВ Алек Фасхутдінович	183
МІРОНОВА Ірина Сергіївна	184
МІХЄЄВ Володимир Кузьмич	185
МІЩЕНКО (дівоче прізвище — ЛУЦЕНКО) Нінель Петрівна	186
МІЩЕНКО Сергій Олексійович	186
МЛАКОВИЙ (ДЗУЛЬ, ДЖУЛЬ) Михайло Петрович	187
МУДРИЙ Мар'ян Михайлович	188
МУРАВСЬКИЙ Олег Іванович	190
МУСАЄВА (МУСАЕВА) Улькер Кязімівна	191
НЕПРИЦЬКИЙ Олександр Анатолійович	193
НИКОРАК Олена Іванівна	194
НІКОЛАЄЦЬ Юрій Олексійович	195
НІКОЛІНА Інна Іванівна	197
ОВСІЄНКО Василь Васильович	198
ОЛАГ Василь Іванович	199
ОЛАШИН Микола Васильович	200
ОСТАШКО Тетяна Сергіївна	202
ОФЦІНСЬКИЙ Роман Андрійович	203
ПАВЛЕНКО Віктор Якович	204
ПАВЛОВ Платон Васильович	204

ПАЛІЄНКО Марина Геннадіївна	205
ПАЛІНЧАК Микола Михайлович	207
ПАЛЬОК Василь Васильович	208
ПАНЬКОВА Світлана Михайлівна	209
ПАХАРЄВ Анатолій Дмитрович	211
ПАШКЕВИЧ Віктор Григорович	212
ПАШКУЙ Золтан Адальбертович	213
ПЕДИЧ Василь Пилипович	214
ПЕНЯК Павло Степанович	215
ПЕНЯК Степан Іванович	216
ПЕСЧАНИЙ Олег Олександрович	217
ПЕТРОВ Михайло Назарович	218
ПИРИГ Олександра Андріївна	219
ПІСКУН Валентина Миколаївна	220
ПЛОХИНСЬКИЙ Михайло Мелетійович	222
ПОВХАН Іван Георгійович	223
ПОЗНЯК Олена Володимирівна	224
ПОЛЯК (дівоче прізвище — ВОЛОЩУК) Володимира Степанівна	225
ПОПОК Андрій Андрійович	226
ПРЕЛОВСЬКА Ірина Миколаївна	228
РЕВЕГУК Віктор Якович	229
РИБАЛКО Олександр Леонідович	230
РІГЕЛЬМАН Микола Аркадійович	232
РОМАНЬКО Олег Валентинович	233
РУБЕЛЬ Вадим Анатолійович	235
РУБЛЮВА Наталія Степанівна	238
РУДА Світлана Петрівна	240
РУСЯЄВА (дівоче прізвище — БАШИНСЬКА) Анна Станіславівна	241
РЯЩЕНКО Дмитро Семенович	242
САБІНІН Анатолій Степанович	243
САВЕНОК Людмила Андріївна	244
САВЧЕНКО Олександр Іванович	245
САДОВСЬКА Стефанія Степанівна	246
САРАНЧА Галина Василівна	246

СВАРНИК Галина Іванівна	248
СВІТ Іван (Джон) Васильович	251
СИЛАНТЬЄВ Василь Іванович	253
СИМАШКЕВИЧ (СИМАШКЕВИЧ) Митрофан Васильович	254
СІНКЕВИЧ Євген Григорович	256
СКОБЛИК Володимир Павлович	258
СКОРИЙ Сергій Анатолійович	258
СКРЖИНСЬКА Марина Володимирівна	259
СМИРНОВ Михайло Павлович	261
СОБЧУК Володимир Дмитрович	261
СТАРОВОЙТЕНКО Інна Михайлівна	263
СТЕЛЬМАХ Сергій Петрович	264
СТЕЛЬМАЩУК (дівоче прізвище — ОЛЕКСЮК) Галина Григорівна	265
СТЕПАНЧУК Юрій Степанович	266
СТЕПОВИЧ (ДУДКА–СТЕПОВИЧ) Андроник Іоанікійович	267
СТЕПЧЕНКО Ольга Петрівна	269
СТОКОЛОС Надія Георгіївна	270
СТОРОЖЕНКО Андрій Володимирович	271
СТОРОЖЕНКО Микола Володимирович	273
СТУДИНСЬКИЙ Кирило Йосипович	274
СУРНІН Володимир Борисович	276
СУХОБОКОВ Олег Васильович	277
СУХОБОКОВА Ольга Олегівна	280
ТЕЛЬВАК Віталій Васильович	281
ТЕОДОРОВИЧ Микола Іванович	282
ТЕСЛЕНКО Ігор Анатолійович	284
ТИЩЕНКО Костянтин Миколайович	285
ТКАЧЕНКО Василь Миколайович	288
ТОЩЕВ Геннадій Миколайович	289
ТРИФІЛЬЄВ Євген Парфенович	290
ТРОНЬКО (дівоче прізвище — ПОГОРСЬОВА) Тетяна Володимирівна	292
ТРОЯН Микола Петрович	293
ТУРЧЕНКО Федір Григорович	293
ФЕДАКА Павло Михайлович	295

ФЕДОРЧАК Петро Степанович	296
ФЕНИЧ Володимир Іванович	298
ФІГУРНИЙ Юрій Степанович	299
ФІЛАРЕТ	300
ХОПТЯР Юрій Анатолійович	301
ХОРОШУН Борис Іванович	303
ЦІБОРОВСЬКА-РИМАРОВИЧ Ірина Олегівна	304
ЧАБАН Анатолій Юзефович	306
ЧАВАРГА Іван Михайлович	307
ЧЕЙПЕШ Елла Петрівна	308
ЧЕРЕВАНЬ Антон Самійлович	309
ЧЕРНЯВСЬКИЙ Федір Федорович	311
ЧЕРНЯКОВ Іван Тихонович	312
ЧЕРЧЕНКО Юрій Анатолійович	314
ЧОРНИЙ Володимир Павлович	316
ЧОРПТА Яромир Іванович	316
ЧУБУКОВ Яків Арсенович	317
ЧУЧКО Михайло Костянтинівич	318
ШЕРШУН Іван Георгійович	319
ШУЛЬЦ Павло Миколайович	320
ЩЕПКІН Євген Миколайович	321
ЩЕРБАК (дівоче прізвище — ШЕВЧУК) Надія Олександрівна	323
ЮРЕНКО Світлана Павлівна	324
ЮСОВА Наталія Миколаївна	325
ЯРОШИНСЬКИЙ Олег Богданович	327
Перелік умовних скорочень	329

Наукове видання

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Біобібліографічний довідник

Серія

«УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ»

Випуск 3

Верстка та оригінал-макет: *Зубець Л. А.*

Підписано до друку 15.10.2010 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк.19,94. Обл. вид. арк. 22,5.

Наклад 300 прим. Зам. 31. 2010.

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України НАН України
Київ-1, вул. Грушевського, 4.